PRINVOR

PERIODIC ORTODOX ~ N° 2

CUPRINS

Sf. Ioan Iacob Hozevitul	3	Sa nu judecam pe altul
Ioan Mihalcescu	5	Istoria Bisericeasca universala [II]
N. Dobrescu	18	Istoria Bisericii Romane [II]
Simion Mehedinti	23	Crestinismul Romanesc [II]
Arhim. Ioanichie Balan	26	Sfintele icoane facatoare de minuni din Romania [II]
	44	Patericul Romanesc - Ieroschim. Paisie Olaru
	45	Convorbiri duhovnicesti - Ieroschim. Paisie Olaru
Preot dr. Pavel Vesa	60	Sfântul Preot Mucenic Ilarion Felea [†1961]
Sfântul Preot Mucenic Ilarion Felea	64	Jalea în bucurie se va întoarce
	66	Ereticii si ratacirile lor doctrinare - I
Protosinghel Nicodim Mandita	70	Oglinda duhovniceasca [II]
	75	Vamile vazduhului si marturii despre existenta lor [II]
Sfântul Ioan Gura de Aur	78	Cuvânt despre prorocii si dascalii mincinosi
Arhimandritul Epifanie Theodoropulos	89	Cele doua extreme — ecumenismul si stilismul [I]

http://hesychia.eu/index.php/**pridvor-periodic-ortodox/**
https://archive.org/details/**@hesychia_eu**
☞ **contact@hesychia.eu**

SURSE

Biblia adică Dumnezeeasca Scriptură a Legii Vechi și a Celei Noua – Ediția Sfântului Sinod, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1914 ✻ Poezii de **Radu Gyr** din volumul *Poeti dupa gratii*, Manastirea Petru Voda, 2010 ✻ **Comentariile sau explicarea epistolelor pastorale: I si II Timotheiu, epistola catra Tit si cea catra Filimon a celui întru sfinti parintelui nostru Ioan Chrisostom, Archiepiscopul Constantinopolei**, Traducere din limba Elina, editia de Oxonia, din 1861 de archiereul Theodosie A. Ploesteanu, Bucuresti, Atelierele grafice SOCEC & Co., 1911

ILUSTRATII

Bukowina in Wort und Bild, Verlag von Eduard Beyer in Wien, 1890 ✻ **Gheorghe Racoveanu,** *Gravua in lemn la Manastirea Neamt,* Fundatia Regala pentru literatura si arta, Bucuresti, 1940 ✻ *Bibliografia romanesca veche*, Editiunea Academiei romane, Bucuresci, 1903

Sf. Ioan Iacob Hozevitul [†1960]

Să nu judecăm pe altul

Hrană duhovnicească – Carte cu cele mai minunate și umilincioase cugetări care suie pe om cu sufletul la cer, Editura „Lumină din Lumină", București, 2006, p. 281-83

În zilele noastre, multe suflete râvnitoare se păgubesc, neștiind să-și păzească râvna cu deplină judecată. Căci, după Cuvântul Sfântului Pavel, însăși mucenicia nu este primită înaintea lui Dumnezeu, dacă nu se face după lege (cu dreaptă socoteală).

Iată de pildă, sunt mulți dintre noi care arată mare sârguință pentru dreapta credință și păzesc cu frică rânduiala călugărească, dar de sporit nu sporesc duhovnicește. Să punem - bunăoară - vina pe lumea de azi, că este rea și amăgitoare. Dar pe noi ne-a ales Domnul din lume și ne-a întărit picioarele pe stâncă de mântuire. Nu putem să zicem că mănăstirile nu sunt în regulă, pentru că creștinii nu aveau nici biserici și nici mănăstiri și, cu toate acestea, erau mai sporiți cu viața decât monahii de astăzi. Să dăm vina pe egumeni și pe păstorii sufletești, că nu sunt iscusiți și nu poartă grijă de turmă, pentru asta ne primejduim și nu sporim.

Dar asta o pot zice numai noii începători și oamenii simpli și necunoscători, iar noi, care am îmbătrânit cu rasa și am nimerit Ierusalimul, nu putem arunca vina pe egumeni. Dacă am căuta apoi să ne plângem că suntem străini și necăjiți, atunci ne râd creștinii cei din vechime, care erau totdeauna izgoniți de păgâni și mulți erau duși în robie, unde sufereau cele mai grele necazuri. Dar, cu toată prigoana și cu tot amarul robiei, viața creștinilor de la început strălucea ca o flacără în întunericul păgânătății.

Orice vină am căuta să punem pentru amorțirea noastră, nu putem să ne îndreptăm. Toți aproape cunoaștem poruncile, știm cum să ne păzim Sfânta Credință, toți am îmbrăcat haina pocăinței, am luat pe umeri jugul cel ușor al Domnului și mergem pe calea Noului Testament. Nu sunt ca altădată prigoane, nu mai este robie, dar pașii noștri tot se poticnesc și nu sporim.

Fraților, dacă vom socoti mai bine, atunci vom vedea că pricina poticnelii suntem noi înșine. Căci noi, mergând pe calea cea strâmtă (a Crucii), nu luăm seama la mersul picioarelor noastre, ci căutăm la picioarele altora. Vreau să spun că lăsăm păcatele noastre uitate și căutăm la păcatele străine. Dar nu numai că luăm seama la cele străine, ci ne sârguim să le publicăm (adică să le vădim) și să le judecăm!

„Nu judecați și nu veți fi judecați"[1] și „cu ce măsură veți da, cu aceea veți și lua!" (zice Domnul la Sfânta Evanghelie), iar noi judecăm pe alții, fără să fim bazați dacă sunt vinovați ori nu. Dar ceea ce ne vatămă mai mult este că judecăm și clevetim pe Slujitorii Sfântului Altar, de care nu se cade a ne atinge.

„Cine ești tu care judeci pe sluga străină"[2], zice Sfântul Apostol Pavel, Stăpânul care l-a pus în slujbă? Acela (Stăpânul său) îl va judeca, iar dacă alunecă, El poate să-l facă să stea, că puternic este Dumnezeu.

Păcatele și neputințele clericilor nu se cade a le scoate la arătare. Clericii sunt și ei oameni neputincioși, ieșiți din plămădeala lumii deșarte. Ei n-au pogorât din cer, nici n-au crescut între îngeri.

1 „Deci, fiţi milostivi precum şi Tatăl vostru este milostiv. Nu judecaţi, şi nu vă veţi judecà; nu osândiţi, şi nu vă veţi osândì; iertaţi, şi vi se va iertà; Daţi, şi vi se va dà vouă; măsură bună, îndesată şi clătită şi pre deasupra vărsându-se vor dà în sânul vostru; căci, cu aceeaş măsură cu care veţi măsurà, se va măsurà vouă." **Luca 6** 36-38

2 „Şi pre cel slab întru credinţă, primiţi'l, nu întru îndoirea gândurilor. Că unul crede că va mâncà toate, iar cel slab legumi mănâncă. Cel ce mănâncă pre cel ce nu mănâncă să nu'l defăimeze, şi cel ce nu mănâncă pre cel ce mănâncă să nu'l osândiască; că Dumnezeu l-au primit pre dânsul. Tu cine eşti care judeci pre sluga streină? Domnului său stă sau cade. Şi va stà, că puternic este Dumnezeu a'l pune pre dânsul să stea. Unul judecă zi preste zi, iar altul judecă în toate zilele. Fiecare întru a sa minte să se adevereze. Cel ce socoteşte ziua, Domnului o socoteşte; şi cel ce nu socoteşte ziua, Domnului nu o socoteşte. Şi cel ce mănâncă, Domnului mănâncă, că mulţămeşte lui Dumnezeu; şi cel ce nu mănâncă, Domnului nu mănâncă, şi mulţămeşte lui Dumnezeu." **Romani 14** 1-6

Radu Gyr [1905 - †1975]

Radu Demetrescu s-a născut la 15 martie 1905, la Câmpulung Muscel. La vârsta de 3 ani, se mută cu familia la Craiova, unde tatăl său, actorul Coco Demetrescu, fusese angajat la Teatrul Național. Elevul urmează cursul primar și pe cel secundar la Li¬ceul „Carol I", terminând strălucit, în anul 1923. Scrie versuri de la vârsta de 10 ani, pentru ca la 14 ani să dea la iveală poemul dramatic „În munți". Datorită faptu¬lui că începuse să publice epigrame, care nu prea con¬veneau directorului liceului, a folosit pseudonimele Radu Grui (de la dealul din împrejurimile Câmpulun¬gului) și apoi R. Gyr.
În perioada 1923-1927 urmează cursurile Facultății de Filosofie și Litere din București, devenind întâi asistent, apoi conferențiar universitar la catedra de Estetică Literară și Literatură Universa¬lă, stabilindu-se definitiv în Capitală. Din 1937 începe suferința detențiilor: sub Carol al II-lea este internat în lagăr, pentru ca regimul antonescian să-l condamne, să-l amnistieze și apoi să-l trimită forțat pe front, cu toate că era reformat medical. În 1945 este încadrat în „lotul ziariștilor" și condamnat la 12 ani, revenind acasă la începutul verii lui 1956, pentru ca după 2 ani să fie iar considerat „dușman al poporului" și con¬damnat la moarte, pedeapsă comutată la muncă sil¬nică pe viață; la 20 mai 1963 a fost grațiat. S-a stins din viață la 29 aprilie 1975, ca urmare a unei conges¬tii cerebrale, după ce trupul îi fusese măcinat de boli: hemofilie, ulcer duodenal, leziuni pulmonare ș.a., ca urmare a condițiilor inumane în carp a fost nevoit să trăiască.

Lumea de azi i-a odrăslit. În lumea aceasta deșartă au crescut, la școala lumii au învățat. Iar după ce au intrat în slujba Altarului, lumea tot nu-i lasă în pace. Viermele lumesc este azi mai iute și mai stricător ca altădată. El pătrunde ca și vântul cel rău în toate părțile.

Vântul stricăciunii cu moda cea nouă călătoresc astăzi repede ca și gândul. Cele ce se fac ori se vorbesc la capătul pământului în America, peste câteva clipe se fac cunoscute până și de copiii cei mici de la corturi. Altădată trebuiau să treacă ani de zile pentru ca să vină o veste de acolo, iar acuma vine repede ca fulgerul. Și, după cum merg veștile, tot așa de repede merge și stricăciunea prin lume.

Preoții, fiind în legătură cu lumea, se vatămă azi mai ușor ca înainte. Datoriile lor sunt aceleași ca și la început, însă piedicile au sporit, duhul lumii s-a înăsprit și s-a sălbăticit. Știința a declarat cel mai aprig război împotriva vieții duhovnicești, iar lumea merge orbește după știință, depărtându-se de Sfânta Credință. Stâpânitorul viclean al veacului acestuia aruncă cele mai aprige săgeți împotriva fețelor bisericești. Lumea aceasta deșartă, după ce otrăvește duhul omenesc cu tot felul de amăgiri, mai are și pretenția să vadă pe clerici sfinți de pe icoană. Însă de unde au vlăstărit oare clericii? Nu din rădăcina lumii? Dacă rădăcina ar fi mai de soi, atunci și vlăstarele ar fi mai bune. Sarea, care se scoate din mare, ușor se topește când dă de umezeală. Preoții sunt sarea cea ieșită din marea lumii și pentru că vânturile lumești sunt astăzi mai rele și mai pătrunzătoare, pentru asta și sarea se topește mai ușor ca altădată și uneori se strică de tot. Dacă lumea este veacul al optulea, preoții nu pot să fie ca cei din vechime. Toate se schimbă după duhul vremii.

Crezul

Puneți-mi lanțuri și cătușe
să sune scrâșnetul hain
și mii de lacăte la ușe,
eu tot ceea ce-am fost rămân.

Surpați asupra-mi munți și ape,
puteți chiar să mă spânzurați.
Cu grele, negre târnăcoape,
credința nu mi-o sfărâmați.

Târâți-mă de vreți sub șanțuri
și îngropați-mi trupul stins.
Eu sorb ca Făt-Frumos, din lanțuri
puteri adânci de neînvins.

Puteți să năpustiți tot iadul
ca să mă frângă până-n miez.
Eu stau în viscole ca bradul
și tare, tare ca un crez.

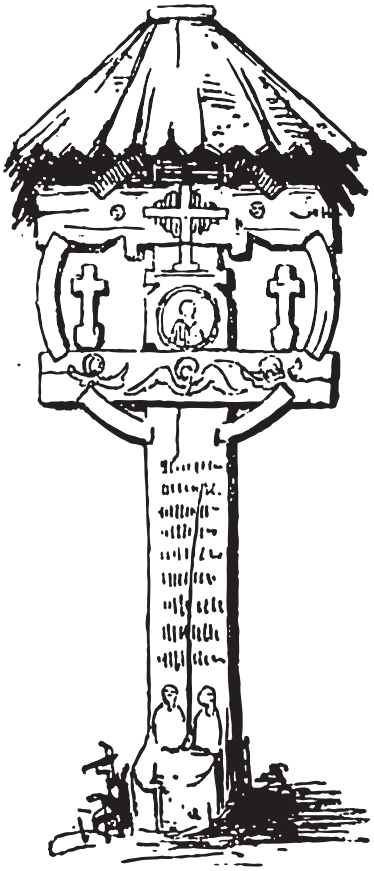

Ioan Mihălcescu

Istoria bisericească universală

— II —

Istoria bisericească universală până la 1054 cu notiuni de patrologie, întocmită conform programei analitice din 1908, Tipografia „Cultura neamului românesc", București, 1922, pg. 23-59

5. Sărbătoarea Cincizecimii. Întemeierea bisericii creștine. Răspândirea creștinismului prin apostoli.

1. După înălțarea Domnului la cer, cei unsprezece apostoli s'au întors din Betania în Ierusalim și-și petreceau timpul în rugăciune. Pentru complectarea numărului de 12, ei aleseră, în locul lui Iuda vânzătorul, un alt apostol în persoana lui Matia, prin tragere la sorti. In a zecea zi după înălțarea Domnului, când iudeii serbau ziua Cincizecimii sau a Rusaliilor, de odată se făcu, în casa în care se aflau adunați sfinții apostoli, un sunet din cer ca de vifor repede și a umplut casa. Duhul Sfânt se pogorî asupra lor sub formă de limbi de foc și începură toți a vorbi în limbi.

In Ierusalim erau adunați de sărbătoarea Cincizecimii iudei pioși din toate părțile lumii. La auzul neobicinuit al acelui sunet, mulțime mare se adună împrejurul casei în care se aflau sfinții apostoli. Mirarea tuturor fu de nedescris când îi auziră vorbind fiecăruia în limba sa. Neputând să-și explice această minune, unii din cei de față ziceau că apostolii ar fi beți și nu știu ce vorbesc. Atunci, ridicându-se sfântul apostol Petru, ținu o cuvântare în care spuse că sfinții apostoli nu sunt beți, ci sa împlinit cu ei ceeace s'a zis prin proorocul Ioel: *„In vremea aceea* (a venirii lui Mesia) *voiu turna din Duhul meu peste tot trupul și fiii și ficele voastre vor prooroci"*[3]. Mai departe el arătă că Iisus este Mesia cel așteptat și că, deși iudeii L-au răstignit, El a înviat totuș prin puterea dumnezeirii sale.

Cuvântarea sfântului Petru avu așa de mare efect, încât ca 3000 de oameni primiră botezul chiar în acea zi. Cei botezati, întorcându-se pe la casele lor, răspândirâ mai departe cuvântul Evangheliei și fură astfel cei dintâi misionari creștini și întemeietori de biserici în afaiă de Iudeia.

Ziua Cincizecimii este socotită ca ziua întemeierii sau a constituirii bisericii, pentrucă în această zi sfinții apostoli au izbutit întâiaș dată să convertiască la învățătura Domnului și la mărturisirea dumnezeirii sale un însemnat număr de oameni, din cari s'a alcătuit cea dintâi comunitate creștină, biserica din Ierusalim

Nu mult după ziua Cincizecimii, sfinții apostoli Petru și Ioan, ducându se într'o zi la templu, ca să se roage, aflară la poarta numită «frumoasă» pe un olog din naștere, care le ceru milă. Sfântul Petru zise către olog: *„Argint și aur n'am, dar ceeace am îți dau: In numele lui Iisus NazarineanuL scoală-te și umblă"*[4]. Zicând acesteu, îl apucă de mână și-1 ridică, iar ologul se însănătoși îndată, intră cu ei în templu și mulțumi lui Dumnezeu, că s'a făcut

3 „Și voiu răsplătì vouă pentru anii, cari i-au mâncat lăcustele și omidele și gândacii și pălitura, puterea mea cea mare, care o am trimis asupra voastră. Și mâncând veți mâncà, și vă veți săturà, și veți lăudà numele Domnului Dumnezeului vostru, care au făcut minuni cu voi, și nu se va rușinà poporul meu în veac. Și veți cunoaște că în mijlocul lui Israil eu sunt, și eu Domnul Dumnezeul vostru, și nu este altul afară de mine, și nu se va mai rușinà poporul meu în veac.Și va fì după acestea voiu turnà din duhul meu preste tot trupul, și vor prorocì feciorii voștri, și fetele voastre și bătrânii voștri visuri vor visà, și tinerii voștri vedenii vor vedeà. Și preste slugile mele și preste slujnicile mele în zilele acelea voiu turnà din duhul meu, și vor prorocì. Și voiu dà minuni în cer sus și semne pre pământ jos, sânge și foc și abur de fum." **Ioil 2 25-30**

4 „Și împreună Petru și Ioan s'au suit în biserică la rugăciune în ceasul al nouălea. Și un bărbat oarecare șchiop din pântecele maicei sale fiind, se purtà, pre care îl puneau în toate zilele înaintea ușei bisericei ce se chemà Frumoasă, ca să ceară milostenie dela cei ce intrau în biserică. Care văzând pre Petru și pre Ioan, vrând să intre în biserică, cereà milostenie. Iar Petru cu Ioan căutând la dânsul, au zis: caută la noi. Iar el cu osârdie căută la dânșii, așteptând să ià cevà dela ei. Iar Petru a zis: argint și aur nu este la mine, iar ce am, aceea îți dau: întru numele lui Iisus Hristos Nazarineanul, scoală și umblă. Și apucându'l pre dânsul de mâna cea dreaptă, l-a ridicat și îndată i s'au întărit lui talpele și fluerile. Și sărind a stătut și umblà și a intrat cu dânșii în biserică, umblând și sărind și lăudând pre Dumnezeu. Și l-a văzut pre el tot norodul umblând și lăudând pre Dumnezeu." **Fapte 3 1-9**

5 „Atunci Petru, umplându-se de Duhul Sfânt, a zis către dânșii: boierii norodului și bătrânii lui Israil, De vreme ce noi astăzi suntem întrebați pentru facerea de bine a unui om bolnav, întru cine acesta s'a mântuit; Cunoscut să fie vouă tuturor și la tot poporul lui Israil, că întru numele lui Iisus Hristos Nazarineanul pre care voi l-ați răstignit, pre care Dumnezeu l-au învieat din morți, întru acela acesta stă înaintea voastră sănătos. Aceasta este piatra care nu s'a băgat în seamă de către voi ziditorii, care s'a făcut în capul unghiului. Și nu este întru alt întru nimic mântuire, pentrucă nici nume este altul supt cer dat întru oameni, întru care trebue să ne mântuim noi. Și văzând îndrăznirea lui Petru și a lui Ioan, și știind că oameni necărturari sunt și proști, se mirau, și îi cunoșteau pre dânșii că, cu Iisus fuseseră. Iar văzând pre omul cel tămăduit cu ei stând, nimic n'aveau a zice împrotivă. Ci poruncindu-le lor să iasă afară din sobor, vorbiau întru sine zicând: Ce vom face oamenilor acestora? Căci cum că s'a făcut semn cunoscut prin ei, este arătat tuturor celor ce locuesc în Ierusalim și nu putem tăgăduì. Ci ca nu mai mult să se lățească în norod, cu înfricoșare să'i înfricoșăm pre ei, ca mai mult să nu grăiască în numele acesta nici unui din oameni. Și chemându'i pre ei, le-au poruncit lor ca nicidecum să nu mai grăiască nici să învețe în numele lui Iisus. Iar Petru și Ioan răspunzând, au zis către dânșii: de este drept înaintea lui Dumnezeu a ascultà pre voi mai vârtos decât pre Dumnezeu, judecați. Pentrucă nu putem noi cele ce am văzut și am auzit să nu le grăim. Iar ei înfricoșindu'i pre dânșii, i-au slobozit, nimic aflând cum i-ar pedepsì pre el, pentru norod; că toți proslăviau pre Dumnezeu pentru ceeace s'a făcut."
Fapte 4 8-21

sănătos. Văzând această minune, poporul se adună în jurul celor doi sfinți apostoli și al celui vindecat, iar sfântul Petru ținu o cuvântare (în curtea templului care pnrta numele de „curtea lui Solomon") în care spuse că nu cu puterea sa a vindecat pe olog, ci cu puterea Domnului Iisus Christos, Celui înviat din morți. In urma acestei cuvântări vreo alte 2000 de iudei primiră botezul și astfel numărul creștinilor se ridică la 5000.

2. Arhiereii și cărturarii iudeilor, observând succesul ce aveau sfinții apostoli cu predica lor, prinseră pe Petru și pe Ioan și-i duseră înaintea sinedriului, ca să-i judece. Aci Petru susținu cu mult curaj dumnezeirea lui Christos și, dimpreună Ioan încheie: *„Judecați, de este drept înaintea iui Dumnezeu, să vă ascultăm pe voi mai mult decât pe Dumnezeu; pentrucă nu putem să nu grăim celece am văzut și am auzit"*[5].

Sinedriul nu îndrăzni să pedepsiască pe sfinții apostoli, ci numai le porunci cu asprime, să nu mai propoveduiască cuvântul Domnului; dar, ei propoveduiau cu mai mult curaj și cu succes din ce în mai mare.

Astfel numărul creștinilor sporia dintr'o zi într'alta.

Cei dintâi creștini se adunau în fiecare zi prin case particulare, ca să se roage lui Dumnezeu în comun, să asculte predica sfinților apostoli și să se împărtășiască cu sfântul trup și sânge al Domnului. Neavând locașuri proprii de rugăciune, ei mergeau și se rugau în templul iudaic. Traiul lor era în comun, căci fiecare vindea ceeace avea, iar prețul vânzării îl încredința sfinților apostoli, cari împărțiau tuturor, așa că niciunul nu era lipsit de cele necesare pentru vieață.

Când numărul creștinilor din Ierusalim crescu și mai mult, apostolii văzură că nu mai pot împărți ei în persoană milele, căci atunci ar fi trebuit să neglijeze propoveduirea cuvântului Iui Dumnezeu. De aceea chemară pe toți credincioșii și le spuseră să-și aleagă dintre ei șapte bărbați cucernici și înțelepți, cari să poarte grijă de mesele comune și de săraci. Comunitatea alese pe : *Ștefan, Filip, Procor, Nicanor, Timon, Parmena* și *Nicolae*, peste cari sfinții apostoli își puseră mâinile și-i binecuvântară. Acești șapte bărbați primiră numele de *diaconi*, adică slujitori.

Acum sfinții apostoli aveau timp din destul ca să propoveduiască cuvântul Iui Dumnezeu, la care le veniau în ajutor și diaconii. Ștefan și Filip au propoveduit Evanghelia cu mult zel și cu mult succes. Ștefan a propoveduit mai mult în Ierusalim și a și fost omorît din această cauză de iudei, iar Filip a propoveduit în Samaria. Diaconii nu aveau însă puterea de a împărtăși Duhul Sfânt celorce se botezau, de aceea sfinții apostoli trimiseră din Ierusalim pe Petru și Ioan, ca să-și pună mâinile peste cei botezați de diaconul Filip în Samaria și să le împărtășiască Duhul Sfânt.

Primirea samarinenilor în biserică fu puntea de trecere către *primirea păgânilor*. Intr'o vreme (pe la anul 37) pe când sfântul Petru se afla în Samaria, ca să-și pună mâinile peste cei botezați de curând, rugându-se el în orașul Iope, în casa unui creștin, anume Simon Curelarul, și fiindu-i foame avu o vedenie. I-se părea că înaintea sa se pogorîse din cer o pânză mare pătrată, în care erau tot felul de viețuitoare și un glas ceresc îi zise poruncitor: *„Înjunghie, Petre și mănâncă"*. Aceasta se repetă de trei ori. Petru se înspăimântă, căci legea mozaică nu da voe să se mănânce carnea acelor viețuitoare, dar glasul îi zise: *„Celece Dumnezeu a curățit, tu nu le spurca"*[6]. Abia se sfârși vedenia și sosiră trei oameni dela un sutaș din Cezareia, anume Corneliu, care voia să se boteze. Petru înțelese că vedenia avusese de scop să-1 lumineze că voința lui Dumnezeu este ca și păgânii să fie primiți în creștinism; de aceea se duse și boteză pe Cornelia și toată casa lui. De acum înainte nu se mai făcu deosebire între iudei și păgâni, când era vorba să fie primiți la botez.

Astfel creștinismul se răspândi în scurtă vreme, prin sfinții apostoli și diaconi, în toată Palestina și era propoveduit deopotrivă iudeilor ca și păgânilor

6. Activitatea sfântului apostol Pavel. Sinodul apostolic.

Un mare apostol, care și-a jerfit toată vieața pentru răspândirea crștinismului și care nu face parte din numărul celor 12 sfinți apostoli, este *sfântul apostol Pavel.*

El era de neam iudeu, din tribul lui Beniamin și înairte de a fi creștin se numia *Saul*. Locul său de naștere era orașul *Tars* din *Cilicia*. Aci învață filosofia greacă, iar după aceea se duse la Ierusalim, unde studie teologia la renumitul fariseu *Gamaliel* și se pregăti să se facă rabin. Pe lângă carte, învață și meșteșugul facerii de corturi. Zelul său pentru apărarea legii mozaice era foarte mare, de aceea se făcu încă de timpuriu un aprig prigonitor al

creștinilor. Luă parte la uciderea cu pietre a sfântului arhidiacon Ștefan, iar după aceea mergea din casă în casă, căutând pe creștini și târîndu-i la judecată înaintea sinedriului. Nemulțumit numai cu aceasta, ceru scrisori de înputernicire dela sinedriu, ca să urmăriască pe creștini și afară din Palestina. Pecând se ducea însă cu gând de prigonire către Damasc, în Siria, deveni el însuș creștin, în urma unei strălucite minuni dumnezeești făcute cu el. [**Fapte 9** 1-31, **26** 1-21] Cum primi botezul în Damasc, începu să predice în sinagogă pe Mântuitorul Christos, ceeace revoltă pe iudei, cari se sfătuiră să-1 omoare. Fu însă scăpat de creștini, fiind coborît noaptea într'un coș peste zidul cetății (anul 35 d. Chr.)

Din Damasc, sfântul Pavel se duse în Arabia pietroasă, unde petrecu 3 ani în rugăciune și meditațiuni asupra învățăturii Domnului, pe care avea s'o propoveduiască lumii întregi, iar de acolo se înapoie la Ierusalim. Aci făcu cunoștință cu sfinții apostoli și începu să propoveduiască Evanghelia cu multă râvnă. Amenințat de iudei cu moarte se retrase mai întâi în Tars și apoi în Antiohia, unde era o numeroasă comunitate creștină, compusă în mare parte din foști păgâni. In Antiohia se dete întâia dată numele de «*creștini*» următorilor învățăturii Domnului. In fruntea acestei biserici se afla un fost levit, anume *Barnaba*. De acesta fu chemat sfântul Pavel în Antiohia, spre a-i ajuta la conducerea bisericii. Antiohia fu aleasă de sf. Pavel ca centru al activitäii sale ulterioare și de aci întreprinse trei călătorii misionare, adică, de răspândire a creștinismului.

Întâia călătoria misionară. Intre anii 46-49 sf. Pavel - însoțit de *Barnaba* și până la un loc și de *Ioan Marcu* - făcu cea dintâi călătorie misionară. Ei pleacă prin *Seleucia* către insula Cipru și de acolo se întoarseră, prin Asia Mică, la Antiohia, vizitând în drumul lor orașele: Antiohia, Pisidiei, Iconiu, Listra și Derbe. In *Cipru*, Pavel botează pe proconsulul *Sergiu Paul* și leapădă numele de Saul, pe care-1 purta încă, iar în *Listra*, populațiunea păgână voi să i-se închine ca unui zeu, pentrucă vindecase pe un olog din naștere. In această călătorie el predică cuvântul lui Dumnezeu mai mult păgânilor și avu de îndurat multe din partea iudeilor botezați, cari nu vedeau cu ochi buni primirea păgânilor în biserică.

Sinodul apostolic. (anul 50 d. Chr.)—Dumnezeescul Pavel primia deadreptul în sânul bisericii, pe păgânii cari se convertiau. Cei mai muți creștini, recrutați dintre iudei, erau însă de părere ca păgânii să se taie împrejur după ce primesc botezul și să observe tot ritualul mozaic. De partea acestora erau și unii dintre sfinții apostoli, îndeosebi sfântul Petru și Iacob cel Mic. Din această pricină se produseră turburări în biserică și sfântul Pavel mustră odată aspru pe sfântul Petru în Antiohia, pentrucă se da după împrejurări când deoparte, când dealta. Ca să se sfârșiască odată cu aceste neînțelegeri, creștinii din Antiohia trimiseră pe sfântul Pavel, cu Barnaba și cu Titu, la Ierusalim, spre a se înțelege cu toți sfinții apostoli asupra acești chestiuni. *Atunci sfinții apostoli s'au adunat în sinod, dimpreună cu bătrânii și au hotărît*, ca să nu pună creștinilor veniri din păgânism alte sarcini, decât ca *să se feriască a mânca din jertfele idolilor, animale sugrumate, sânge și de desfrânare*[7].Această hotărîre produse mare bucurie în rândurile creștinilor veniți din păgânism și restabili liniștea în biserică.

A doua călătorie misionară.—Curând după ținerea sinodului apostolic, Pavel—însoțit de un ucenic al său, anume *Sila*— întreprinse a doua călătorie misionară (anul 50—55). El vizită mai întâi bisericile din Asia Mică, înființate în prima călătorie. In Listra sau Derbe luă un al doilea tovarăș de călătorie, pe *Tmotei*—fiul unei evreice și al unui păgân—pe care-1 boteză și-1 tăie împrejur, ca să poată atrage mai iute la creștinism și pe iudei. Trecând prin Galatia, Misia și Frigia, ajunse la *Troa*, unde luă un al treilea tovarăș, pe *doctorul* (sf. evanghelist) *Luca*.

Din Troa, sfântul Pavel voia să se întoarcă înapoi, dar o vedenie ce avu în vis îl hotărî să treacă în *Macedonia* și *Grecia*. Aci a predicat în Filipi, Tesalonic, Bereia, Atena și Corint. În *Filipi*, Paul și Sila fură bătuți cu nuele și închiși câtva timp, iar din Tesalonic și Bereia fură alungați de iudei. In *Atena* fu dus înaintea Areopagului, ca să fie judecat, dar în urma unei frumoase cuvântări,—în care spuse că *Dumnezeul necunoscut*, căruia atenienii îi ridicaseră un templu, este Dumnezeul creștin—fu achitat și însuș președintele Areopagului se boteză. In *Corint*, sf. Apostol șezu un an și jumătate în casa iudeului *Acvila* și a soției lui, *Priscîla*, cari veniseră din Roma și fură botezați de el. Predica sa fu încoronată aci de mult succes.

A treia călătorie misionară. Întors la Ierusalim, Neobositul Apostol al neamurilor nu rămase mult timp locului, ci porni din nou în a treia călătorie misioară. Dimpreună cu *Luca* și cu *Timotei*, vizită bisericile din Galatia și Frigia și se opri doi ani și jumătate în *Efes*, de unde fu nevoit să plece din cauza unei răscoale a păgânilor împotriva sa. In fruntea răscoalei era un argintar, anume Demetru, care prin predica apostolului își vedea primejduită meseria de lucrător de statui și de alte obiecte pentru renumitul *templu al Dianei* din acest oraș. Din Efes. Pavel trecu în Macedonia,

6 „Și când s'a suit Petru în Ierusalim, se priceau cu el cei din tăierea împrejur. Zicând: căci către bărbați netăieți împrejur ai intrat și ai mâncat cu ei. Și începând Petru le-a spus lor pre rând zicând: Eu eram în cetatea Iopi rugându-mă, și am văzut întru uimirea minței vedenie: pogorându-se un vas ca o masă mare de pânză, de patru coifuri slobozindu-se din cer, și a venit până la mine; In care căutând, luam seamă, și am văzut cele câte cu patru picioare ale pământului, și hiarele și cele ce se târăsc, și pasările cerului. Și am auzit glas zicând mie: sculându-te Petre, junghie și mănâncă. Și am zis: nicidecum Doamne; că tot ce este spurcat sau necurat niciodată n'a intrat în gura mea. Și mi-a răspuns mie glasul al doilea rând din cer, zicând: cele ce Dumnezeu au curățit tu nu le spurcà. Și aceasta s'a făcut de trei ori, și iarăș s'au ridicat toate la cer."
Fapte 11 2-10

7 „Părutu-s'a nouă cari ne-am adunat cu un suflet, ca, alegând bărbați, să'i trimetem către voi împreună cu cei iubiți ai noștri Varnava și Pavel. Oameni, cari și-au dat sufletele lor pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos. Drept aceea am trimes pre Iuda și pre Sila, cari și ei cu cuvântul vor vestì acesteași. Pentrucă s'au părut Sfântului Duh și nouă, că mai mult nici o greutate să se puie preste voi, afară de cele de nevoie, acestea: A vă ferì de cele jertfite idolilor, și de sânge, și de sugrumat, și de curvie; de care de vă veți păzì pre voi, bine veți face. Fiți sănătoși."
Fapte 15 25-29

8 „Iar după ce au înviat Iisus, dimineața, în ziua cea dintâiu a săptămânei, s'au arătat întâiu Mariei Magdalinei, dintru care scosese șapte draci. Aceea mergând a vestit celor ce fuseseră cu el, care plângeau și se tânguiau. Și aceia auzind că este viu și a fost văzut de dânsa, n'au crezut. După aceea s'au arătat într'alt chip la doi dintre dânșii, cari mergeau la o țarină. Și aceia mergând, au spus celorlalți, dar nici pre acela nu i-au crezut. Iar după aceea șezând ei, cei unsprezece, li s'au arătat, și au imputat necredinței lor și împietrirei inimei, căci celor ce l-au văzut pre el că au înviat, n'au crezut. Și au zis lor: mergeți în toată lumea și propoveduiți evanghelia la toată zidirea. Cel ce va crede și se va botezà, se va mântuì; iar cel ce nu va crede, se va osândì. Și celor ce vor crede, aceste semne vor urmà: întru numele meu draci vor scoate, în limbi nouă vor grăì, Șerpi vor luà, și de vor beà cevà de moarte, nu'i va vătămà pre ei; pre bolnavi mâinile își vor pune, și bine le va fì. Deci Domnul, după ce au grăit cu dânșii, s'au înălțat la cer și au șezut deadreapta lui Dumnezeu. Iar ei ieșind, au propoveduit pretutindenea, Domnul împreună lucrând și cuvântul adeverindu'l prin semnele ce urmau, Amin."
Marcu 16 9-20

apoi în Iliria și Grecia, de unde - prin Macedonia și Asia Mică - se duse la Ierusalim cu o colectă făcută pentru creștinii de acolo.

Închisoarea și moartea sa. Gândul marelui Apostol era, să facă o călătorie misionară până la Roma, dar iudeii - vrăjmașii săi de moarte - puseră mâna pe el și l-ar fi omorît, poate, dacă nu intervenia tribunul roman *Lisias*, care-l luă cu forța armată și-1 închise în fortăreața Antonia. Dus înaintea sinedriului, arhiereul saduceu *Ananias* puse să-l bată peste gură. Sfântul Pavel protestă energic și știu prin cuvântarea sa de apărare să provoace ceartă între fariseii și saduceii din sinedriu, spunând că pricina pentru care se judecă el este credința în învierea morților.

Deși nu fu osândit de sinedriu, totuș pentrucă era necontenit urmărit de iudeii habotnici, sfântul Pavel fu trimes sub excortă la *Cezareea*, înaintea *procuratorului roman Felix*, care-1 ținu doi ani în închisoare, cu toate că nu-1 găsise vinovat de nimic. *Porcius Festus*, succesorul lui Felix, voi-să-l predea iudeilor, dar el se apără strălucit înaintea sa și a regelui *Irod Agripa II*. Pentru a nu fi dat în mâinile iudeilor, el se întemeie pe dreptul său de cetățean roman și făcu apel la judecata împăratului. Fu trimes deci cu excortă la Roma. Călătoria a ținut mai multe luni și a fost plină de primejdii. Ajuns la Roma, n'a fost închis, ci numai pus sub pază. Timp de doi ani, cât a stat în Roma, sfântul Pavel a propoveduit necontenit Evanghelia și a izbutit să atragă la creștinism până și persoane din *casa Cesarului*. Când fu judecat, fu găsit nevinovat și-i se dete drumul.

De aci înainte nu se știe sigur unde a mai fost. Unii zic că s'ar fi dus în Spania. Mai sigur e însă că a fost prin Asia Mică, Macedonia și Creta și că acum a așezat pe Timotei episcop în Efes și pe Titu în Creta. Sigur e că în timpul persecuțiunii lui Neron se afla iarăș în Roma, că a fost ținut închis câtva timp și că i-s'a tăiat capul, ca cetățean roman, *în anul 64*. Astfel și-a sfârșit vieața pământească marele Apostol al neamurilor, pecetluind cu sângele său învățătura pe care o propoveduise cu atâta zel. Dela el ne-au rămas 14 scrisori sau epistole, adresate către diferite comunități întemeiate de el sau de ucenicii lui. Toate sunt pline de învățături frumoase.

7. Activitatea celorlalti apostoli. Răspândirea creștinismului după apostoli în Asia, Africa și Europa.

I. Despre activitatea misionară a celor 12 apostoli nu se știe așa de sigur ca despre activitatea sf. apostol Pavel. Urmând cuvintelor Domnului: « *Duceți-vă în toată lumea și propoveduiți Evanghelia la toată făptura* »[8], desigur că și ei au răspândit învățătura mântuitoare în diferite părți ale lumii. « Faptele Apotolilor » însă; nu ne vorbesc decât puțin despre activitatea sfinților apostoli Petru, loan și lacob cel Mare și cel Mic. Despre ceilalți știm numai din tradițiune pe unde au predicat și cum au murit.

1. *Sfântul apstol Petru* a stat mai mult în Ierusalim. Dupăce diaconul Filip predică cuvântul în Samaria, găsim pe sfântul Petru acolo punându-și mâinile peste cei botezați, spre a le împărtăși Duhul Sfânt. În Samaria, el înfruntă pe Simon Magul său Vrăjitorul, care, deși primise creștinismul, avea totuși idei rătăcite, socotind că poate cumpăra cu bani, dela sfinții apostoli, darul de a face să se pogoare Duhul Sfânt asupra celor peste care își va pune mânile. Din Samaria se duse în Iope și în Cezareia, unde botează pe sutașul Cornelie. Mai târziu - pe la anul 44 - fu prins în timpul sărbătorii Paștelui, din ordinul regelui Irod Agripa și aruncat în închisoare, dar scăpă în chip minunat.

După sinodul apostolic, îl găsim în Antihoia, iar de aci se duse probabil și propovedui prin Pont și alte provincii ale Asiei Mici și ajunse până la Babilon, nume sub care probabil se înțelege Roma. Despre restul ativității lui misionare nu se știe nimic. Tradiția spune că a murit în Roma, pe timpul persecuțiunii lui Neron, odată cu sfîntul apostol Pavel (anul 64), fiind răstignit cu capul în jos. după cererea sa, pentru a nu suferi acelaș fel de moarte ca Domnul și pentru a putea privi cerul până ce și va da duhul.

Romano-catolicii pretind că sfântul Petru ar fi fost de două ori în Roma și că el ar fi întemeiat biserica din Roma, pe care ar fi și păstorit-o, ca cel dintâi episcop, timp de 25 de ani. Ei spun că ar fi avut în Roma o dispută publică cu Simon Magul și că, atunci când a izbucnit persecuțiunea lui Neron, el plecase din Roma de teamă de a nu fi omorît, dar că în cale întâlni pe Mântuitorul, pe care-1 întrebă: « Unde te duci, Doamne? Quo vadis, Domine? », la care Mântuitorul i-ar fi răspuns « *La Roma, ca să fiu răstignit a doua oară* », ceeace ar fi hotărît

pe sfântul Petru, ca să se întoarcă înapoi și să primiască moartea de martir.

Toate acestea sunt însă simple legende, fără nici o bază istorică.

2. *Sfântul apostol și evanghelist Ioan* a rămas de asemeni în Ierusalim și n'a ieșit din Palestina până după adormirea Maicii Domnului, care-i fusese dată în grijă de însuș Mântuitorul, când era răstignit pe cruce. După moartea sfântului apostol Pavel, el se stabili în Efes și luptă cu zel și curaj împotriva rătăcirilor ce se iviseră în biserică. Tradițiunea spune că el a fost dus în lanțuri la Roma, pe timpul împăratului Domițian, și că a fost aruncat într'un cazan cu oleiu fierbând în clocote, din care ieși sănătos. Tot tradițiunea adaogă că a fost exilat după aceea în insula Patmos, unde a stat până la moartea lui Domițian, când se întoarse iarăș în Efes. Aci conduse biserica cu multă blândețe și înțelepciune până la adânci bătrânețe și muri de moarte naturală în vârstă de peste 100 de ani. Despre cei din urmă ani ai vieții sale se spune, că, ne mai putând merge singur, cerea să fie dus de subțiori la biserică și acolo nu zicea altceva decât: « *Fiilor, iubiți-vă unii pe alții* »[9]. Oroarea sa față de eretici era așa de mare, că - întâlnind odată pe ereticul Cerint la bae — spuse celor ce erau împreună cu el, că trebue să plece mai repede, ca să nu se dărâme baia peste ei, din cauza nelegiuireii lui Cerint. Despre el se povestesc o mulțime de alte lucruri frumoase.

3. *Sfântul Iacob cel Mare*, fratele sfântului evanghelist Ioan, a predicat numai în Ierusalim și a fost ucis cu sabia din ordinul regelui Irod Agripa, la anul 44, atunci când a fost închis și sfântul Petru care a scăpat. O tradiție târzie spune că ar fi predicat în Spania și spaniolii pretind că au și moaștele sale în orașul « *Sant-Iogo* » din Compostella, dar aceasta nu e de crezut, pentrucă acest sfânt apostol a murit foarte de timpuriu și n'a putut avea timp ca să se ducă așa de departe de Palestina.

4. *Sfântul Iacob cel Mic*, numit și *Iacob fratele Domnului, Iacob cel Drept și Iacob al lui Alfeu*, a stat toată viața în Ierusalim și a condus biserica de aci, purtând titlul de episcop. Despre moartea sa sunt două versiuni. După una, el ar fi fost omorît cu pietre, din porunca arhiereului saduceu Ananias, la anul 62. După alta, fariseii și cărturarii îl urcară pe acoperișul templului și-i cerură să numiască nebuni pe toți cari cred că Isus Christos este Dumnezeu. El însă apără dumnezeirea- lui Christos și din această cauză fu aruncat jos și lovit cu pietre, iar pentrucă nu muri numaidecât, -un piuar îl omorî cu pilugul.

Ceeace tradițiunea ne spune despre ceilalți opt apostoli este mai puțin sigur.

5. *Sfântul Andrei „cel întâi chemat"* fratele sfântului Petru, se zice că a predicat în Sciția, nume sub care se înțelege tot ținutul din Asia și Europa din partea de răsărit, miazănoapte și apus de Marea Neagră, adică Caucazia, Rusia sudică și Dobrogea noastră. De aci s'ar fi coborît prin Tracia și ar fi murit la Patra, în Ahaia, (Grecia) răstignit pe o cruce în forma literei grecești χ. Tradiția spune că el ar fi întemeiat și biserica din Bizanț (Constantinopoli).

6. *Sfântul Filip* se zice că a predicat în Frigia și că a murit răstignit. Tradițiunea îl confundă adesea cu diaconul Filip și deaceea mai spune că ar fi predicat și în Samaria.

7. *Sfântul Bartolomeu* sau *Natanael* se zice că a predicat în Arabia de sud (India citerior), iar că mai târziu s'a dus în Armenia, unde ar fi fost jupuit de viu.

8. *Sfântul Toma* se zice că ar fi predicat în Parția și ar fi mers până în India (de azi) unde ar fi fost ucis cu sulița.

9. *Sfântul evanghelist Mateiu* se spune că a predicat mai întâi în Iudeia și apoi în Etiopia, unde a murit ars pe rug.

10. *Sfântul Iuda Tadeul sau Lebeul* (*inimosul*) fratele sfântul Iacob cel Mic, pare a fi predicat în Palestina. După tradiție, el a fost trimis de Mântuitorul la Abgar, craiul Edesei, în Mesopotamia spre a-1 vindeca de boala de care suferia și acolo a murit răstignit.

In sfârșit despre *Simon Canaanitul sau Zelotul* se spune că a predicat în Egipt și despre Matia în Etiopia și că amândoi au murit de moarte martirică.

II. DUPĂ ÎNCETAREA DIN VIEAȚĂ A sfinților apostoli creștinismul fu răspândit mai departe de urmașii lor. Astfel:

1. *În Asia*, leagănul creștinismului, găsim către sfârșitul veacului II o comunitate creștină în *Edesa* (Mesopotamia) cu localuri proprii de rugăciune și un rege creștin, *Abgar bar Maanu*. De aci creștinismul se întinse și în *Persia*. În *Arabia* predică în acest timp *Panten*, renumitul catehet din Alexandria și pe la jumătatea veacului III vieața bisericească era aci așa de intensă, că se putură ține sinoade. In *Armenia* era de asemeni răspândit creștinismul, cum ne dovedește o scrisoare

9 „Zis au Iisus: acum s'au proslăvit Fiul Omului, și Dumnezeu s'au proslăvit întru el. Dacă s'au proslăvit Dumnezeu întru el, și Dumnezeu va proslăvì pre el întru sine, și îndatăș îl va proslăvì pre el. Fiilor, încă puțin cu voi sunt. Căutà-măveți; și precum am zis Iudeilor, că unde eu merg, voi nu puteți veni; și vouă zic acum: Poruncă nouă dau vouă, ca să vă iubiți unul pre altul; precum eu v'am iubit pre voi, ca și voi să vă iubiți unul pre altul. Întru aceasta vor cunoaște toți că ai mei ucenici sunteți, de veți aveà dragoste întru voi."
Ioan 13 31-35

a episcopului *Dionisie al Alexandriei* către un episcop armean. In *Asia Mică*, unde predicaseră sfântul apostol Pavel și sfântul evanghelist Ioan, creștinismul era în floare, căci erau o mulțime de episcopi și Pliniu cel tânăr, proconsulul Bitiniei, scria împăratului Traian, că pe acolo creștinii sunt în mare număr, atât în orașe cât și la sate.

2. In *Africa* fusese propoveduit creștinismul încă din vremea sfinților apostoli. In *Alexandria* găsim, dela începutul veacului III, o înfloritoare școală de cateheți, ai cărei conducători, *Panten* și *Origen*, făcură cunoscut cuvântul Evangheliei până în Arabia și India, iar către sfârșitul acestui veac se aflau în *Egipt* aproape 100 de episcopi. In Africa de apus sau proconsulară creștinismul a pătruns foarte de timpuriu din Egipt sau, poate, și din Italia, căci pe la anul 200 renumitul scriitor bisericesc Tertulian, din Cartagena, zicea păgânilor: « *Noi creștinii suntem, ca să zicem așa, de ieri și unplem toate ale voastre: orașele, insulele, castrele, senatul și forul și nu vă lăsăm decât templele* », iar la câteva sinoade ce se ținură în Cartagena, pe la jumătatea veacului III, luară parte până la 90 de episcopi.

3. In *Europa* creștinismul s'a răspândit— afară de Tracia, Ahaia, Iliric și Roma, unde predicase sfântul apostol Pavel - mai mult prin relațiunile comerciale. Astfel în *Galia*, sămânța Evangheliei fu adusă, pe la începutul veacului II, de misionari amestecați de sfântul *Policarp*, episcopul Smirnei, printre negustorii cari veniau aci din Asia mică, așa că pe la mijlocul aceluiași veac găsim și în sudul Galiei comunități creștine înfloritoare și episcopi renumiți. Din Galia, creștinismul pătrunse *în provinciile germane de pe lângă Rin*, care pe atunci țineau de Galia. Tot prin relațiuni comerciale cu orașele din Asia Mică se pare că a făcut cunoștință cu învățătura creștină și *Spania* și *Britania*. Relațiunile comerciale cu Asia Mică și cele politice cu Roma, au făcut ca să prindă rădăcini creștinismul și în provinciile dunărene: *Dacia, Panonia, Noricul și Reția*.

Cum vedem, creștinismul se răspândi în scurtă vreme în toate părțile imperiului roman și trecu chiar și peste granițele lui, mulțumită zelului ierarhiei bisericești și propagandei misionarilor creștini. Despre multe din țările pomenite aci trebie însă să recunoaștem că au făcut acum numai cunoștință cu creștinismul, căci creștinarea lor deplină s'a săvârșit mai târziu.

8. Persecutiuni contra bisericii din partea iudeilor. Dărâmarea Ierusalimului și împrăștierea iudeilor

1. Iudeii au fost cei dintâi dușmani ai creștinismului și biserica a avut chiar dela început de îndurat prigoniri din partea lor. Insuș Mântuitorul fusese osândit de ei la moarte și răstignit, pentru că nu împlinise amăgitoarea lor așteptare de Mesia politic, care să-i scape de jugul strein și să-i facă stăpâni peste întreaga lume.

Când zădărnicia sforțărilor și a nelegiuitei lor vărsări de sânge fu vădită de învierea Domnului și când sfinții apostoli începură cu mult succes propoveduirea cuvântului Evangheliei, aducând ca cel mai puternic temeiu, ca cea mai sigură garanție a adevărului celor învățate de ei, strălucita minune a învierii lui Christos, atunci mânia oarbă a iudeilor izbucni din nou cu mai mare furie. In ziua Pogorârii Duhului Sfânt, când sfinții apostoli vorbiau în limbi mulțimii înmărmurite de această minune, ei inventară calomnia, care fu desmințită îndată, că apostolii ar fi beți și n'ar ști ce vorbesc. Curând după aceea sfinții Petru și Ioan fură târîți înaintea sinedriului, pentrucă vindecaseră pe un olog din naștere și amenințați cu pedepse grele, dacă vor mai vorbi ceva în public despre Mântuitorul și învățătura sa. Ceva mai în urmă fură aruncați în închisoare toți sfinții apostoli și dacă nu fură osândiți la moarte, ci numai bătuți și amenințați, se datorește pe deoparte scăpării lor din închisoare printr'o minune dumnezeească, iar pe de altă parte apărării ce le luă în sinedriu învățatul *Gamaliel*. Acest renumit învățător de Lege fariseu se împotrivi la osândirea sfinților apostoli, zicând că, *dacă învățătura lor va fi de la oameni, se va trece ca orice lucru omenesc, iar dacă va fi de la Dumnezeu, va rămâne, oricare ar fi piedicile care i-s'ar pune în cale*.[10]

Nemulțumiți cu rezultatele obținute prin amenințări, bătăi și închisori, iudeii recurseră la vărsări de sânge.

Cea dântâi victimă a lor, cel dintâi martir creștin, care a pecetluit cu sângele său mărturisirea credinței în dumnezeirea Domnului nostiu Iisus Christos, fu *sfântul arhidiacon Ștefan*.

Acesta fu pârît sinedriului de iudeii eleniști că defaimă numele lui Dumnezeu și legea lui Moise.

10 „Atunci mergând Voevodul bisericei cu slugile, i-au adus pre ei nu cu silă; că se temeau de norod, să nu'i ucidă cu pietre. Și aducându'i pre ei, i-au pus în sobor, și i-a întrebat arhiereul, Zicând: au nu cu poruncă v'am poruncit vouă să nu învățați în numele acesta? Și iată, ați umplut Ierusalimul cu învățătura voastră, și veți să aduceți asupra noastră sângele omului acestuia. Iar răspunzând Petru și ceilalți apostoli, au zis: trebuie a ascultà pre Dumnezeu mai mult decât pre oameni. Dumnezeul părinților noștri au sculat pre Iisus, pre care voi l-ați omorît, și spânzurându'l pre lemn. Pre acesta, Dumnezeu, începător și Mântuitor l-au înălțat cu dreapta sa, ca să deà pocăință lui Israil, și iertare păcatelor. Și noi suntem lui marturi cuvintelor acestora; precum și Duhul Sfânt, pre care l-au dat Dumnezeu celor ce'l ascultă pre el. Iar ei auzind, foarte se mâniau, și se sfătuiau să'i omoare pre dânșii. Și sculându-se oarecare Fariseu în sobor, anume Gamaliil, învățător de lege, cinstit la tot norodul, a poruncit ca să fie apostolii puțin cevà afară. Și a zis către dânșii: bărbați Israilteni, luați-vă aminte vouă de oamenii aceștia, ce veți să faceți. Pentrucă mai 'nainte de zilele acestea s'a sculat Tevda, zicând cum că el este oarecare mare; lângă care s'a lipit un număr de bărbați, ca la patru sute, care s'au omorît, și toți câți ascultau pre el s'au risipit și s'au făcut întru nimic. După acesta s'a sculat Iuda Galileanul în zilele scrisorei, și a despărțit norod mult, după dânsul, și acela a pierit, și toți câți ascultau pre el s'au risipit. Și acum zic vouă: feriți-vă de oamenii aceștia, și fì lăsați pre ei; căci de va fì dela oameni sfatul acesta sau lucrul acesta, se va risipì. Iar de este dela Dumnezeu, nu veți puteà să'l risipiți, ca nu cumvà și luptători de Dumnezeu să vă faceți. Și au ascultat pre el, și chemând pre apostoli, bătându'i, le-au poruncit să nu

Adevăratul motiv al pârii era însă că el propoveduia cu multă râvnă cuvântul lui Dumnezeu și era așa de tare în discuțiuni, că nici unul dintre învățații iudeilor nu-i putea sta împotrivă. Sinedriul, fiind compus în mare parte din saducei, cari nu admiteau învierea mortilor - iar sfântul Ștefan pomenind, în cuvântarea sa de apărare., și de învierea Domnului și mustrând fără cruțare pe sinedriști că nu cred în dumnezeirea lui Christos - osândi pe sfântul Ștefan să fie omorît cu pietre și aduse numai decât la îndeplinire hotărîrea luată. Îndată după aceasta, isbucni o persecuțiune în toată regula împotriva creștinilor. Iudeii fanatici mergeau din casă în casă și unde găsiau creștini, îi loviau și-i târau în închisoare. Din această pricină creștinii fugiră din Ierusalim și se împrăștiară în toată Palestina și chiar mai departe. Numai sfinții apostoli rămaseră în Ierusalim.

După o liniște de câtva timp, la care contribui în mare parte și minunata convertire la creștinism a sfântului apostol Pavel, care fusese unul dintre cei mai fanatici prigonitori ai creștinilor, persecuțiunea începu iarăș și se îndreptă mai cu osebire împotriva sfinților apostoli. Acum muri de moarte martirică *sfântul Iacob cel Mare*, căruia i-se tăie capul cu sabia, din porunca regelui Irod Agripa (anul 44), iar sfântul Petru scăpă din închisoare și dela moarte numai printr'o minune. Mai târziu (anul 62) fu ucis *sfântul Iacob cel Mic*.

Curând după aceasta izbucni însă și mânia lui Dumnezeu asupra nerecunoscătorului popor iudeu.

2. Ațâțați necontenit de câte un înșelător, care se da drept Mesia și făgăduia scuturarea jugului strein, iudeii se resculaseră în mai multe rânduri împotriva romanilor. Intr'o nouă răscoală, care avu loc în anul 66 d.Chr. răsvrătiții puseră mâna pe una din fortărețele Ierusalimului și uciseră fără milă pe soldații romani. Armata din Siria neputând restabili pe deplin ordinea, împăratul *Neron* însărcină cu conducerea acestui războiu pe *Vespasian*, cei mai renumit general roman din acea vreme. Vespasian intră în Palestina cu o armată de 60.000 de oameni, supuse Galileia, distruse cetele de vagabonzi cari ațâțau diferitele provincii și se apropie de Ierusalim, dar, fiind proclamat împărat (anul 69), lăsă fiului său *Titus* sarcina de a conduce războiul mai departe. Titus înconjură Ierusalimul în primăvara anului 70, în timpul serbării Paștelui, când se aflau în cetate o mulțime de iudei veniți din toată Palestina și din alte țări. Iudeii nevrând să se predea, Titus ținu cetatea încunjurată, crezând că prin foame o va sili să se predea. Peste un milion de oameni pieriră de foame, de ciumă și de luptele dintre ei, dar cei rămași nu voiau să se predea. După un asediu de șease luni, Ierusalimul trebui să cadă. Cu toată dorința lui Titus de a se păstra clădirile mai de seamă, sau cel puțin templul, totul a fost ars și dărâmat de soldații săi, din cauza împotrivirii desnădăjduite a iudeilor, așa că s'a împlinit întocmai profeția Mântuitorului, că nici piatră pe piatră nu va rămâne. Obiectele sfinte, care au scăpat de flăcări, au servit ca trofee la împodobirea intrării triumfale a lui Titus în Roma. Prizonierii, în număr de aproape 100.000, parte au fost uciși, parte întrebuințați în lupta cu fiarele din circuri, parte vânduți ca sclavi și împrăștiați astfel în toate părțile imperiului.

Această grea nenorocire căzută asupra iudeilor fu pedeapsa pe care Dumnezeu le-o dete pentru necredința și purtarea lor neomenoasă față de Mântuitorul și de urmașii săi. Creștinii din Ierusalim nu suferiră nimic de pe urma acestui războiu, pentrucă ei, aducându-și aminte de prezicerea Domnului despre soarta cetății sfinte, nu se uniră cu răsculații, ci se retraseră, înainte de înconjurarea cetății, într'o localitate muntoasă de dincolo de Iordan.

Iudeii nu se cumințiră nici după această nenorocire. Când împăratul *Adrian* opri serbarea sâmbetei și tăierea-împrejur și porunci ca pe ruinele templului din Ierusalim să se zidiască un templu păgân (anul 132), ei se răsculară din nou sub conducerea unui fals Mesia, anume *Bar-Cochba* (fiul stelei). Acum creștinii avură să sufere iarăș prigoniri din partea iudeilor fanatici, dar, pedeapsa dumnezeească ce veni peste aceștia fu exemplară. Răscoala fu înăbușită în sânge. Mai mult de 600.000 de iudei plătiră cu capul nesocotința lor. Peste locul unde fusese templul trecu plugul, iar pe ruinele Ierusalimului se ridică o nouă cetate numită *Aelia Capitolina* și în mijloc un măreț templu păgân în cinstea lui Jupiter. Iudeilor le fu oprită, sub pedeapsă de moarte, apropierea de cetate.

De acum înainte iudeii nu mai avură putința de a vărsa ei înșiși sânge creștin, în schimb însă răspândiră printre păgâni tot felul de calomnii și făcură toate intrigile posibile împotriva creștinilor.

grăiască în numele lui Iisus și i-au slobozit pre ei. Deci ei se duceau, bucurându-se dela fața soborului, căci pentru numele lui s'au învrednicit a se necinstì. Și toată ziua în biserică și prin case, nu încetau a învățà și a binevestì pre Iisus Hristos."
Fapte 5 26-42

9. Persecutiuni contra bisericii din partea păgânilor

Biserica a suferit din partea păgânilor, timp de aproape trei veacuri, sângeroase persecuțiuni pe toată întinderea imperiului roman.

Cauzele persecuțiunilor sunt multe, dar cele mai însemnate sunt următoarele:

1. *Legătura dintre religiune și stat.* — La popoarele vechi și îndeosebi la romani, religiunea era instituțiune de stat. Îndeplinirea prescripțiunilor religioase era obligatoare pentru toți cetățenii, iar nesocotirea lor era pedepsită cu asprime, ca nesupunere la legi. Din considerațiuni politice, romanii tolerau însă și religiunile popoarelor învinse, întru cât nu primejduiau existentența religiunii de stat. Creștinismul, fiind privit la început ca o sectă iudaică, fu tolerat câtva timp. Mai târziu însă, câștigând partizani din sânul tuturor popoarelor și răspândindu-se din ce în ce mai mult, se observă că nu e o sectă iudaică, ci o religiune, care țintia să înlocuiască pe toate celelalte. Din această cauză fu persecutat.

2. *A bținerea creștinilor dela unele îndatoriri publice*. Creștinii nu aduceau jertfe statuilor împăraților, pentrucă aceasta era tot una cu închinarea la idoli: nu luau parte la sărbătorile și petrecerile publice din circuri, teatre etc. pentrucă erau unite cu tot felul de cruzimi și imoralități; nu primiau funcțiuni publice, pentrucă atunci ar fi trebuit să jure credință împăratului și supunere legilor și să aducă jertfe idolilor: unii refuzau chiar să facă serviciul militar, pentru aceleași motive etc. Toate acestea au dat prilej păgânilor să-i acuze de necredință față de capul statului (*lesmajestate*), care era aspru pedepsită, de ură împotriva tuturor oamenilor (*odium generis bumani*), care atrăgea asupră-le ura și disprețul obștesc.

3. *Calomniile răspândite în popor pe seama creștinilor.* Iudeii, ca să discrediteze pe creștini și să ațâțe pe păgâni în contra lor, răspândiră tot felul de calomnii. Așa d. p. pentrucă creștinii n'aveau jertfe de animale în cultul divin, ei (iudeii) ziceau că sunt atei; pentrucă se împărtășiau cu „trupul și sângele Domnului", ziceau că mănâncă carne de om; pentrucă ospătau împreună la agape și se numiau între dânșii frați, ziceau că trăesc în imoralitate și se căsătoresc în grade apropriate de rudenie, și chiar frate cu soră; pentrucă se adunau pe ascuns, ca să ia parte la serviciul divin, ziceau să conspiră în contra statului etc., etc. toate învinuiri grave.

4. *Interesul preoților păgâni și superstiția poporului:* De pe urma cultului idolilor trăiau o mulțime de preoți, vânzători de animale de jertfă sculptori și turnători de statui de zei ș a. Toate aceste categorii de oameni își vedeau existența pusă în primejdie prin răspândirea creștinismului, de aceea luptară toți cu desnădejde împotriva lui. Aceștia speculară încrederea în ei a poporului de jos pe care-ı ațâțară împotriva creștinilor, susținând că toate nenorocirile publice, ca foametea, seceta, inundațiile, boalele molipsitoare, războaele etc. provin-numai din cauză că creștinii nu se închină zeilor lor. Prin aceste mijloace, ei izbutiră adesea să împingă mulțimea la vărsări de sânge creștin și să facă pe autorități să ia măsuri aspre în contra creștinilor.

Aproape toți împărații romani dinainte de Constantin cel Mare au persecutat pe creștini, dar cele mai însemnate persecuțiuni sunt zece. Numărul lor ne amintește cele zece plăgi ale Egiptului.

Întâia persecuțiune izbucni pe timpul împăratului *Neron* (64), din cauza unui foc care distruse o mare parte din Roma. Toată lumea învinuia pe smintitul împărat că a dat foc orașului, pentru ca să-și poată face o idee de arderea Troiei, dar el aruncă vina pe creștini și porunci să fie nimiciți. Victimile fură nenumărate și felurile morții din cele mai grozave. Unii dintre creștini erau cusuți în piei de animale sălbatice și aruncați câinilor, ca să-i sfâșie; alții erau unși cu păcură sau cu smoală și li se da foc, ca să lumineze noaptea grădinile imperiale; alții erau înnecați, răstigniți etc. Atât de înfricoșată a fost această persecuțiune, încât nici după tragicul sfârșit al lui Neron, creștinii nu credeau că el a murit, ci-și șoptiau cu spaimă că s'ar fi retras dincolo de Eufrat, de unde va veni să-i prigoniască și mai cumplit, ca Antichrist. Martirii mai însemnați din timpul acestor persecuții sunt *sfinții apostoli Petru și Pavel*.

A doua persecuțiune a fost în timpul domniei lui *Domițian*. Acest împărat nebun pretindea ca toți supușii să-i se adreseze cu cuvintele : « *Stăpânul și Dumnezeul meu!* » Creștinii refuzând să-i dea acest titlu, el porunci să fie tratați ca dușmani ai săi. Mulți pieriră numai pentrucă aveau avere. Așa fu senatorul Flavius Clemens, vărul împăratului și soția sa. Auzind că iudeii așteptau un împărat și că creștinii ziceau că Mântuitorul Christos este acel împărat și temânduse să nu fie detronat de ei, spre a pune în locu-i vre-o rudă de a împăratului lor, Domițian porunci să-i se aducă din Palestina

niște rude ale Domnului. Declarațiunea acestora că împărăția așteptată de ei nu e din lumpa aceasta, simplitatea hainelor care le vădia sărăcia și mai ales palmele lor pline de bătături din cauza muncii, convinseră pe împărat că teama sa era neîntemeiată și-i scăpară de pedeapsă. In timpul acestei persecuțiuni, a fost chinuit în Roma și după aceea exilat în insula Patmos *sfântul evanghelist Ioan*.

A treia persecuțiune s'a desfășurat pe timpul domniei lui Traian. El, îndată după urcarea sa pe tron (anul 98), reînnoi legea care opria adunările secrete. Immulțindu-se denunțurile că creștinii calcă legea, *Pliniu cel Tânăr*, proconsulul Bitiniei, întrebă printr'o scrisoare pe împărat, dacă trebue să pedepsiască cu moarte pe creștini, pentrucă nu se supun legii. El adăoga, că în acest caz s'ar depopula satele și orașele și că din cercetările făcute de el reiese că creștinii nu sunt periculoși pentru existența statului și nici imorali. *Singura lor vină* — scrie Pliniu mai departe — *este că sunt superstițioși, căci se adună într'o anumită zi înainte de răsăritul soarelui, cinstesc pe Christos ca Dumnezeu și se obligă să trăiască în onesitate și virtute*. Traian îi răspunse *să nu urmăriască pe creștini din oficiu și să nu țină seamă de denunțuri anonime ; dacă cineva însă va fi denunțat formal că e creștin și nu va voi să jertfiască idolilor, să fie osândit la moarte; iar dacă va jertfi, să nu-i facă nimic.* Aceste norme de persecuțiune au fost urmate timp de un veac.

In această persecuțiune au primit coroana de martir: *Clement*, episcopul Romei, care fu exilat în Chersonez și înnecat în mare, Simeon, episcopul Ierusalimului, în vârstă de 120 de ani, răstignit, și sfântul *Ignatie*, episcopul Antiohiei, sfâșiat de fiare în circul din Roma.

A patra persecuțiune a pornit din partea împăratului *Marcu Aurelia*, numit și *filosoful* (161- 180). Acesta împărtășia părerile filosofilor păgâni, că creștinii ar fi oameni imorali și periculoși pentru stat, de aceea dete în contra lor cele mai aspre porunci. El nu numai că îngădui plebeii păgâne să ucidă pe creștini fără nici o judecată, ci introduse și spionajul, pentru a-i descoperi și tot felui de torturi, spre a-i face să se lepede de credință.

Persecuțiunea fu violentă și făcu o mulțime de victime. In zadar adresară împăratului câte o apologie filosofii creștini de atunci Justin, Atenagora și Tațian, căci persecuțiunea se urmă cu aceeaș furie. Acum primiră martirul: *sfântul Justin Filosoful* și bătrânul episcop al Lionului, *Potin*. Nespus de mare curaj în munci arătară un tânăr de 15 ani anume *Potin* și o sclavă anume *Blandina*, ambii din Lion. Ei fură mai întâi biciuiți, după aceea așezați pe o bancă de fier înroșită în foc, apoi aruncați la fiare și în- sfârșit decapitați. La toate aceste chinuri răspunsul lor era: « *Suntem creștini și între noi nu se săvârșește nimic rău* ».

10. Persecutiuni în contra bisericii din partea păgânilor (continuare.)

A cincia persecuțiune este a lui *Septimiu Sever* (192-211) La începutul domniei, Sever fu binevoitor față de creștini, pentrucă un creștin îl vindecase de o boală grea numai ungându-l cu untdelemn. Mai târziu însă dădu voie ca creștinii să fie persecutați și în cele din urmă opri el însuș, sub pedeapsă de moarte, trecerea la creștinism. In Alexandria primi acum, între alții, coroana de martir *Leonida*, tatăl învățatului Origen, iar în Cartagena două tinere femei, *Perpetua* și *Felicitas*, cea dintâi nobilă, cea de a doua sclavă. Ambele răbdară cu multă tărie tot felul de chinuri și-și găsiră moartea fiind înjunghiate de un gladiator cu pumnalul. In Galia muri, în fruntea unui mare număr de martiri, *sfântul Irineu*, episcopul Lionului.

A șasea persecuțiune a fost decretată de *Maximin Tracul* (235-238) mai mult din ură împotriva predecesorului său Alexandru Sever, care fusese prieten creștinilor și despre care se spune că avea în palatul său între alte statui, și pe a Mântuitorului Christos.

Persecuțiunea aceasta a fost îndreptată îndeosebi împotriva clerului.

A șaptea persecuțiune s'a deslănțuit din porunca lui *Deciu* (249 251). Acest împărat își pusese în minte să întăriască imperiul și să restaureze păgânismul, ambele în primijdie — cum credea el — din cauza creștinilor. In acest scop porni în contra creștinătății una din cele mai crude persecuțiuni.

Intențiunea sa nu era de a ucide pe creștini, ci de a-i sili prin orice fel de mijloace să se lepede de credința creștină și să treacă la păgânism. Numai episcopii și preoții erau omorîți fără cruțare, pentru ca credincioșii, rămânând fără păstori, să poată fi mai ușor înfricoșați și constrânși să-și lepede credința. Arderea cărților sfinte, confiscarea averilor,

exilul și tot felul de torturi, precum: arderea de vii în cuptor sau pe grătare de fier, tragerea pe roată, sfâșierea trupului cu cârlige de fier, turnarea pe gât de plumb topit, spânzurarea de limbă, etc. etc. erau mijloacele întrebuințate de persecutori pentru a sili pe creștini să se închine zeilor. In fața acestui arsenal de mijloace diabolice de constrângere, mulți se lepădau de credință, ca să scape cu viață. Aceștia purtau numele de *căzuți* (*lapsi*) și — după cum aduseseră jertfele idolilor, sau tămâiaseră statuile idolești sau ale împăraților, ori cumpăraseră acte că au făcut una sau alta, fără să fi făcut, sau declaraseră că nu sunt creștini, — primiau numele special de *sacrificati, thurificati, libellatici* și *acta facientes*. Cei cari nu se lepădau de credință și suferiau torturi, dar scăpau cu vieață, se numiau *mărturisitori* (*confessores*), iar cei cari muriau în chinuri se numiau *martiri* sau *mucenici*.

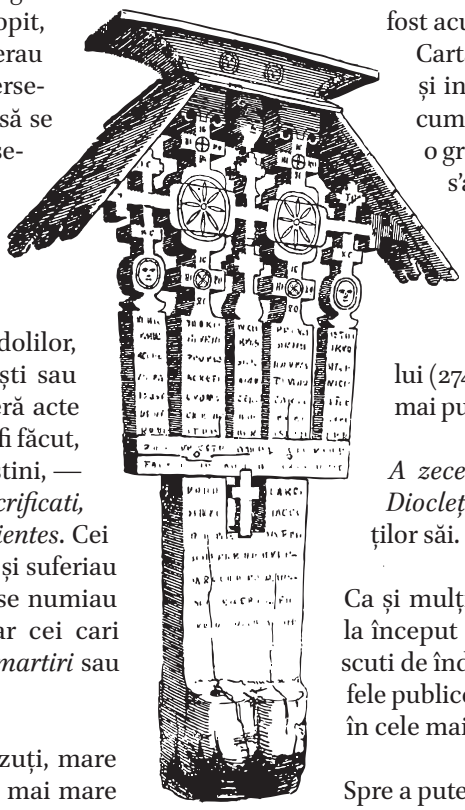

Mare a fost numărul color căzuți, mare și al mărturisitorilor, dar mult mai mare a fost numărul martirilor, dintre cari mai însemnați sunt : *Vavila*, episcopul Antiohiei, *Alexandru* al Ierusalimului și *Fabian* al Romei.

In timpul acestei persecuțiuni s'au retras într'o peșteră — cum spune tradițiunea — șapte tineri din Efes, cari nu voiau să jertfîască idolilor. Ei au adormit în peșteră și s'au deșteptat tocmai către sfârșitul împărăției lui Teodosie cel Mic, când creștinismul era în doare. Atunci unul din ei, mergând în oraș ca să cumpere ceva pentru hrană, a atras luarea-aminte a tuturor asupra sa prin portul, prin vorba și prin banii ce-i avea din vremea lui Deciu și fiind dus la mai marele orașului, a dat pe față minunea care se făcuse cu ei și de care nici el nu știa, că adică dormiseră în peșteră 200 de ani. Aceasta a produs mare bucurie în rândurile creștinilor, mai ales pentrucă se ivise atunci o sectă, care tăgăduia învierea morților. Insuș împăratul Teodosie a venit la Efes și a vorbit cu cei șapte sfinți, iar ei adormiră din nou în Domnul.

Sfânta noastră biserică serbează pomenirea acestei minunate întâmplări în ziua de 4 August.

A opta persecuțiune avu loc pe timpul lui *Valerian* (253-260), care la început era prieten al creștinilor, iar mai pe urmă începu să-i persecute aprig după îndemnul unui vrăjitor. Valerian opri cercetarea bisericilor și a cimitirelor, porunci să fie uciși toți preoții și clerul în genere și confiscă averile celor cu dare de mână, iar pe cei despoiati de averi îi exila sau îi făcea sclavi. Martiri mai însemnați au fost acum: *sfântul Ciprian*, episcopul Cartagenei, *Sixt*, episcopul Romei și inimosul său *diacon Laurențiu*, cum și 153 de credincioși arși într o groapă cu var nestins peste care s'a turnat apă, în Africa de nord.

A noua persecuțiune a izbucnit pe timpul și din porunca lui *Aurelian* și anume către sfârșitul domniei lui (274). Ea a fost de scurtă durată și mai puțin sângeroasă decât celelalte.

A zecea persecuțiune a fost a lui *Diocleția*n (284-305) și a coregenților săi.

Ca și mulți alți împărați, Diocleția*n* fu la început favorabil creștinilor, pe cari-i scuti de îndatorirea de a lua parte la jertfele publice ce se aduceau zeilor și-i puse în cele mai însemnate funcțiuni de stat.

Spre a putea administra mai lesne imperiul, Diocleția*n* își mută reședința Ia Nicomedia, în Bitinia, și păstră pentru sine numai răsăritul, având de ajutor—cu titlul de Cesar —pe ginerele său *Galeriu*, iar apusul îl lăsă lui *Maximian*, care avea ca Cesar pe *Constanțiu Cloru*.

Galeriu era un dușman naîmpăcat al creștinilor și prin intrigi meschine izbuti să hotărască pe Diocleția*n*. să înceapă în contra lor cea mai cruntă persecuțiune din toate câte a suferit biserica. Mai întâi se interzise creștinismul în armată (298), după aceea se decretă dărâmarea bisericilor, arderea cărților sfinte, întemnițarea clericilor, îndepărtarea din funcțiuni a tuturor creștinilor și impunerea de a aduce jertfe zeilor (303). Intâmplându-se un foc în palatul imperial și răscoale în câteva provincii, se aruncă vina pe creștini și în tot imperiul se aprinse focul persecuțiunii. Numai în Dalia, Spania și Britania, peste cari domnia Constanțiu Cloru, era liniște. Diocleția*n*, Maximian și Galeriu își dădură mâna, ca să distrugă creștinimul din rădăcini. Toate torturile și felurile de morți, care puteau trece cuiva prin minte, fură aplicate. Pe fiecare zi se născociau altele nouă, mai crude și mai înfiorătoare. După retragerea lui Diocleția*n* de pe tron și ridicarea lui Galeriu la treapta de August (305), persecuțiunea continuă cu furie și mai mare din cauza noului Cesar *Maximin*, care era asemeni dușman de moarte al credinței creștine. Lucrurile merseră astfel până când Galeriu fu lovit de o boală

grea și porunci încetarea persecuțiunii, făcând totodată apel la creștini, ca să se roage lui Dumnezeu pentru însănătoșirea sa. Maximin însă continuă persecuțiunea pe ascuns, cu aceeaș cruzime ca și mai nainte.

In apus situațiunea creștinilor era mai bună. Constantin Cloru proteja pe creștini, iar când armata proclamă împărat pe fiul său *Constantin*, acesta—deși încă păgân—se dete de partea creștinilor și porni cu războiu împotriva lui *Maxențiu*, un alt Cezar, care-și însușise domnia peste Italia și Africa și prigonia pe creștini. Înainte de începerea luptei, Constantin văzu pe cer o cruce de foc și împrejurul ei cuvintele: « τουτώ νίκα = *în aceasta învinge* ». Fiind lămurit în vis asupra arătării acestui semn minunat, el puse să se coasă semnul sfintei cruci pe steagurile armatei sale și astfel ieși biruitor, iar Maxențiu muri în luptă. Curând după aceasta Constantin dete, împreună cu cumnatul său *Liciniu*, care era Cesar în răsărit, *edictul dela Milan* (313) prin care se acorda libertatea religioasă tuturor cultelor și prin urmare și celui creștin. Totodată se înapoiară creștinilor averile confiscate și se revocară toate măsurile luate împotriva lor.

Cu aceasta se sfârșiră persecuțiunile pornite asupra bisericii din partea împăraților păgâni, dupăce timp de aproape 300 de ani făcuseră să curgă în șiroae sângele martirilor. Dacă ele au făcut mult rău bisericii, i-au făcut însă și un mare bine, pentrucă moartea cu curaj a miilor de martiri, cari au pierit pentru apărarea credinței, a întărit în credință pe cei șovăitori și a convins pe mulți necredincioși despre dumnezeirea creștinismului, hotărîndu-i să primiască sfântul botez. Cu aceasta s'a adeverit ceeace a zis *Tertulian* : « *Sanguis martyrum semen christianorum* ».

11. Atacuri din partea filosofilor păgâni. Apologetii creștini.

1. Creștinismul a fost combătut de păgâni nu numai cu forța materială, prin persecuțiuni ci și cu arme spirituale. Pe tărâmul spiritual lupta a fost dusă atât în chip direct cât și indirect.

Indirect au combătut creștinismul *școalele filosofice a neopitagoreilor și a neoplatonicilor,* care au încercat să închege din filosofie, din ceeace era bun în păgânism și din elemente împrumutate din creștinism, o religiune nouă, un păgânism mai spiritual, pe care să-l opună religiunii creștine. O asemenea încercare făcu în Capadocia neopitagoreul *Apoloniu din Tiana*, în veacul I al erei creștine. Lui i-s'a atribuit mai târziu și puterea facerii de minuni.

Direct a fost combătut creștinismul de așa zișii *polemici păgâni*, care-ı luară în râs și-l schimonosiră cât putură mai rău, spre a-ı expune disprețului și a feri cu chipul acesta pe păgâni de a-ı îmbrățișa. Dintre aceștia mai însemnați sunt trei: *Cels, Lucian de Samosata* și *Porfiriu*.

Cels, un filosof epicureu sau platonic, a scris împotriva creștinismului, pe la jumătatea veacului II, o operă intitulată: „*învățătură adevărată* = Λόγος Ἀληθής", din care s'au păstrat numai fragmente în opera prin care i-a răspuns celebrul scriitor și învățat creștin Origen. învinuirile pe care le aduce creștinismului, el nu le ridică direct, ci le pune în gura unui iudeu, care înfățișează pe Mântuitorul ca un vrăjitor și înșelător, minunile și învierea sa ca povești mincinoase, pe Sfânta Fecioară ca femeie ușoară etc. Cels își bate joc însă și de iudaism, pe care ı numește absurd și întemeiat pe minciuni. El aseamănă pe creștini și iudei cu un stol de lilieci sau cu o grămadă de furnici, ori de viermi. Cels cunoștea dealtfel destul de bine învățătura creștină, citise multe din cărțile sfinte și vizitase întrunirele creștinilor. Luând în râs și criticând creștinismul, el nădăjduia să înduplece pe creștini să se întoarcă la păgânism, ca religiune a statului roman și singura adevărată, după părerea lui. De aceea și termină opera sa cu un călduros apel către creștini, ca să nu se împotriviască ordinii publice, ci să dea împăratului tot sprijinul, spre a putea păstra în floare imperiul cu toate așezămintele lui.

Lucian de Samosata—cel mai de spirit scriitor satiric al vremilor vechi, de sarcasmul căruia n'au scăpat nici zeii păgâni și filosofii greci — a combătut creștinismul într'un roman al său întitulat: „*Peregrinus Proteus*", pe la sfârșitul veacului II. El se ocupă de creștinism numai în treacăt și întrucât îi oferă material pentru satiră, căci ținta romanului său este persiflarea filosofilor cinici. Eroul romanului, Peregrinus Proteus, era un filosof cinic. Lucian istorisește că Peregrinus făcându-se vinovat de păcate grele, fugi din țara sa, și ducându-se într'alt loc, s'a făcut creștin, a ajuns preot și a compus scrieri cu pretenția de profetice. Aruncat în închisoare, din cauza zelului său pentru propagarea creștinismului, fu scăpat de creștini care-l adorau aproape ca pe Dumnezeu, dar cari-ı

alungară totuș din comunitatea lor, pentru ridicolul motiv că, gustase dintr'o mâncare oprita. După aceasta se făcu din nou cinic, călători prin toată Grecia și în cele dinurmă muri de bună voie pe rug, spre a-și satisface nepotolita sete de glorie. Lucian adaogă în bătae de joc, că din cenușa lui s'ar fi înălțat un vultur, care a pronunțat cuvintele: „*Părăsesc pământul, mă duc la cer*". Și în celelalte scrieri ale sale, Lucian atacă iarăș numai în treacăt creștinismul. Tot ceeace el satirizează nu e socotit nici ca imoral, nici ca periulos pentru existența statului sau neadevărat, ci numai ca nepotrivit cu ideile și spiritul vremii de atunci.

Porfiriu—filosof, neoplatonic, mort pe la anul 300—este cel dinurmă și cel mai mare luptător al păgânismului împotriva creștinismului pe tărâmul literar. El cunoștea temeinic învățătura creștină, pentrucă ascultase cursurile lui Origen și se spune că ar fi fost chiar câtva timp creștin, dar că a trecut iarăș la păgânism, din cauză că a fost bătut de câțiva creștini. Scrierea sa intitulată: „*Contra creștinilor*" și care consta din 15 cărți este cea mai înverșunată critică care să -făcut vreodată creștinismului. Porfiriu se silește să descopere contradicții pretutindeni în învățătura creștină. Astfel Vechiul Testament sta — după el — în contradicție cu Noul Testament. Mântuitorul cu apostolii, apostolii între ei și chiar învățătura Mântuitorului și a sfântului Pavel ar coprinde în sine o mulțime de contradicții. Apoi ideile despre crearea lumii, despre întruparea Domnului și învierea sa din morți ar fi culmea absurdității. Totuș pentru persoana Mântuitorului, avea multă stimă și aproba unele învățături care se asemănau cu ale neoplatonismului.

Afară de acești trei polemici însemnați, am mai putea cita pe *Hierocle*, prefectul Bitiniei, care, pe la începutul veacului IV, adună într'o carte toate cele scrise împotriva creștinismului de polemicii mai vechi, și pe împăratul *Iulian Apostatu*l, dar amândoi nu aduc în discuțiune idei nouă, ci numai repetă pe cele emise de premergătorii lor.

2. La atacul cu arme intelectuale din partea păgânilor a răspuns din partea creștinilor o serie de scriitori, cari poartă numele de apologeți, adică apărători ai creștinismului.

Cei mai însemnați apologeți creștini sunt: *Iustin Martirul și Filosoful, școlarul său Tațian Asirianul, Atenagora, Teofil, episcopul Antiohiei, Minuciu Felix, Tertulian, Clement Alexandreanul, Origen, Arnobiu de Sica, Lactanțiu* și *Eusebiu de Cezareia*.

Unii dintre apologeți au adresat apologiile lor către împărați și senatul roman, alții către păgânii influenți, iar alții au răspuns deadreptul polemicilor păgâni. Cu toții au arătat că creștinii sunt oameni adânc religioși, morali și pașnici, căci se închină unui singur Dumnezeu spiritual, practică virtutea și se supun legilor statului. Învinuirile pe care păgânii li le aduc și pentru care-i prigonesc sunt numai închipuite și n'au alt temeiu decât necunoașterea de către prigonitori a credinței celor prigoniți.

Astfel învinuirea că creștinii ar fi atei este o deducțiune falsă din faptul că ei nu se închină idolilor și nu vor să le aducă jertfe, de fapt însă creștinii sunt cei mai religioși oameni, pentrucă numai ei se închină adevăratului Dumnezeu, celui în trei persoane slăvit și au un cult spiritual, cu care nu se poate asemăna cultul nici uneia din celelalte religiuni; cât pentru idolii cărora se închină păgânii, ei nu sunt nimic altceva decât lemnele, pietrele și metalele din care sunt făcute statuile lor; punerea acestora în locul Dumnezeirii și închinarea la ele este ateism; deci dar păgânii sunt atei, iar nu creștinii.

Învinuirea că creștinismul este protivnic ideei și ordinei de stat este asemeni neîntemeiată și are ca punct de plecare faptul că creștinii se adună în secret, dar în adunările lor tainice, ei nu conspiră împotriva statului sau a vreunei persoane, ci iau parte la săvârșirea serviciului divin; dacă fac aceasta pe ascuns, o fac numai din cauza păgânilor, cari i persecută și nu-i lasă să se roage lui Dumnezeu în liniște. Dovada cea mai bună că creștinii nu sunt în contra ideei și ordinei de stat este, că ei sunt oamenii cei mai pașnici, cari se supun tuturor legilor, afară de acelea care ating credința lor și că printre ei nu se găsesc criminali, vițioși etc. Prin viața lor model, ei dau statului cel mai puternic sprijin moral și sunt elementul cel mai de ordine.

Nenorocirile venite asupra imperiului nu sunt efectul mâniei zeilor că creștinii nu li se închină, ci dimpotrivă sunt o pedeapsă dumnezeiască veniți asupra păgânilor, pentrucă nu se întorc la adorarea adevăratului Dumnezeu, descoperit lumii de Mântuitorul Christos, cinstit și propoveduit de creștini.

Nn mai puțin sunt neîntemeiate și învinuirile că învățătura creștină ar coprinde idei greșite și absurde, că între Vechiul și Noul Testament și chiar între Mântuitorul și sfinții apostoli ar fi contraziceri flagrante, că Mântuitorul ar fi fost înșelător, iar apostolii niște șarlatani înșelați, că în adunările secrete ale creștinilor s'ar comite escese și imoralități grozave etc. etc. De falsitatea lor se poate convinge oricine numaidecât, dacă își dă osteneala

de a studia doctrina creștină, sau dacă cere lămuriri dela creștini și le observă cu luare-aminte exemplara lor viață publică și privată.

Acesta este în trăsături generale răspunsul pe care apologeții l-au dat polemicilor păgâni la critica pe care aceștia au făcut-o religiunii creștine. Prin acest răspuns, apologeții au izbutit să împrăștie în parte calomniile răspândite pe socoteala creștinilor, au înfățișat creștinismul în adevărata sa lumină și au pregătit calea triumfului său definitiv și pe toată linia.

Cimitir de deținuți

Alături de temniță, pe-o rână, pe-o coastă,
cimitirul nostru adastă.
Tace. Așteaptă sicrie sărace
cu număr de smoală scris pe capace.

Cimitir fără iarbă - doar humă
ocolit ca o molimă neagră de ciumă.
Morminte fără poveste,
unde nu-ngenunchează neveste,
unde mame nu plâng,
unde nu cad lacrimi de țânc...

Crucile, strâmbe și șchioape,
vrură să fugă, să scape,
dar numai o clipă rebele
parc-ar fi fost somate de sentinele:
au stat pe loc. S-au supus.
Au ridicat mâinile-n sus.

Uite, gardienii le-au pus în fiare
pentru încercare de evadare...
Cât îi ziua de lungă,
vântul le numără-n dungă:

Cinci... zece... treizeci... toate la fel,
toți deținuții prezenți la apel,
toți aliniați pe-un singur tăpșan,
ca la inspecția domnului prim-gardian.

Cât îi seară și umbră,
frunzele toamnei tot umblă,
tremură-n cer, cad pe morminte,
scrise cu sânge fierbinte,
ca niște flori roșii, amare:
matricole de-ncarcerare.

Cât îi noaptea înaltă,
cimitirul cu taine tresaltă.
Cât îi lună pe coame,
crucilor parcă li-e foame:
din gropi, din nămol, osândiții,
uscații, flămânzii, lihniții,
cu brațele-ntinse spre lună
îi cer pâinea caldă și bună.

Cât bat stelele-n osânde,
crucile-s haite flămânde...
Și gropile-și spun între ele în șoapte:

Hei, mâine ori poimâine noapte,
poate-o scrâșni sub noroi
și 632,
sau 807.

Istoria Bisericii Române

— II —

N. Dobrescu, *Istoria Bisericii Române întocmită pentru clasa VII-a de seminar*
Institutul de arte grafice „Speranta”, București, 1922, p. 15-37

III. Organizarea bisericii române după întemeierea principatelor. Întemeierea mitropoliilor și a episcopiilor.

Cele două principate române : al Țării-Românești și al Moldovei, se întemeiază în secolul al XlV-lea. Această organizare politică a Românilor se face în acest timp : a) din cauză că numărul Românilor e acum mai mare ca înainte, poporul e mai puternic, și b) din cauză că vecinii lor (Bulgari, Tătari, Unguri) erau slăbiți pe acest timp. Intâiu se întemeie principatul Țării-Românești, și anume: pe la începutul secolului al XlV-lea din voivodatele ce existaseră până atunci în dreapta și în stânga Oltului. Pe urmă, pe la mijlocul secolului al XlV-lea, se întemeie și principatul Moldovei, de o mână de oameni veniți din Maramureș, cu Bogdan-Voevod în frunte. Formele vieții de stat, organizarea politică, le iau Românii atunci dela Slavi, și anume dela Bulgari. In fruntea statului e *Voeoodul* cu putere absolută; în jurul lui sunt *boerii*, cari, din însărcinarea Domnului, îndeplinesc diferite slujbe; ei se bucură de anumite privilegii.

Acestei organizări politice a Românilor trebuia, conform spiritului timpului și practicei constante, să-i urmeze neapărat și organizarea bisericească temeinică. Acum, după întemeierea principatelor, era momentul ca să se înființeze la Români ierarhie canonicește constituită : cu episcopi, mitropoliți, puși pe scaune după toate rânduelile bisericești, și fiind recunoscuți și de alte biserici. Pe vremea aceea însă Românii nu aveau clerici cunoscători de canoane, de întocmirile și așezămintele înalte bisericești. Deaceea ei trebuia să se adreseze la o biserică dinafară, care să aibă clerici cunoscători de canoane, de așezămintele bisericești și cari pe lângă aceasta, să nu aibă mult, ori să nu aibă mai deloc, de lucru prin eparhiile lor. Așa ceva se putea găsi la patriarhia din Constantinopol, care în vecinătatea noastră și anume : la Vicina (în Dobrogea, unii zic că e Măcinul, alții o localitate situată între Isaccea și Tulcea), avea o mitropolie, al cărui mitropolit nu prea avea mult de lucru acolo. Voevodul Țării-Românești de pela mijlocul secolului al XlV-lea, Alexandru, aduse în țara sa pe mitropolitul de atunci al Vicinei, *Iachint*, și îi stabili rezidența în capitala țării: la Argeș. Pe urmă ceru ca și patriarhia din Constantinopol să încuviințeze ceeace făcuse Voevodul român. Mutarea lui Iachint dela Vicina la Argeș fu aprobată de patriarhie, cu condițiunea însă ca ceice vor urmă lui Iachint să fie trimiși de patriarhie. Astfel luă ființă, în anul 1359, cea mai veche mitropolie românească, a *Ungrovlahiei* (căci așa ziceau Grecii pe atunci Țării-Românești), cu reședința în Argeș, unde i s'a și făcut îndată biserică catedrală. Mitropolia Țării-Românești și-a avut reședința în Argeș până în anul 1517, când a fost mutată la Târgoviște, de unde, pela mijlocul secolului al XVII-lea a fost mutată în București, și stabilită apoi la biserica începută, în 1665, de Domnitorul Constantin Șerban, și terminată, în 1669, de mitropolul Ștefan, unde se află și azi.

In decursul timpului mitropoliții au avut rol însemnat. Erau puși în fruntea divanului domnesc, erau însărcinați cu misiuni diplomatice, încheieri de tractate, etc. Intre mitropoliții mai însemnați ai Țării-Românești notăm pe *Macarie I*, în secolul al XV-lea; pe *Maxim* (din familia domnitoare

sârbească: a Brancoviceștilor), pe *Macarie II* (Sârb de origine, tipograf în Muntenegru și în Țara-Românească), în primele decenii ale secolului al XVI-lea ; pe *Serafim*, în a doua jumătate a secolului al XVI-lea; în fine, pe *Eftimie II* pe vremea lui Mihai-Viteazul.

La un deceniu după înființarea mitropoliei Ungro-Vlahiei se mai înființă în Țara-Românească, tot cu aprobarea patriarhiei din Constantinopol, o altă *eparhie în părțile Severinului*. Chestiuni personale (raportul dintre mitropolitul Iachint și Voevodul Vladislav; asigurarea succesiunii pe scaunul mitropolitan) și chestiuni politice (alipirea unei părți însemnate din Banatul Unguresc de Severin la Țara-Românească de către Vladislav) au dus la înființarea, în 1370, a acestei eparhii nouă, a cărei rezidență a fost în Severin. Eparhia aceasta însă a avut o existență cam șubredă, din cauză că Severinul a fost stăpânit, când de Unguri, când de Români, până sub Mircea cel Bătrân (1386-1418), care îl avu în stăpânire în tot timpul domniei sale. După Mircea cel Bătrân, Severinul fiind luat, în 1419, de Unguri și eparhia aceasta ortodoxă încetă de amai exista.

Decadența principatului Țării-Românești în secolul XV-lea aduse după sine și o slăbire a organizării bisericești. Eparhia din părțile Severinului încetă, iar mitropoliții din Argeș nu au nicio însemnătate, nu se disting prin nimic; deaceea unora din ei nu li se știe decât numele, altora nici atât. Din această stare de decădere fu ridicată biserica Țării-Românești, la începutul secolului al XVI-lea de către Voevodul Radu-cel-Mare (1496-1508), care, prin anii 1502-1503, aduse în țară pe fostul patriarh de Constantinopol, *Nifon*, care reorganiză biserica Țării-Românești, înființând două episcopii nouă: a *Râmnicului* [11] pentru județele oltene și a *Buzăului* pentru părțile de Răsărit ale Țării-Românești. Episcopiile și mitropolia primiră, dela Domni și dela boieri, numeroase danii, constând din moșii, sate, mori, vii, vămi, etc.; ele fură astfel puse în poziție să joace un însemnat rol cultural, social, sau economic, după cum și episcopii sau mitropoliții, cari cu vremea au fost pe scaunele lor, erau cărturari, gospodari, etc.

Cea mai nouă episcopie din Țara-Românească este a *Argeșului*, înființată în anul 1793, mai mult în vederea primului ei episcop, *Iosif*, care, cu toate meritele lui personale și cu toate că era susținut de o samă de boieri, nu putu să ajungă mitropolit (scaunul fiind luat de Dositei Filitis, grec) și trebui atunci să se mulțumească cu episcopia Argeșului, înființată pentru el, și având jurisdicție numai peste județele Argeș și Olt, luate dela mitropolie. Dela început și până azi rezidența acestei episcopii a fost în Curtea de Argeș [12].

În *Moldova* desăvârșirea organizării bisericești, consolidarea canonică a ierarhiei avu loc abia către sfârșitul secolului al XlV-lea. Pe vremea Voevodului Petru Mușat, Moldovenii voind să-și aibă mitropolia lor, înțeleseră să primească binecuvântare dela patriarhia din Constantinopol,. pentru ierarhul voit de ei, dar nu înțeleseră de loc ca și persoana să fie trimisă tot din Constantinopol. Deaceea ei respinseră pe mitropolitul Teodosie, trimis de patriarhie în Moldova, și puseră ca păstor suprem al lor, pe episcopul Cetății-Albe, *Iosif*, care se trăgea din familia domnească din Moldova: a Mușăteștilor, și fusese hirotonisit episcop de Antonie, mitropolitul Haliciului. Partiarhia trimise în contra lui losif pe un alt mitropolit grec numit Ieremia, ca să se impună el în țară. Fiind însă alungat de Moldoveni, Ieremia aruncă anatema asupra lui Iosifr asupra unui alt episcop din Moldova, Meletie, asupra Voevodului, asupra poporului și asupra țării întregi. Anatema fiind confirmată de patriarhie, un conflict se născu atunci, prin anii 1391-1392, între Moldova și patriarhia constantinopolitană, și ținu aproape un deceniu. Încercări de aplanare se făcură în acest interval de timp, și deoparte și dealta, fără a se ajunge însă la un rezultat, până în timpul lui Alexandru cel Bun, care mijloci și reuși să aplaneze conflictul bisericesc. Patriarhia recunoscu, în 1401, pe losif ca mitropolit al Moldovei. Mitropolia Moldovei, ca și cea din Țara-Românească, depindea de acum înainte de patriarhia din Constantinopol de unde avea să primească pe viitor binecuvântare pentru mitropoliții săi. Rezidența mitropolitului fu stabilită atunci în capitala țării, Suceava, și anume: în biserica cea veche din Mirăuți, sau a Mirăuților. Tot atunci fură aduse la Suceava, din Cetatea-Albă, și moaștele sfântului loan cel Nou, care pătimise martiriul, cu 70 de ani mai înainte, în pomenita cetate. Mitropolia primi dela Alexandru cel Bun și apoi dela alți Voevozi numeroase danii. După mitropolitul losif I al Moldovei, notăm între mitropoliții Moldovii din secolul XV pe *Damian*, care, dus de împrejurări, a fost nevoit să primească unirea la Florența ; pe *Teoctist I* (1452 - 1477), probabil din familia domnească sau înrudit cu ea ; jucă rol însemnat pe vremea lui Ștefan cel Mare. In prima jumătate a secolului al XVI-lea însemnăm pe *Teoctist III*; pe la mijlocul secolului pe *Grigore Roșea*, rudă cu Petru Rareș; către sfârșitul secolului pe *Gheorghe Movilă*, frate cu Voevozii Ieremia și Simion Movilă.

In secolul al XV-lea Moldovenii continuări să-și desăvârșească mai departe organizația bisericească. Sub Alexandru cel Bun (1400—1432) se

11 Episcopiei-Râmnicului i s'a mai zis și a „Noului Severin", din cauză că jurisdicția ei se întindea cam peste teritoriul fostei eparhii de Severin, așa că Râmnicul apărea ca un nou centru bisericesc, ca un nou Severin.

12 In a doua jumătate a secolului al XVII-lea se mai constată încă o episcopie în Țara-Românească. Această episcopie are însă o scurtă durată, căci a ținut numai de pela anul 1673 și până în anul 1679: e episcopia înființată în mănăstirea Strehaia, de către Voevodul Grigorie Ghica, — e amintită în niște docu¬mente ale sale din 1674-75—e înființată de acest Voevod în vederea și pentru răsplătirea unui vlădică, Daniil „strein din țara Moldovei", de care îl legă cine știe ce interese. Această episcopie desființată la urcarea lui Șerban Cantacuzino pe tron (1679), pare a fi avut jurisdicție cam peste județul Mehedinți.

înființă și *Episcopia Romanului* pentru părțile de jos ale țării Moldovei. Rezidența ei a fost dela început în târgul întemeiat în secolul anterior de Roman-Vodă, târg, în care se afla din vremea dinaintea lui Alexandru cel Bun o biserică cu hramul sfânta Paraschiva. Danii primi episcopia Romanului dela diferiți Voevozi, în special dela Alexandru cel Bun și de la Ștefan cel Mare. Dintre mulții episcopi ai Romanului notăm pe Macarie din secolul al XVI-lea, un distins cărturar de slavonește, scriitor de cronice, edificator de mănăstiri.

In secolul al XV-lea se înființă și episcopia *Rădăuților*. La Rădăuți există încă din timpul lui Bogdan, întemeietorul principatului, o biserică, în care acest prim Voevod al Moldovei a și fost îngropat, și după el și alți Voevozi. Biserica devenind mănăstire cu călugări, cari slujiau la mormintele Voevozilor îngropați aci și le păziau, egumenul acestei mănăstiri primi, pe vremea lui Alexandru cel Bun, o autoritate quasi-episcopală, fiindcă avea sub jurisdicția lui preoți și biserici. începutul acesta de organizare din Rădăuți, făcut sub Alexandru cel Bun, se desăvârși pe vremea lui Ștefan cel Mare. Acest Voevod, pentruca să și consolideze stăpânirea peste teritoriile din nordul Moldovei, luate de la Poloni, le împreună cu ierarhia țării sale, și, din egumenatul quasi-episcopal dela Rădăuți făcu, pentru părțile din nordul Moldovei, episcopia Rădăuților, al doilea scaun episcopal din Moldova, și în ordinea vechimei, și în a rangului. Primul episcop al Rădăuților se numește *Ioanichie*, și e pomenit în documente dela anul 1472 înainte. El e îngropat la Rădăuți.

Către sfârșitul secolului al XVI-lea, și anume prin anii 1597—1599, se înftință în Moldova, și *episcopia Hușilor* pentru teritoriile din sudul Basarabiei, luate de Moldoveni dela Turci, în urma răscoalei lui Aron-Vodă, aliatul lui Mihai Viteazul. Rezidența episcopiei fu așezată în orașul Huși, fiindcă aci eră o biserică făcută de Ștefan cel Mate cu hramul sfinților apostoli Petru și Pavel fiindcă în împrejurimea acestui oraș Voevodul Ieremia Movilă — sub care se înființă episcopia — avea mai multe proprietăți, care au și fost dăruite episcopiei. Primul episcop ai Hușilor este *Ioan*, și se întâlnește în documente în anul 1600.

Cea mai nouă episcopie a Moldovei este a *Dunării-de-Jos*, înființată, în anul 1864, pe vremea Domnitorului Alexandru Cuza, pentru teritoriile din sudul Basarabiei, date Moldovei în urma tractatului din Paris. Rezidența ei fu în Ismail până în anul 1879, când se mută la Galați. Primul episcop al Dunării-de-jos a fost *Melchisedec* [13].

13 Pe teritoriul moldovenesc luat de Turci a mai existat o eparchie a *Proilaviei* (sau Brăilei), întemeiată pe vremea lui Vasile Lupu, înainte de anul 1644 pentru orașele și ținuturile, care erau raia turcească. Eparhia Proilaviei nu făcea parte din ierarhia moldovenească, ci se afla în dependență directă de patriarhia din Constantinopol. Ismailul, Renii, Chilia,. Cetatea-Albă, Benderul, Hotinul, satele de pe teritoriul raialei, și poate chiar și cetățile Țării-Romîncști (Giurgiu, Turnu), ocupate de Turci, făceau parte din această eparhie. Rezidența a fost mai mult în Brăila, s'a mutat însă și în alte orașe. Din ea s'a desfăcut,, în secolul al XVIII-lea, *episcopia Hotinului*. Eparhia Proilaviei a durat până Ia începutul secolului al XIX, când a încetat odată cu stăpânirea directă a Turcilor peste pământuri românești.

IV. Monahismul. Mănăstirile.

La Români călugărismul a fost adus, în secolul al XlV-lea, de Slavii de peste Dunăre, (în special de Sârbi), cari îl luaseră și ei, la rândul lor, din școala călugărismului ortodox: muntele Atos.

Introducătorul vieții monahale la Români este cuviosul părinte Nicodim, născut la Prilep (în Macedonia) din tată grec și din mamă sârboaică. Își făcuse ucenicia la Atos. Ca tâlmaciu luase, apoi parte la împăcarea dintre biserica sârbească și patriarhia constantinopolitană, care aruncase anatema asupra poporului și bisericii sârbești. Venise apoi la curtea despoților sârbi. Pe vremea Voevodului Țării Românești Vladislav (1364 — 1374), Nicodim trecu din Serbia în Țara-Românească, la început singur, iar pe urmă însoțit și de alți călugări și înființă cea mai veche mănăstire din Țara-Românească, *Vodița* (în județul Mehedinți) cu hramul sf. Antonie, punându-i-se la dispoziție mijloacele materiale necesare de către Vladislav Voevod. Această mănăstire fu condusă la început de Nicodim. Nu dură însă decât până într'a doua jumătate a secolului al XV-lea, când fu distrusă de Turci. Tot Nicodim înființă pe vremea Voevozilor Radu și Dan mănăstirea *Tismana* (în județul Gorj), care există, cu mai multe prefaceri, reparări, până azi.

Nicodim avu sub conducerea sa ambele mănăstiri: Vodița și Tismana unite până la moartea sa, întâmplată în anul 1406. A fost îngropat la Tismana, unde a rămas până la începutul secolului al XlX-lea, când a fost dus în biserica patriarhală din Ipec. Nicodim lasă după el, ca conducător al celor două mănăstiri, pe Agaton, iar la moartea acestuia rândui ca soborul să aleagă pe cine va crede, fără vreun amestec din afară. Tot Nicodim a înființat și mănăstirea *Prislopul* (dincolo de munți, în Ardeal), care, nefiind înzestrată cu averi și cu edificiu impunător, ca cele din țară, nici nu a jucat rolul acestora. Călugării din mănăstirile fondate de Nicodim se îndeletniceau, unii cu rugăciunile, cu slujba bisericească, alții cu mânuirea condeiului, cu cărturăria — firește—în slavonește a timpului. Nicodim însuși a scris în anii 1403-4 o evanghelie slavonă, care se păstrează până azi la Muzeul național de anticități din București. Doritori de a fi folositori semenilor lor, prin rugăciunile, prin munca, prin răspândirea luminii, călugării aceștia dela început erau modele de viață cu adevărat

creștinească; deaceea pentru ca să fie în stare să realizeze atari lucruri, cât mai lesne și mai grabnic, s'au tăcut mănăstirilor multe și însemnate donațiuni de Voevozi și de boieri.

Din mănăstirile înființate în Țara-Românească de Nicodim porniră discipoli, inițiați acum în practicele vieții călugărești, și ajutați de Voevozi mai întaiu, și de boieri mai târziu, întemeiară mănăstiri în diferite alte părți din țară. Așa, la începutul domniei lui Mircea cel Bătrân, se înființă mănăstirea *Cozia* (în județul Vâlcea) existentă cu câteva prefaceri, și azi.

Apoi se înființă mănăstirea *Cotmeana* (în județul Argeș), din care se păstrează azi numai biserica, dar și aceasta în ruină. Cași Vodița și Tismana, și mănăstirile Cozia și Cotmeana au fost unite sub o singură conducere, și li s'a dat dreptul de a-și alege egumenul prin soborul lor, fără vreun amestec din afară, venit dela Voevod, boieri sau și dela mitropolit.

Din timpul lui Mircea-cel-Bătrân și al ,lui Nicodim datează și mănăstirea *Snagov* (în județul Ilfov), făcută cu ajutorul unui boier Vintilă, pe insula din mijlocul lacului Snagov; de atunci datează și mănăstirea *Dealului* (lângă Târgoviște), mănăstirea *Govora* (în județul Vâlcii), mănăstirea *Glavacioc* (în județul Vlașca), etc. Aceste mănăstiri duseră la început o existență modestă : având biserici simple de lemn, cu chilioare- de lemn împrejurul bisericii și cu restrânse mijloace materiale, până ce un Voevod sau altul, ca Vlad Țepeș la Snagov, Vlad călugărul la Glavacioc, Radu cel Mare la Dealul și Govora, le făcură biserică de piatră, chilii de zid și le împrejmuiră de jur împrejur cu puternice ziduri de piatră; apoi le înzestrară cu bogate resurse materiale. Lucrul acesta a făcut ca transformatorii, adică cei ce au scos aceste mănăstiri din modesta lor existență anterioară, să fie, în mod greșit, considerați cu întemeietori ai lor.

Sunt însă și mănăstiri cari au fost făcute către sfârșitul secolului al XV-lea. Așa e, de pildă mănăstirea *Bistrița* (în județul Vâlcii), făcută de puternicii boieri Craiovești, cari aduseră aci și moaștele sfântului Grigorie Decapolitul, din Serbia: schitul de călugări *Tutana* (în județul Argeș); mănăstirea *Tănganul* (în județul Ilfov), făcută de Radu cel Frumos. De pe la finea secolului al XV lea datează și schitul de călugărițe dela *Ostrov* (pe insula din fața băilor Călimănești, insulă ocolită de apa Oltului).

In secolul al XVI-lea Neagoie Voievod (1512 — 1521) făcu frumoasa *mănăstire dela Argeș*, în locul mitropoliei mutate de el în Târgoviște.

Aci, la Argeș, se află și moaștele sfintei Filofteia, aduse încă din secolul al XlV-lea sub Radu Voievod. Radu Paisie (1535-1545) făcu mănăstirea *Mislea* (în județul Prahova), iar boieri de ai săi făcură mănăstirea *Verbila* (același județ), Mihai Viteazul (1593-1601) făcu mănăstirea *Mihai-Vodă* din București.

La începutul secolului al XVII lea, Radu Mihnea reînnoi mănăstirea de lângă București pe care o făcuseră în secolul anterior bunicul (Alexandru Voevod) și tatăl său (Mihnea Voevod): e mănăstirea *Radu-Vodă* din București. Pe la mijlocul secolului al XVII lea Mateiu Basarab făcu, între altele, mănăstirea *Căldărușani* (în județul Ilfov) și *Arnota* (în județul Vâlcii), construită în stil românesc.

In primele decenii al secolului al XVIII lea, Nicolae Mavrocordat făcu mănăstirea *Văcărești* (lângă București).

In Moldova cele mai vechi mănăstiri sunt : *Neamțul* și *Bistrița*, făcute în ultimele decenii ale secolului al XlV-lea, pe vremea Voevodului Petru Mușat, de discipoli ai lui Nicodim, veniți din Țara Românească.

La ridicarea acestor dintâi mănăstiri moldovenești, cum și la introducerea călugărismului în Moldova, a lucrat mult primul mitropolit al Moldovei, *Iosif*, care e posibil să fie și el unul dintre discipolii lui Nicodim. Cași Xicodm, el uni (în 1407) aceste două mănăstiri din Moluova sub o singură conducere și stabili ca alegerea egumenilor să se facă pe viitor de sobor, fără vreun amestec din afară. Tot din ultimul timp al secolului al XlV-lea datează, după cum am văzut, mănăstirea dela *Rădăuți* din care a eșit mai apoi episcopia de aci.

Alexandru cel Bun făcu, la începutul secolului al XV-lea, mănăstirea *Moldovița*. Din vechea mănăstire se păstrează azi (în Bucovina) numai biserica, restaurată și aceasta. După aceea tot Alexandru cel Bun făcu și mănăstirea *Sf Nicolae din poiana Siretului* (în județul Suceava), lângă Pobrata de mai târziu, făcută de Petru Rareș. Din timpul lui Alexandru cel Bun datează și mănăstirea *Humorului*, făcută de un boier, dvornicul loan ; azi din vechea mănăstire există (în Bucovina) numai biserica.

Ștefan cel Mare zidi între anii 1466—1469, ca mulțumită lui Dumnezeu pentru luarea Chiliei, mănăstirea *Putna*, existentă și azi iu Bucovina. In această mănăstire a fost îngropat la moartea sa (1504) marele Voevod. Tot Ștefan cel Mare făcu în 1488 mănăstirea *Voroneț* (în Bucovina se află astăzi numai biserica fostei mănăstiri) pe locul unde există de mai înainte vreme un schit, în

fruntea căruia fusese călugărul David, care, făcându-se sihastru, luă numele de Daniil; la acesta, ne spune tradiția că venind Ștefan cel-Mare, învins de Turci, ar fi fost îmbărbătat să continue lupta cu Turcii și să facă apoi ca mulțumită lui Dumnezeu o mănăstire aci; ceeace Ștefan a și făcut. Pe peretele bisericii din mănăstirea Voroneț se află chipul ctitorului: marele Ștefan. Tot Ștefan a făcut și mănăstirea *Taslău* în județul Neamțul) *Dobrovăț* (în județul Vaslui) etc. Toate aceste mănăstiri au fost bogat înzestrate.

In secolul al XVI-lea, în afară de *Pobrata* făcută, cum spuserăm de Petru Rareș, avem mănăstirea *Râșca* (în județul Suceava) făcută de Macarie, episcopul cărturar al Romanului; după aceea avem mănăstirea lui Alexandru Lăpușnianu, *Slatina*, care era gata în 1561; familia Movileștilor făcu, către sfârșitul secolului al XVI-lea, mănăstirea *Suceviță*, existentă și azi în Bucovina; Petru Șchiopul, Domnul Moldovei, făcu mănăstirea *Galata*, lângă Iași.

La începutul secolului al XVII-lea Nestor Ureche făcu mănăstirea Secul; mitropolitul Moldovei Anastasie Crimca (a păstorit în două rânduri: 1608 — 1617 și 1619 — 1629) făcu mănăstirea *Dragomirna*, existentă și azi în Bucovina. Vasile Lupu făcu frumoasa mănăstire *Trei Ierarhi* (din Iași), care era gata în 1641. Aci aduse tot Vasile Lupu și moaștele sfintei Paraschiva. Duca-Vodă făcu mănăstirea *Cetățuia* (de lângă Iași) etc. etc.

Dela început, de când au fost făcute cele dintâi mănăstiri și până mai târziu, s'a observat ca mănăstirile să fie așezate în locuri adăpostite, prin munți, în poziţiuni tari, în locuri inaccesibile. In jurul mănăstirilor apoi, întotdauna s'au făcut ziduri puternice, așa că mănăstirile erau și un fel de cetățui, în care mulți își aflau refugiul în vremuri de grea cumpănă: năvăliri străine (turcești tătărești), răsboaie etc. In mănăstiri călătorii cei rătăciți găsiau primire, adăpost, săracii ajutor, bolnavii îngrijire: unele având, ca cea dela Curtea de Argeș, spital pentru bolnavi.

Călugării din mănăstiri, cum am spus, munceau, făceau slujbe, se rugau lui Dumnezeu și se îndeletniceau cu cărturăria (slavonă). La Români mănăstirile au fost cele dintâi focare de lumină: în mănăstirile Tismana, Bistrița, Cozia, Dealul, Neamțul etc. s'au scris și s'au păstrat cele mai vechi monumente literare scrise la noi. In mănăstiri veneau să se pregătească, pe lângă călugări cărturari de slavonește, viitorii preoți. In mănăstiri (Bistrița și Putna) și de oameni trăitori în mănăstiri s'au scris cele mai vechi însemnări istorice la noi. Mănăstirile au fost multă vreme centre de înaltă viață creștină: călugării fiind atuncii la înălțimea chiemări lor.

Mănăstirile au fost și fortărețe ale ortodoxiei în contra propagandelor străine făcute la noi. Avându-și conducerea lor proprie, fără vreun amestec din afară, avându-și mijloacele materiale asigurate, putem zice, că mănăstirile au fost un fel de monarchii religioase, care au predicat și păstrat, multă vreme la noi, moralitatea, religiozitatea și cultura.

Simion Mehedinti

Creștinismul românesc

— II —

Creștinismul românesc, adaos la caracterizarea etnografică a poporului român, Cugetarea – Georgescu Delafras, București, 1941, p. 29-37

Cap. II

Neutralitate față de discuțiile dogmatice.

Să vedem acum și ce fel se poate explica lipsa războaielor confesionale și a persecuțiilor pentru credințe religioase.

Unii au socotit că particularitatea aceasta izvorăște din „*nepăsarea* și *fatalismul* care sunt notele cele mai limpezi și lămurite ce se pot desprinde din sufletul și caracterul nostru“ [14]. Alții au mers și mai departe: consideră neamul românesc ca ateu. „Românul nu are nimic sfânt; ceea ce se poate traduce că *nu respectă nicio valoare spirituală* în fața instinctelor logice“ [15]. În sfârșit, alții, și mai radicali, simplifică cu totul problema. „Vieața omenească este în generalitatea ei lipsită de gânduri. Omul comun e prea trudit de munca lui zilnică, pentru câștigarea existenții, ca să mai aibă dorința de a se întreba care este *rostul* lui în lume. Iar așa zisul om superior, artist, om de știință, nu-i tare deosebit în reflecțiile sale asupra vieții, de muncitorul ogoarelor ori de păstorul turmelor; omul superior e și el aproape în unanimitatea cazurilor tot un τεχνίτης — meseriaș — cufundat cu totul în specialitatea lui, ca și un simplu plugar“.

Mai departe: „ *Omul din popor aproape nici nu are alte dorințe pentru sufletul lui*... Vieața lui îi rămâne tot așa de lipsită de preț, ca și natura în care trăiește; precum nu se poate bucura de nimic din neasemănata frumusețe care îl înconjoară, ci *privește toate dimprejurul lui numai utilitar*, tot astfel și vieața lui rezumată și organizată până la monumentalitate incomparabilă nu îi este subiect de bucurie, ci prețuește dintr'insa numai ceea ce este de folos“ [16].

Rar s'au scris la noi și despre noi lucruri mai false decât cele înșirate aci. — Dacă chiar un cercetător de fapte concrete, cum sunt arheologii, a putut ajunge la simplificări atât de naive, nu e de mirare că și alți cărturari — tot atât de lipsiți de intuiția vieții poporului român — au putut ajunge la încheierea că neamul românesc este nepăsător față de menirea sa pe lume, ba chiar și ateu sadea. — A crede însă în chip serios că plugarul și păstorul (sau orice alt muncitor) e incapabil, cum zice Pârvan, a se întreba despre „rostul existenței“ sale; să presupui că nu are „dorințe sufletești; că nu se poate bucura de nimic...ci privește toate dimprejurul lui numai utilitar“; că, în sfârșit, poporul ar fi ateu..., astea toate însemnează a ticlui din închipuire o monstruositate pe care etnografii n'au descoperit-o încă nicăieri până acuma pe fața pământului. — In ce privește pe Pârvan, lunecarea în astfel de rătăciri a fost pusă de un critic pe seama ambiției arheologului de a filosofa și de a face literatură. Ieșind din domeniul documentelor pipăite, el a lunecat într'o „umflată paradă verbală“, care l-a făcut pe acel critic să-i amintească vorba lui Maiorescu despre beția de cuvinte [17].

14 **D. Drăghicescu**, *Din psichologia poporului român*, București, 1907, p. 473 ș.u.

15 **M. Ralea**, *Valori*, București 1935, p. 89.

16 **V. Pârvan**, *Gânduri despre lume și vieață la Greco-Romani din Pontul stâng*, p. 11, 16

17 **Paul Zarifopol**, *Plicticoase fantome*, vezi „Convorbiri Literare“ 1934, p. 107 ș.u.

"Oricum ar fi, însă, un lucru e vădit: cine cunoaște vieața sătenilor și literatura populară nu se va putea îndestul mira că i s'a putut atribui poporului român *nepăsare față de problema religioasă*, și chiar înlăturarea ei prin *ateism*. — Când vom arăta mai departe cum se oglindește ideea de Dumnezeu în folclorul român, și în deosebi felul foarte omenesc cum a îmbrățișat gloata românească cultul Maicii Domnului și al lui Iisus, se va vedea îndată că numai cei streini de înțelegerea vieții rurale [18] au putut categorisi poporul nostru ca *ateu*, *opac*, fără *dorinți sufletești*, etc., etc.

Deocamdată, spre a se vedea cât de pripite sunt astfel de afirmări este destul să răsfoiască cineva orice tratat de etnografie descriptivă, și va vedea că preocuparea magică (apoi religioasă și, cu timpul, metafizică) este un fenomen universal (*ein Elementargedanke*, cum se zicea pe timpul lui Bastian). Iar încercarea de a stabili în desvoltarea omului o fază „prelogică" a întâmpinat cele mai categorice obiecțiuni. De altfel, chiar autorul acelei aventuroase teorii n'a îndrăsnit să afirme nici despre sălbatici „lipsa de gândire", necum despre gloata popoarelor ajunse la o treaptă mai înaltă de desvoltare. Iar cât privește cugetarea religioasă, sir James Frazer și-a dat nu prea de mult osteneala să arate cu mare bogăție de amănunte că preocuparea despre „rostul" omului chiar „dincolo" de mormânt se întâlnește la *toate neamurile pământului*, din Melanezia până în Madagaskar și din Nigeria până în Columbia, dovedind astfel, cum observa și Paul Valery, „identitatea firii omenești pretutindeni" [19] și deci universalitatea fenomenului religios.

Prin urmare, a explica neutralitatea confesională și toleranța Românilor prin *ateism, opacitate intelectuală* și alte scornituri ale oamenilor de bibliotecă, lipsiți de cunoașterea vieții poporului român, este o penibilă și vulgară eroare. — Adevărul e altul: Românii n'au avut niciodată aplecare spre ceartă împrejurul dogmelor. Shisma în legătură cu *filioque*, cuminicătura cu azimă și alte deosebiri invocate de catolici i-au lăsat totdeauna reciz. Când a fost însă vorba de marea turburare adusă de Luther, Calvin și alți „reformatori", care au aruncat țările Europei în cele mai sângeroase încăierări, atunci Mitropolitul Petru Movilă și alți clerici chibzuiți au luat inițiativa adunării unui sinod la Iași, pentru a statornici în chip public care este adevărata „mărturisire ortodoxă", spre a evita orice discuție de prisos cu cei porniți pe schimbare cu orice preț. Iar Varlaam, prin „Răspunsurile" date Calvinilor, a apărat neamul nostru și de dincoace și de dincolo de Carpați de primejdia unei căderi sub robia sufletească a streinilor. — „Noi, Românii, n'am simțit nevoie de Luther, de Calvin, Loyola sau de alții, ca să înțelegem doctrina lui Isus; ne-a fost deajuns tradiția din bătrâni și firea noastră, ajutată la început și de învățăturile lui Zamolxe, care ne făcuseră „aproape creștini înainte de creștinism". — De aci, și liniștita noastră neutralitate față de toate certurile altora, când e vorba de tainele conștiinței, și cu atâta mai mult când discuția se încinge asupra lucrurilor mărunte. Iată câteva dovezi:

Pentru interese cunoscute de toată lumea din Balcani, patriarhia din Constantinopole a considerat câtva timp pe Bulgari ca schismatici. (De altfel și Românii, până să dobândească autocefalia Bisericii, au întâmpinat din partea patriarhului grec, unele greutăți în ce privește sfințirea Mirului și alte chestii bisericești.) Dar Biserica română n'a dat prea mare însemnătate pretențiilor ierarhiei constantinopolitane, mai ales când în chestiile canonice se amestecau și unele interese materiale sau politice. — De aceea, îndată ce Biserica română, după Unirea din 1918, a ajuns să aibă un Patriarh, capul clerului român a întins prietenește mâna vecinilor dela miazăzi, fără să mai țină seama de mărunțișuri și de zizanii.

Alt caz. — Biserica anglicană, după câteva secole dela marea frământare pricinuită de luteranism, calvinism și alte variante ale protestantismului, aducându-și aminte de atitudinea pașnică a creștinilor răsăriteni în timpul turburărilor *Reformei*, a cercat în anii din urmă să se apropie iarăși de străvechiul trunchiu al ortodoxiei creștine. Cu acest gând, personalități eminente ale clerului englez au venit în România, să cunoască mai de aproape împrejurările bisericești dela noi. S'au discutat atunci mai multe chestii canonice, iar căpeteniile Bisericii române s'au arătat gata să privească în chipul cel mai neutral deosebirile secundare, căutând să înlesnească apropierea Bisericilor în spiritul celei mai cordiale îngăduințe creștine.

Faptele acestea dovedesc oricărui om de bună credință că, în loc de discuții dogmatice și subtilități cazuistice, împinse până la ceartă, poporul român este caracterizat printr'o reală nepărtinire față de cei care se gândesc întâi de toate la Iisus și pun Evanghelia mai pe sus de nuanțele locale ale practicării creștinismului. După cum s'a zis că „țăranul român este omul cel mai tolerant din Europa" (p. 26), tot astfel putem afirma că și pătura noastră conducătoare este cât se poate de puțin exclusivistă. Rectorul universității din Londra, după cum am spus, a rămas foarte impresionat de rezerva poporului român față de luptele religioase. Iar pentru a găsi un termen de comparație, i s'a părut că singuri Olandezii s'ar putea asemăna cu Românii în ce privește neutralitatea confesională.

18 Tot atât de pripită și superficială este părerea lui Pârvan și cu privire la rolul Bisericii in desvoltarea poporului român. El afirma că Biserica noastră ar fi împiedecat progresul conștiinței naționale, substituindu-i „conștiința *frăției ortodoxe*, universal ortodoxe, cu toate urmările ei *rău făcătoare*, dintre care cea dintâi și cea mai mare este *neputința altoirii unei conștiințe naționale puternice*, alături cu cea ortodoxă... fiindcă *una exclude pe cealaltă*". De aceea, Pârvan releva cu mare părere de rău împrejurarea că „conștiința ortdoxă a prins de veacuri rădăcini în sufletul poporului nostru *necult* (**V Pârvan**, *Unirea*, 1906, p. 36). — Considerându-se pe sine și pe Românii culți departe de ortodoxie, arheologul uitase, pesemne, că tocmai Biserica papală e rezemată pe o organizare de caracter universal și internațional, pe când Biserica ortodoxă română este, din contra, națională („lege românească"), lăsând și altor neamuri libertatea de a trăi „fiecare cu legea lui", prin urmare și cu felul său particular de a practica învățătura lui Iisus. Astfel de regretabile rătăciri ca ale răposatului arheolog sunt o dovadă pipăită ca nu numai streinii și orășenii mai depărtați de tradiția autohtonă, dar chiar și cei născuți în sate pot fi uneori lipsiți de intuiția clară a vieții neamului. — Pentru Pârvan, lucrul e cu atât mai grav, cu cât scriitori obiectivi — și mai presus de toți Eminescu — arătase lămurit prețul Bisericii ortodoxe în vieața poporului român. Pe când arheologul și istoricul citat exprima o părere atât de falsă despre vieața sufletească a plugarului român, a muncitorului în genere și a Bisericii ortodoxe în special, tineretul din noua generație a avut după războiul mondial presimțirea adevărului: refacerea vieții poporului nostru pe vechiul temeiu al credinței religioase.

Prin urmare, pe temeiu de mărturii și fapte pozitive constatăm că discreția poporului nostru nu înseamnă „nepăsare“, „lipsă de gânduri“, „opacitate pentru cugetarea metafisică“ și înclinare „numai pentru ceea ce e de folos“, ci ea izvorăște dintr'o reală *omenie* (humanitas) și are cauze cu mult mai adânci de cât au putut bănui unii cercetători pripiți. Anticipând asupra celor ce vor urma, putem spune de pe acuma că neutralitatea noastră în chestii confesionale este semnul unei reale maturități sufletești, dobândită printr'o lungă experiență istorică. Iar lucrul acesta se leagă mai cu seamă de trei împrejurări:

Întâi, de *vechimea neamului carpatic*. — Autohtonii Daciei reprezintă una dintre cele mai vechi populații din Europa. Antropologul Eug. Pittard [20] crede că poporul nostru trăiește pe aceste locuri încă din perioada neolitică. Pe lângă măsurătorile somatice, mai vine în ajutorul acestei păreri și o dovadă etnografică: ceramica nearsă. Tehnica acestei olării arhaice durează și azi în Transilvania, acolo unde Mureșul iese din lanțul vulcanic al Carpaților răsăriteni ceea ce arată în chip lămurit că pătura rurală — cea mai veche dintre toate — stăruește aci încă din timpurile preistorice.

A doua împrejurare explicativă este *nivelul superior al civilizației carpatice*. — Când negustorii milesieni au început a roi pe la gurile Dunării, în secolul al VII-lea înainte de era creștină, Dacii (sau Geții, cum le ziceau Grecii) erau plugari temeinici, așa că puteau exporta cereale. În secolele următoare, creșterea vitelor era la ei atât de înfloritoare, în cât vindeau și altora cai de prăsilă; erau apoi podgoreni bogați (regele Burebista a trebuit chiar să mai reducă suprafața viilor); erau pescari harnici (Dunărea forfotea de ciobacele sau monoxilele lor, cum s'a dovedit în timpul expediției lui Alexandru cel Mare); erau mineri vestiți prin bogăția podoabelor de aur etc, etc.

Dar și mai semnificativă era *înălțimea culturii lor*. — Ceea ce uimise mai mult pe colonii greci, care pătrunseseră cu negustoria în basinul Dunării-de-jos, era sufletul autohtonilor și în deosebi religiozitatea lor, adică socotelile cu veșnicia. — Herodot, părintele istoriei, al geografiei și etnografiei, care călătorise mult și văzuse toate popoarele mai de seamă ale lumii de atunci, ne dă o mărturie nu se poate mai caracteristică. La Geți, el nu găsise nici temple uriașe, ca cele din Egipt, nici palate strălucite, ca'n Babilon, nici opere de artă ca'n orașele grecești. Dar aflase altceva: o privire asupra vieții de o seriozitate și o adâncime uimitoare. Cu un singur cuvânt, el își arăta admirarea, numind pe părinții noștri „nemuritori“, adică preocupați de vieața de dincolo de mormânt, într'o măsură neobișnuită aiurea.

Credem că faptele acestea sunt deajuns spre a lămuri maturitatea sufletului românesc și atitudinea sa neutrală de care a fost vorba mai înainte.

S'ar putea însă ca unul sau altul să aducă o întâmpinare: Nu cumva aprecierea lui Herodot și a Grecilor dela gurile Dunării va fi fost neexactă ?

La asta, putem răspunde cu deplină liniște — nu. Fiindcă acestă judecată ne întâmpină și peste patru secole, ba încă și mai categoric. Strabo, cel mai mare geograf din vechime, vestit explorator, ca și Herodot, însă spirit cu mult mai pozitiv și mai sobru, ne spune și el lămurit: „Este un lucru de care nimeni nu se poate îndoi și care răsare *din toată istoria Geților* (Dacilor) : râvna lor religioasă a fost *de când lumea caracterul precumpănitor al firii lor*“ [21].

Fața de politeismul Grecilor, al căror panteon era plin cu tot felul de zei și de zeițe cu slăbiciuni omenești (adulter, gelozie, furt, beție și alte păcate ca ale muritorilor de rând), credința Dacilor într'un mare zeu al luminii, Sabazios, era ceva nu se poate mai serios și mai solemn. Ei trăiau cu gândul răspunderii: la fiecare cinci ani, printr'un sol trimis anume pe lumea cealaltă, prin moarte voită (că doar vieața de *aci* nu era decât o pregătire pentru cea de *dincolo*), poporul din Carpați da socoteala marelui zeu despre faptele sale pământești — un semn de reală maturitate morală. — O legătură atât de strânsă cu lumea cerului și cu gândul veșniciei trebuia să aibă ca urmare, în chip firesc, un fel de neutralitate îngăduitoare (ca să nu zicem desprețuitoare) față de basmele mitologice ale Grecilor; iar mai târziu, după primirea credinței creștine, trebuia să-i ducă pe părinții noștri la aceeași neutralitate (ca să nu zicem silă) fața de lunecările ereticilor și de toate certurile lor copilărești.

Trebuia... deoarece, dacă e adevărat că *noblesse oblige*, este și mai adevărat că *maturitatea obligă*, adică impune datorii popoarelor, întocmai ca și indivizilor ajunși pe o înaltă treaptă de împlinire sufletească. Iar cea dintâi datorie a omului copt la minte este cumpătarea, adică fereala de extreme, fiindcă acestea, prin firea lucrurilor, îl depărtează de adevăr, care presupune tocmai din contra un fel de echilibru între antiteze.

De altfel, maturitatea morală a strămunilor noștri se mai întemeia și pe altă împrejurare: precumpănirea sau „primatul“ sufletului asupra vieții materiale. Lucrul acesta a fost relevat de Strabo și se va lămuri și din cele ce urmează.

19 **Sir James Frazer**. *La crainte des morts*, Paris 1933 (cu o prefață de Paul Valery)

20 **Eugène Pittard**, *La Roumanie. Valachie – Moldavie – Dobroudja*, Éditions Bossard, Paris, 1917, p. 27 ș.u.

21 Strabo VII, 4

Arhimandrit Ioanichie Bălan

Sfintele icoane făcătoare de minuni din România

— II —

Sfintele icoane făcătoare de minuni din România, Editura Episcopiei Romanului, 1999, p. 17-63

Icoana Maicii Domnului făcătoare de minuni din Mănăstirea Neamt

Cea mai veche și mai valoroasă icoană de pe pământul țării noastre este, fără îndoială, icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului din Mănăstirea Neamț. Atât din punct de vedere istoric, cât mai ales spiritual. Este destul de greu, dacă nu chiar imposibil, să se vorbească astăzi despre tot ce a însemnat această sfântă icoană, de-a lungul celor șase secole de existență pe pământul Moldovei.

Să ne gândim mai întâi la atâtea generații de călugări cuvioși, ce s-au nevoit în Sfânta Mănăstire Neamț, care au fost îndemnați, supravegheați, mângâiați și hrăniți cu duhul celei mai curate evlavii prin această minunată icoană a Maicii Domnului. Să ne gândim că mii de călugări, din care unii adevărați sfinți, s-au rugat ziua și noaptea la această sfântă icoană și i-au închinat atâtea imnuri, acatiste, paraclise și cântări de laudă. I s-a cerut ajutorul pentru voievozi, pentru poporul nostru credincios, pentru țară, pentru sănătoși și bolnavi, pentru buni și mai puțin buni, pentru toată lumea.

Să ne gândim la toți voievozii din Țara Moldovei, care negreșit veneau an de an să-și plece frunțile la icoana Maicii Domnului de la Neamț, cerându-i acoperământul și rugăciunile, atât în vreme de liniște, cât și de restriște.

Să ne gândim la pelerinajele de mari proporții, la șirurile nesfârșite ale credincioșilor noștri de pe toate meleagurile care veneau să se roage, să se adape sufletește, să se întărească în credință înaintea sfintei icoane a Maicii Domnului din marea lavră a Moldovei. Darul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu îi ajuta pe toți. Domnitorii căpătau curaj și biruință în lupte; călugării primeau ajutor împotriva patimilor și negrăite mângâieri duhovnicești; credincioșii luau binecuvântare și tărie în necazurile vieții; bolnavii dobândeau sănătate; săracii, răbdare în suferință; bătrânii, bun sfârșit creștinesc. Fiecare primea după credința și osârdia lui. Nimeni nu se întorcea deșert și dezamăgit.

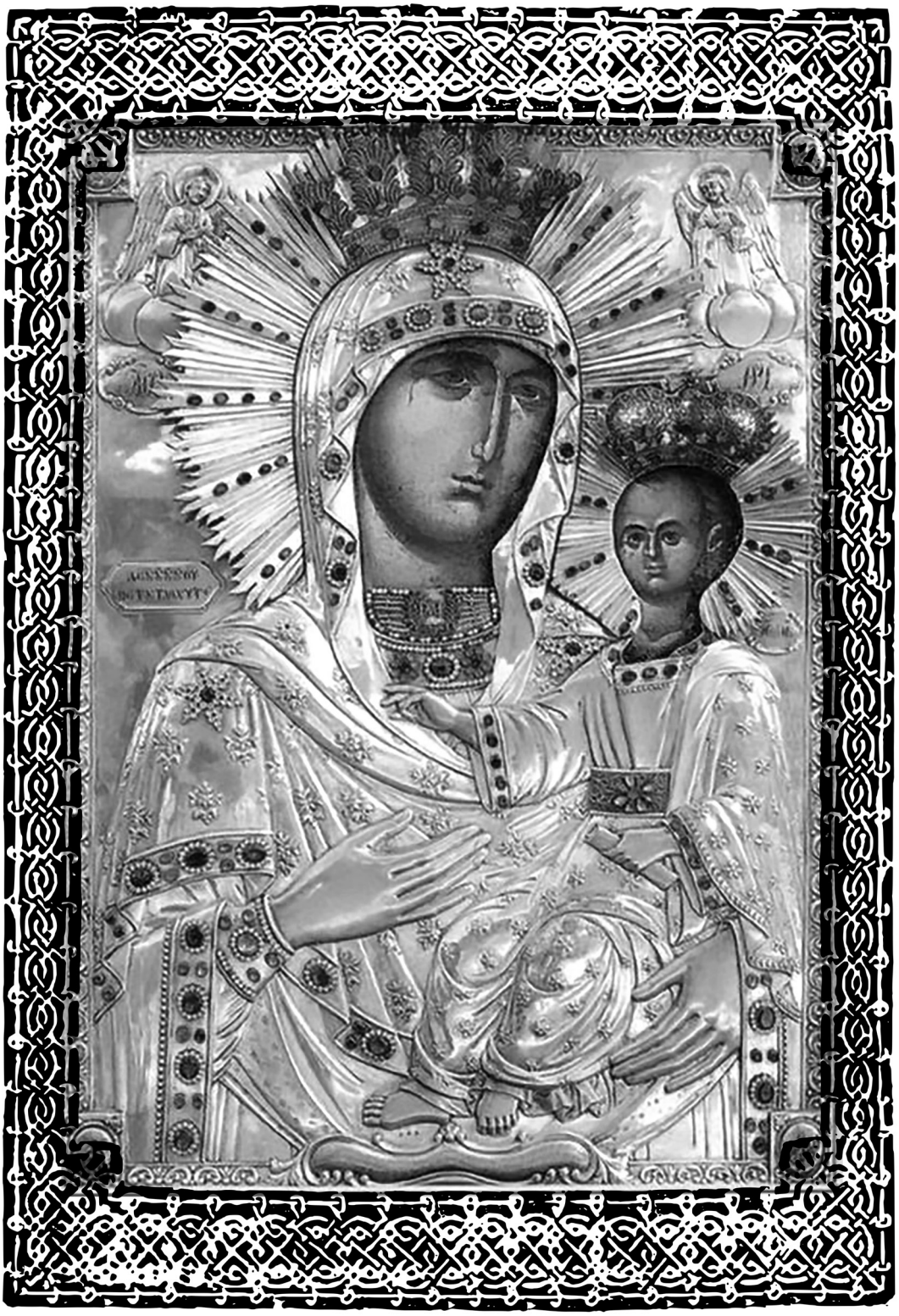

Scurt istoric

Icoana Maicii Domnului făcătoare de minuni din Mănăstirea Neamț a fost donată voievodului Alexandru cel Bun de împăratul bizantin Manuel Paleologu, în anul 1401. Este adevărat, lipsesc documentele din acea epocă care să ateste acest fapt. Pentru că întotdeauna lucrurile mari, închinate spre slava lui Dumnezeu, se făceau fără documente. Totuși sunt destule însemnări mai târzii, care demonstrează în mod convingător că icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului din Mănăstirea Neamț este de origine bizantină, că este adusă de Alexandru cel Bun în Țara Moldovei, că este miraculoasă protectoare a călugărilor și mirenilor.

Iată pe scurt cum a ajuns în Moldova și de aici la Mănăstirea Neamț.

Tradiția și unele însemnări vechi, atestă că această icoană este o copie a icoanei Maicii Domnului pictată prin minune pe un stâlp în orașul Lida, încă din anul 35 d. Hr. În anul 665, înainte de a fi hirotonit patriarhul Ghermano, s-a închinat la Mormântul Domnului, a văzut icoana Maicii Domnului din Lida și a pus meșteri aleși s-o picteze exact după cea originală. Pe față chipul Maicii Domnului, iar pe verso chipul Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, originar din Lida. De aici și prima denumire dată icoanei: „Maica Domnului Lidianca!"

Această icoană cu două fețe, adusă de Sfântul Ghermano la Constantinopol, a stat aici până în anul 714, când s-a început eresul împotriva sfintelor icoane. Apoi, odată cu scoaterea din scaun a Sfântului Ghermano de către împăratul iconoclast Leon Armeanul (716), icoana a fost trimisă pe ascuns la Roma Veche, papei Grigorie al III-lea. Aici a stat în biserica Sfântului Petru 106 ani, până după risipirea eresului iconoclast. În anul 845, după biruința Ortodoxiei, Sfântul Metodie Mărturisitorul, patriarhul Constantinopolului, aduce din nou în capitala Bizanțului icoana Maicii Domnului de la Roma, unde era papă Serghie al II-lea. Aici împărăteasa Teodora, dimpreună cu Sfântul Metodie și mult popor, au așezat-o cu mare cinste în Mănăstirea Heleopatrei din Constantinopol, unde a stat 555 ani.

În primul an de domnie al marelui nostru voievod Alexandru cel Bun, după împăcarea Bisericii Moldovei cu patriarhia ecumenică - la 26 iulie 1401 - și recunoașterea primului mitropolit losif Mușat, relațiile bisericești și prietenești între Moldova și imperiul bizantin s-au întărit foarte mult.

împărat la Bizanț era Manuel Paleologu cu soția sa, Irina, iar patriarh ecumenic, Matei. Ei au trimis pe fiul lor ca delegat al Patriarhiei, ca să cunoască situația din Moldova. Deci atât vizita canonică a Ieromonahului Grigore Țamblac la Suceava, cât mai ales a lui Andronic, fiul bătrânului împărat bizantin, au îndemnat pe domnitorul Moldovei să le facă o strălucită primire în cetatea Sucevei, însuși voievodul, dimpreună cu mitropolitul losif Mușat, cu tot clerul, oastea și poporul, au întâmpinat cu multă dragoste pe Andronic Paleologu.

La întoarcere, Andronic a îndemnat pe tatăl său, Manuel Paleologu, și pe Patriarhul Matei să recunoască autocefalia Bisericii Moldovei. Tot în anul 1401 i-au trimis lui Alexandru cel Bun și soției sale Ana, două icoane făcătoare de minuni: icoana Sfânta Ana de la Mănăstirea Bistrița și icoana Maicii Domnului din Mănăstirea Agapia. Iar blândului mitropolit losif Mușat i-au trimis acest neprețuit odor - icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului, din Mănăstirea Neamț, pe care Sfântul Ghermano o dăruise Mănăstirii Heleopatrei din Constantinopol. Mitropolitul losif a așezat sfânta icoană în biserica Mirăuți - Suceava, cu hramul Sfântul Gheorghe, unde a stat 14 ani.

Iar în anul 1415 „Preasfințitul Mitropolit losif, el însuși și cu domnitorul Alexandru cel Bun, Mușat Vodă I, au adus sfânta icoană în Sfânta Mănăstire Neamț și au așezat-o în sfânta biserică mare a înălțării Domnului, unde se află până astăzi 1936... Ea a fost proprietatea Mitropolitului losif I și lui Alexandru Mușat Vodă, care sunt ctitori mari ai Sfintei Mănăstiri Neamț [22]. Mitropolitul losif a trăit între anii 1373 și 1416. Sfânta icoană de 1370 ani de la zugrăveală și de 534 ani de când este în Sfânta Mănăstire Neamț...".

„La 1821 iunie 3, sfânta icoană a fost ascunsă împreună cu toate odoarele Sfintei Mănăstiri, în muntele Rusu, unde astăzi este un mic schit numit «Icoana», iar la 28 octombrie 1822 s-a adus sfânta icoană și toate odoarele înapoi la Sfânta Mănăstire. Și venind s-a oprit cam la un kilometru de Sfânta Mănăstire. Spre aducere aminte de acea minune s-a ridicat o cruce de marmură în acel loc, pe care s-a scris istoria ducerii și aducerii Sfintei Icoane și a odoarelor Sfintei Mănăstiri. Această cruce este împrejmuită cu un zid în formă de cupolă și îi zice «La Cerdac»".

Pe această cruce este gravată următoarea inscripție:

„Această cruce s-a ridicat aici spre semnul și aducerea aminte a anului 1821, când, venind turcii în

22 Text din broșura „*Istoria pe scurt a Sfintei Icoane a Maicii Domnului făcătoare de minuni*", tipărită în Sfânta Mănăstire Neamț, 1934, 1936, etc.

Moldova și în Țara Românească asupra grecilor ce se revoltaseră și multe răutăți făcând bisericilor și creștinilor, fiecare se mântuia precum putea. Aici, în acel timp, în această Sfântă Mănăstire, stăreind sfinția sa Părintele Ilarie, ne-a poruncit mai jos-însemnaților, de am dus sfânta icoană a Maicii Domnului cea mare, din biserica cea mare spre Muntele Rusu, și am ascuns-o în pământ, într-un deal, în pădure, și cu alte odoare și documente, în anul 1821, iunie 3".

„Adică eu, Neonil Arhimandrit - stareț de astăzi, dimpreună cu părintele Sevastian, cămărașul, și cu părintele Filip, duhovnicul".

„Iar în anul 1822, Octombrie 28, m-a rânduit iarăși părintele stareț Ilarie de am adus-o înapoi, și după rânduiala privegherii de toată noaptea și a Sfintei Liturghii, a ieșit părintele stareț cu tot soborul spre întâmpinare și venind până la locul acesta, am ajuns și noi cu sfânta icoană și, făcându-se acatist de obște, am adus icoana în biserica mare".

„Mai însemnăm aici și minunea care s-a făcut în fața Maicii Domnului, care, noi, mai sus-însemnații, cu ochii noștri am văzut, că în vremea când s-a început Dumnezeiasca Liturghie, îndată s-a înnegrit cu totul fața icoanei Maicii Domnului și s-a întunecat încât ne-am înfricoșat socotind că poate s-a stricat în pământ unde a fost ascunsă. Însă când a ieșit starețul cu soborul spre întâmpinare, atunci îndată a început a se lumina, mai întâi la obrazul din dreapta, apoi toată fața s-a rumenit și s-a făcut mai luminoasă de cum era mai înainte".

„Aceasta s-a însemnat spre mărirea lui Dumnezeu și spre aducerea aminte a urmașilor". Scrisă pe piatră la 6 sept. 1839. NEONIL, Arhimandrit și Stareț al Sfintei Mănăstiri Neamț și Secu.

Icoana Maicii Domnului făcătoare de minuni din Mănăstirea Neamț este foarte bine păstrată până astăzi. Are mărimea de circa 1mx1,20 m și este îmbrăcată în argint aurit din timpul starețului Neonil (f 1853). în tot acest timp a stat în naosul bisericii mari, într-o strană specială (tron) așezată puțin către absida nordică. Să se rețină că această sfântă icoană are două fețe: Maica Domnului cu Pruncul pe mâna stângă - în față, iar pe verso este pictat Sfântul Mare Mucenic Gheorghe.

Importanța duhovnicească a icoanei Maicii Domnului din mănăstirea Neamț

Icoana Maicii Domnului din Mănăstirea Neamț a avut, de-a lungul secolelor, un rol nespus de important. Mai întâi pentru călugări și apoi pentru mireni. La fel ca cele mai multe icoane făcătoare de minuni din țară, această icoană a fost și rămâne cea mai mare ocrotitoare a călugărilor din mănăstirile nemțene. Fiecare călugăr sau maică din mănăstirile din jur, se simte îndemnat și obligat duhovnicește să vină o dată pe an să-și plece capul și genunchii în fața acestei sfinte icoane de la Neamț. Era o tradiție locală, o datorie de onoare, pe care fiecare călugăr, din obște sau sihastru, rasofor sau schimnic, ieromonah, duhovnic sau egumen, o respecta cu sfințenie. Unii veneau dimineața, se închinau la sfânta icoană, făceau un acatist, ascultau Sfânta Liturghie și se întorceau până seara la mănăstirile lor. Cei mai de departe, dormeau o noapte la arhondaric, luau parte la slujba Utreniei de la miezul nopții, la Sfântul Maslu și se întorceau a doua zi. Iar călugării bolnavi zăboveau până la trei zile.

Această sfântă tradiție se mai menține și astăzi.

Dar cea mai mare importanță duhovnicească o are pentru călugării din Mănăstirea Neamț. Din totdeauna, în mănăstirile ortodoxe, fie ele atonite, rusești, românești, deci și la Neamț, Maica Domnului este considerată protectoarea călugărilor și Stăpâna și Starețа fiecărei mănăstiri! Comuniunea duhovnicească între Maica Domnului, ca Mijlocitoare înaintea Preasfintei Treimi și Stăpână, în același timp, și soborul călugărilor, ca ucenici ai ei, se face întotdeauna prin icoana Maicii Domnului din mijlocul bisericii.

Astfel, sfânta icoană a Maicii Domnului din naos are un rol central pentru fiecare mănăstire. în chip duhovnicesc această icoană reprezintă aievea pe Maica Domnului. Călugării vorbesc cu Maica Domnului prin intermediul icoanei. Se roagă ei, care este în chip văzut prezentă în mănăstire, prin această sfântă icoană. îi mărturisesc întotdeauna gândurile cele mai de taină, îi comunică bucuriile cele mai interioare, îi cer ajutor împotriva celor mai grele ispite. Călugării din fiecare mănăstire se consideră fiii adoptivi ai Maicii Domnului. Tocmai de aceea în fiecare biserică mănăstirească se așază în mijloc cea mai mare, mai prețioasă și mai vestită icoană a Maicii Domnului din acea mănăstire. Numai așa se explică de ce în toate mănăstirile noastre ortodoxe icoanele făcătoare de minuni

sunt, în proporție de 90%, ale Maicii Domnului și toate sunt așezate la cel mai de cinste loc, în naosul bisericii.

Iată pentru ce și călugării din Mănăstirea Neamț au mare evlavie la icoana Maicii Domnului din biserică, pentru că o consideră Stăpâna și Starețа de fapt și de drept a mănăstirii.

Astfel, fiind prezentă totdeauna în mijlocul soborului prin icoana din biserică, Maica Domnului este socotită Mama duhovnicească a fiecărui călugăr. Călugărul este îndemnat și dator în același timp să spună totul Maicii Domnului, știind că vede faptele lui, bune sau rele. Ea se roagă pentru iertarea păcatelor lui, îi ușurează ispitele, îi preface tristețea inimii în bucurie duhovnicească, îi rânduiește sfârșit bun creștinesc și tot Maica Domnului este aceea care se roagă pentru sufletul fiecăruia înaintea Dreptului Judecător. Aceasta este credința fiecărui călugăr ortodox, a fiecărui creștin adevărat. De aceea călugării și credincioșii noștri au atâta evlavie la Maica Domnului, iar icoanele ei sunt așezate în mijlocul bisericii, cât mai aproape de oameni, de inima și sufletul fiecăruia.

Deci, icoana centrală din fiecare biserică este o prezență permanentă a Maicii Domnului în soborul fiecărei mănăstiri, în mijlocul oricărui sat, în fiecare familie.

Revenind la icoana Maicii Domnului făcătoare de minuni din Mănăstirea Neamț, precizăm că, de-a lungul secolelor, nimic nu se făcea fără binecuvântarea ei.

Cel care intra în mănăstire, ca frate, se ducea mai întâi și se închina la icoana Maicii Domnului din biserică, apoi se prezenta și la starețul propriu-zis pentru binecuvântare. La fel și când cineva din obște pleca undeva, fie numai pentru o zi, lua binecuvântare de la icoana Maicii Domnului și apoi de la stareț. Iar dacă acesta lipsea din mănăstire, la nevoie, el putea pleca numai cu binecuvântarea Maicii Domnului și a duhovnicului său. Apoi, cel care era rânduit pentru călugărie, își punea, cu o zi mai înainte, hainele sub icoana Maicii Domnului, iar slujba călugăriei se făcea înaintea sfintei icoane. Cel rânduit pentru hirotonie, mai întâi se ruga, pe lângă ceilalți părinți, la sfânta icoană și apoi era sfințit.

Sau dacă cineva dintre călugări dorea să înceapă o nevoință aparte, să practice rugăciunea lui Iisus, să mănânce o dată în fiecare zi, să citească zilnic o Psaltire, să țină câteva zile de post aspru, să se facă schimnic, să se ducă la altă mănăstire sau să se facă pustnic, în fiecare din aceste cazuri el trebuia să ia binecuvântare și încredințare specială de la icoana Maicii Domnului. În aceste cazuri, călugărul începea să se roage mereu la icoana Maicii Domnului, mai ales noaptea, făcând priveghere de toată noaptea, cu post, acatiste, închinăciuni și metanii. Apoi se mărturisea la duhovnic și sfatul pe care i-1 dădea îl socotea însăși voința lui Dumnezeu și a Maicii Domnului. La aceasta conta mult și gândul său personal, care stăruia mereu după sfânta rugăciune.

Îndemnul lăuntric cel mai puternic care rămânea în inima sa după post și rugăciune specială, se considera voia Maicii Domnului, și pe aceea o împlinea.

Ba, mai mult, icoana Maicii Domnului din Mănăstirea Neamț lua parte la toate marile evenimente duhovnicești și omenești din viața mănăstirii. Și în toate momentele de primejdie și de bucurie, de războaie, incendiu, secetă, foamete, molimă, schimbări de domnitori, de mitropoliți și starețі în mănăstire, se cerea stăruitor ajutorul miraculos și salvator al sfintei icoane a Maicii Domnului. În aceste cazuri tot soborul era obligat să postească, să citească la Psaltire în chilii, și să ia parte la privegheri de toată noaptea sau până la miezul nopții, în biserică, cu ectenii speciale, litanie și acatiste la Maica Domnului.

Când urma să se aleagă un nou stareț, toți călugării, în frunte cu părinții duhovnicești, rânduiau trei privegheri în biserică, la Maica Domnului, în trei seri consecutive, cu rugăciuni și cereri speciale la Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, ca să le rânduiască un stareț bun,. duhovnicesc. După privegheri, făceau adunarea soborului la trapeză și pe care îl doreau majoritatea călugărilor, pe acela îl socoteau starețul mănăstirii rânduit de Maica Domnului.

La urmă iarăși adăugau acatiste și rugăciuni de mulțumire la sfânta icoană.

Dacă se auzea în mănăstire că domnul Țării Moldovei este în război, sau că au năvălit păgânii în țară, starețul mănăstirii rânduia trei zile de post pentru tot soborul și privegheri de toată noaptea în biserică, la icoana Maicii Domnului, până erau izgoniți neprietenii din țară.

De asemenea, dacă se auzea că domnitorul țării este bolnav sau este schimbat din domnie pe nedrept și înlocuit cu altul neiubitor de popor, călugării din Mănăstirea Neamț erau cei dintâi care făceau privegheri și rugăciuni stăruitoare, cu litanie și post la Maica Domnului, până ce Dumnezeu făcea dreptate. Ei nu acceptau să pomenească la biserică, nici în rugăciunile de chilie pe alți starețі,

mitropoliți sau domnitori, decât pe cei aleși legal și voiți de toți.

În cazuri foarte grave, extreme, când țara și Mănăstirea Neamț erau în mare primejdie, atunci starețul mănăstirii cu tot soborul făceau procesiuni cu icoana Maicii Domnului în jurul bisericii și al mănăstirii, cerând cu lacrimi acoperământul și ajutorul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, care întotdeauna venea la vreme.

Dacă unii din părinți erau greu bolnavi, tulburați de noianul ispitelor, sau plecau în călătorie, departe, ziua și noaptea numele lor erau pomenite la Sfânta Liturghie și la acatistele zilnice ce se făceau înaintea sfintei icoane. Și într-adevăr Maica Domnului îi păzea de orice primejdie.

Icoana Maicii Domnului făcătoare de minuni din Mănăstirea Neamț, este de asemenea tot atât de căutată, venerată și respectată de toți credincioșii din satele și orașele din centrul și nordul Moldovei.

Până după primul război mondial, când soborul Mănăstirii Neamț era mai numeros și viața duhovnicească era mult mai înaltă, mănăstirea era zilnic asaltată de credincioși, arhondaricul și duhovnicii nu mai dovedeau să primească atâția pelerini câți poposeau aici. Tineri și bătrâni, sănătoși și bolnavi, săraci și avuți, bucovineni în port tradițional, munteni de pe Valea Bistriței, maramureșeni, țărani arși de soare din părțile Botoșanilor, ale Iașului, ale Bacăului sau de pe lunca Moldovei, toți porneau cu evlavie spre Sfânta Mănăstire Neamț, să se închine la icoana Maicii Domnului, să asculte o slujbă, să găsească o carte de rugăciuni, să primească un sfat, o binecuvântare de la duhovnicii mănăstirii. Și fiecare se întorcea la cuibul său mângâiat, satisfăcut, întărit.

În mod obișnuit, credincioșii veneau în număr mai mare în sărbători și Duminici, în cursul celor patru posturi de peste an și mai ales la hramul mănăstirii. Trebuie subliniat că cel mai mare pelerinaj din țara noastră, atât ca număr de credincioși, ca durată de timp și importanță duhovnicească, rămâne fără îndoială cel de la Mănăstirea Neamț, cu prilejul hramului - înălțarea Domnului. Mii de credincioși pornesc cu cinci-șase zile înainte de hram spre mănăstirile din ținutul Neamțului și merg cântând pe potecile munților de la o mănăstire la alta. Iar în ajunul înălțării Domnului toți se îndreaptă spre marea lavră.

Pentru toți credincioșii care vin la hramul Mănăstirii Neamț, momentul cel mai important, mai sfânt și mai mult așteptat este scoaterea icoanei Maicii Domnului făcătoare de minuni din biserică, la procesiunea de la aghiasmatar O masă imensă de pelerini, cu inimile aprinse de evlavie și cu ochii înlăcrimați, urmăresc sfânta icoană, purtată de mâinile preoților, cum se leagănă ușor prin mulțime, până ajunge la aghiasmatarul din fața mănăstirii. Apoi, după sfințirea apei, iarăși urmăresc cu aceeași credință, drumul străbătut de sfânta icoană de la aghiasmatar până în curtea mănăstirii, unde se face Sfânta Liturghie. Toți văd în sfânta icoană, pe însăși Maica Domnului. Toți simt prezența ei în acea mare mulțime. Toți așteaptă cu evlavie să se închine la sfânta icoană, s-o sărute, să treacă pe sub ea pentru binecuvântare, să-și atingă mâinile, hainele, batistele, acoperămintele de pe cap, de icoana Maicii Domnului, ca să se sfințească. Și într-adevăr, se întorc la casele lor mai buni, mai înnoiți la suflet, mai uniți, mai înfrățiți, mai mângâiați și mai tari în credință.

După terminarea Sfintei Liturghii, icoana este dusă iarăși în biserică, în sunet de clopote și cântări de laudă. Apoi miile de credincioși se închină din nou la icoană, ca și la început, își iau rămas bun de la Maica Domnului și pornesc spre casele lor, ca păsările călătoare.

Dar să nu uităm că nu numai poporul de jos, țăranii și călugării cinstesc icoana Maicii Domnului din Mănăstirea Neamț. Că nu a fost domnitor la tronul Moldovei ca să nu vină o dată pe an să se roage la această Sfântă Icoană. Mai ales când Țara Moldovei era în primejdie, voievodul apela la rugăciunile călugărilor, pe care îi numea „rugătorii domniei noastre". în acele clipe grele pentru țară și Biserică, smeriții călugări făceau zile întregi de post și privegheri de toată noaptea în biserică, iar la icoana Maicii Domnului cântau cu lacrimi acatistul Bunei Vestiri, până ce voievodul câștiga bătălia. Uneori făceau și procesiune cu sfânta icoană și cu tot soborul în jurul bisericii mari, și Maica Domnului săvârșea negrăite minuni, încât izbăvea țara de păgâni.

Domnitori, cronicari, boieri de sfat, scriitori, profesori, credincioși de la sate și orașe, călugări, sihaștri și preoți, toți alergau să-și plece frunțile înaintea icoanei Maicii Domnului de la Neamț și fiecare lua ajutor după credința lui. Se închinau, o sărutau, se sfințeau și sfințeau icoana Maicii Domnului cu lacrimile, cu credința și cu căldura inimii lor!

Minuni făcute de sfânta icoană a Maicii Domnului din Mănăstirea Neamț

Minunile săvârșite la icoana Maicii Domnului din Mănăstirea Neamț au fost nenumărate. Dar, din neglijență, sau poate din smerenie, s-au scris sumar doar unele - de altfel, în țara noastră, lucrul acesta se constată de-a lungul secolelor -, afară de câteva însemnate de marele duhovnic Andronic. Am avut sfinți, am avut pustnici cuvioși, am avut trăitori aleși prin mănăstiri și prin sate, am avut mănăstiri care au jucat un rol duhovnicesc foarte mare în mijlocul poporului românesc. Am avut rugători minunați, lucrători ai rugăciunii lui Iisus, duhovnici sfinți care străluceau ca lumina printre credincioși, stareți renumiți, preoți de sate și călugări misionari cu râvnă de apostoli, credincioși îmbunătățiți, voievozi martiri, ctitori de biserici, apărători de țară și credință, vrednici de canonizare.

Dar despre toți aceștia nu s-a consemnat la vreme aproape nimic, doar câteva pagini de cronică istorică. însă partea duhovnicească, trăirea, duhul, învățătura, căldura dragostea și jertfa lor au rămas cu totul nescrise și s-au uitat de mult!

Astăzi noi pășim peste oasele sfinților noștri, și întrebăm pe străini despre sfinții noștri. Ne împiedicăm de mormintele uitate ale strămoșilor, ale părinților, cuvioșilor și voievozilor noștri și aproape că nu le mai putem citi inscripția. Trecerea vremii și nepăsarea noastră au făcut să li se uite numele, să li se șteargă amintirea, inscripția și crucile.

Da, „sufletele lor sunt în mâna lui Dumnezeu", dar păcatul și vina noastră rămân. Și această neglijență ne urmărește și astăzi. Am avut numeroase icoane făcătoare de minuni, avem încă și acum. La ele s-au făcut atâtea minuni și vindecări de boli, s-au alinat atâtea lacrimi și dureri ale părinților noștri. Dar nici o mână n-a fost îndemnată să consemneze măcar ceva din atâtea lucruri minunate. Credem că vom da socoteală înaintea lui Dumnezeu și a sfinților Lui de păcatul acesta!

Minunile consemnate de duhovnicul Andronic[23] din Mănăstirea Neamt

Minunea întâi

Această icoană a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, s-a arătat făcătoare de minuni în anul 6999, ce este de la Hristos 1491, în pământul Moldovei, în Mănăstirea înălțării Domnului ce se numește Neamțul. Și se află această icoană a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu zugrăvită pe o scândură de lemn, de o parte Maica Domnului, pe Hristos Domnul ținându-1 pe mâini, iar pe cealaltă parte, Sfântul Marele Mucenic Gheorghe stând și pe balaur junghiind cu arma. Pe această icoană la praznicul înălțării Domnului, când cu cruci o duc arhierei și preoții cu mâinile ținând-o, de multe ori s-a întâmplat, fiind în mâinile arhiereilor și a preoților, de s-a ridicat ca și cum s-ar smulge din mâinile lor și ar voi să se răpească. Și de aici i s-a pus numele că se închină, pe care, văzând-o norodul se umilește și se roagă cu umilință lui Dumnezeu.

Minunea a doua

Negreșit că din aceasta a doua minune de care tot întru acea carte de mai sus-numită s-a scris se istorisește după minunea întâi, foarte bine se poate înțelege cum că pentru aceasta s-a pornit spre râvnă Nicolae Grămăticul de a venit la Mănăstirea Neamțului și a tălmăcit istoria acestei sfinte icoane, de pe acele hrisoave împărătești și patriarhești, căci lot întru același an au urmat și minunea aceasta, și în vremea aceluiași domn, de care se istorisește așa:

„Într-o vreme, făcându-se această litanie cu sfânta icoană în jurul mănăstirii (precum am arătat în minunea cea dintâi), când o aducea în biserică, s-a smuls sfânta icoană din mâinile norodului și răpindu-se s-a dus însăși la văzduh, și a stat deasupra amvonului. Și de acolo mergând spre ușile împărătești, a intrat în altar și, înconjurând altarul, a ieșit pe ușile celelalte și s-a așezat la al său loc, acolo unde pururea stă. Știut să fie și aceasta, cum că îngerii cei ce sunt pe lângă Născătoarea de Dumnezeu și îi slujesc ei, i-au purtat prin văzduh

23 Duhovnicul Andronic, fiu de preot, din judeţul Iași, a fost eclesiarh mare în Mănăstirea Neamț între anii 1857-1859. In acești doi ani de zile el a fost martor ocular al mai multor minuni făcute la icoana Maicii Domnului din această mănăstire, pe care mai târziu le-a consemnat. Dintre acestea redăm mai jos un număr de optsprezece.

icoana ei. Aceasta s-a întâmplat pe vremea domniei lui Ștefan Gheorghiță al Moldovei (1655). Citește pentru aceasta în cartea ce se numește Cer nou, fila 121".

Minunea a treia

Icoana aceasta, deasupra umărului mâinii drepte al Preasfintei Stăpâne, are o scriere elinească, iar în dosul său, unde este zugrăvit Sfântul Mare Mucenic Gheorghe, la vârful degetelor mâinii stângi a sfântului (cu care mână ține sfântul și sabia de mănunchiul drept cu vârful în jos) este un semn, adică o bortă cu o bucată de sfredel înăuntrul ei. De care lucru se povestește așa, cum că niște eretici, necrezând minunile cele ce se fac de la această sfântă icoană, și mai ales că o vedea răpindu-se câte o dată la văzduh, au socotit cum că are într-însa argint viu. Și așa, din necredință și din multă mânie cu hulă ce îi cuprinsese, luând un sfredel gros ca degetul, au început a o borti.

Dar însă, pe lângă altele nenumărate minuni ce s-au făcut atunci, s-au rupt și sfredelul și stă așa fierul din sfredel acolo în bortă până în ziua de astăzi, spre neștersa pomenire a acelei preaslăvite minuni și spre bucuria credincioșilor pravoslavnici și spre rușinea și înfruntarea tuturor ereticilor și a tuturor răucredincioșilor, care se unesc cu ereticii și nu cred că se fac minuni înfricoșate la icoana Mântuitorului nostru și Dumnezeu și la cea a Stăpânei noastre Născătoare de Dumnezeu, care l-a născut pe Dânsul fără de prihană, și la cele ale celorlalți sfinți, ci se ispitesc cu dovezi și cuvinte sofisticești amăgitoare, ca să prihănească ca pe unele ce ar fi cu neputință, sau le tâlcuiesc după cum lor li se pare. Care dacă nu se vor pocăi precum se cuvine, cu mărturisire adevărată și cu frângerea inimii pentru această greșeală, apoi ei singuri de sine sunt osândiți.

Iar deasupra acelei borte, de care am zis mai sus, este o scriere în limba elinească, însă cam fără ortografie, care tălmăcindu-se pe a noastră limbă moldovenească, se zice așa: „Mucenice, uită-te spre acest lăcaș ca spre niște cântări, ca și pe cei ce vatămă să-i înfricoșezi cu amenințarea căci cu cuviință porți sabia". Și încă spre mai mare minune, este vrednică de însemnat și aceasta că mulți din evlavioșii închinători, vârând degetul în acea bortă, și atingându-se de fierul acela și cu credință ștergându-se cu degetul pe la durerile lor, își află tămăduire.

Minunea a patra

Cu adevărat este de cuviință de a o ști și pe aceasta fiecare, cum că și mai înainte de venirea preacuviosului părintelui nostru starețul Paisie într-această sfântă mănăstire, și în vremea stăreției lui și în vremea altor părinți stareți, multe minuni se vor fi făcut de Preacurata Maica lui Dumnezeu, întru această sfântă mănăstire, pe care, de le vor fi și însemnat cineva, însă numai o singură scriere de mână, fără a se înmulți prin tipar, prea lesne s-ar fi putut prăpădi. Dar acum eu, fiindcă altele mai vechi nu mi-au venit la știință până acum, apoi pun acestea de față.

În anul 1779, august în 14, când a venit preacuviosul părintele nostru starețul Paisie din Sfânta Mănăstire Secu într-această sfântă mănăstire, împreună cu soborul, închinându-se înaintea acestei sfinte icoane și afierosindu-se pe sine și pe frățime apărării și păzirii acoperământului și ocârmuirii ei, și toată nădejdea, după Dumnezeu, spre dânsa punându-și, și sărutând-o cu lacrimi, a ieșit din biserică. Și mergând la chilie, s-a odihnit puțin, însă a dormi nu putea, din întristarea cea multă, precum scrie în istorisirea *Vieții* lui. Că cinci zile și cinci nopți acum petrecuse fără de somn. Și sosind privegherea spre ziua Adormirii Preacuratei Maicii lui Dumnezeu, măcar deși cu mare osteneală pentru pricina durerilor și a slăbiciunii, însă a mers în biserică și șezând, asculta dumnezeiasca cântare. Și se ruga Preacuratei Maicii lui Dumnezeu ca să-i dea puțin somn să adoarmă.

Deci săvârșindu-se Vecernia și începându-se Utrenia, a început a-i veni lui somn. Și ieșind din biserică, a intrat în chilie și culcându-se degrabă a adormit și a dormit trei ceasuri. Apoi deșteptându-se el din somn, a simțit ușurare capului și oarecare sănătate în trup, și tânguirea toată dusă. Deci cu lacrimi a adus mulțumită lui Hristos Dumnezeu și Preacuratei Maicii lui Dumnezeu. Și a cunoscut fericitul că această dare a Sfintei Mănăstiri Neamț soborului sfinției sale, este o oarecare osebită purtare de grijă a lui Dumnezeu, spre mai bună întemeiere a soborului.

Apoi a scris către înălțatul domn Constantin Moruzi, spunându-i cum că s-a mutat în Mănăstirea Neamțului și mulțumindu-i, împreună cu tot soborul, pentru aceasta, i-a zis așa: „Când eram în Sfânta Mănăstire Dragomirna, am venit ca să mă închin

sfintei icoane a Maicii lui Dumnezeu, și luând eu sfânta icoană în brațe împreună cu alt ieromonah din mănăstire, multă bucurie și dulceață am simțit în inima mea. Și acest lucru se înțelege arătat, cum că de demult a fost hotărât de Dumnezeu ca adică să te faci slujitor al voii sale, dându-mi această mănăstire". Și altele.

Minunea a cincea

Icoanei acesteia, pentru multele minuni ce s-au săvârșit în multe chipuri la cei ce au alergat cu credință și cu rugăciune înaintea ei, oamenii din prostime, nepricepând chipul minunilor, i-au pus nume „că se închină", precum se scrie și în *Letopisețul Țării Moldovei* (fața 409), cum că într-un an foarte frumos s-a închinat. Se înțelege că se făcuse vreo minune și atunci. Și pentru aceasta, când nu vedeau minune făcându-se, atunci le era de mirare, zicând unul către altul, cum că într-acel an nu s-a închinat icoana.

Deci pentru această pricină, un cuvios bătrân, ucenic al preacuviosului părintelui nostru starețul Paisie, a povestit zicând, cum că într-un an, la praznicul mănăstirii, adică la înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos, având voroavă părintele nostru Paisie cu niște închinători cinstiți, acei închinători au întrebat pe starețul, zicând: „Pentru ce, părinte, nu se mai închină sfânta icoană?" Iar starețul le-a răspuns așa: „Fiilor, acest lucru de unde s-a iscat, nu m-am înștiințat, adică cum că s-ar fi închinând, și de este de cuviință aceasta, de a ni se închina nouă, păcătoșilor, Maica Domnului, puteți singuri judeca. Iar cum că sfinția sa este făcătoare de minuni, e știut de toți. Și când urmează nevoia, face semne și minuni spre întărirea și îndreptarea noastră, pentru care, din cele multe, vă voi spune și eu una.

În anii trecuți, după cum am adeverit eu, a venit aici la praznicul mănăstirii, după obiceiul țării, un turc negețător cu marfă de băcănie. Și auzind el pe unii și pe alții din norod, cum că a venit ca să se învrednicească a vedea vreo minune a sfintei icoane, își bătea joc turcul de acei închinători, zicând că nu se poate ca scândura nesimțitoare să facă vreo minune. Și le zicea lor: « Eu mă mir de socoteala voastră cea înșelată, pentru că credeți în niște basne ca acestea », și altele multe bârfea, deci între aceste vorbe s-a întâmplat de trecea pe acolo un proiestos al mănăstirii, care înțelegea limba turcului, și auzind aceste bârfiri ale păgânului, a stat la vorbă cu dânsul, zicându-i: « Pentru ce dumneata vorbești vorbe deșarte? Au doar socotești că Dumnezeu nu poate face minuni și prin lucrurile cele neînsuflețite? Căci unde voiește El, acolo se biruiește rânduiala firii ».

Și a zis turcul: « Eu aceasta niciodată nu o cred, cum că scândura aceasta, pe care voi o numiți Maica Domnului, poate să facă minuni, precum ziceți voi ». Și i-a răspuns proiestosul, zicând: « Dacă dumneata, pe lângă necredința pe care o ai, adaugi a vorbi și acest fel de cuvinte smintitoare în norod, deci iată mâine au să scoată după obicei pe sfânta, și eu voi unelti a face toate chipurile, ca dumneata la ducerea ei să o ții de o parte. Și dacă nu va face nici o minune, apoi vei crede cum zici ».

Și așa, turcul s-a făgăduit că va urma precum i-a zis călugărul. Deci a doua zi, la scoaterea sfintei icoane, a pus pe turc ca să o țină de-o parte. Și punându-și cu obrăznicie mâinile turcul pe colțul sfintei icoane, îndată, o, minunile Maicii lui Dumnezeu, i s-au lipit mâinile de icoană așa de tare, încât se părea că ar fi fost crescute de acolo! Și răpindu-se icoana în văzduh împreună cu turcul, a început a-ı izbi de toate zidurile mănăstirii, până când a leșinat turcul. Iar norodul, văzând aceasta, striga la mult ceas: « Doamne miluiește! » și « Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuiește-ne pe noi !» Și atât de tare leșinase din acea bătaie turcul, încât rămăsese ca un mort.

Apoi iarăși s-a pogorât icoana în mâinile creștinilor, iar turcului dezlipindu-i-se mâinile, a căzut ca un mort jos. Și luându-ı, creștinii l-au dus lângă marfa lui și l-au aruncat acolo. Unde foarte târziu venindu-și în simțire din rușinea cea mare ce a pătimit, a și fugit peste noapte de la mănăstire".

Minunea a șasea

Era o cucoană din neamul Băloșeștilor și, fiind stearpă, nu năștea copii. Deci, venind la Mănăstirea Neamțului și căzând la picioarele părintelui Paisie, îl ruga cu lacrimi ca să se roage lui Dumnezeu să-i dezlege nerodirea. Iar starețul, sfătuind-o cu cuvinte duhovnicești, o a mângâiat, zicându-i ca să aibă nădejde că îi va împlini Dumnezeu dorința, numai să aibă credință la ajutorul Maicii Domnului.

Și așa, ducându-se acea cucoană la arhondaric, s-a culcat să se odihnească puțin. Și adormind, iată că s-a văzut ca și cum ar sta împreună cu părintele nostru Paisie înaintea icoanei Maicii Domnului. Și ca și cum Părintele Paisie ar fi luat o floare și i-ar fi dat-o ei, zicându-i: „Primește aceasta și te du acasă, că te va bucura Maica Domnului". Iar ea, deșteptându-se din somn, a și pornit acasă cu credință, și în grabă zămislind în pântece, a născut copil parte bărbătească. Și a venit la mănăstire, făcând rugăciuni de mulțumire înaintea icoanei Preacuratei Maicii lui Dumnezeu.

Minunea a șaptea

Revărsându-se în toate părțile cele de primprejur vestea minunilor celor ce se săvârșeau întru această sfântă mănăstire de la icoana Preacuratei Maicii lui Dumnezeu, prin rugăciunile părintelui nostru starețului Paisie, și auzind de aceasta o cucoană Maria cu soțul ei, Panaite, care viețuiau în târgul Bălții, și având ei un copil cu numele Alexandru, pe care cum l-a înțărcat, îndată l-a apucat o epilepsie foarte cumplită, întrucât nu se mai afla alții așa cumplit muncindu-se, a venit la Mănăstirea Neamțului, aducând copilul. Și punându-1 la picioarele părintelui nostru starețului Paisie, cu lacrimi îl ruga ca să-și facă milă cu dânșii și să le tămăduiască copilul. Iar părintele nostru, mângâindu-i cu cuvinte de suflet folositoare, le-a zis ca să se ducă în biserică și să pună pe copil înaintea sfintei icoane celei făcătoare de minuni a Maicii Domnului. Apoi a trimis pe un preot ca să-i citească rugăciunile cele rânduite.

Și după ce i-a citit, le-a zis: „Mergeți și vă luați copilul. Și să credeți cu neîndoire că de acum înainte nu va mai pătimi nici un rău". Care lucru, după cuvântul starețului, s-a și împlinit. Că acel copil a crescut făcându-se bărbat desăvârșit, însă epilepsia nu l-a mai apucat întru toată viața sa. Pe această minune, împreună cu altele, mi le-a spus părintele Benedict, starețul acestei mănăstiri.

Minunea a opta

Odată, foarte fiind întristat tot soborul mănăstirii pentru multe nedreptăți ce pătimea de la cei ce nu se temeau de Dumnezeu și răpeau prin vicleșuguri satanicești multe părți din moșiile mănăstirii, și răspunzând mai întâi cu lucrări spre a face îndreptare acestora prin cereri și cu rugăminți către domnitori și către boierii cei ce erau prin slujbele patriei, și neputând câștiga dreptatea trebuincioasă din înseși multele jalbe ce au dat către domnie, părinții stareți cu tot soborul, și părinții: Dositei Calmuțchi, Crischentie, Grigorie, Ioachim și alții, care erau rânduiți vechili mănăstirii.

Apoi, lepădându-se de a mai cere ajutorul omenesc, au alergat cu toții la grabnicul ajutor, la nădejdea cea nerușinată a creștinilor pravoslavnici, la dătătoarea bucuriei celei veșnice a călugărilor celor bine scârbiți, adică la Preasfânta, Preacurata și cea cu totul fără prihană Stăpâna noastră de Dumnezeu Născătoarea și Pururea Fecioara Maria, și cu lacrimi o au rugat, ca cu judecățile care le știe să izbăvească sfântul acest lăcaș și pe smeritul sobor dintr-însul de aceste nedreptăți ce pătimea. Și așa, iată că sfinția sa cu ce a întâmpinat răul acesta de a izbăvit pe robii săi din necaz. Că în anul 1816, decembrie în 25, în vremea stăreției părintelui Silvestru, au venit la mănăstire 20 de oameni locuitori din satul Târpeștii, moșia Mănăstirii Secului și cu lacrimi s-au rugat starețului și soborului ca să-i ierte pe părinții lor cei morți pe care-i găsiseră neputrezi, întregi după mulți ani de la moartea lor, pentru blestemul ctitoresc ce l-au primit asupra lor.

Și au spus înaintea a tot soborul pricina vinei lor întru acest chip, cum că părinții și moșii lor s-au înțeles cu egumenul Mănăstirii Buhalnița și au înecat o bucată de moșie din Târpești, dinspre Corichești, care se mărginește cu un loc de prisacă a Mănăstirii Buhalnița. Și au intrat peste hotarul vechi, făcând multe semne de hotar în trupul moșiei Târpești, stricând hotarele cele vechi, fiindcă le-a făgăduit egumenul Mănăstirii Buhalnița, cum că acea bucată de moșie asuprită va fi pentru hrana lor, dându-și ei numai dreapta zeciuială a pământului.

Făcând părinții lor pentru aceasta și mărturie neadevărată în scris egumenului, pe care a întărit-o cum că este bună și paharnicul lordache Lazu de la Urecheni, fiind el mulțumit pentru aceasta de către acești țărani cu 30 de berbeci. Și ca în scurt să zic, au arătat ei lămurit și câte pricini, și câte bătălii s-au întâmplat pe urmă între părinții lor și părinții din Mănăstirea Secului pentru acea bucată de loc, până când s-a apropiat și groaznicul sfârșit al părinților lor. De care, înseși acești oameni și cu preoții satului, fiind fii ai oamenilor celor care au făcut acea strâmbătate mănăstirii, în mărturia ce au dat ei mănăstirii, între altele zic așa:

„După curgerea vremurilor, apropiindu-se sfârșitul bătrânilor și al părinților noștri, venind la ceasul cel mai de pe urmă al despărțirii sufletului de trup, noi singuri am văzut cu ochii noștri și am cunoscut o înfricoșată judecată a lui Dumnezeu. Că în pedeapsa și în munca ce se aflau în vremea despărțirii lor, cu înfricoșate lacrimi și-au mărturisit greșeala ce au făcut cu Sfânta Mănăstire Secu, rugându-se nouă, feciorilor lor, ca să nu-i lăsăm într-o legătură de blestem ca aceasta. Și noi, ca cei ce am avut moșii rămase de la părinții noștri și mai vârtos, având toată hrana pe acea parte de loc, am tăcut și nu am descoperit adevărul pentru lipsirea locurilor și a hranei noastre. Deci dar de atunci și până acum, fiind noi în mare mustrare de știință, am făcut sfat de obște cu părinții duhovnici și cu preoții bisericii, ca să-i căutăm pe acei răposați. Și dezgropându-i, i-am găsit întregi, neputrezi cu pieile, cu carnea ca coaja de copaci, la care cu totul ne-am înfricoșat, cunoscându-se greșeala lor prin vederea ochilor a tot norodul.

Și făcând sfat de obște cu părinții duhovnici și cu preoții bisericii, ne-au sfătuit, după sfânta pravilă a legii creștinești, ca noi, cei ce suntem în viață, fii ai răposaților, să le dezlegăm nodul legăturii pomeniților ctitori și a soborului sfintei mănăstiri, ca să rămână părinții noștri și noi dintru acest blestem și legătură dezlegați. Primind iertare de la pomeniții ctitori și de la tot soborul Sfintelor Mănăstiri Neamțul și Secul și milă și blagoslovenie și iertare să câștigăm de la Preasfințitul și preamilostivul stăpân, Mitropolitul Moldovei, chirio chir Veniamin, prin această mărturie ce am dat-o înaintea părintelui Silvestru starețul și a tot soborul, arătând și îndreptând în frica lui Dumnezeu, cu curată știință, semnele hotarului. Ca și mănăstirea să-și ia moșia în stăpânire pe drept hotarul vechi, și părinții noștri și noi să scăpăm de urgia și pedeapsa lui Dumnezeu".

Și așa, întru această mărturie, arată ei lămurit tot hotarul vechi al moșiei Târpești, în frica lui Dumnezeu. De care mare minune și izbândire a lui Dumnezeu asupra acelor ce nu le pasă de legăturile ctitoricești, înspăimântându-se împresurătorii moșiilor, au mai încetat pe o vreme de a mai supăra mănăstirea. Și încă trebuie a se cutremura și tot dreptcredinciosul creștin de aceasta și a nu îndrăzni să răpească ceva de la sfintele lui Dumnezeu lăcașuri, măcar cel mai mic lucru. Nici de la o mănăstire să-l dea la alta, precum au urmat acești oameni, ajutând Mănăstirii Buhalnița ca să răpească de Ia Mănăstirea Secu. Căci nemincinos este cel ce grăiește prin gura Sfântului Prooroc David, zicând: *„Cel ce iubește nedreptatea, își urăște sufletul său*" [24]. Pentru că nu este nedrept Dumnezeu și nici nu pedepsește pe toți vinovații aici, înaintea omenirii, fără numai pe unii, spre înțelepțirea tuturor.

Precum adeverește însuși Mântuitorul în Sfânta Evanghelie, zicând: *„Au vi se pare că galileenii aceștia mai păcătoși decât toți galileenii au fost, căci au pătimit acestea? Nu, ci zic vouă că de nu vă veți pocăi, toți așa veți pieri. Sau acei 18 peste care a căzut turnul în Siloam și i-a omorât, vi se pare că aceștia mai greșiți au fost decât toți oamenii care locuiau în Ierusalim. Nu, ci zic vouă că de nu vă veți pocăi, toți așa veți pieri*" [25].

Minunea a noua

S-a mai întâmplat încă și o altă preaslăvită minune, tot cam într-o vreme ca aceasta. Că tot în vremea părintelui Silvestru starețul, s-au sculat din sobor niște răzvrătiți, care cu ale lor vicleșuguri și clevetiri asupra starețului nu numai că pe cea mai mare parte a soborului o au molipsit și o au plecat la socotința lor, dându-le de mâncat și de băut îndeajuns la cei ce se uneau cu dânșii, fiindcă era unul arhondar mare al mănăstirii și avea de toate cele ce pot amăgi pe cei ușori de minte.

Dar încă și pe stăpânirile mirenești le-au tulburat cu ale lor neîncetate pârâturi și le-au pornit asupra mănăstirii. Și așa venind comisii de la Iași și mergând în trapeză ca să-l judece pe sfântul stareț, a oftat starețul în inima sa, rugându-se Preacuratei Maicii lui Dumnezeu, ca să-i ajute. Și îndată a răcnit logofătul cel mare, care era căpetenie între ceilalți și care ținea și scrisori alcătuite cu pârâturi asupra starețului. Că de năprasnă l-a lovit dracul de pământ și a început a se tăvăli spumegând, iar hârtiile acelea cu iscăliturile pârâtorilor s-au împrăștiat prin toată trapeza. Și așa, prin această minunată izbândite, s-a săvârșit toată comisia și părătorii fiecare foarte grozav și-au săvârșit această viață, lăsând pildă și altora, cum că tot asemenea vor pătimi, dacă se vor scula cu pârâturi viclene asupra starețului lor.

24 „Spre Domnul am nădăjduit, cum veți zice sufletului meu, mută-te în munți ca o pasăre? Că iată păcătoșii au încordat arcul, gătit-au săgeți în tolbă, ca să săgete întru întunerec pre cei drepți la inimă. Că cele ce tu ai săvârșit, ei le-au stricat; dar dreptul ce a făcut? Domnul în Biserica cea sfântă a sa, Domnul în cer scaunul lui, ochii lui spre cel sărac privesc, genele lui întreabă pre fiii oamenilor. Domnul întreabă pre cel drept și pre cel necredincios; iară cel ce iubește nedreptatea, urăște sufletul său. Ploà-va preste cei păcătoși lațuri, foc și iarbă pucioasă și duh de vifor partea paharului lor. Că drept este Domnul, și dreptăți au iubit, îndreptări au văzut fața lui."
Psaltirea 10

25 „Și au venit oarecare întru acea vreme spuindu'i lui de Galileenii, al căror sânge Pilat l-a amestecat cu jertfele lor. Și răspunzând Iisus, au zis lor: au vi se pare că Galileenii aceștia mai păcătoși decât toți Galileenii au fost, căci au pătimit acestea? Nu, ci zic vouă: că de nu vă veți pocăì, toți aşà veți pierì, Sau acei optsprezece, preste cari a căzut turnul în Siloam şi i-a omorît, vi se pare că aceştia mai păcătoşi au fost decât toţi oamenii cari locuiau în Ierusalim? Nu, ci zic vouă: că de nu vă veţi pocăì, toţi aşà veţi pierì."
Luca 13 1-5

Minunea a zecea

Aflându-se din toate părțile, cum că năvălesc turcii întru această țară asupra volintirilor [26], în vremea stăreției părintelui Ilarie, atunci îndată a și pus starețul pe niște părinți cinstiți de au ascuns în pădure sfânta icoană cea făcătoare de minuni. Iar Maica Domnului s-a arătat în vis unui cuvios bătrân și i-a zis: „Voi mă ascundeți, dar eu tot nu vă voi părăsi". Și cu adevărat se cunoaște că mare minune a fost, căci aici, pe aproape de această mănăstire, s-a isprăvit toată tulburarea turcilor cu volintirii, întrucât s-a ars și Mănăstirea Secul și altele întru acea cumplită vreme. Și veneau turcii uneori cu grămada, și cu gând ca să prade și Mănăstirea Neamțului. însă cum ajungeau aproape, îndată li se prefăcea mânia lor în blândețe. De care lucru și ei singuri se mirau, nepricepându-se ce este aceasta.

Și așa a petrecut sfânta icoană ascunsă în pământ din anul 1821, iunie în 3 zile, până s-a liniștit toată tulburarea în anul 1822, octombrie în 28. Atunci a trimis starețul noaptea iarăși pe acei părinți care au ascuns-o, de au scos-o și au adus-o până în marginea pădurii din sus de mănăstire. Și acolo a stat până s-a luminat de ziuă. Iar aici în mănăstire, a făcut însuși starețul priveghere de toată noaptea, împreună cu toți preoții și diaconii. Asemenea și dimineața dumnezeiasca Liturghie, punând toate stihirile și troparele, tot întru lauda Preacuratei Maicii lui Dumnezeu.

Deci, din vremea când s-a început dumnezeiasca Liturghie, îndată s-a înnegrit și s-a schimbat, întunecându-se cu totul fața sfintei icoane a Preacuratei Maicii lui Dumnezeu, întrucât nicidecum nu se cunoștea. Și foarte s-au îngrozit, înfricoșându-se părinții cei ce au ascuns-o și au rămas ca niște morți de spaimă. Și plângeau și se tânguiau, socotind că poate acolo în pământ, unde a fost ascunsă, s-a vătămat și s-a stricat, și nu se pricepeau ce să facă. Apoi, după săvârșirea dumnezeieștii Liturghii, a ieșit părintele stareț cu toți ieromonahii și ierodiaconii, îmbrăcați în veșminte, și cu tot soborul, cu psalmi și cu laude și cu tămâieri, cu prapori și cu cruci, cu făclii aprinse, cu tochița și cu clopotele, spre întâmpinarea sfintei icoane. Deci, cum s-a ivit soborul venind, o, minune, atunci îndată a început fața Maicii Domnului a se lumina, mai întâi la obraz în partea din dreapta, apoi și toată fața i s-a rumenit, făcându-se mai luminoasă decât era mai înainte, întrucât strălucea cu nespusă lumină, ca și cum ar fi fost vie, arătând prin aceasta milostivirea sa cea de maică către noi cei păcătoși.

Deci, ajungând tot soborul unde sta sfânta icoană, cu mare cucernicie i s-au închinat și însuși părintele starețul cu mare evlavie a citit acolo acatist de mulțumire cu lacrimi. Apoi luând-o, a adus-o cu mare cinste în mănăstire și a așezat-o la locul său unde se află până în ziua de astăzi, revărsând din destul darul minunilor la toți aceia ce aleargă și i se roagă cu credință.

Iar acolo unde i s-a făcut această întâmpinare, spre neuitarea celor de pe urmă viețuitori aici, s-a zidit un foișor de piatră și i s-a zugrăvit pe dinăuntru foarte frumos istoria litaniei acesteia și alți sfinți, și în mijloc s-a înfipt o cruce de marmoră, pe care s-a scris pe scurt istoria minunii acesteia de înseși văzătorii ei. Și tot acolo în zidul acelui foișor, s-a făcut o cișmea cu apă, din care bând cineva din bolnavi cu credință, se tămăduiește. Și încă unii dintre evlavioșii creștini trimit anume carafe și o iau spre sfințirea caselor și spre tămăduirea neputințelor lor.

26 eterişti

Minunea a unsprezecea

Isprăvit-a încă Preacurata Stăpână prin darul și mila sa, pe lângă altele, și această preaslăvită minune. Că în vremea stăreției părintelui Dometian, o cucoană pătimea de boala curgerii sângelui, și își cheltuise mai toată averea sa la doctori, însă nu numai că nu s-a folosit nimic, ci încă și spre mai rău a ajuns. Apoi, venind aici la mănăstire cu credință neîndoită, ca să o tămăduiască Maica Domnului, și mărturisindu-se la un duhovnic și făcându-i-se obișnuitele rugăciuni în biserică, în lipsa ei, căci ea nu putea din pricina acelei boli ca să intre în biserică.

Și șezând o vreme, nu s-a cunoscut folosită nimic. Iar la a sa pornire acasă, s-a jeluit starețului de aceasta și starețul i-a zis ca să aibă neîndoită nădejde către Maica Domnului și credință cum că poate să o tămăduiască. Și dacă nu s-a folosit în mănăstire, apoi negreșit se va folosi pe drum. Și așa când a voit să pornească, a mers la ușa soborniceștii biserici și, privind la sfânta icoană a Preasfintei de Dumnezeu Născătoare, a plâns din adâncul inimii, rugându-se pentru ușurarea bolii sale. Iar după ce a pornit, încă nu a mers cale ca de o jumătate de ceas și îndată a simțit că s-a tămăduit. Și întorcându-se înapoi, a făcut rugăciuni de mulțumire către Maica Domnului, împărțind și

milostenie pe la părinți după a sa putere. Și așa s-a dus la casa sa plină de bucurie.

Iar mai pe urmă, când a mai venit la mănăstire, a adus și o candelă mare de argint, împreună cu untdelemn, cât a trebuit ca să ardă înaintea sfintei icoane a Maicii Domnului pe un an de zile și așa a urmat până la sfârșitul vieții sale, aducând în toți anii untdelemnul cât trebuia pentru candelă și alte milostenii făcând și săvârșind rugăciuni înaintea icoanei Maicii Domnului și mulțumindu-i spre a sa tămăduire.

Minunea a douăsprezecea

Mai făcut-a Stăpâna noastră și altă preaslăvită minune tot în vremea stăreției părintelui Dometian. Că a venit din gvardia Varșaviei un muscal olog de amândouă picioarele. Și a povestit toată pricina ologirii sale într-acest chip: Cum că la un smotru[27] a căzut calul cu dânsul și așa de tare i-a sfărâmat picioarele, încât n-a putut nici un doctor să-1 folosească cu nimic.

Iar el, văzându-se necăjit, a făcut cerere de i s-a dat pașaport să meargă la Ierusalim, să se închine dătătorului de viață Mormânt și să se roage lui Dumnezeu pentru tămăduirea sa. însă ajungând așa târâș până la capitala Iași și fiind toamna ploioasă, foarte tare rău se necăjea cu glodul. Deci l-a sfătuit cineva din Mitropolie ca să vină la sfânta icoană făcătoare de minuni în Mănăstirea Neamțului. Și el, ascultând și venind cu credință neîndoită aicea, s-a mărturisit la un duhovnic și s-a rugat cu lacrimi de i s-a făcut Sfântul Maslu. Și în puțină vreme s-a tămăduit desăvârșit la picioare și s-a dus mulțumind Preacuratei Maicii lui Dumnezeu pentru mila ce a arătat către dânsul.

Minunea a treisprezecea

Osebit, tot asemenea acesteia, a mai făcut și altă minune Stăpâna în vremea stăreției întâi a părintelui Neonil, pe la anul 1835. Că a venit aici la mănăstire, un radovoi[28], anume Constantin, care așa de tare era stricat, că atunci când voia să meargă, ținea două cârje subsuoară. Și așa sărea de urât, zbuciumându-se și dinții clănțănindu-i în gură, și ochii întorcându-și încât, cât este de largă poarta Mănăstirii Neamțului, mai că nu încăpea el să meargă prin ea, pentru că nu era numai la picioare bolnav, ci și cu tot trupul era neputincios, ca și cum ar fi avut epilepsie. Și așa, nu putea niciodată să sară înainte drept, când mergea, ci tot pieziș. însă prin mila Preacuratei Maicii lui Dumnezeu s-a îndreptat în grabă și călugărindu-se s-a numit Chelsie, și a fost ascultător și îngrijitor în bolnița alienaților până la sfârșitul său.

Minunea a paisprezecea

Neliniștindu-se dicasterioții[29], care erau puși de ocârmuire aici în mănăstire și de-a pururea iscodind, ca să afle pricini asupra starețului Neonil, au silit prin clevetirile lor și pe Mitropolitul Veniamin, de a venit aicea în anul 1839, cu mulțime de boieri și a judecat pe starețul în curtea mănăstirii, în fața soborului său pentru multele pârâturi ce au adus dicasterioții asupra lui. Deci, îndată atunci, pe la începutul acelei tulburări, așa de tare a plesnit cu vuiet sfânta icoană, în vremea Utreniei, într-o duminică, pe când se citea a noua pesnă, încât au alergat toți preoții și ierodiaconii din sfântul altar de groază, socotind cum că a căzut policandrul în biserică. Și nu se dumireau ce va să fie. Și așa, netrecând multă vreme după acea judecată, l-au și surghiunit pe stareț, cu mare batjocură, la Mănăstirea Slatina, făcându-și râs de părintele lor, ei înșiși trimițându-i și calabalâcul din chilie în urmă acolo și zicând că nici numele starețului Neonil să nu se mai pomenească prin Mănăstirea Neamțului. Și pe urmă, părintele Neonil iarăși a fost stareț până la al său sfârșit zece ani și mai mult. Iar pe acei tulburători, pe fiecare din ei, așa de tare i-a smerit Maica Domnului, încât nu și-au mai putut ridica capul.

Minunea a cincisprezecea

Apoi, tot în vremea acestor tulburări, un boier, anume Iordache Catargiu, îndemnat fiind de urătorul binelui, diavolul, spre lăcomie și voind a păgubi mănăstirea, s-a păgubit pe sine

27 la instrucție
28 soldat
29 reprezentanți ai guvernului

însuși veșnic, după cum sfârșitul lui a adeverit. Căci acesta, la anul 1839, ianuarie 10, după multe stăruințe cu supărări ce a făcut mănăstirii, luând de la mănăstire chitanță spre a lua în posesie moșiile Răucești și Oglinzi, și înfățișându-se în anul 1840, septembrie în 4, cu acea zdelcă, s-a văzut într-însa după Răucești și Oglinzi, cu altfel de slovă, o adăugire: „și Neamțu". Adică, ca și cum, osebit de cele două moșii, i s-ar fi făgăduit că va intra în posesie și asupra Neamțului, care este moșie mai de căpetenie decât celelalte.

Și așa mănăstirea, căutând în registru și negăsind acea adăugire, a rămas el cu totul rușinat. însă și după ce a văzut cum că din toate părțile i s-a văzut vicleșugul și acum nu poate să ia nici pe cele două moșii, pentru acea adăugire, totuși, nu a încetat, supărând mănăstirea și Mitropolia cu feluri de chipuri, până ce i s-a dat în posesie de la anul 1842, pe vreme de trei ani, moșiile Răucești și Oglinzi, cu prețul 15.800 lei, fără mezat, care aceste moșii, dacă se dădeau cu mezat, apoi trebuia să ia mănăstirea peste 40.000 de lei pe fiecare an. Dar a socotit mănăstirea că cu aceasta va rămâne el mulțumit și nu va mai ridica nedrepte pretenții asupra ei. însă el, nelăsând să treacă măcar un an, a și început prin canalul judecătoresc a cere ca, numaidecât, să i se dea și Târgu Neamțului în posesie, după adăugirea cea din zdelcă. Care acum era vândut lui Costache Ghica, cu prețul 28.701 lei. Și așa, neputând mănăstirea cu nici un fel de rugăminți a-1 abate de la acea nedreaptă pretenție și silnicită fiind din toate părțile, i-a plătit 96.000 lei nefiindu-i vinovată întru nimic, precum am zis. Însă părintele stareț Neonil, când a venit trimisul boierului ca să ia banii, atunci a pus toți acei bani pe chipul icoanei Maicii Domnului, zicând trimisului: „Iată, această avere nu este a noastră, ci a Preacuratei Maicii lui Dumnezeu, căci ei îi este închinată de fericiții ctitori. Deci, de este cu dreptul ca să se ia acești bani de la mănăstire, apoi să vă folosiți cu dânșii. Iar dacă este cu nedreptate și silnicie, precum și este, fără îndoire, apoi să nu vă lase în pace Maica Domnului, pentru ca și alții dintru aceasta să se înțelepțească".

Și așa, cum a dus banii aceia la boier, netrecând multă vreme, i-a murit soția grabnic. Și după aceasta, el ieșindu-și din minte, a și început a tremura ca și Cain din tot trupul. Și într-acest chip, cu ticăloșie și-a săvârșit viața aceasta, nefolosindu-1 nimic vicleșugul ce a uneltit la păgubirea mănăstirii, luându-și dreapta răsplătire de la Preacurată Maica lui Dumnezeu, pentru semeața sa îndrăznire.

Minunea a șaisprezecea

Acestui sfânt lăcaș și tuturor celor ce au scăpat aici, nimic nu a putut să le strice holera cea mare care s-a stârnit întâi în anul 1831, aceea care este mult vestită, când mulțime de norod din toate părțile și vârstele a secerat, fiind acoperiți și păziți de Preacurata Maică a lui Dumnezeu. Asemenea și acea iarăși cumplită holeră, care s-a stârnit în anul 1847 în tot principatul acesta și primprejur, și care a urmat și până în anul 1848, când Preasfințitul Mitropolit Meletie s-a mutat dintru această viață, iarăși nu a vătămat pe nimeni aici. Căci în vremea acestei neîmblânzite mânii a lui Dumnezeu, slobozită pentru păcatele noastre, boierii din Iași și de pe la alte orașe, fugeau pe unde puteau, iar cei mai mulți, împreună cu familiile și cu copiii lor, au venit la Mănăstirea Neamțului și la a Secului și la Schitul Vovidenia și la Pocrov, și pe toți i-a întâmpinat mănăstirea cu a sa cheltuială întru toate cele trebuincioase, atât lor și slugilor lor pentru hrană, precum și cailor lor, necruțând nimic numai ca să-i împace. Și rugăciuni neîncetate și privegheri și Sfântul Maslu și sfințiri de apă se săvârșeau de către preoți, iar Maica Domnului făcea minuni. Căci unii veneau loviți de holeră, dar aici sub acoperământul Preacuratei Maicii lui Dumnezeu, fiecare a scăpat, în câtă vreme a șezut, și până s-a răcorit holera, nici unul nu a murit de această boală.

Ba încă unii, și mai ales Grigore Crupenschi și Costache Carp, cu rudeniile lor, de-a pururea se aflau și la toată slujba bisericească, punând rugăciuni și pentru oamenii de pe moșiile lor și dând milostenii pe la părinți. Și încă și în urmă nu s-au arătat nemulțumitori către aceste sfinte lăcașuri, ci după puterea lor, fiecare a adus daruri, mulțumind Preacuratei Maicii lui Dumnezeu, că i-a păzit cu viață și sănătoși atât pe dânșii, cât și pe supușii lor.

Minunea a șaptesprezecea

Și nici pe această preaslăvită minune pe care învederat a săvârșit-o Stăpâna, încă nu ni se cuvine a o da uitării. Adică era în Mănăstirea Neamțului un duhovnic cinstit de neam slovean, anume Iegudiil. Acesta fiind foarte bătrân, în anul 1847 a orbit desăvârșit de amândoi ochii și a fost

așa orb vreme de șase ani. Iar întru al șaptelea an, fiindcă nu avea cine să-l poarte la biserică totdeauna și să-i citească pravila, el foarte s-a întristat. Și mergând în sobornicească biserică, și stând înaintea sfintei și făcătoarei de minuni icoane a Preasfintei Stăpânei noastre Născătoare de Dumnezeu, a început a plânge și a se ruga ei cu credință neîndoită, ca să-i dăruiască vederea ochilor, pentru ca să nu mai supere pe alții prin orbirea sa.

Și așa, rugându-se el în multă vreme, o, preaslăvită minune, că i-a dat vedere încă mai curată decât înainte. Pentru că fără de ochelari vedea și citea. Și a fost așa văzând și propovăduind minunea Preacuratei Fecioare cu dovedire văzută de toți până la sfârșitul său.

Minunea a optsprezecea

Isprăvit-a Preacurata Stăpână încă și altă preaslăvită minune. Că în anul 1856, martie 24, fiind zi de sâmbătă, un om, cap de familie, anume Petru Gheorghiu din satul Oancea, aflând vreme cu prilej, a furat o salbă care era pusă pentru podoaba din toate zilele la această sfântă icoană. Iar duhovnicul Andronic, eclesiarhul cel mare al mănăstirii, căruia îi erau încredințate toate odoarele mănăstirii, știind că salba a fost în vremea cântării Utreniei și văzând că în vremea dumnezeieștii Liturghii nu este, a început a căuta peste tot. Și îndată a și pus rugăciuni de cerere pentru vrăjmași în sobornicească biserică. Și spre praznicul Bunei Vestiri, duminică, în vremea privegherii, a mers în biserica Bunei Vestiri, ce este sub clopotniță, în dumnezeiescul altar. Și acolo a plâns neîncetat întrebând gânditor pe Preacurata Stăpână că în ce chip a lăsat pe asemenea îndrăzneț de a luat salba de la gâtul Preacuratei sfinției sale, neștiind eclesiarhul cum că a luat-o acel Petru.

Apoi în vremea dumnezeieștii Liturghii, a rugat pe toți preoții ce au liturghisit, ca să scoată părticică de cerere și pentru vrăjmași. Și el însuși iarăși neîncetat plângea și tânguindu-se întreba pe Preacurata Stăpână, că ce fel de zi de bucurie a toată lumea este ziua Bunei Vestiri, când el se află întru nemângâiată mâhnire. Că precum a luat salba, asemenea putea să ia și alte odoare, fiindcă cine socotea că acel Petru să facă acea păgânească faptă. Deci așa el tânguindu-se și rugându-se, când a mers seara la cântarea Vecerniei, iată că s-a aflat salba lepădată într-un dulap, în dumnezeiescul altar. Iar eclesiarhul cel mare, văzând salba și știind că pe acolo a căutat de multe ori, a zis către veșmântarul său: „Ia salba și o pune la sfânta icoană". Și totodată ca numaidecât să se pună rugăciuni de mulțumire pentru că s-a aflat și de cerere ca numaidecât Preacurata Stăpână să-i arate cine este cel ce a făcut această faptă, făgăduindu-se că voiește numai să-l știe, și îndată îl iartă.

Deci luni dimineața, eclesiarhul cel mare s-a dus la Târgul Neamțului ca să aducă niște ceară pentru lumânări, iar seara în vremea cântării Pavecerniței celei Mari, fiind tot soborul adunat, a intrat acel Petru Gheorghiu în sobornicească biserică. Și drept prin mijloc mergând, când a ajuns înaintea sfintei și făcătoarei de minuni icoane, îndată a smucit salba de la gâtul Maicii Domnului. Și ieșindu-și din minte, a început a o rupe bucăți în fața soborului. Și așa a ieșit din biserică cu dânsa în mâini și mulțime de mărgăritare și mărgean a prăpădit, și vreo câteva cruciulițe cu diamante, dintre care s-au aflat vreo două prin glod înaintea chelăriei pentru vin de un monah Galaction. Iar el, mergând cu salba așa ruptă în mâini, a dat-o unui paraclesiarh Ierotei, ca să o dea eclesiarhului celui mare când va veni.

Deci eclesiarhul cel mare venind și văzând salba ruptă și aflând cine a făcut această faptă, a hotărât, după cuvântul cel dintâi, cum că îl iartă, pentru că el numai atât a voit ca să știe cine este cel ce a făcut această faptă. Și judecată nu cere asupra lui de la nimeni. Însă Preacurata Stăpână tot nu l-a lăsat în pace, căci el, mai tare pierzându-și mintea, a luat o traistă în spate și mergând spre orașul Iași, prin glod, povestea la toți cu câți vorbea, cum că el altceva nu a făcut, fără numai că a luat o salbă de la Maica Domnului. Asemenea, mergând și la Preasfințitul Mitropolit chir Sofronie și căzând înaintea lui, i-a spus că el altceva nu a făcut, fără numai salba a luat de la Maica Domnului.

Și așa spunând el la mulți vreme ca de cinci săptămâni de zile, l-a văzut un boier Codrescu, prieten al său, și fiindu-i jale, l-a luat în trăsură ca să-l aducă la mănăstire. Și el venind până în Târgu Frumos, a sărit din trăsură și iarăși umblând ca un îndrăcit pe uliți, a început a spune aceleași. Apoi de acolo a mers la Mănăstirea Râșca și prin al ți prieteni ai săi, a fost adus în Mănăstirea Neamțului. Și au mers împreună cu monahul Anatolie, tipicarul mănăstirii, și au rugat pe eclesiarhul cel mare ca să-i citească vreo rugăciune și să-1 ierte, după cum se și făgăduise.

Și așa, eclesiarhul cel mare, văzând afară pe acel Petru, l-a luat de mână și ducându-ı în chilia eclesiarhiei, l-a sfătuit cele de cuviință și, citindu-i rugăciune, l-a iertat desăvârșit. Și îndată și Preacurata Stăpână milostivindu-se, i-a dat iarăși mintea la loc.

Andronic duhovnic

Alte minuni făcute de sfânta icoană din Mănăstirea Neamt

1. Cea mai mare minune făcută de icoana Maicii Domnului din Mănăstirea Neamț este însuși faptul că timp de aproape șase secole a menținut o mare evlavie ortodoxă, în rândul călugărilor și a mirenilor din Moldova. Această sfântă icoană a creat și a susținut un adevărat cult local. A dat naștere la acel tradițional pelerinaj de înălțarea Domnului, cel mai original și semnificativ din țara noastră. A ajutat pe domnitori în războaie, a smerit pe cei mândri, *iar pe cei smeriți i-a umplut de bunătăți.* Sectanții, care au început să se înmulțească în zilele noastre, cel mai mult se feresc, fug de mănăstiri, de călugări, de tradiția ortodoxă așa de puternică din jurul acestor vetre de trăire în Hristos. Și ei înșiși recunosc, oarecum, valoarea spirituală a icoanei Maicii Domnului din Mănăstirea Neamț. Căci ea rămâne mai departe, peste veacuri, o prezență vie a credinței noastre apostolice, un izvor de tradiție ortodoxă, un liman de mângâiere pentru credincioși, un acoperământ permanent, adesea văzut și simțit, al Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, pentru toți care cer ajutorul ei.

2. O altă minune cu caracter permanent a icoanei Maicii Domnului este ocrotirea Mănăstirii Neamț de tot felul de primejdii, de foc, de cutremur, de prădare, de pustiire, de dezbinare în sobor, de năvălirea altor neamuri asupra noastră. Însuși faptul că Mănăstirea Neamț, cea mai mare mănăstire românească, care era în atenția tuturor năvălitorilor, pentru bogăția și faima ei, a rezistat cu bine până în zilele noastre și a fost ocrotită de Maica Domnului, este o mare minune a acestei sfinte icoane! Spun bătrânii că adesea năvăleau turcii, tătarii, polonii sau ungurii asupra Mănăstirii Neamț ca s-o jefuiască de averi și s-o incendieze, dar unii nu mai ajungeau până aici, alții, cum intrau în mănăstire, se uimeau de tot ce vedeau și se îmblânzeau în chip minunat, și nu făceau nimănui nici un rău. Să ne gândim că însăși biserica mare a Mănăstirii Neamț, cea mai desăvârșită ctitorie a voievodului Ștefan cel Mare, în care stă de cinci secole icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului, nu a fost niciodată incendiată, jefuită sau dărâmată de vremuri, cum au fost distruse atâtea alte biserici importante.

3. Menținerea vieții călugărești în Mănăstirea Neamț, în mod permanent și la un înalt nivel duhovnicesc, este considerată de asemenea o continuă și negrăită minune a icoanei Maicii Domnului, protectoarea mănăstirii. Să ne gândim câte mănăstiri renumite din țară și de peste tot n-au fost distruse, incendiate, dărâmate de-a lungul secolelor, iar călugării au luat drumul pribegiei, fără a se mai întoarce. Ori, în Mănăstirea Neamț, cu ajutorul lui Dumnezeu și a Maicii Domnului, niciodată nu a încetat Sfânta Liturghie zilnică, mai bine de șase sute de ani!

Câte biserici mănăstirești nu s-au stricat și câte sfinte altare n-au rămas ani, zeci și sute de ani fără călugări, fără preoți, fără nici un fel de slujbă. În biserica Mănăstirii Neamț, însă, candelele nu s-au stins de tot niciodată, lumânările, chiar dacă au fost mai puține, au luminat întotdeauna, iar călugării, uneori mai mulți, alteori mai puțini, permanent au lăudat pe Dumnezeu, au slujit ziua și noaptea și au săvârșit jertfa cea fără de sânge. Aceasta este cea mai mare minune a icoanei Maicii Domnului din Mănăstirea Neamț, că Sfânta Liturghie n-a încetat.

4. Ori de câte ori slăbea viața duhovnicească în Mănăstirea Neamț, fie din lipsa unui stareț bun sau din lipsa duhovnicilor, călugării se rugau la icoana Maicii Domnului făcătoare de minuni, cu post, cu metanii și lacrimi, iar Maica Domnului le rânduia numaidecât un stareț foarte ales și duhovnici plini de înțelepciune. Astfel, când se credea că se stinge viața, duhul și râvna în mănăstire, iată că Preasfânta Fecioară alegea un stareț înțelept care salva obștea de ruinare.

Însăși venirea marelui stareț Paisie la Mănăstirea Neamț, în anul 1779, cu ucenicii săi, este o minune a Maicii Domnului. Alteori, pe lângă un stareț mai slab rânduia Maica Domnului câțiva duhovnici buni și astfel unitatea soborului se menținea.

5. Icoana Maicii Domnului din Mănăstirea Neamț este numită de veacuri „Mângâietoarea călugărilor". Să ne gândim că se nevoiau în mănăstire sute de călugări, uneori până la o mie. Să ne gândim la atâtea generații de cuvioși călugări și pustnici care se nevoiau împrejurul marii lavre. Mulți dintre ei erau străini de neam și limbă. Mulți erau orfani, fii de țărani săraci, uitați de părinți și rude. Mulți erau

30 A se vedea minunea a zecea de la duhovnicul Andronic.

bolnavi, fără nici un ajutor omenesc. Mulți erau greu ispitiți de diavoli. Însă singura lor mângâiere pe pământ era icoana Maicii Domnului. Fiecare călugăr se ruga ziua și noaptea, la sfânta icoană sau în chilie, împlinind regulat un anumit număr de rugăciuni și metanii. De obicei făceau zilnic acatistul Bunei Vestiri sau al Acoperământului, paraclisul și 300 închinăciuni sau 100 metanii mari, zicând rugăciunea aceasta: „Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluiește-ne pe noi".

Acest canon de pravilă se adăuga canonului zilnic obișnuit. Credem că, cu rugăciunile Maicii Domnului și cu ocrotirea acestei sfinte icoane, mulți călugări din Mănăstirea Neamț s-au mântuit. Mulți pustnici au devenit sfinți, mulți nevoitori s-au izbăvit de cumplitele curse ale vrăjmașului, mulți stareți și duhovnici au dobândit înțelepciune și har și acum se roagă în cer pentru mântuirea noastră.

6. Între anii 1700-1712, când Moldova era cotropită de tătari și multe mănăstiri erau jefuite, icoana Maicii Domnului din Mănăstirea Neamț a scăpat mănăstirea de jaf și pustiire.

7. În anul 1821, când eteriștii greci s-au ascuns prin mănăstirile din Moldova, starețul Ilarie a fost inspirat de Maica Domnului să nu adăpostească greci în Mănăstirea Neamț, știind că lucrul acesta va supăra pe turci.

În luna septembrie 1821, când 20.000 de turci au pornit împotriva grecilor răsculați, toate mănăstirile din ținutul Neamțului au fost arse, jefuite și profanate de turci. Numai Mănăstirea Neamț a scăpat neatinsă. Starețul Ilarie, văzând primejdia, a ascuns sfânta icoană în muntele Rusu, la 5 kilometri de mănăstire, împreună cu toate odoarele. Apoi a vorbit cu Pașa Salih, în schimbul a 5000 de zloți, să-i păzească mănăstirea de jaf. Pașa a pus o patrulă de 20 de ieniceri, care au supravegheat de jur- împrejur sfânta mănăstire până s-a terminat lupta.

8. În secolul trecut, câteva pâlcuri de turci au năvălit prin surprindere asupra Mănăstirii Neamț s-o jefuiască. Unii au intrat în biserică și au început a aduna icoanele de argint și alte sfinte odoare. Iar un turc, foarte pornit împotriva creștinilor, auzind că icoana Maicii Domnului din biserică este făcătoare de minuni, s-a aprins de mânie și a lovit cu sabia (iataganul) sfânta icoană, pe la spate, unde este pictat Sfântul Gheorghe.

În clipa aceea Maica Domnului a făcut o înfricoșată minune. Mâna dreaptă a turcului a paralizat pe loc, vârful iataganului s-a rupt și a rămas înfipt în sfânta icoană, precum se vede până astăzi, iar din rana sfintei icoane a curs sânge. Toate acestea văzându-le turcii, s-au cuprins de mare groază, au lăsat cele furate și au fugit cu mâinile goale din mănăstire. Această minune este scrisă pe larg pe reversul icoanei, în limba slavonă. Ca mărturie a minunii stă însuși vârful iataganului înfipt în sfânta icoană.

9. Icoana Maicii Domnului făcătoare de minuni din Mănăstirea Neamț, după cum mărturisesc părinții bătrâni, întotdeauna, în vremuri de primejdie se întunecă la față, iar când primejdia trece, fața Maicii Domnului și a Mântuitorului nostru Iisus Hristos se luminează în chip minunat. Părinții cuvioși din mănăstire, care se rugau mult la Maica Domnului, observau când se întuneca și se lumina fața sfintei icoane și de aici știau când și ce primejdie urma să vină peste țara Moldovei și chiar peste mănăstire. în acele zile starețul mănăstirii rânduia pentru tot soborul zile de post și privegheri la biserică, pentru a îmblânzi pe Milostivul Dumnezeu spre toți. O minune ca aceasta s-a făcut la 28 octombrie 1822[30].

10. La icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului din Mănăstirea Neamț s-au făcut, de-a lungul secolelor, nenumărate vindecări miraculoase. Mai ales izgoniri de duhuri necurate din oameni. Cei bolnavi de epilepsie și cei îndrăciți erau aduși la bolnița mănăstirii, unde se închideau într-o chilie cu gratii. Apoi țineau trei zile de post, atât bolnavii, cât și rudele și preoții călugări, în fiecare miez de noapte li se citeau moliftele Sfântului Vasile cel Mare și apoi urma Sfântul Maslu. Dacă bolnavii erau foarte stăpâniți de diavoli și nu puteau fi duși la sfânta icoană, rugăciunile se făceau la bolniță, iar la biserică se pomeneau numele lor la Sfânta Liturghie și la acatistul Maicii Domnului. Iar dacă bolnavii puteau merge, molitfele și Sfântul Maslu li se făcea înaintea sfintei icoane făcătoare de minuni.

Într-adevăr, a treia zi mulți bolnavi se vindecau de epilepsie și de alte boli grele și se întorceau sănătoși la casele lor. Iar dacă unii sufereau din pricina unor păcate grele, nu se vindecau îndată, până nu-și ispășeau păcatele. Atunci ei reveneau la rugăciune sau rămâneau la botnița Mănăstirii Neamț până se vindecau, cu ajutorul Maicii Domnului. Însă o condiție obligatorie era postul definitiv de trei zile, atât pentru bolnav, cât și pentru rudele dimpreună cu preoții exorciști.

Marii duhovnici ai Mănăstirii Neamț din secolul nostru, arhimandritul Calistru Gheorghiu (între anii 1910- 1930), Protosinghelul Iosif Crăciun (între anii 1930-1948) și arhimandritul Mina și Ambrozie Nichifor († 1962) făceau adevărate minuni de

vindecări la icoana Maicii Domnului. Numele lor sunt pomenite și astăzi de credincioșii de prin sate.

11. Icoana Maicii Domnului făcătoare de minuni din Mănăstirea Neamț este renumită în Moldova și pentru secetă. Ori de câte ori se abătea asupra Moldovei secetă cumplită, pentru păcatele oamenilor, sătenii în frunte cu preoții veneau la sfânta mănăstire, vorbeau cu starețul, scoteau sfânta icoană în curte sau pe câmp în jurul mănăstirii, unde se făcea Sfântul Maslu și numai-decât ploua.

S-au făcut multe astfel de minuni la sfânta icoană, în decursul vremii. Că nu îngăduia Maica Domnului să se scoată icoana ei făcătoare de minuni și să nu vină ploaie pe câmp.

Dar să se știe că icoana Maicii Domnului făcătoare de minuni nu se scoate astăzi niciodată din mănăstire prin sate, în vreme de secetă. Ci se scoate numai în curtea sau în vatra mănăstirii. După ce se face Sfântul Maslu cu molitfele pentru ploaie, părinții împreună cu tot soborul și numeroși credincioși, înconjoară vatra mănăstirii și fac din loc în loc litanii și ectenii pentru ploaie.

Asemenea unei împărătesc ce nu iese din palat, tot așa și icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului, din Mănăstirea Neamț, nu merge în procesiune prin sate, ci satele, credincioșii aleargă la ea cu credință din toate părțile și îndată li se împlinește cererea.

Povestesc părinții bătrâni o minune ca aceasta: în vara anului 1925 era o secetă mare. Câmpul și semănăturile începeau să se usuce. Credincioșii de prin sate alergau la icoana Maicii Domnului să le dăruiască puțină ploaie. Atunci starețul mănăstirii a zis: „Mâine scoatem sfânta icoană pentru ploaie. Vom face Sfântul Maslu în curte și vom înconjura biserica...”.

Tot soborul și credincioșii, veniți anume, erau în așteptare sfântă. Cu sufletele pline de emoție și ochii încărcați de lacrimi, se rugau Maicii Domnului să-i binecuvînteze cu ploaie. Simțeau că se va întâmpla o nouă minune.

A doua zi dimineață, tot soborul și credincioșii au ascultat Sfânta Liturghie. La urmă, părintele stareț se așeză în genunchi în fața sfintei icoane și ceru cu lacrimi îngăduință ca să scoată icoana în curte.

Dar, în timp ce se ruga sfinția sa în genunchi, cu tot poporul, deodată Maica Domnului a adunat ca din senin câțiva nori și a slobozit peste mănăstire și satele din jur o ploaie puternică, salvatoare. Văzând minunea, starețul a rămas tot timpul în genunchi, și cu dânsul părinții și tot poporul. La urmă a adăugat ectenii și rugăciuni de mulțumire lui Dumnezeu pentru acest mare dar dumnezeiesc.

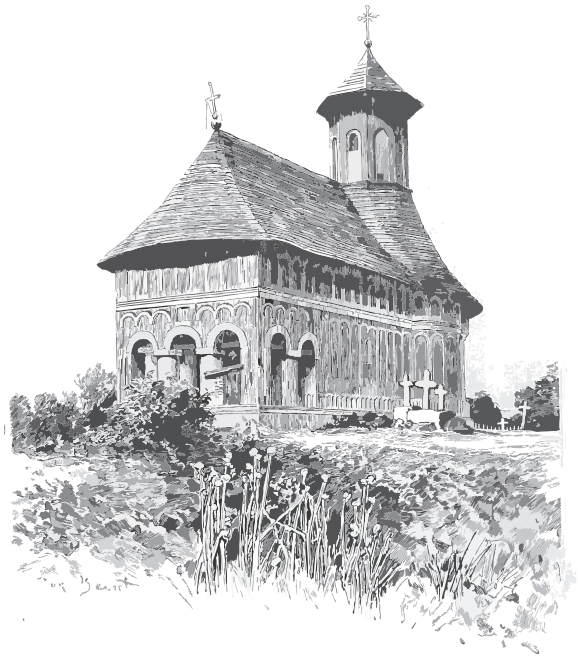

Arhimandrit Ioanichie Bălan

Patericul românesc

Patericul românesc ce cuprinde viata și cuvintele unor sfinti și cuvioși părinti ce s-au nevoit în mănăstirile românești (secolele III-XX), Editura Mănăstirea Sihăstria, 2005, p. 700-13

Ieroschimonahul Paisie Olaru, Mănăstirea Sihăstria (1897 - †1990)

Viața

Blândul și smeritul duhovnic, Ieroschimonahul Paisie Olaru, părintele nostru duhovnicesc și ales povățuitor către Hristos al multor suflete - călugări și mireni -, s-a născut la 20 iunie, 1897, în satul Stroiești, comuna Lunca, județul Botoșani, primind la botez numele de Petru. Părinții săi, loan și Ecaterina, erau oameni săraci, dar cu multă evlavie și frică de Dumnezeu, dând celor cinci copii ai lor o bună creștere duhovnicească. Tatăl său era pădurar, iar mama sa, casnică. După ce face școala primară, merge la armată și ia parte la primul război mondial.

Fiind de mic ales de Dumnezeu pentru viața monahală, în anul 1921 a intrat în obștea Schitului Cozancea-Botoșani, unde se nevoiește ca un adevărat sihastru aproape 30 de ani. În anul 1922, la 9 iunie, a fost tuns în monahism ca schimonah, primind numele de Paisie.

După câțiva ani de ascultare, se retrage la liniște în pădurea de alături. Aici își face o mică chilie cu paraclis de lemn și duce viață pustnicească mulți ani, crescând câțiva ucenici aleși, printre care și pe Arhimandritul Cleopa Ilie, cu toți frații lui. Nevoința lui era aceasta: practica rugăciunea lui lisus, iar noaptea citea la Psaltire; postea zilnic până seara, îngrijea de părinții bolnavi din mănăstire și nu lipsea niciodată de la slujbele bisericii.

În anul 1943, la 14 octombrie, a fost hirotonit diacon, iar la 4 aprilie, 1947, a fost hirotonit preot și apoi numit egumen al Schitului Cozancea, pe care l-a condus aproape un an de zile. Iubind liniștea, în anul 1948 s-a retras la Mănăstirea Sihăstria—Neamț, ca duhovnic.

Între anii 1949-1953 se nevoiește în Mănăstirea Slatina-Suceava, ca duhovnic, stareț fiind Arhimandritul Cleopa Ilie. Din primăvara anului 1954 revine la Mănăstirea Sihăstria și este duhovnic al întregii obști și a mii de credincioși din toată țara, timp de peste 30 de ani, până la sfârșitul vieții sale.

Fiind foarte iubitor de singurătate și de liniște, între anii 1972-1984 s-a nevoit la Schitul Sihla, ca sihastru desăvârșit, avându-și chilia aproape de peștera Sfintei Preacuvioasei maicii noastre Teodora. Aici se îndeletnicea numai cu rugăciunea, cu postul și cu spovedania zilnică a călugărilor și mirenilor, ajungând cel mai renumit și căutat duhovnic din toate colturile țării.

Revenind din nou în obștea Mănăstirii Sihăstria, după doi ani, adică în toamna anului 1986, își fracturează piciorul drept și rămâne imobilizat la pat în chilia sa până la sfârșitul vieții. Pe lângă aceasta, se îmbolnăvește de cataractă la ambii ochi și își pierde în bună parte și auzul. Cu toate acestea, bătrânul nu-și pierde nădejdea în mila lui Dumnezeu și continuă să-și mărturisească fiii săi duhovnicești și să dea sfaturi până în ultimele zile ale vieții.

În noaptea de 18 octombrie, 1990, la orele 4 dimineața, venerabilul duhovnic, Ieroschimonahul Paisie Olaru, își dă sufletul în mâinile lui Hristos, în vârstă de peste 93 de ani, înconjurat de ucenicii săi apropiați.

Așa s-a mutat la lăcașurile cerești un mare duhovnic al monahismului românesc, fiind însoțit pe ultimul drum de numeroși fii sufletești - călugări, ieromonahi, preoți de mir, ierarhi și credincioși veniți din toată țara.

Convorbiri duhovnicești

Arhimandrit Ioanichie Bălan, *Convorbiri duhovnicești* – I, Editia a doua, Editată de Episcopia Romanului și Hușilor, 1993, p. 281-308

Blîndul ieroschimonah Paisie Olaru este unul dintre duhovnicii cei mai cunoscuți și apreciați din mînăstirile noastre. De aproape 40 de ani, acest cuvios părinte vorbește fără odihnă cu Dumnezeu și cu oamenii, se jertfește pe sine și își pune în cumpănă sufletul său pentru mîntuirea numeroșilor săi fii duhovnicești, călugări și mireni, pe care îi crește cu atîta căldură și dragoste.

Crescut și format în Schitul Cozancea — Botoșani, pînă în anul 1947, apoi în Mînăstirea Sihăstria, în preajma satelor și în mijlocul naturii, părintele Paisie a fost înzestrat de Dumnezeu cu un suflet profund sensibil și deopotrivă deschis pentru liniște și pentru oameni. Din tinerețe iubește natura, florile, izvoarele, cîmpul înverzit și cerul înstelat. îi sînt dragi slujbele mînăstirești, cîntările de miezul nopții, poezia și singurătatea. Dar mai presus de toate îi sînt dragi oamenii, călugării nevoitori, țăranii arși de soare de la cîmp, mamele cu mulți copii, tinerii nevinovați, bătrînii împovărați de ani și credincioșii iubitori de Hristos. Pe toți îi primește cu dragoste, îi ascultă, îi mărturisește, îi binecuvîntează, îi sfătuiește și se roagă lui Dumnezeu pentru ei. Căci părintele Paisie este, deopotrivă, duhovnic iscusit, atît pentru călugări, cît și pentru mireni.

În nevoința călugărească, ieroschimonahul Paisie Olaru este tipul sihastrului consacrat, care nu poate renunța ușor la liniște, la viața retrasă de schit, la chilia lui modestă de lemn așezată în mijlocul naturii, sau la margine de codru. în schimb, viața de obște din marile mînăstiri, cu călugări mulți, cu program impus, cu zgomot și griji de tot felul, îi este mai greu accesibilă.

În duhovnicie, sfinția sa are o mare experiență a vieții interioare. Evită mulțimea, unde mai greu poate da roade profunde și de durată. Individual însă, prin taina Spovedaniei lucrează mult, cu ajutorul Duhului Sfînt. Aici, ca în fața tronului ceresc de judecată, se roagă, întreabă, ascultă, trezește sufletul, deșteaptă conștiința omului, pune leac potrivit pe rană, dă speranță și tămăduiește. Întîi începe de la rugăciune și spovedanie, apoi adaugă untedelemnul cuvîntului. Părintele Paisie este un duhovnic al inimii. El se adresează mai mult inimii decît minții. Se smerește el cel dinții, și chiar lăcrimează, ca să convingă și pe fiii săi sufletești să se smerească și să-și plîngă păcatele.

Cu puține cuvinte, părintele Paisie reușește să ridice moralul oricărui suflet care bate în ușa chiliei sale, îl izbăvește de deznădejde și îi promite iertarea și raiul. Pentru marea sa dragoste și milă către toți, sfinția sa nu înfruntă niciodată, nu mustră cu asprime, nu ridică tonul cuvîntului; ci îl folosește cu multă măiestrie, ca un medicament rar pe rana deschisă. Părintele Paisie este un duhovnic prețios pentru zilele noastre. El reușește să cîștige mai multe suflete pentru Hristos decît alții, pentru că stăruie mai mult, pentru că lucrează mai profund sufletul omului, pentru că iubește mai mult și se adresează direct inimii. El își începe deodată dialogul cu Dumnezeu și cu omul, prin rugăciune și cuvînt, prin spovedanie, dezlegare, sfătuire și canon. Dialogul cu sfinția sa este un dialog emoțional, al inimii, al bucuriei și al lacrimilor. Un dialog aproape harismatic, al încrederii și speranței de mîntuire.

Părintele Paisie nu vorbește aproape deloc despre iad. în schimb, despre rai și fericirea drepților vorbește permanent ucenicilor săi, pentru că este un

părinte al dragostei și nădejdii. De aceea și salutul său obișnuit către fiii săi duhovnicești este acesta: „Să ne întîlnim la ușa raiului!".

La vîrsta sa de aproape 90 de ani, bunul părinte Paisie Olaru se simte obosit. Aceasta l-a îndemnat să se retragă în ultimii ani la Schitul Sihla, ca să fie mai liniștit, mai aproape de cer, de Dumnezeu. Dar și aici îl caută oamenii — călugări, stareți, preoți, credincioși de aproape și de departe — pe care îi primește cu aceeași obișnuită dragoste, în numele lui Hristos, și toți se întorc întăriți și hrăniți duhovnicește. Odată cu seara, părintele Paisie își aprinde luminarea, se roagă în taină, citește din sfintele cărți, cîntă ceva spre lauda lui Dumnezeu, apoi se odihnește două ore pe obișnuita laviță. La miezul nopții, cînd sună clopotul, își ia toiagul și coboară de sub stîncile Sihlei la biserică să asculte slujba utreniei.

Așa și trăiește bunul nostru părinte duhovnicesc ultimii ani ai vieții sale pământești. Nu se teme de ceasul morții, nici de diavoli, nici de muncile iadului, pentru că în toata viața a iubit pe oameni și pe Dumnezeu; pentru că s-a jertfit pentru mîntuirea altora. Nădejdea lui este Hristos, Mîntuitorul lumii; averea lui este smerenia; iar lauda lui sînt numeroșii săi ucenici, pe care i-a crescut și care se roagă pentru el.

Dorința realizării unui dialog cu părintele Paisie m-a îndemnat să urc adeseori muntele Sihlei spre a-i cere cuvînt de folos pentru mine și pentru toți cei ce iubesc pe Hristos. Iată-mă sus, lîngă chilia, bunului bătrîn. Lucrează la mica lui grădină de legume. Mă apropii și-i sărut mina care a mîngîiat atîtea suflete.

— Binecuvîntați-mă, prea cuvioase părinte Paisie!

— Domnul și Măicuța Lui să ne binecuvinteze pe toți, părinte loanichie!

— Am venit să vă văd și să primesc cuvînt de folos de la sfinția voastră.

— Acum, noi bătrînii nu mai avem cuvinte de folos cum aveau părinții noștri. Ne-a luat Dumnezeu darul și puterea cuvîntului, pentru că nici noi, nici cei ce ni-1 cer nu-1 împlinesc cu fapta. Spunem noi cîte un cuvînt de sfătuire celor care vin pînă aici, dar cînd aud că trebuie să-l pună în practică, adică să se roage mai mult, să postească, să ierte pe aproapele lor, se întorc abătuți acasă. Spun la unii de zece ori să nu mai facă cutare păcat, să lase beția și desfrînarea ca să nu-și piardă sufletul, dar ei, deși făgăduiesc, îl fac mai departe. Am însă și suflete care ne întrec pe noi. Numai cît deschid gura, ei și încep a face cu fapta lucrul lui Dumnezeu. Dar să stăm oleacă, colo, pe bancă, în cerdacul chiliei.

—Părinte Paisie, spuneți-mi cîteva cuvinte despre satul natal, despre părinții sfinției voastre și despre anii copilăriei.

— Întrebarea sfinției tale mă îndeamnă să mă fac mic, să mă văd în satul meu natal Stroiești, din comuna Lunca, județul Botoșani, și în casa părinților mei, loan și Ecaterina Olaru. Țin minte că tatăl meu a fost pădurar la boieri toată viața lui, pînă la adînci bătrînețe. Părinții mei au avut cinci copii, patru băieți și o fată. Cel mai mic dintre ei am fost eu. Îmi aduc aminte că tata m-a dus la școala din sat pentru prima dată și m-a prezentat profesorului meu de atunci, cu numele Șandru. La noi în sat nu se învățau mai mult de trei clase primare. In acești trei ani am fost premiantul clasei. La sfîrșitul anului îmi cîntau băieții: „Ai ascultat, ai învățat, coroană ai luat!". Pe atunci se dădeau ca premii cărți cu viețile sfinților. Sigur că mă mîndream!

Părinții mei, loan și Ecaterina, au trăit în pace și mergeau la biserică regulat, mai ales la sărbători mari. Țin minte, la Paști, după înviere, venea tata de la biserică cu pască sfințită și cu ouă roșii într-un ștergar frumos. Noi îl așteptam să vină și cînd intra în casă, zicea: „Hristos a înviat!", iar noi răspundeam: „Adevărat a înviat!" Apoi, tata.ne atingea cu pasca sfințită la frunte.

— Ce sfaturi mai deosebite vă dădeau părinții în anii copilăriei ?

— Ca sfaturi, mai mult ne învățau cu viața lor, fiind oameni simpli. Dar nu i-am auzit niciodată să se certe sau să înjure. Tata știa Paraclisul Maicii Domnului pe de rost, precum și alte rugăciuni și se ruga cu glas tare că auzeam și noi. Zicea ca preotul: „Domnului să ne rugăm! și se batea cu pumnul în piept. Iar mama era prietenoasă cu toată lumea și ne spunea de multe ori: „Mai băieți, să fiți cuminți, ca să nu dăm cinstea pe rușine!"

—Dar de preotul care v-a botezat și de bătrînii satului vă mai amintiți ?

— Pe preotul care m-a botezat îl chema Gheorghe Bercea și pe prezbiteră Profira. Parcă îl aud pe părintele cîntînd în biserică: „Aghios, Aghios ..."! și se batea cu pumnul în piept. Pe atunci bătrînii își lăsau mustăți și purtau părul retezat, iar copiii, mare, mic, le dădeau „Bună ziua"

— Cînd v-au murit părinții?

— Mama mea a murit în timpul războiului din 1913, iar tata a murit în anul 1923, cînd eram la mînăstire.

—Cine v-a îndemnat să intrați în viața călugărească?

*— **Viețile Sfinților** m-au îndemnat la călugărie și dragostea mea pentru Domnul!*

— În ce an ați intrat în mînăstire Ia Schitul Cozancea?

— Am intrat în mînăstire după război, în anul 1921. Ca stareț la Cozancea era ieromonahul Vladimir Bodescu. Tot în timpul lui am fost și călugărit. Dar schitul îl cunoșteam încă din copilărie, că, deși eram obraznic, dar biserica îmi era dragă. Am căpătat dragoste de biserică din cărțile ce le primeam premiu la școală.

—Ce duhovnici mai sporiți erau pe atunci la Cozancea?

— Am apucat pe atunci călugări și duhovnici sporiți la Cozancea, pe care eu îi socoteam înainte-văzători. Duhovnicul meu era părintele Calinic Șușu, mare nevoitor—și lucrător al rugăciunii. El de multe ori mă scula la rugăciune. Iar cînd mă chema la biserică la miezul nopții, îmi zicea: „Hai să mergem la biserică, că secerișul este mult și lucrătorii puțini!". Mă supăram cînd mă scula prea degrabă, dar cînd mergeam la utrenie, îl găseam ori așteptînd pe pragul bisericii, ori umblînd împrejurul ei.

— În ce an v-ați călugărit, părinte Paisie?

— Călugăria mea a fost în anul 1922, vara, în iunie; dar a fost prea pripită, căci m-a călugărit pe caz de boală. Starețul meu de atunci, protosinghelul Vladimir Bodescu, m-a tuns cu mîinile lui, schimbîndu-mi numele din Petru în Paisie.

— Ce ascultări și ispite mai deosebite ați avut în primii ani de mînăstire?

— În schitul Cozancea era viață de sine, iar eu eram rînduit cu toată treaba în ograda stăreției și mă bucuram tcînd puteam să iau parte la slujbe. Mai tîrziu am fost rînduit paraclisier la biserică. însă am avut și multe ispite la început, fiindcă mă socoteam că știu ceva și că pot ceva. De multe ori mă mîniam, fiind prea încercat de părintele stareț și uneori îmi zicea gîndul să mă întorc în lume, că am cu ce trăi. Dar cînd mă duceam la duhovnic și mă mărturiseam, îndată mă liniștеam.

— În ce împrejurare v-ați retras la liniște în codrii din preajma Schitului Cozancea și cîți ani ați sihăstrii acolo?

— În anul 1925 am avut fericirea să fac o vizită pe la mînăstirile din Munții Neamțului, în care timp am ajuns și la Schitul Sihla, unde am rămas mai multe zile. Atunci am întîlnit mulți pustnici în apropierea Sihlei și la Rîpa lui Coroi. De atunci, mai ales, mi-a plăcut să trăiesc în singurătate și să mă depărtez de lume. Acest gînd m-a îndemnat să mă retrag la munți. Am încercat să vin la Mînăstirea Sihăstria, dar starețul de atunci, loanichie, nu m-a primit fără blagoslovenia starețului meu. Din această pricină am îndrăgit o poieniță aproape de Schitul Cozancea, unde mă retrăgeam din cînd în cînd pentru rugăciune și liniște. În anul 1930, schimbîudu-se starețul meu, noul egumen mi-a dat voie să-mi fac o căsuță cu trei chilii în acea poieniță, unde mi-am făcut o mică grădină și am plantat pomi roditori și viță de vie. Acolo mă liniștеam noaptea, dar ascultarea o aveam tot în mînăstire, la biserică. În acea căsuță aveam și un mic paraclis. Acolo am petrecut 18 ani, adică pînă în 1948, cînd am venit la Sihăstria.

— Ce ispite mai deosebite ați avut la liniște și cum le-ați biruit?

— În acest răstimp de aproape douăzeci de ani, nu am avut prea mari ispite de la diavoli, că nu prea îi supăram. Doar de la trup eram mai mult ispitit, că intrasem în război cu cei șapte ispititori, adică cele șapte păcate de moarte, pe care de multe ori le împlineam. Dar, prin rugăciune, prin smerenie și răbdare, le biruiam cu darul lui Dumnezeu.

— Ce ucenici mai deosebiți ați avut la liniște ?

— Am avut mai mulți, dar cel mai sporit a fost fratele părintelui Cleopa, anume Gheorghe Ilie. Mi-aduc aminte că locuia într-o chilie cu alt frate bătrin, care nu știa carte, și era foarte tăcut și nevoitor la rugăciune și la post. Odată, pe cînd se rugau ei împreună seara, fratele Gheorghe și-a croit două palme, singur, peste obraz, ca să-și alunge somnul. Atunci bătrînul, speriat, a sărit de la rugăciune și a venit la mine, zicînd că a înnebunit fratele Gheorghe și nu mai pot citi pravila împreună. Dar eu i-am liniștit pe amîndoi. În altă zi lucram la vie cu frații. Seara, l-am trimis pe fratele Gheorghe Ilie să pregătească masa. Cînd venim noi, găsesc pe masă un mic bilețel pe care scria: „Iartă-mă, părinte Paisie, plec pentru cinci zile să mă pocăiesc"! Mîncăm noi, ne facem pravila de seară și ne culcăm. Pe la miezul nopții mă pomenesc că bate cineva în geam. „Cine este acolo"? întreb. „Blagoslovește, părinte Paisie, sînt fratele Gheorghe păcătosul". „Fratele Gheorghe este plecat pentru cinci zile la liniște să se pocăiască!"

i-am răspuns; apoi i-am dat drumul în chilie. Era obosit și speriat. „Ce ai pățit”? l-am întrebat. Iar el mi-a răspuns: „Am găsit o groapă în pădure și mi-a venit în minte să stau acolo cinci zile ca să postesc și să mă rog. Dar cînd citeam din Ceaslov rugăciunea de seară și acatistul Sfinților Voievozi, am auzit un glas înfricoșat: „Ce faci aici?” Era vrăjmașul! Atunci, de frică, repede am luat Ceaslovul și nu știu cum am ajuns aici. Mă rog de mă iartă, părinte Paisie”. „Dumnezeu să te ierte, frate Gheorghe, i-am răspuns. Așa pățesc cei ce fac orice lucru fără blagoslovenie”!

După ce a plecat fratele Gheorghe Ilie la Mînăstirea Sihăstria, mi-a trimis Dumnezeu alt ucenic bun, tot Gheorghe îl chema. Era din satul Flămînzi, a fost cioban la oi toată viața lui și nu s-a căsătorit niciodată. Un bătrîn minunat cu plete albe și cu barbă. Prima întîlnire a fost într-o seară de iarnă. Pe cînd eram la vecernie, numai ce apare înaintea bisericii, desculț, cu fața senină, își ștergea picioarele de zăpadă. Eu atît pot să spun despre el: că mi-a fost ucenic la chilie opt ani de zile, că mă întrecea în toate, și în post, și în rugăciune, și în smerenie, și nimic nu făcea fără blagoslovenie.

— Ce bucurii duhovnicești mai deosebite ați avut la schitul Cozancea?

— Am avut destule bucurii cît am stat la liniște în căsuța mea din poieniță, mai ales cînd mă rugam noaptea și foloseam sufletește pe alții. Dar, cele mai sfinte bucurii duhovnicești le-am simțit la biserică, în timpul Sfintei Liturghii.

— În ce an v-ați făcut schivnic?

— Gîndul și dragostea mea de liniște, de mai multă rugăciune, m-au îndemnat în anul 1933 să primesc marele și îngerescul chip, adică schima mare, cu scopul de a-mi îndrepta viața și ca un fel de pregătire duhovnicească pentru pustiile sihăstrești, unde doream să mă retrag.

—Ce egumeni și duhovnici mai iscusiți ați cunoscut la Schitul Cozancea ?

— Ca egumeni, pînă în 1933 am avut pe protosinghelul Vladimir Bodescu și ieromonahii Vitalie Păucă și Dosoftei Tincu. Iar după 1933, am avut pe ieroschimonahul Vasian Cuvuliuc, pînă în 1947. Dintre duhovnici, au fost mai vestiți ieromonahii Calinic Șușu, fostul meu duhovnic, și Conon Gavrilescu, vestit în tot ținutul Botoșanilor. Apoi, ierodiaconii Nicon Draguleanu mare cîntăreț, Gherasim Vieru și alți cîțiva călugări iscusiți.

— Veneau credincioși în sărbători la Schitul Cozancea?

— Venea multă lume la schit, din toate părțile. Unii pentru citit, alții pentru Sfîntul Maslu, pentru spovedanie și pentru sfătuite și se întorceau la casele lor mulțumiți. La chilia mea din pădure, însă, veneau mai puțini, că nu eram preot.

— Ce sfaturi duhovnicești dădeați ucenicilor?

— Pînă a nu fi preot și duhovnic, pe mireni nu-i prea sfătuiam, decît - numai pe cei mai apropiați îi îndemnam să se roage mai mult, să citească la psaltire, să facă metanii, să postească, să se împace unii cu alții și îi duceam la duhovnici în schit să se spovedească. Pe ucenici, însă, eram nevoit să-i învăț, dar mai mult cu fapta decît cu cuvîntul. Iar ei, cînd vedeau că mă scol la rugăciune, că postesc, că țin tăcere și mă port blînd cu ei, se sileau să facă chiar mai mult decît mine. După hirotonie, eram nevoit să încerc și cu cuvîntul să-i folosesc pe ucenici, deși nu corespundeam nici cu viața, nici cu învățătura. Dar cu darul lui Hristoa mă sileam să-i împac pe toți și să se întoarcă de la chilia mea liniștiți.

— Cînd ați fost hirotonit diacon și preot?

— Diacon am fost hirotonit în anul 1943, iar preot și duhovnic în anul 1947, de episcopul Valerie Moglan, cînd, din nefericire, am fost numit și egumen al Schitului Cozancea. Că, fiind trimis la Mitropolie cu niște jalbe, am fost hirotonit fără voia mea preot și m-am întors înapoi stareț. Atunci am fost nevoit să-mi las chilia din pădure și să cobor în mînăstire. Adică am dat liniștea și pacea inimii pe tulburare.

— Întrucît v-a fost drag să îngrijiți de cei bolnavi, spuneți-mi cîte ceva despre sfîrșitul frumos al ucenicilor sfinției voastre?

— Da, am avut dragoste să ajut pe cei bolnavi, dar nu ca pentru Dumnezeu, ci ca o datorie omenească, avînd prea puțină milă. Dacă ar fi să scriu despre sfîrșitul frumos al tuturor călugărilor pe care i-am îngrijit, aș face o carte întreagă. Însă acum voi aminti pe scurt numai pentru unii, ca să știe cei doritori, despre sfîrșitul frumos al celor ce trec din moarte la viață.

Mi-amintesc de un frate cu numele Gheorghe Cozmanciuc, mare nevoitor. Acesta îmholnăvindu-se, m-a chemat la patul lui și a cerut să-l facem călugăr. A treia zi după călugărie, s-a împărtășit cu Sfintele Taine, și-a cerut iertare de la toți și, fiind pe mîinile mele, și-a dat sufletul lui Dumnezeu. Un ierodiacon, Gherasim Vieru, iarăși îmbolnăvindu-se, m-a chemat să-i citesc Paraclisul Maicii Domnului. Cînd l-am citit pînă la jumătate, și-a dat sufletul în brațele Domnului. Alt ierodiacon, Nicon Drăguleanu, mare ostenitor, m-a chemat într-o zi și mi-a zis să-l încui în

chilie, și să vin la el a doua zi la ora opt, „ca să cîntăm împreună cu îngerii Aliluia". Fiind spre Duminecă, eu m-am zăbovit cu lumea și nu am putut fi la chilia lui la ora opt. Cînd am intrat la el, era ora nouă, iar părintele Nicon abia murise, că era încă cald. Am plîns și am regretat mult că nu am venit cu o oră mai devreme să cîntăm împreună cu îngerii Aliluia ! Am cunoscut și un alt bătrîn minunat, monahul Gherman Condurache, un bătrîn de aproape 90 de ani, fost cioban toată viața și cu sufletul curat. Avea mare evlavie la Sfîntul Nicolae și i se ruga cam așa: „Sfinte Neculai, îndură-te de mine păcătosul. Eu bătrîn, tu bătrîn, ai milă de mine!". L-am găsit mort în chilie într-o vară și l-am dus printre flori la biserică, în sunetul clopotelor. Era pe la Sfinții Împărați. Nu-1 pot uita nici pe monahul Ghenadie Avătămăniței, care mi-a fost ucenic de chilie opt ani de zile. El îmi spunea de multe ori: „Părinte Paisie, eu în toată viața mea nu am dormit pe pat, iar de medicamente nu am știut". Cînd mă îmbolnăveam, bătrînul făcea metanii lîngă patul meu să mă fac sănătos, ca să nu mor eu înaintea lui. Cînd era în ceasul morții, a cerut să-l scot afară din chilie. I-am împlinit dorința și l-am așezat pe iarbă cu fața spre răsărit și așa a adormit, pe pămîntul gol, cum era deprins din tinerețe, ca cioban la oi. Dumnezeu să-i ierte pe toți. În memoria mea mi-a rămas smerenia și simplitatea lor, căci nu erau oameni învățați, cu multă carte, dar tot ce apucaseră și ei de la înaintașii lor, țineau cu sfințenie: adică pravila de chilie, slujbele bisericii și lucrul mîinilor. Ba și cu rugăciunea minții cred că erau destul de sporiți.

— În ce an ați intrat în obștea Mînăstirii Sihăstria și cum era viața duhovnicească pe atunci in această mînăstire?

— Am venit la Sihăstria în anul 1948. Ca stareț era părintele Cleopa. Aici era pe atunci adevărată viață de obște. Am apucat părinți care nu aveau în chilie nimic, afară de pat și cîteva cărți de rugăciuni. Părintele Dometian, un călugăr bătrîn și sporit, era nelipsit noaptea de la biserică. El începea regulat miezonoptica. Un alt călugăr smerit, părintele Cristofor, care îngrijea de bolnavi, îl aducea noaptea la biserică în spate pe fratele Mihai, care era paralizat. Toți frații erau obligați să vină la utrenie, iar cine nu venea, nu mînca a doua zi. Toți erau mulțumiți că domnea pacea și liniștea în sfînta Mînăstire Sihăstria.

— Ce ascultare deosebită ați avut la Sihăstria?

— Am fost rînduit de părintele Cleopa cu spovedania călugărilor și mirenilor care veneau la mînăstire, iar cînd aveam timp mai lucram și la grădină.

— Cînd ați fost transferat la Mînăstirea Slatina ți cum era viața duhovnicească în această obște călugărească?

— Ne-am dus la Slatina în toamna anului 1949, cu un sobor de 23 de călugări din Sihăstria, în frunte cu părintele Cleopa. Am apucat și aici părinți sporiți în cele duhovnicești, ca părintele arhimandrit Paisie Cozma. înainte de moarte, părintele Paisie a chemat pe toți părinții și s-a iertat cu toți. Am venit și eu lîngă patul lui și l-am îndemnat să zică „Doamne lisuse...". Iar el mi-a răspuns: „Părinte Paisie, sînt om păcătos, sînt tare păcătos, dar alt Dumnezeu nu am cunoscut. Lui m-am rugat în toată viața și cred că are El grijă de mine..." ! Și așa zicînd, și-a dat duhul în fața noastră. Am mai cunoscut un monah cuvios, pe care l-am luat sub mantie la schivnicie, cu numele Iuvenalie Bîrsan. Citea mereu la psaltire și iubea ascultarea și tăcerea. Era paraclisier și colivar și niciodată nu dădea greș. Iubea sărăcia, că nu avea în chilie decît două haine călugărești, un țol și psaltirea și întotdeauna era mulțumit. în timpul nostru s-au adunat la Slatina mai mulți frați și era multă ascultare și armonie în mînăstire, că ce poate fi mai bun și mai frumos pe pămînt decît dragostea.

— Ați trăit un timp și la Schitul Rarău ? Ce amintiri duhovnicești păstrați în memorie de la Rarău?

— Am stat aproape un an și la Schitul Rarău, care depindea de Mînăstirea Slatina. Acolo se nevoiau cîțiva călugări, din care cel mai sporit mi s-a părut un călugăr orb, anume Nicodim, tare în credință și iscusit în sfaturi duhovnicești. Veneau mulți credincioși la el pentru cuvînt de folos și se întorceau bucuroși la casele lor. Tot la Rarău, egumenul schitului m-a întrebat dacă am deprins rugăciunea minții. Eu i-am răspuns că nici nu am auzit de ea. Atunci el m-a închis într-o chilie mică, cu geamurile astupate, și mi-a poruncit să zic mereu „Doamne lisuse..." Am stat închis o săptămînă. Apoi m-a examinat dacă am deprins rugăciunea. I-am spus că nu am putut-o deprinde. Cînd a auzit el, s-a supărat și mi-a zis: „Ești un vas mic și gol" „Mai stai în chilie încă o săptămînă ca să înveți rugăciunea minții". Am mai stat o săptămînă, și sîmbătă, cînd m-a examinat, ca să nu-1 supăr din nou, i-am spus că am deprins-o. Iar el bucuros mi-a poruncit să o dau și la alții. Eu însă nici acum n-am deprins cum trebuie rugăciunea minții, că nu am viață duhovnicească și nu iubesc pe Domnul cît ar trebui.

—Vă mai amintiți ceva de folos din timpul cînd stăteați la Rarău?

— Mergînd eu odată cu ucenicul spre schitul Rarău, am trecut printr-un sat de munte, anume Slătioara.

Iată că îmi iese înainte o femeie și-mi spune că este în casă o bătrînă, dar nu poate muri că este certată cu vecina ei. Am intrat în casă, am chemat pe vecina, le-am citit o dezlegare, le-am împăcat și, cînd ieșeam din casă, bătrîna și-a dat duhul cu pace. Sufletul ei aștepta împăcarea cu toți, că fără iertare nu ne putem mîntui !

—Cînd v-ați întors iarăși la Mînăstirea Sihăstria, cum vi s-a părut viața duhovnicească aici?

— În primăvara anului 1954 m-am întors din nou la sfînta noastră Sihăstrie. Aici viața duhovnicească era deosebită față de cea de la Slatina. La Sihăstria era mai multă liniște, părinții mai tăcuți, mai smeriți și lume mai puțină. Numai cei mai evlavioși ajungeau pînă aici, sau pînă la Sihla. Din anul 1954 pînă în prezent mi se pare cea mai rodnică perioadă din viața mea.

— Ca duhovnic al Mînăstirii Sihăstria timp de 40 de ani, cum ați împlinit această grea ascultare?

— Duhovnicia este cea mai grea ascultare din viața de mînăstire. De duhovnic depinde mîntuirea sau osînda fiecărui suflet care îi este încredințat. De el depinde călugăria fraților de mînăstire, cu dezlegarea lui se împărtășesc și călugării și mirenii, și tot cu dezlegarea și pe garanția lui se hirotonesc candidații la preoție. Mare răspundere are un duhovnic și de aceea el se mîntuiește mult mai greu decît un călugăr sau un mirean. Ca duhovnic al Mînăstirii Sihăstria am avut si multe bucurii duhovnicești, dar și ispite și uneori dezamăgiri. Am avut la spovedanie majoritatea părinților și fraților din obște. Cei mai mulți și mai rîvnitori m-au ascultat, au ținut cont de blagoslovenie, s-au spovedit sincer și și-au predat sufletul în mîna starețului și a duhovnicului. Aceștia m-au bucurat cel mai mult. Iar eu i-am primit ca pe copiii mei sufletești, i-am mîngîiat, i-am împăcat cînd erau în ispită și i-am învățat să iubească cel mai mult ascultarea, slujba bisericii, tăcerea, smerenia și rugăciunea la chilii. Unii dintre frați însă veneau rar la spovedanie, iertau mai greu pe ceilalți, cîrteau în ascultare și erau uneori nemulțumiți. Cu aceștia aveam mai mult de lucru. îmi trebuia mai multă răbdare și meșteșug ca să-i cîștig duhovnicește. Uneori mă duceam eu pe la chiliile lor. Alteori le dădeam canon mai ușor, îi încurajam mai mult și mă rugam pentru ei. Pe unii din ei i-am folosit, iar pe alții măcar i-am menținut să nu cadă mai rău și să rămînă în mînăstire. Cît am reușit, pe cîți am dobîndit sau pe cîți i-am pierdut, știe numai singur Dumnezeu. Un lucru numai știu: că pentru toți pe care i-am avut la mărturisire și i-am povățuit, voi da socoteală în fața judecății lui Hristos.

— Ați primit și călugări din alte mînăstiri la mărturisire?

— Ca duhovnic eram silit să primesc la spovedanie și din alte mînăstiri, pentru a-i încuraja și a-i îndemna la viață curată, dar mai mult i-am îndemnat pe călugări să-și aibă duhovnici în mînăstirile lor. Preoți mireni prea puțini am primit, doar numai din cei cunoscuți din copilărie. Pe lîngă călugări, însă, am primit, chiar din anul hirotoniei mele, tot felul de mireni. Ei veneau din evlavie și eu nu puteam să-i refuz, că zice Domnul: „Pe cel care vine la Mine nu-1 voi scoate afară". După cum știm, credincioșii au mai multă evlavie la călugări, la preoții din mînăstiri, decît la ai lor. I-am primit pe toți cu dragoste, i-am îmbrățișat pe toți, i-am împăcat, i-am spovedit, le-am citit de sănătate, i-am blagoslovit, celor săraci le-am dat și cîte un mic ajutor și i-am slobozit cu pace la casele lor. În peste 35 de ani de duhovnicie am astăzi numeroși ucenici și fii duhovnicești. Totuși, îmi dau seama că nu am ajuns la înălțimea sufletească a unui duhovnic iscusit, ca să pot corespunde cu faptele, față de cele ce învăț pe alții. Dar am nădejde în harul și mila lui Dumnezeu că mă va mîntui, și pe mine, și pe fiii mei duhovnicești.

— Vi se pare mai grea duhovnicia mirenilor sau a călugărilor?

— Este mai grea duhovnicia călugărilor și a preoților decît a mirenilor, fiindcă preoții și călugării au făgăduință și răspundere mai mare. Ei cunosc cuvîntul lui Dumnezeu și Sfintele Canoane, dar nu-și împlinesc datoriile lor; adică greșesc cu voia și cu știința lor. Iar mirenii au răspundere mai mică și mulți greșesc din neștiință. Aici se împlinește cuvîntul Sfintei Evanghelii, care zice: „Cui i s-a dat mult, mult i se va cere, iar cui i s-a dat puțin, puțin i se va cere".

— Este bine să îndemnăm pe cineva la călugărie ți la preoție sau nu?

— La călugărie, mai ales, este bine să îndemnăm, iar la preoție este mult mai greu. Numai la scaunul de mărturisire se poate constata dacă fiul duhovnicesc are înclinație spre bine sau spre rău, dacă are voință să se păzească și pe viitor de păcat și dacă iubește viața curată. Totuși, este bine să-i mai amînăm un timp de la călugărie, ca nu îndată să se hotărască și apoi să-și schimbe hotărîrea. La preoție noi îndemnăm și recomandăm numai pe cei ce au viață curată și nu sînt opriți de Sfintele Canoane. Altfel, nu.

— Dacă vreun fiu duhovnicesc nu ascultă și devine rău, duhovnicul lui are vreo vină înaintea lui Dumnezeu?

— Dacă cineva se abate de la datoria lui și nu ascultă de sfațul duhovnicului, el singur va răspunde înaintea lui Dumnezeu. Duhovnicul însă este dator să se roage lui Dumnezeu pentru întoarcerea lui și să-l ierte.

—Ce canon de rugăciune dați unui frate? Dar' unui călugăr, schimonah sau ieroinonah?

— Eu nu am dat canon cu numărul. Ca frate ascultător, i-am dat să facă la chilie pravila, după Ceaslov, cîte un acatist, un paraclis și dacă poate, o catismă din psaltire. Iar canon, fratelui de mînăstire îi dau să facă de la 40 de metanii în sus; călugărului, de la 100 metanii în sus; iar schivnicul dublează canonul, pentru că lui i s-au dat cinci talanți și trebuie să dea încă pe atîția. Eu am pățit-o odată cu canonul. După ce m-am călugărit, m-am dus la duhovnicul meu și l-am întrebat ce canon am de făcut. Iar el mi-a zis: „Fiindcă ești sub ascultare, să faci cît poți!" Dar eu nu eram mulțumit cu vorba asta și m-am dus și a doua oară să-l întreb. Atunci părintele duhovnic, cam supărat, mi-a zis: „Dacă mă întrebi a doua oară, de acum să faci canon pînă nu mai poți, că ascultarea în mînăstire și osteneala obștească ridică o parte din canon".

— Ce canon dați celor bolnavi, care nu pot face metanii ?

— Celor bătrîni și bolnavi li se dă canon după puterea lor. Dacă nu pot face osteneală trupească, dar pot zice rugăciuni, să dubleze rugăciunile cu „Doamne lisuse...". Trăia la Mînăstirea Sihăstria un părinte schimonah, Nicanor Bîtîcă, care, la bătrînețe, nu putea face metanii, iar închinăciunile le făcea de pe scaun. După ce a căzut la pat, nu mai putea face nici închinăciuni, nici cruce, numai la piept închipuia semnul sfintei cruci, și așa își făcea canonul. Așadar, fiecare sa facă cît poate și cum poate, după sfatul duhovnicului, „că pe dătătorul de bunăvoie îl iubește Dumnezeu".

— Ce canon de pocăință rînduiți mirenilor, părinților care au copii și tinerilor care vor să se căsătorească?

— Mirenilor le dau canon după cum se prezintă. Pentru cei cu copii mulți, cel mai mare canon este să-și crească copiii în frica lui Dumnezeu, și să nu ucidă prin avort sau prin sminteală. Cei ce nu au copii sînt datori să facă milostenie, dacă au cu ce; iar dacă sînt săraci, să nu fure și să urmeze la biserică. Iar tinerilor le dau canon ca, mai înainte de căsătorie, să fie cuminți și cinstiți; iar după cununie, le dau canon să nască copii cîți le va da Dumnezeu, să nu facă avorturi, nici să se păzească pentru a nu avea copii. Apoi să-și aibă un duhovnic bun, să se mărturisească des și să păzească legile Bisericii, postul, înfrînarea și cumpătarea.

— Care este datoria principală a celor căsătoriți?

— Crucea căsătoriților este a-și împlini toate datoriile legate de taina nunții. Întîi să nască și să crească copii în frică de Dumnezeu. Apoi, să fie uniți într-un gînd în toate greutățile vieții și să-și păzească patul neîntinat. Dacă soții ascultă de Hristos, de Biserică și de păstorul lor sufletesc, pot împlini cu cinste datoriile lor creștinești și-și duc cu ușurință crucea vieții pe care și-au ales-o. Iar dacă se îndepărtează de Biserică, de preot și de sfînta rugăciune, îi împresoară ispitele și greutățile vieții, cad în păcate de moarte, își avortează copiii, se îngreuiază de nașterea de fii și nu se mai tem de poruncile Sfintei Evanghelii. De aceea, mulți căsătoriți în zilele noastre se ceartă unii cu alții, divorțează și se Bpsesd de bucuriile vieții creștinești.

— Care sînt datoriile principale ale călugărilor?

— Călugării sînt datori să-și păzească făgăduința pe care au dat-o la călugărie, înaintea lui Hristos și a Sfîntului Altar. Adică, ascultarea necondiționată, sărăcia de bună voie și fecioria sau curățenia. Pe lîngă acestea să fie smeriți, să se roage neîncetat pentru ei și pentru toată lumea și să aibă sfînta dragoste, de care atîrnă toată fapta bună și care le rabdă pe toate.

— Cum trebuie să fie preoții, atît cei de mir, cît și preoții călugări ?

— Ieromonahii și preoții, în general, sînt datori ca în toate zilele să fie pregătiți pentru Sfînta Liturghie și să se jertfească pentru dreapta credință în Hristos și pentru mântuirea oamenilor, după putere și după darul pe care l-au primit de sus. Ei sînt datori să mărturisească cu timp și fără timp pe Hristos, dar trebuie mai întîi să predice cu faptele, adică cu viața lor și apoi cu cuvîntul. Adică, așa cum vorbesc, așa să și trăiască, că cea mai puternică predică este cea cu fapta și apoi cu cuvîntul.

— Care sînt cele mai obișnuite și mai grele ispite ale călugărilor și cum se pot izbăvi de dînsele?

— Toate patimile călugărilor și ispitele se nasc din două păcate: din neascultare și din lenevirea la rugăciune. Dacă cădem din sfînta ascultare și fugim de biserică, de rugăciune, de metanii și de post, cădem ușor în toate ispitele și patimile omorîtoare de suflet și ne pierdem mântuirea. Neascultarea și lenevirea la rugăciune, ca și toate celelalte patimi, se vindecă prin mărturisire curată la duhovnic, prin canon și prin plantarea faptelor bune în locul păcatelor care

ne stăpînesc. De mare ajutor pe calea mîntuirii ne sînt smerita cugetare și smerenia, care spală păcatele și biruiesc pe diavolul.

— Care sînt, după experiența ce o aveți de la spovedanie, cele mai grele păcate care bîntuie astăzi în rîndul credincioșilor și cum se pot izbăvi de ele?

— După cum se știe, două sînt cele mai grele patimi care stăpînesc astăzi în rîndul mirenilor: beția și desfrînarea. Acestea strică multe familii și ucid nenumărate suflete omenești. însă, dacă se căiesc de aceste păcate, dacă le mărturisesc la preoți și le părăsesc, se vindecă prin canon.

— Ce fapte bune trebuie să aibă starețul și duhovnicii unei mînăs- tiri, pentru a fi vrednici păstori de suflete?

— Atît starețul, cît și duhovnicii să se facă ei pildă tuturor, prin dragoste și smerenie. Numai așa se pot mîntui și pe ei și pe alții.

— Ce canon dați pentru avort și ucidere de copii?

— Păcatul avortului și al uciderii în general se pedepsește cu părere de rău în toată viața, canon de metanii în fiecare zi, post pînă seara miercurea și vinerea, părăsirea păcatului, naștere și botezare de copii în locul celor avortați și oprire de Sfintele Taine de la șapte ani în sus. Femeile, însă, se pot împărtăși mai înainte de nașterea pruncului.

— Ce să facă tinerii pentru a se izbăvi de păcatul desfrînării?

— Tinerii să păzească înfrînarea și cumpătarea, posturile și sărbătorile, mărturisirea păcatelor și canonul și să asculte de părinți și de preot.

— Din ce cauze a decăzut așa de mult viața duhovnicească în rîndul credincioșilor noștri?

— Peștele de la cap se strică! spun bătrînii. Cea mai mare vină o poartă păstorii de suflete. Dacă am fi noi mai buni, s-ar schimba și creștinii.

— Cum se poate înnoi astăzi viața duhovnicească în mînăstiri și schituri?

— Prin revenirea la vechile noastre rînduieli călugărești, adică prin mai multă rugăciune și citire a Sfinților Părinți, prin participarea întregii obști la pravila bisericii (și mai ales slujba utreniei) și Sfînta Liturghie și prin trăirea în armonie, în dragoste și smerenie. Unde sînt acestea, acolo viața duhovnicească este la înălțime și se pot forma frați și călugări buni. Iar unde stăpînesc materia, lenevirea de la rugăciune, neascultarea și traiul bun, acolo slujbele la biserică se fac de mîntuială și nu se pot crește călugări sporiți.

— Din ce cauză a slăbit rîvna pentru rugăciune și pentru orice faptă bună atît în mînăstiri, cît și între mireni?

— Pentru că a slăbit credința în toată lumea. Astăzi, fiecare creștin și călugăr mărturisește că nu se mai poate ruga în prezent, cum se ruga în trecut. Numai cu mare silă și osteneală, unii călugări buni și creștini își mențin rugăciunea curată de zi și de noapte. Ceilalți sîntem mereu învăluiți de griji, de oameni și de neputințe; iar cînd ne rugăm, mintea ne este plină de gînduri și răspîndire. Avînd în vedere cele trei atacuri prin care a trecut Mîntuitorul pe muntele ispitirii, cînd L-a ispitit satana, întîi cu lăcomia, al doilea cu mîndria și al treilea cu necredința, biruirea oricăini atac este ca „Domnului Dumnezeu să ne închinăm și numai Lui să-i slujim". Astăzi este mare ceartă între cele două surori ale lui Lazăr, Marta și Maria, care „și-a ales partea cea bună". în mînăstiri, ca peste tot, Marta asupreește pe Maria și n-o lasă să se roage mai mult, iar Maria plînge nemîngîiată. Dacă vom pune întîi biserica, lauda lui Dumnezeu, adică pe Maria, și apoi ascultarea, lucrul mîinilor, adică pe Marta, atunci toate mînăstirile și bisericile noastre ar înflori și diavolul ar fi izgonit dintre oameni. Iar sporirea duhovnicească a fiecăruia începe de la aceste cuvinte: „Doamne, dă să-mi văd păcatele mele și să nu osîndesc pe fratele meu...".

— Din ce cauza se înmulțesc așa de tare sectele în satele și orașele noastre ?

— Sectele se înmulțesc mai întîi din cauza preoților care nu au grijă pentru turma lui Hristos. Unde preoții își fac datoria de păstori și trăiesc precum învață pe oameni, acolo nu pătrund sectele. Mai mult decît cunoașterea Sfintei Scripturi și decît teologia și predica este viața preotului. Aceasta este și trebuie să fie cea mai puternică predică a preotului de la țară și oraș.

— Cum pot ajuta călugării și mînăstirile noastre la combaterea sectelor și a patimilor în rîndul credincioșilor?

— Pot ajuta prin aceste două: prin lucrare și rugăciune. Cu cit se va duce o viață mai înaltă prin mînăstiri, în rugăciune, în post, în smerenie și iubire față de credincioși, cu atît se vor întări credința și viața duhovnicească în rîndul mirenilor. Să nu uităm cum se nevoiau părinții noștri prin mînăstiri și să le urmăm.

— Care este cel mai mare rol al mînăstirilor și al călugărilor dintotdeauna ?

— Să se roage neîncetat pentru ei și pentru toată lumea. Să laude permanent pe Dumnezeu, să învețe și să mîngîie pe credincioși. în mînăstiri, Marta trebuie să asculte de Maria, iar nu invers, și să trăiască în armonie una cu alta. De vom face așa „nimenea nu va strica cetatea noastră"!

— Cum trebuie să trăiască călugării pentru a-și mîntui sufletele lor?

— Să trăiască în dragoste, că spune Mîntuitorul: „Prin aceasta vor cunoaște oamenii că sînteți ucenicii Mei, de veți avea dragoste între voi" [31] (***Ioan 13*** *35*). *Apoi, fiecare să-și facă datoria în direcția lui, adică unde este rînduit, cu bucurie și fără de cîrtire. Să învățăm și pe alții, dar să ne aducem aminte de cuvîntul Domnului, care zice: „Cela ce va face și va învăța, acela mare se va chema întru împărăția Mea"* [32] (***Matei 5*** *19*). *Să ne aducem aminte și de cuvîntul proorocului David, care zice: „Slujiți Domnului cu frică și vă bucurați Lui cu cutremur"* [33] (***Ps. 2*** *9*). *Și, în sfîrșit, orice facem să fie spre lauda lui Dumnezeu și să fie făcut cu smerenie, precum ne învață Hristos: „Cînd veți împlini toate acestea, să ziceți că slugi netrebnice sîntem, că ce am fost datori să facem, aceea am făcut"* [34] (***Luca 17*** *10*). *Atît călugării, cît și mirenii, dacă au pace între ei, adică pacea Domnului, a conștiinței, și dacă au dragoste, se pot mîntui.*

— Ce cărți sfinte mai de folos recomandați pentru călugări și mireni ?

*— Eu m-am folosit cel mai mult de **Viețile Sfinților**, de pilda vieții lor. Dar de mare folos sînt și învățăturile Sfinților Părinți și mai ales **Sfînta Scriptură**. Toate sînt de folos la timpul lor.*

— Ce rugăciuni recomandați pentru călugări și mireni ?

*— Toate cărțile de rugăciuni sînt de folos, că ne înalță la Dumnezeu, numai să le citim cu evlavie și credință, dar prin rugăciunea **„Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă"**, stăm de vorbă cu El. De mare putere și folos este citirea psaltirii și mai ales participarea la slujbele bisericii. Acele rugăciuni care ne hrănesc mai mult și ne atrag sufletul, pe acelea să le facem, numai să nu ne lenevim, că mare război ne dă diavolul ca să nu ne mai rugăm. Rugăciunea cu simțire și lacrimi ne unește cu Hristos, dulcele nostru Mîntuitor.*

— Cum putem ajuta noi, călugării, la mîntuirea credincioșilor și a oamenilor în general?

— Îi ajutăm prin rugăciune, prin cuvînt și exemplu personal. Scopul pentru care faci o faptă bună, pentru care te rogi, acela contează la Dumnezeu pentru mîntuirea noastră și a celor din jurul nostru. Eu, odată, stăteam pe cerdacul chiliei mele de la Cozancea. în fața noastră, se ridica un deal peste care trecea un drum de cîmp. într-o zi treceau pe drum mai multe care încărcate, între care era și un om sărac cu un car încărcat cu doi boișori. La un dîmb nu puteau boișorii să ridice, iar omul îi bătea și îi îndemna. Săracii boișori au căzut în genunchi, iar eu fiind pe cerdac m-am așezat în genunchi și cît puteam împingeam de cerdac și ziceam: „Hai, măi boișori, sculați-vă! Hai cu Doamne ajută!". Așa strigînd, numai ce văd că juncanii se scoală și pleacă, iar eu bucuros, am zis: „Slavă, Ție, Doamne!" Cam așa ar trebui să ajutăm la mîntuirea altora, împingînd la povara lor și rugîndu-ne pentru ei.

— Călugării ce fel de milostenie se cade să facă?

— Călugării care au cu ce ajuta, să facă milostenie cu cei ce au nevoie de ajutor. Eu cred că mai mare plată au cei ce ajută pe străini și chiar pe vrăjmașii lor. însă, cea mai mare milostenie a călugărilor este să fie săraci de orice materie și să se roage pentru toți. Că zice psalmistul: „Bogăția de ar curge, nu vă lipiți inima de ea". Cei ce au, să fie ca și cum nu ar avea nimic; iar cei ce nu au nimic, ca și cum ar avea de toate. Mintuitorul ne învață: „Faceți-vă prieteni din Mamona nedreptății". Adică, de am cîștigat ceva din cele ce nu sînt ale noastre să le dăm la săraci, în numele Domnului. Mare putere are milostenia. Dar pentru călugări, mai mare este sărăcia și rugăciunea curată!

— Cum putem să împăcăm pe cei ce sînt certați?

— Întîi să ne rugăm pentru ei. Apoi să-i îndemnăm să se spovedească la duhovnic și să-i sfătuim cu cuvinte din Sfînta Evanghelie să se împace, după cuvîntul Domnului: „Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii Iui Dumnezeu se vor chema" (***Matei 5*** *9*). *Pe cît putem, ne străduim să facem pace, că sîntem fii ai lui Dumnezeu și purtăm în noi pacea Duhului Sfînt. Cei ce nu se împacă unii cu alții, nu se pot împărtăși.*

— Cîțiva fii duhovnicești i-au cerut părintelui Paisie cuvînt de folos, iar el le-a răspuns:

— Nu vă doresc aici, pe pămînt, nici slavă, nici altceva din cele trecătoare, că toate acestea ne duc la pierzare. Dar, făcînd voia Domnului, veți avea și aici folos îndestulat, și dincolo de mormînt veți avea fericirea cea veșnică.

— Altor fii duhovnicești care au ajuns pînă la chilia lui, la Schitul Sihla, Ie-a zis :

31 „Zis au Iisus: acum s'au proslăvit Fiul Omului, și Dumnezeu s'au proslăvit întru el. Dacă s'au proslăvit Dumnezeu întru el, și Dumnezeu va proslăvì pre el întru sine, și îndatăș îl va proslăvì pre el. Fiilor, încă puțin cu voi sunt. Căutà-măveți; și precum am zis Iudeilor, că unde eu merg, voi nu puteți veni; și vouă zic acum: Poruncă nouă dau vouă, ca să vă iubiți unul pre altul; precum eu v'am iubit pre voi, ca și voi să vă iubiți unul pre altul. Întru aceasta vor cunoaște toți că ai mei ucenici sunteți, de veți aveà dragoste întru voi."
Ioan 13 31-35

32 „Așà să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vază lucrurile voastre cele bune și să slăvească pre Tatăl vostru cel din ceruri. Să nu socotiți că am venit să stric legea sau prorocii; nu am venit să stric, ci să plinesc. Că amin zic vouă: până ce va trece cerul și pământul, o iotă sau o cirtă nu va trece din lege, până ce vor fì toate. Deci, cela ce va stricà una dintr'aceste porunci mai mici, și va învățà așà pre oameni, mai mic se va chemà întru împărăția cerurilor; iar cela ce va face și va învățà, acela mare se va chemà întru împărăția cerurilor. Că zic vouă: că de nu va prisosì dreptatea voastră mai mult de cât a Cărturarilor și a Fariseilor, nu veți intrà întru împărăția cerurilor."
Matei 5 16-20

33 „Pentruce s'au întărîtat neamurile și noroadele au cugetat cele deșarte? Stătut-au de față împărații pământului, și boierii s'au adunat întru una asupra Domnului și asupra Unsului lui. Să rumpem legăturile lor și să lepădăm dela noi jugul lor. Cel ce lăcuește în ceruri va râde de dânșii, și Domnul va batjocorì pre ei. Atuncea va grăì către dânșii întru iuțimea sa, și întru mânia sa va turburà pre ei. Iar eu sunt pus împărat de dânsul preste Sion, muntele cel sfânt al lui, vestind porunca Domnului. Domnul au zis către mine: fiul meu ești tu, eu astăzi te-am

născut; Cere dela mine, şi voiu dà ţie neamurile moştenirea ta, şi biruinţa ta marginile pământului. Paşte-vei pre dânşii cu toiag de fier; ca vasele olarului vei zdrobi pre dânşii. Şi acum împăraţi înţelegeţi; învăţaţi-vă toţi cari judecaţi pământul. Slujiţi Domnului cu frică, şi vă bucuraţi lui cu cutremur. Luaţi învăţătură, ca nu cândvà să se mânie Domnul, şi să pieriţi din calea cea dreaptă. Când se va aprinde degrab mânia lui; fericiţi toţi cari nădăjduesc spre dânsul."
Psaltirea 2

34 Şi au zis apostolii Domnului: adauge-ne nouă credinţă. Iar Domnul au zis: de aţi aveà credinţă ca un grăunţ de muştar, aţi zice dudului acestuia: desrădăcinează-te şi te sădeşte în mare, şi v'ar ascultà pre voi. Şi cine dintru voi având slugă arând sau păstorind, care viind acela din câmp, va zice îndatăş: treci de şezi? Ci au nu'i va zice lui: găteşte'mi ce voiu cină, şi încingându-te slujeşte'mi, până voiu mâncà şi voiu beà, şi după aceea vei mâncà şi vei beà tu. Au doară va aveà har slugei aceleea căci a făcut cele ce i s'a poruncit lui? Nu mi se pare. Aşà şi voi, când veţi face toate cele ce vi s'a poruncit vouă, ziceţi, că slugi netrebnice suntem; că ce am fost datori a face, am făcut.
Luca 17 5-10

35 „Iar văzând pre noroade, s'au suit în munte; şi şezând el, au venit către dânsul ucenicii lui. Şi deschizându'şi gura sa, îi învăţà pre ei, zicând: Fericiţi cei săraci cu duhul, că acelora este împărăţia cerurilor. Fericiţi cei ce plâng, că aceia se vor mângâià. Fericiţi cei blânzi, că aceia vor moştenì pământul. Fericiţi cei ce flămânzesc şi însetoşează de dreptate, că aceia se vor săturà. Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor miluì. Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedeà pre Dumnezeu. Fericiţi făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chemà. Fericiţi cei izgoniţi pentru dreptate, că acelora este împărăţia

— Să nu uitaţi de moarte. Toţi acei care au umblat după slavă omenească şi 8-au amăgit de grijile acestei lumi, la sfîrşit au regretat amarnic, dar poate prea tîrziu.

— Doi călugări tineri din Mînăstirea Sihăstria i-au cerut bătrînului un sfat duhovnicesc, iar el Ie-a spus:

— Să aveţi frica lui Dumnezeu şi să puneţi zilnic început bun. Cei care aţi şchiopătat, îndreptaţi-vă; iar care nu aţi şchiopătat, stăpîniţi-vă cu~darul Domnului, să nu cădeţi. Că nu-i aşa de uşor a trăi, dar este tare greu a muri. Toţi cei care mor uită de viaţa aceasta şi în ceasul morţii văd înaintea ochilor numai cele ce le-au făcut, bune sau rele. Odată m-am întîmplat lingă patul unui om nepregătit, care se chinuia să moară, şi striga la mine deznădăjduit: „Nu mă lăsa, Părinte Paisie, nu mă lăsa!" Căuta să fugă şi striga: „Nu mă lăsa, părinte Paisie"! Şi a murit. Dumnezeu să-l ierte!

Altul, care era de mult bolnav, a murit aşa frumos! S-a spovedit, s-a împărtăşit şi a cerut să-l fac călugăr. Joi l-am călugărit în patul lui de suferinţă şi sîmbătă a plecat la Domnul. Dar, înainte dC ceasul morţii m-a trimis ,să chem duhovnicul ca să-i citească rugăciunile de darea sufletului. Apoi a zis: „Aprindeţi luminarea! Degrabă, luminarea!" îi aprind luminarea şi voiam să i-o ţin eu. Iar el mi-a zis: „Lasă, părinte Paisie, c-o ţin eu!" A ţinut-o în mîinile lui cîteva minute. S-a uitat la stînga şi s-a înfricoşat. Apoi s-a uitat la dreapta şi s-a bucurat puţin. La urmă îmi zice: „Părinte, stinge luminarea că mai am oleacă!" A venit duhov- nicul şi i-a citit molifta de darea sufletului. Era în zori de ziuă. S-au adunat mai mulţi în jurul monahului Ghervasie, că aşa îl chema. Am aprins din nou luminarea, şi-a cerut de la toţi iertare, a răsuflat adine şi şi-a dat duhul cu pace. Iată călugăr pregătit pentru moarte numai in trei zile. Dumnezeu să-l odihnească cu sfinţii pe părintele Ghervasie. Mi-a fost ucenic.

— Ce să fac, că mă biruiesc de mînie? l-a întrebat un ucenic.

— Mînia nu lucrează dreptatea lui Dumnezeu, spune Sfînta Scriptură. Cînd te mînii, nu eşti stăpînit de duhul lui Dumnezeu, ci eşti robit de duhul răzbunării, al mindriei şi slavei deşarte, care te îndeamnă să nu te pocăieşti, să nu ierţi, să nu te smereşti. Să .fugim de mînie şi de răzbunare şi să urmăm Domnului nostru lisus Hristos, Care ne învaţă, zicînd: „învăţaţi-vă de la Mine că sînt blînd şi smerit cu inima şi veţi afla odihnă sufletelor voastre"[36] (***Matei 11*** *29*). *Să ne rugăm mai mult, părinte!*

— Ce este smerenia, părinte Paisie?—l-au întrebat odată cîţiva ucenici.

— Smerenia este cugetul inimii noastre care ne încredinţează că sîntem mai păcătoşi decît toţi oamenii şi nevrednici de mila lui Dumnezeu. Cînd ne defăimăm pe noi înşine nu înseamnă că avem smerenie. Ci, atunci cînd altul ne ocărăşte şi ne defaimă, încă în public, iar noi răbdăm şi zicem: „Dumnezeu i-a poruncit fratelui să mă ocărască pentru păcatele mele", aceasta este smerenia cea adevărată. Deci, să primim toate ca din mîna şi cu voia lui Dumnezeu. Cînd te ocărăşte cineva, Dumnezeu îi porunceşte să te ocărască. Cînd îţi ia cineva vreun lucru, Dumnezeu îi porunceşte să-ţi ia, ca să te facă călugăr. Cînd te mută de ici colo mai marele tău, Dumnezeu îţi schimbă locul, ca să-ţi schimbi şi năravul şi obiceiul. Asta ar fi smerenia cea adevărată. Iar mîndria, dimpotrivă, este atunci cînd te încrezi în tine, în mintea şi puterile tale; cînd socoteşti că eşti mai priceput decît altul, mai bun decît altul, mai frumos decît altul, mai sporit în fapte bune şi mai plăcut lui Dumnezeu decît altul. Atunci eşti stăpînit de păcatul cel urît al mîndriei, de care să ne ferească pe toţi Dumnezeu, Cel ce S-a smerit pentru mîntuirea noastră. Să ne smerim, fraţilor, că cel mîndru nu se poate mîntui. Să plîngem păcatele noastre aici, ca să ne bucurăm dincolo în veci, că după plecarea noastră din trup, toţi ne vor uita. Să nu ne punem nădejdea în oameni, ci numai în Domnul. Că omul se schimbă. Azi îţi dă şi mîine îţi cere; azi te laudă şi mîine te ocărăşte. Ci, să ne punem nădejdea în mila lui Dumnezeu şi nu vom greşi niciodată. Să vă ajute Dumnezeu cu harul Lui să vă folosiţi de restul vieţii, sporind în fapte bune, şi mai întîi în smerenie şi dragoste, ca să vă mîntuiţi sufletele voastre şi să folosiţi şi pe alţii, îndemnîndu-i spre Hristos.

— Într-o zi aceiaşi ucenici i-au cerut cuvînt de folos, iar bătrînul le-a răspuns:

— Dacă am avea noi credinţa că Dumnezeu este permanent cu noi şi în noi, nu ne-am mai teme nici de moarte, nici de foamete, nici de boală, căci am fi încredinţaţi că sîntem în braţele lui Dumnezeu, precum copiii în braţele mamelor lor. Noi însă n-am ajuns la măsura aceasta, că ne încredem în bani şi în plăceri mai mult decît în Dumnezeu!

— Cum aş putea să am permanent cugetarea morţii şi a Judecăţii de apoi? l-a întrebat un fiu duhovnicesc.

— Vai de acel om care va cădea în mîinile Dumnezeului celui viu! a răspuns bătrînul suspinînd. De la o închisoare te mai scoate un avocat. Dar cînd se va umple cupa mîniei lui Dumnezeu, unde ne vom ascunde de la faţa Lui? Să ne aducem

mereu aminte de păcatele noastre și de ceasul judecății viitoare și în veac nu vom mai greși.

— Părinte Paisie, dați-mi un cuvînt de folos —, i-a spus un credincios. Iar bătrînul i-a răspuns :

— Așa am întrebat și eu pe cineva și mi-a răspuns: Să nu faci tot ce poți; să nu crezi tot ce auzi și să nu spui tot ce știi!

— Altădată, același ucenic i-a cerut cuvînt de mîntuire, iar părintele Paisie i-a răspuns:

— Să cerem de la Dumnezeu, prin rugăciune, frică de Dumnezeu și cugetare la moarte; că frica de Dumnezeu este începutul înțelepciunii, iar frica de moarte și de judecată ne păzesc de păcate și ne îndeamnă la pocăință. Acesta este, cred eu, cel mai bun sfat pentru mireni. Din frica de Dumnezeu se nasc și cresc în noi credința, nădejdea și dragostea; iar din temerea de moarte se nasc lacrimile și căința pentru păcate.

— Cum să mă port cu aproapele meu, ca să împlinesc porunca dragostei? l-a întrebat un călugăr.

*— Să socotești pe aproapele tău mai bun decît tine, să-i ceri sfat, în loc să*i dai tu, iar lipsurile lui să i le completezi cu dragostea ta. Fă aceasta și te xnîntuiești.*

— Odată, l-a întrebat un călugăr din Mînăstirea Sihăstria: Părinte Paisie, mă învăluiesc ispitele și parcă nu mai am răbdare!

— Ascultă, părinte, a răspuns bătrînul. Să dăm slavă lui Dumnezeu că ne încearcă cu ispite, cu boli și tot felul de necazuri, aici pe pămînt,. iar nu dincolo. Că dacă trăim necăliți prin ispite, nu putem să ne mîntuim. Precum este focul pentru aur, așa sînt ispitele vieții pentru noi. Ne întăresc, ne călesc, ne dau mai multă credință, ne smeresc și ne învață să ne rugăm și să cerem sfat. Cine-i bun, mai bun să se facă și cine a biruit- ispita, să se roage pentru cel care este în ispită. Ispitele le biruim prin rugăciune, prin post, prin spovedanie și îndelungă răbdare. După furtună vine și senin, cu darul lui Hristos. Să ne rugăm, părinte. Iar dacă părinții noștri duhovnicești ne mustră pentru îndreptarea noastră, să nu ne supărăm, că drumul mîntuirii este presărat cu ispite. Acum, însă am pățit și noi cum a pățit Elie preotul din Legea Veche, cu feciorii lui. Elie și-a cruțat feciorii și nu i-a mustrat la vreme, cînd greșeau înaintea Domnului, de aceia au murit cu toții și s-au osîndit. Să ne ferească Dumnezeu să avem soarta lui!

— Într-o zi, admirînd bătrînul frumusețile munților și codrilor singuratici de la Sihla, a zis către ucenicii săi, suspinînd din inimă :

— Tare mă tem să nu rămînem numai cu raiul acesta de aici și să-l pierdem pe celălalt, din pricina lenevirii noastre!

— În altă zi, slujea bătrînul vecernia din Postul Mare în biserica Schitului Sihla și se citea la strană paremia din cartea proorocului Isaia despre Judecata de apoi. Iar părintele Paisie stătea în genunchi înaintea Sfîntului Altar și, auzind cele de se citeau a oftat adînc și a zis în sine:

— Vai! Vai! Vai! Ce înfricoșată va fi Judecata lui Dumnezeu Cea de pe urmă! și a început a plînge ...

— Stînd bătrînul într-o zi de vorbă cu ucenicii săi, i-au cerut cuvînt de folos sufletesc, iar el le-a răspuns:

— Iată ce, părinților. Fiecare își pregătește mîncarea după gustul și placul său. Dacă i se pare dulce, o mai acrește, dacă i se pare nesărată, îi mai pune puțină sare și verdețuri și o face cum îi place; și dacă îi place lui, place la toți. Eu așa cred. Tot așa se întîmplă și cu viața duhovnicească a fiecăruia. Fiecare dintre noi își pregătește mîntuirea cum crede el, cum voiește și cum poate, după rîvna și harul pe care i le-a dat Dumnezeii. Spun bătrînii că foamea este cel mai bun bucătar, iar sărăcia cel mai bun gospodar. Tot așa și cu mîntuirea sufletului nostru. Rîvna, rugăciunea și smerenia ajută cel mai mult pe calea mîntuirii.

Într-o seară, stînd de vorbă cu cîțiva credincioși, le-a spus această frumoasă istorioară din Prolog:

— Ascultați. Era un pustnic și cugeta întru sine: cu cine să fie el asemenea? Cu Sfîntul Antonie? Cu Ava Macarie? Iată, aude un glas de sus: „Ce cugeți așa, părinte, că nu ai ajuns nici la măsura lui Zaharia Ciubotarul din cetatea Constantinopolului ?" Și nu l-a răbdat inima pe sihastru pînă nu s-a dus la el. „Aici locuiește Zaharia Ciubotarul? M-a trimis Dumnezeu la tine. Dar nici în casă nu intru, nici pe pat nu stau, nici mîncare nu gust, pînă nu-mi spui viața ta!". „Ce viață am eu, părinte, ca să fiu plăcut lui Dumnezeu? Eu sînt mirean și aceasta este femeia mea. Doar atît că, ce cîștig din lucrul mîinilor, împart în trei. O parte o dau la săraci, o parte la biserici și mînăstiri, iar a treia parte o cheltuim pentru casă"... „Te jur pe Hristos să-mi spui ce altă faptă bună faci!" a zis pustnicul. Dacă a văzut omul că nu poate tăinui, a zis: „Aceasta este femeia mea de 15 ani, dar cu ea într-un pat niciodată nu m-am culcat!". Și s-a întors sihastrul folosit la chilia lui, dînd laudă lui Dumnezeu.

cerurilor. Fericiți veți fi când vă vor ocărî pre voi și vă vor gonì și vor zice tot cuvântul rău împrotiva voastră, minţind pentru mine. Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri; că așà au gonit pre prorocii cei mai înainte de voi. Voi sunteți sarea pământului; iar dacă sarea se va stricà, cu ce se va sărà? Întru nimic nu mai este de treabă, fără numai a se aruncà afară și a se călcà de oameni. Voi sunteți lumina lumei. Nu poate cetatea a se ascunde deasupra muntelui stând; Nici aprind făclie și o pun supt obroc, ci în sfeșnic, și luminează tuturor celor ce sunt în casă. Așà să luminèze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vază lucrurile voastre cele bune și să slăvească pre Tatăl vostru cel din ceruri."
Matei 5 1-16

36 „Într'acea vreme grăind Iisus, au zis: mărturisescu-mă ție Părinte Doamne al cerului și al pământului, că ai ascuns acestea de cei înțelepți și pricepuți, și le-ai descoperit pre ele pruncilor. Adevărat, Părinte, că așà a fost bunăvoință înaintea ta. Toate îmi sunt date mie dela Tatăl meu, și nimenea nu cunoaște pre Fiul, fără numai Tatăl, nici pre Tatăl nu'l cunoaște nimenea, fără numai Fiul, și căruia va voì Fiul să'i descopere. Veniți către mine toți cei osteniți și însărcinați, și eu vă voiu odihnì pre voi. Luați jugul meu preste voi și vă învățați dela mine, că sunt blând și smerit cu inima, și veți aflà odihnă sufletelor voastre; Că jugul meu este bun și sarcina mea ușoară."
Matei 11 25-30

37 „Să nu se turbure inima voastră; credeți întru Dumnezeu, și întru mine credeți. În casa Tatălui meu multe lăcașuri sunt; iar de nu, aș fì zis vouà: voiu să merg să gătesc vouà loc. Și de voiu merge să gătesc vouà loc, iarăș voiu venì, și vă voiu luà pre voi la mine; ca unde sunt eu, și voi să fiți. Și unde eu merg știți, și calea știți."
Ioan 14 1-4

38 „Iar cei unsprezece ucenici au mers în Galileea, în muntele unde le-au poruncit lor Iisus. Și văzându'l pre el, s'au închinat lui, iar unii s'au îndoit. Și apropiindu-se Iisus le-au grăit lor, zicând: datu-mi-s'au toată puterea în cer și pre pământ. Drept aceea mergând învățați toate neamurile, botezându'i pre ei în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Învățându'i pre dânșii să păziască toate câte am poruncit vouă; și iată eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului; amin."
Matei 28 16-20

Am spus această istorioară ca să nu ne mîndrim. Că are Dumnezeu destui drepți și aleși prin sate și orașe, care au familie și greutăți, dar ne întrec pe noi prin răbdare, post, rugăciune, milostenie și viață curată.

— În altă zi le-a adăugat și această istorioară din **Pateric:**

— A venit odată un pustnic din munte în cetate, s-a suit pe o piatră înaltă și a început a plînge și a strigat: „Oameni buni, nu mă lăsați! Ajutați-mă! Ajutați-mă!" „Ce s-a întîmplat, părinte?" l-au întrebat oamenii. „Eu în viața mea am avut trei datornici. În tinerețe mai mult doi mi-au cerut datoria și m-au luptat. Aceștia sînt desfrînarea și mîndria. De acești doi am scăpat eu cum am scăpat, dar de al treilea datornic nu pot scăpa pînă la moarte. Și acesta este foamea, flămînzia. Ajutați-mă să scap de acest datornic neîmblînzit!". Atunci oamenii i-au dat un galben, s-a dus pustnicul la brutărie, a cumpărat o pîine și a fugit din nou la pustie, nemaiaștepttînd să ia restul. Așa am pățit și eu. Nu pot scăpa de al treilea datornic, adică de foame, oricît mă ostenesc să mă înfrînez.

— Părinte Paisie, spuneți-ne un cuvînt despre Rai, — i-au spus odată ucenicii. Iar el le-a răspuns:

. — Să nu iscodim cu mintea unde este raiul și unde este iadul, că nici Sfinții Părinți nu ne dau voie la aceasta. Mîntuitorul atît numai ne-a spus: „Mă duc să vă gătesc loc, ca unde voi fi Eu și voi să fiți" [37] (***Ioan 14*** *3*). *Așa ne învață Domnul și nu ne trebuie mai mult. Noi să zicem mereu rugăciunea Sfîntului Ioan Gură de Aur: „Doamne, nu mă lipsi pe mine de binele Tău cel ceresc; Doamne, izbăvește-mă de muncile cele de veci, Amin".*

— Mergînd odată cîțiva credincioși la chilia bătrînului, pe cînd se nevoia în munte, la Piciorul Crucii, i-au cerut cuvînt de folos duhovnicesc. Iar părintele, arătînd pajiștea plină de flori și mireasmă, le-a spus:

— Să vă faceți niște albinuțe harnice care adună nectar și miere din florile cele mai curate și binemirositoare, iar nu niște gărgăuni și bondari care adună hrană din bălegar și din toate buruienile. Rîvniți la faptele bune cele mai de preț și mai ușor de dobîndit, precum dragostea, rugăciunea, mila și smerenia. Din acestea să vă hrăniți și am nădejde că. cu acestea vom vedea pe Hristos, Mîntuitorul lumii.

— La urmă a adăugat bătrînul și aceste cuvinte:

— Cel mai bine este ca să fie omul oală de lut, care este bună pentru toate și se folosește de toți în fiecare zi. Și pentru mîncare, și pentru apă, și pentru orice lucru. Pe cînd oala, vasul de aur se pune pe polițe, se încuie în dulapuri, este rîvnit de hoți și se folosește numai la zile mari sau o dată pe an. Oala de lut este vasul trebuințelor zilnice, căci toți o caută și se folosesc de ea. Așa și omul smerit, care nu caută cinste și dregătorie. El rămîne nebăgat în seamă între cei de jos, dar pe toți îi folosește, îi îndeamnă, îi ajută, îi odihnește și toți îl caută și se bucură de el. Mare dar este smerenia pentru călugări și creștini !

— Părinte Paisie, ce este conștiința? l-a întrebat un călugăr. Iar bătrînul a răspuns:

— Conștiința este îngerul lui Dumnezeu care păzește pe om. Cînd ea te mustră, înseamnă că Dumnezeu te ceartă și trebuie să te bucuri că nu te lasă uitării. Trebuie să avem pururea înaintea noastră păcatele noastre, ca să ne pălmuiască conștiința prin mustrare, să dobîndim lacrimi la rugăciune și să nu mai greșim. Și lui Pavel i-a dat Dumnezeu un înger rău ca să-l lovească peste obraz pentru a nu se înălța cu mintea. Conștiința pomenește păcatele noastre și, pomenindu-le, ne smerește. Hristos a venit pentru mîntuirea păcătoșilor. Deci, să avem nădejde și curaj, să nu mai greșim, să facem milostenie, să ne rugăm după putere și ne mîntuim cu darul lui Dumnezeu.

— Un creștin întristat i-a cerut bătrînului cuvînt de mîngîiere, iar el i-a spus:

— Ascultă, frate. Fără ispite și necazuri nu ne putem mîntui. Dar să nu ne tulburăm, nici să slăbim în credință, că acum diavolul dă mai greu război asupra oamenilor ca altădată, că vede că are timp puțin. Să ne rugăm, să răbdăm și să ne aducem aminte de cuvintele Domnului care ne-a făgăduit că va rămîne cu noi „pînă la sfîrșitul veacurilor". [38] *Nici să ne deznădăjduim de viață în vremea necazurilor, că Dumnezeu nu ne lasă părăsiți. Că precum în vremea Sfîntului prooroc Ilie Tezviteanul, Dumnezeu mai avea „încă 7000 de bărbați aleși care nu și-au plecat genunchiul lui Baal", tot așa și în zilele noastre are Domnul încă destui bărbați și creștini aleși, care sînt tari în credință și nu și-au plecat sufletul în robia patimilor. Are Dumnezeu drepții Lui prin sate și orașe, care îl slăvesc ziua și noaptea, care trăiesc în feciorie și înfrînare și fac milă cu săracul și cu văduva. Dar numele și numărul lor îl știe numai singur Dumnezeu.*

— O femeie care nu voia să aibă copii mulți i-a cerut bătrînului sfat, ce anume să facă. Iar el i-a răspuns:

— Dacă fugi de copii, fugi de mîntuire. Nici să nu ramîi la un singur copil, ca să nu-ı pierzi și pe acela. Mai sănătoși sînt copiii mulți în casă. Iar unde este

numai unul sau doi, de obicei și aceia sînt răi sau bolnăvicioși. Aici se împlinește cuvîntul Sfîntului Pavel care zice: „Cine seamănă cu binecuvîntare, cu binecuvîntare va și secera; iar cine seamănă cu zgîrcenie, cu zgîrcenie va secera” [39] (***2 Cor. 9*** *6*).

A venit la mine nu demult o femeie bătrînă din Grumăzești-Neamț, la spovedanie, și am întrebat-o: „Soră, cîți copii ai?”. „Optsprezece copii am avut, părinte! Opt i-am dat lui Dumnezeu, au murit de mici, și zece sînt primii gospodari în sat!”

A venit și o altă femeie, de departe, și am întrebat-o: „Cîți copii ai, creștină?” „Nici unul, părinte”. „Dar, cîte avorturi ai?” „Patruzeci de avorturi!” „Du-te, femeie, la un episcop și te mărturisește și te pocăiește cît mai ai vreme, că este înfricoșată judecata lui Dumnezeu!”. După lepădarea de credință, cel mai mare păcat care se face în lume este uciderea de prunci. Aceste două păcate atrag grabnică mînie și pedeapsă a lui Dumnezeu peste oameni.

— Un frate începător l-a întrebat pe bătrînul: Părinte Paisie, nu mai pot face ascultarea ce mi s-a dat. Ce să fac?

— Dacă poți și nu vrei este păcat, — a răspuns bătrînul. Iar dacă nu poți, că este prea grea sau ești bolnav; nu este păcat. Numai să-i spui starețului și el îți va rîndui altă ascultare, cum îl va lumina Dumnezeu, în mînăstire nimic să nu faci fără binecuvîntare. Că dacă petrecem sub ascultare și tăierea voii, ne mîntuim cu siguranță.

— Un călugăr a venit la părintele Paisie și i-a zis: Părinte, fac cerere și mă duc la Sfîntul Munte, că aici mă tem că nu mă mîntuiesc! Iar bătrînul i-a răspuns:

— Și eu m-aș duce, dar cînd m-or trimite sau m-or da afară de aici. Așa, știu eu ce cer? Dacă vrem să ne mîntuim să nu ne facem niciodată voia noastră, nici să credem minții noastre.

— Părinte, am auzit că vor duce o parte de călugări la alte mînăstiri.

— Foarte bine! Dar acolo nu este Dumnezeu?

Auzind aceste cuvinte s-a folosit călugărul și s-a întors liniștit la chilia lui.

— Cîțiva călugări tineri i-au cerut părintelui Paisie cuvînt de folos, iar el le-a spus:

— De trei lucruri trebuie să se păzească mai mult călugărul: de beție, de iubirea de argint și de vorbirea cu femei.

— Un alt călugăr l-a întrebat: Părinte Paisie, dați-mi un cuvînt de folos.

— Lasă-te întotdeauna în voia lui Dumnezeu și vei avea pace în sufletul sfinției tale. Fă ce ți se poruncește, nu lucra nimic fără binecii- vîntare, cînd nu știi întreabă, iar cînd nu ai pe cine întreba, roagă-te și Dumnezeu îți va arăta calea cea mai bună.

— Dar cînd sînt lăsat să aleg singur și nu știu care este voia lui Dumnezeu, ce să fac?

— Roagă-te stăruitor cu post și metanii, măcar trei zile, și ascultă de glasul conștiinței. Cum te îndeamnă ea mai mult, aceea este și voia lui Dumnezeu.

— Odată l-au întrebat cîțiva frați : Părinte Paisie, oare de ce nu mai avem dragoste de rugăciune și nu alergăm la biserică cu aceeași rîvnă și evlavie ca la început, cînd am venit la mînăstire?

— Noi sîntem de vină, pentru că slujim mai mult grijilor pămîntești, decît lui Dumnezeu. Am citit la Sfîntul Isaac Șirul aceste cuvinte despre ‘rugăciune: „Semn al răcirii duhovnicești este urîrea rugăciunii”. Și în alt loc: „Dacă călugărul face altceva în vremea rugăciunii, acela este batjocorit de diavolul”. Așadar, dacă părăsim pravila bisericii, și Dumnezeu ne părăsește pe noi. Dacă înlocuim rugăciunea rînduită la biserică și la chilii cu grija celor trecătoare, sîntem batjocoriți de diavoli, că misiunea călugărilor este una singură: să-l laude neîncetat pe Dumnezeu și să se. roage pentru lume și pentru iertarea păcatelor. Numai porunca ascultării de la cel mai mare și slujirea bolnavilor în vremea rugăciunii ne scutește de a merge la biserică. Dar și atunci sîntem datori să ne rugăm cu rugăciunea minții. Răcirea dragostei și împuținarea rîvnei pentru cele sfinte, și mai ales pentru biserică, este semnul pustiirii noastre.

— Unui ieromonah tînăr îi dădea bătrînul aceste sfaturi:

— Să nu primești femei în chilie ca să le dai sfaturi, că este mare primejdie, mai ales pentru călugărul tînăr. Dacă cer sfat de folos, vorbește-le în biserică, iar nu în chilie, și dacă te caută, nu te bucura, ci teme-te, că este primejdie. Că din vorbirea cu femei vine și căderea!

— Doi frați începători i-au cerut bătrînului cuvînt de mîngîiere și folos sufletesc. Iar bătrînul, suspinînd, le-a zis:

— Am citit la Sfîntul Teodor Studitul acest cuvînt: „Sfinte sînt coapsele acelea care au sămînță în Sion”! Binecuvîntați și sfințiți sînt părinții voștri care v-au născut și v-au dăruit lui Dumnezeu. Trăiți cu bucurie

39 „Și am trimis pre frați, ca nu îndeșert să fie lauda noastră cea pentru voi în partea aceasta; ca precum am zis, să fiți gata; Ca nu cumvà de vor venì împreună cu mine Machedoneni, și vă vor aflà pre voi negătiți, să ne rușinăm noi (ca să nu zicem voi) întru starea aceasta a laudei. Drept aceea de nevoe a fì am socotit a îndemnà pre frați, ca să vie mai înainte la voi, și să gătească binecuvântarea voastră cea mai înainte făgăduită, ca să fie aceea gata, așà ca o binecuvântare, iar nu ca o lăcomie. Iar aceasta zic: cel ce seamănă cu scumpete, cu scumpete va și secerà; iar cel ce seamănă întru binecuvântare, întru binecuvântare va și secerà. Fiecare să deà precum se îndură cu inima; nu dintru mâhnire, sau de silă; că pre dătătorul de bună voie iubește Dumnezeu. Și puternic este Dumnezeu să prisosiască tot darul spre voi; ca întru toate pururea toată îndestularea având, să prisosiți spre tot lucrul bun;” **2 Corinteni 9** 3-8

40 „Iată, eu vă trimit pre voi ca oile în mijlocul lupilor. Deci fiți înțelepți ca șerpii și blânzi ca porumbeii. Și vă feriți de oameni, că vă vor dà pre voi în soboare, și întru adunările lor vă vor bate pre voi. Încă și înaintea domnilor și a împăraților veți fì duși pentru mine, întru mărturie lor și limbilor. Iar când vă vor dà pre voi, nu vă grijiți cum, sau ce veți grăì, că se va dà vouă într’acel ceas ce veți grăì; Că nu voi sunteți cei ce grăiți, ci Duhul Tatălui vostru este carele grăește întru voi. Și va dà frate pre frate spre moarte și tată pre fecior, și se vor sculà feciorii asupra părinților și îi vor omorî pre dânșii. Și veți fì urâți de toți pentru numele meu. Iar cela ce va răbdà până în sfârșit, acela se va mântuì. Iar când vă vor gonì pre voi într’această cetate, fugiți în cealaltă. Amin grăesc vouă: nu veți sfârșì cetățile lui Israil până când va venì Fiul Omului. Nu este ucenic mai pre sus de dascălul său, nici slugă

mai pre sus de domnul său. Ajunge ucenicului să fie ca dascălul său, și sluga ca domnul său. Dacă pre stăpânul casei l-au numit veelzevul, cu cât mai vârtos pre casnicii lui? Deci, nu vă temeți de dânșii, că nimic nu este acoperit, care să nu se descopere, și ascuns, care să nu se cunoască. Ceeace grăesc vouă la întunerec, să spuneți la lumină; și ce auziți la ureche, să propoveduiți deasupra caselor. Și să nu vă temeți de cei ce ucid trupul, iar sufletul nu pot să'l ucidă, ci să vă temeți mai vârtos de cela ce poate să piarză și trupul și sufletul, în gheena."
Matei 10 16-28

41 „Și au zis și către oarecari ce se nădăjduiau întru sine cum că sunt drepți și defăimau pre ceilalți, pilda aceasta: Doi oameni s'au suit în Biserică să se roage, unul Fariseu și altul Vameș. Fariseul stând, așà se rugà întru sine: Dumnezeule, mulțumescu'ți, că nu sunt ca ceilalți oameni, răpitori, nedrepți, preacurvari, sau ca și acest Vameș. Postesc de două ori în săptămână, dau zeciuială din toate câte câștig. Iar Vameșul de departe stând nu vreà nici ochii săi la cer să'i ridice, ci îșî bateà pieptul său zicând: Dumnezeule, milostiv fì mie păcătosului. Zic vouă, s'a pogorît acesta mai îndreptat la casa sa, decât acela, că tot cel ce se înalță pre sine, se va smerì; iar cel ce se smereşte pre sine, se va înălță."
Luca 18 9-14

42 „Zis au Iisus: acum s'au proslăvit Fiul Omului, și Dumnezeu s'au proslăvit întru el. Dacă s'au proslăvit Dumnezeu întru el, și Dumnezeu va proslăvì pre el întru sine, și îndatăș îl va proslăvì pre el. Fiilor, încă puțin cu voi sunt. Căutà-măveți; și precum am zis Iudeilor, că unde eu merg, voi nu puteți veni; și vouă zic acum: Poruncă nouă dau vouă, ca să vă iubiți unul pre altul; precum eu v'am iubit pre voi, ca și voi să vă iubiți unul pre altul. Întru aceasta vor cunoaşte toți că ai mei ucenici sunteți, de veți aveà dragoste întru voi."
Ioan 13 31-35

și multă dragoste în casa lui Dumnezeu. Mînăstirea este Ierusalim și Sion duhovnicesc. De nevoința noastră de aici depinde dobîndirea Ierusalimului ceresc. Să fiți fericiți că sînteți aruncați în brațele Domnului și locuiți în curțile casei Dumnezeului nostru. Cîți n-ar dori să fie aici cu voi, să cînte împreună cu voi, să se roage și să se bucure împreună cu voi în acest cin îngeresc, dar n-au fost chemați și aleși de Dumnezeu. Deci, bucurați-vă și așteptați mila Lui.

— Un duhovnic i-a cerut bătrînului sfat, iar el i-a zis :

— Cel mai greu pentru preot este Sfînta Liturghie și Spovedania. Unii s-au smintit și chiar au căzut de la spovedanie. Preotul de aceea se cheamă duhovnic, pentru că el este lumină pentru ceilalți și poartă în el darul Duhului Sfînt. Și dacă are în el pe Duhul Sfînt, el nu se smintește de neputințele oamenilor, că este Harul deasupra lui și poate să lecuiască sufletele oamenilor. Iar dacă este pătimaș, Duhul Sfînt nu lucrează în el și ușor se smintește cînd aude păcatele oamenilor. Un astfel de preot nu trebuie să spovedească lumea. Duhovnicia se dă, după Canoane, numai celor mai vîrstnici și cercați. Duhovnicul trebuie să fie lumină pentru toți, părinte pentru toți, sfetnic bun și povățuitor iscusit de suflete. Să fie păstor adevărat, iar nu năimit, care slujește cele sfinte pentru bani și cîștig pămîntesc. El trebuie să fie ca o luminare în sfeșnic, ca să lumineze tuturor, iar nu sub pat. Duhovnicul, chiar dacă se smintește uneori de păcatele oamenilor la spovedanie, în nici un caz el nu trebuie să smintească pe credincioși, că atunci a pierdut toată osteneala. Oridecîteori spovedim, sîntem datori mai întîi să ne rugăm, apoi să fim blinzi și cu dreaptă socoteală și cu darul lui Dumnezeu putem dobîndi pe mulți.

— Un frate de mînăstire a cerut cuvînt de folos de la părintele Paisie, iar sfinția sa i-a spus:

— Cel mai bun sfat care ți-1 dau este să ai răbdare în mînăstire la toate. Că dacă sfinții răbdau chinuri de moarte de la păgîni pentru dragostea lui Hristos, cum noi să nu răbdăm un cuvînt de mustrare de la creștini și de la părinții noștri care au pe Dumnezeu și vor să ne mîntuiască?

— Un alt frate l-a întrebat pe bătrînul: Părinte, ce să fac în vreme de ispită, ca să nu mă biruiască?

— Frate, una să faci: să te rogi și să rabzi pînă vine eliberarea. Ai văzut: cînd vine ploaia cu fulgere, cu tunete și furtună, fugi în casă la adăpost; iar după ce trece furtuna ieși din nou afară. Așa și în nunăstire. Cînd vin ispitele și te împresoară, fugi la rugăciune în biserică, fă un paraclis la Maica Domnului, închină-te la sfînta Cruce, citește o catismă sau două din Psaltire; iar după ce trece ispita și se face liniște în suflet, ieși din nou la ascultare și mulțumește lui Dumnezeu că te-a acoperit în vremea necazului.

— Unui frate care voia să plece în altă mînăstire i-a dat acest sfat:

— Este păcat să te duci de voia ta în altă mînăstire, că nu ai răspuns înaintea lui Dumnezeu. Că dacă pleci nealungat din mînăstire sau din țară, îți faci voia ta și nu împlinești cuvîntul lui Hristos care zice: „De vă vor alunga din cetatea aceasta, duceți-va în altă cetate..." [40]

— O femeie bolnavă s-a mărturisit la bătrînul și a cerut canon, iar el i-a răspuns:

— Canonul bolnavului este patul suferinții. Să rabzi boala cu mulțumire și te mîntuiești. Cit mai poți, zi „Tatăl nostru", rugăciunea „Doamne lisuse", „Sfinte Dumnezeule", „Crezul", „Doamne, ajută" și dacă nu cîrtești în boală și te spovedești regulat, dobîndești viața veșnică înaintea multora.

— Unii. bătrîni l-au întrebat pe părintele Paisie: Care este cel mai greu păcat în lume, astăzi?

— Cel mai greu păcat pe care îl fac oamenii astăzi este necredința în Dumnezeu, că de aici se nasc toate păcatele pe pămînt. Că dacă omul nu crede și nu se teme de Dumnezeu, nu mai are nici un sprijin, nici o nădejde, nici o bucurie, nici un scop pe pămînt și cade în toate relele și în prăpastia deznădejdii, de care să ne izbăvească Hristos și Maica Domnului.

— Odată au venit cîțiva preoți duhovnici la părintele Paisie și l-au întrebat despre taina Sfintei Spovedanii. Iar bătrînul suspinînd, le-a zis:

— Ei, părinților, duhovnicia este grea, mai ales în zilele noastre! Păcate multe, credință puțină, rugăciune din fugă, vremuri de pe urmă... Numai mila Lui ne poate mîntui!

— Și iarăși l-au întrebat: Este bine să primim la spovedanie pe cei pătimași, care nu se pot lăsa de păcate?

— Sîntem datori a primi la mărturisire pe orice păcătoși; încă cu toată dragostea. Căci chiar de nu fac canonul, măcar știu cît de mare este păcatul și ce osîndă îi așteaptă de nu se vor pocăi. Astfel, poate se îndreaptă și ei și părăsesc cele rele în viitor.

— Apoi iarăși l-au întrebat pe bătrînul: Predica în biserică, rugăciunea pentru toți,

sfătuirea mirenilor, milostenia și celelalte fapte prin care căutăm să folosim pe credincioși, ne ajută la mîntuire?

— Dacă pentru un pahar de apă dat în numele Domnului nu ne vom pierde plata, cu atît mai mult pentru rugăciune, sfătuite și milostenie făcută cu credință și dragoste. Numai să nu ne biruim de iubirea de argint și de slava deșartă, că mîndria și lăcomia ne jefuiesc toată plata ostenelilor noastre și ne aduc încă și osîndă. Să învățăm din pilda fariseului[41]*. Gîndul și părerea că el este mai bun decît vameșul, acelea l-au osîndit înaintea lui Dumnezeu.*

— Cum pot scăpa de părerea de sine și de gîndurile cele necurate? l-a întrebat un fiu duhovnicesc.

— Prin aducerea aminte de ceasul morții. Să nu uităm ce am fost înainte de a fi, ce după naștere, ce sîntem astăzi și ce vom fi mîine și să le atribuim toate lui Dumnezeu.

— Dacă învăț pe alții în biserică și acasă, a zis același, dar nu fac ce spun, cad sub osîndă Iui Dumnezeu? Ce trebuie să fac pe viitor? Iar părintele Paisie a răspuns:

— Aici și eu sînt vinovat. Dar m-am mărturisit duhovnicului meu că nu fac ce învăț pc alții și el mi-a spus să fac asemenea celui cu talanții din pilda Mîntuitorului, adică să nu-i îngrop, spre osîndă, ci să-i dau la alții care pot lucra cu ei și aduc dobîndă. Chiar dacă noi sîntem leneși, să dăm argintul, adică darul dat nouă, înțelepciunea, cuvîntul de învățătură, o carte bună, celor harnici și mai rîvnitori care lucrează cu el. Și așa înmulțim talantul, împrumutîndu-ı unii altora și ajutînd la mîntuirea oamenilor.

— Ce sfat mai de folos dați ucenicilor de prin mînăstiri și sate, care vă iubesc și se roagă pentru mîntuirea sfinției voastre?

— Să trăiască în dragoste desăvîrșită unii cu alții, să se roage mereu, să iubească biserica și citirea sfintelor cărți, să asculte de duhovnicii lor, să facă multă milostenie, că aceea poate mult la Dumnezeu și să fie întru toate smeriți și blînzi. Cu un cuvînt, să facem cu toții fapte vrednice de rai și să nu uităm de moarte niciodată. De vom face așa, sigur ne mîntuim!

— Unul din ucenicii mai apropiați i-a zis bătrînului: Ce cuvînt de învățătură îmi lăsați ca testament, pentru a mă mîntui și pe mine și a ajuta și pe alții pe calea mîntuirii?

— Să facem și noi ceea ce învățăm pe alții, și tot ce facem în viață să fie spre slava lui Dumnezeu și spre folosul aproapelui, că „dragostea acoperă mulțime de păcate". Acest testament vă las tuturor ucenicilor, mei, adică testamentul dragostei, cum ne învață însuși Mîntuitorul: „întru aceasta vor cunoaște oamenii că sînteți ucenicii Mei, de veți avea dragoste între voi" [42] (***Ioan 13*** *35*).

— Unde ați dori să aveți mormîntul, părinte Paisie? l-a întrebat ucenicul său.

— Aș fi. voit ca unde îmi va ieși, sufletul din sărmanul meu trup, acolo să-mi fie mormîntul. Deocamdată, aici în Schitul Sihla doresc să mă pocăiesc.

— Ce legămînt duhovnicesc aveți cu părintele Cleopa? l-a întrebat același ucenic.

— În toamna anului 1935 părintele Cleopa venea din armată și a trecut pe la mine, la schitul Cozancea, să ia binecuvîntare. Și la plecare cum îl petreceam prin pădure, l-am întrebat:

— Ei, acum ce ai de gînd să faci, frate Costache? că încă nu era călugăr. Rămîi la Cozancea? Sau te duci din nou la Sihăstria?

— M-aș duce tot la Sihăstria, părinte Paisie, unde am stat cinci ani și unde sînt mormintele fraților mei. Acolo am mai multă liniște...

Atunci ne-am descoperit amîndoi, am stat în genunchi, am făcut trei metanii și eu am zis această rugăciune: „Doamne, binecuvîntează făgăduința noastră ca să fim amîndoi împreună, și în veacul acesta și în cel ce va să fie. De voi muri eu întîi să fie el la capul meu, iar de va muri el întîi să fiu eu la capul lui! Amin!" Apoi ne-am sărutat amîndoi și ne-am despărțit... De părintele Cleopa sînt legat cu inima cel mai mult în viața aceasta!

— Vă mulțumesc, părinte Paisie, pentru aceste frumoase cuvinte de folos sufletesc.

— Să ne vedem cu toții lă ușa Raiului, părinte Ioanichie!

— Amin !

Sfântul Preot Mucenic Ilarion Felea

†18 septembrie 1961

Preot dr. Pavel Vesa, *Clerici cărturari arădeni de altădată*, Editura Gutenberg Univers, Arad, 2008, p. 429-437

Preot și profesor de teologie, rector al Academiei Teologice din Arad până în 1948, prin viața, activitatea și destinul său de martir al Bisericii și Neamului românesc, părintele Ilarion V. Felea a devenit o personalitate distinsă de care istoria bisericească și națională va trebui să țină seama de acum încolo.

S-a născut la 21 martie 1903, „în vinerea de Florii", în localitatea Valea Bradului din județul Hunedoara, fiul preotului Ioan și a preotesei Marta. În notițele sale autobiografice din 1958, avea să-și amintească despre fiecare dintre frații săi: „Am fost la părinți 9 copii (al zecelea: Gheorghe cel mai mare a murit în vârsta de 6 ani la Ciuruleasa), - 6 feciori și trei fete: 1. Ioan dr în Teologie, fost preot în Pecica și duhovnic al Internatului Facultății de Teologie din București [...] 2. Victor (n. în 1893) e profesor de matematică în Oradea și Arad, licențiat în matematici și dr în Drept. 3. Maria, e soția preotului Miron Popovici din Mihăileni (raion Brad); 4. Aurelia, măritată cu meseriașul Ilie Paicu din Brad, amândoi sunt decedați. 5. Miron, dr în Drept, a fost avocat în Pecica și în Arad acum e pensionar în Arad. 6. Elisabeta a fost căsătorită cu Cornel Grozescu fost comisar de poliție. 7. Eu Ilarion- Virgil; 8. Gheorghe, licențiat în drept, a decedat la Odesa în 21 octombrie 1941 ca maior magistrat. 9. Traian profesor de muzică în Dumbrăveni, Brad și Cluj".

Școala primară a făcut-o în comuna natală, între anii 1910-1914. În toamna anul 1914 s-a înscris la Gimnaziul ortodox român din Brad pe care l-a absolvit în anul 1918. în toamna anului 1918 s-a înscris în clasa a V-a la Liceul „Andrei Șaguna" din Brașov unde a urmat cursurile până la Crăciun, mutându-se din nou la Brad „unde s-a deschis pentru întâia oară clasa V la Liceul Avram Iancu. La Brad am isprăvit și clasa a VI de liceu". Clasele a VII-a și a VIII-a, le-a făcut la Liceul „Moise Nicoară" din Arad (1920-1922), unde și-a luat și diploma de bacalaureat. Între anii 1922-1926 a urmat cursurile Academiei Teologice „Andreiene" din Sibiu, unde, la 22 iunie 1926, a susținut examenul de calificare preoțească.

De la 15 ianuarie 1927 la 31 august 1927 a funcționat ca profesor suplinitor la Liceul „Avram Iancu" din Brad. La 23 iulie 1927 s-a cununat, în biserica din Crișcior, cu tânăra Valeria, fiica învățătorului, apoi notar comunal în Crișcior, Ioan Faur și a soției Elisabeta născută Todea. în 29 iulie 1927 a fost hirotonit diacon, apoi preot de către mitropolitul dr. Nicolae Bălan, în capela Mitropoliei din Sibiu. în ziua de 6 august 1927 a fost instalat preot în comuna natală, unde a slujit până la 31 august 1930, când s-a transferat la parohia Arad-Șega, unde a continuat lucrările de zidire a bisericii, terminarea, sfințirea și înzestrarea noului locaș de cult cu cele necesare; transformarea clădirii fostei școli confesionale într-un veritabil centru cultural. La 24 martie 1936 a candidat la postul de protopop al Lipovei. Începând cu 20 mai 1939 a fost numit preot paroh al IV-lea al parohiei Arad-Centru (1939-1958).

După hirotonirea întru preot, în paralel, a urmat cursurile Facultății de Litere și Filozofie ale

Universității din Cluj (1929). Subiectul tezei de licență a fost: *Arta poetică a lui Horațiu*. Între anii 1930-1932 a urmat cursurile Facultății de Teologie a Universității din București, unde, la 20 decembrie 1932, și-a luat licența cu subiectul *Mântuirea din punct de vedere ortodox, catolic și protestant*. în zilele de 21-25 octombrie 1935 s-a înscris la doctorat la aceiași facultate din București, iar la 30 octombrie 1939 a obținut doctoratul, cu teza *Pocăința, studiu de documentare teologică și psihologică*.

În anul școlar 1937-1938 a funcționat ca profesor suplinitor la Academia Teologică din Cluj, unde a predat *Dogmatică și Sectologie*, iar în anul școlar 1938-1939 la cea din Arad, în locul preotului profesor dr. Teodor Botiș care s-a pensionat. Aici a predat *Teologia Dogmatică*, *Apologetica*, *Dogmatica și Mistica*. în câțiva ani a predat și *Morala* și *Omiletica practică*. în iulie 1947, în urma cererii de retragere de la conducerea Academiei Teologie a preotului profesor dr. Simion Șiclovan, rectoratul a fost încredințat lui Ilarion Felea, post în care a funcționat până la desființarea școlii (31 decembrie 1948), și contopită cu cea din Cluj.

Există o mărturie epistolară că după plecarea preotului profesor dr. Dumitru Stăniloaie de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu la cel din București, catedra rămasă vacantă i-a fost oferită preotului Ilarion Felea. În aprilie 1948, episcopul vicar Teodor Scorobeț scria din Sibiu profesorului Il. Felea la Arad, propunându-i ocuparea catedrei vacante de Dogmatică. Preotul Ilarion Felea, la 14 aprilie 1948, răspunde că este onorat de propunerea care i se face însă motivează problemele pecuniare care îl împidică să se mute. Probabil că după atâția ani petrecuți la Arad se simțea mai legat de arădeni decât de sibieni.

A fost și redactor la revistele „Biserica și Școala" (1939-1945) și „Calea Mântuirii" (5 septembrie 1943 - 3 iunie 1945; 1 ianuarie - 22 decembrie 1946) în care a publicat sute de articole, studii și predici. De la el ne-au rămas mai multe cărți de teologie și cultură. A mai fost colaborator la „Revista Teologică" și „Telegraful Român" din Sibiu, „Biserica și Școala", „Calea Mântuirii", „Apărarea Națională", „Aradul", „Granița", toate din Arad, „Renașterea" și „Viața ilustrată" din Cluj, „Zărandul" din Brad, „Lumina satelor" și „Oastea Domnului" din Sibiu, „Duh și Adevăr" de la Timișoara. A fost redactor la *Calendarul eparhiei*, „Biserica și Școala" (1939-1947) și „Calea Mântuirii" (1943-1947).

Pentru merite deosebite obținute în domeniul bisericesc, cultural și în învățământul teologic, episcopul Andrei Magieru i-a acordat rangul de iconom-stavrofor, fiind hirotesit în biserica episcopală în ziua de Crăciun a anului 1947, „după 21 ani de serviciu (10 ani profesor de Teologie)".

Activitatea intelectuală nu putea să-l rețină a sluji zilnic, să spovedească, mai ales tineretul, să se implice în formarea lor, prin nenumăratele conferințe pentru elevi și studenți, organizate din inițiativa episcopului Andrei Magieru. înzestrat cu har de la Dumnezeu, atrăgea mulțimea de tineri. Erau atrași de cuvântul său, care însuflețea inimile lor să săvârșească faptele evanghelice, să săvârșească sfințenie.

După anul 1944 a intrat în vizorul autorităților represive ale noii puteri totalitare instalate la conducerea țării, al poliției politice comuniste. în seara zilei de 7 martie 1945, „pe la ora 21, o echipă din F.N.D. (Frontul Național Democrat), m-a poftit la Poliție, din ordinul F.N.D. Echipa era compusă dintr-un polițist (sergent), doi tineri minoritari (unguri sau evrei) și Zaharia Matcău muncitor la atelierele C.F.R. Arad, conducătorul echipei. Asigurat de el că împotriva mea nu se află nici o vină, și că a doua zi voi fi eliberat, am fost reținut totuși la poliție, fără de nici un interogator. Mâncare de acasă, dormit pe jos. În 25-26 am fost vizitați toți deținuții (C. Magieru, I. Ungureanu, frații Noveanu, Păușești și Dna Preda, T. Mărușteru, ing. Tripa etc.), spovediți și cuminecați de către P.S.S. Episcopul Andrei Magieriu. Se zvonea că ne duce în lagăr, la Tribunalul Poporului; în Rusia, la zid, etc. Mari emoții, mai ales în zilele de 29-30 III" - avea să-și amintească Ilarion Felea.

În dimineața zilei de 30 martie 1945, „pe la ora 6, am fost adunați în curtea Chesturii, încadrați de polițiști și comisari, având în frunte pe evreul Puries (dat afară de la Fabrica de Textile pentru furt), am fost duși la gară, unde 38 persoane cu bagaje, am fost înghesuiți într-un vagon de vite, păziți de 5 polițiști și cu agenții Lițiu și Nichici (muncitor de la Astra). În jur mai erau, la gara Arad, tot felul de agenți secreți, ca Binder, Stern Fiul, Darida ș.a. De vineri dimineața am călătorit - cu mari întreruperi - până marți dimineața, de la Arad până la Caracal, în lagăr pentru deținuți politici. Instalați în cabana 26, cu ploeșteni, câțiva bucureșteni și sași de la Mediaș, în paturi (3) suprapuse. Jos eram cu C. Magieru, C. Gane (autorul Vieților de Doamne și Domnițe), P. P. Panaitescu prof. univ. La cap Petre Pascu poetul. Deasupra ing. V. Haret și adv. C. Ivănceanu din Ploiești. Regim de fasole, cartofi și varză...și ploșnițe. Binefăcătoare apa cu dușuri și vara frumoasă".

După mărturisirile preotului II. V. Felea, în lagăr erau circa 100 de preoți, care au slujit Vecernii, Utrenii, Sfinte Liturghii, Sfintele Taine a Mărturisirii

și Cuminecăturii, Slujba învierii în curtea lagărului, Parastase. În 29 iulie arădenii din lagăr au fost vizitați de episcopul Andrei Magieru. În ziua de 18 august 1945 primește vestea, că în urma cercetării dosarului și a purtării în lagăr, „s-a constatat că suntem nevinovați și eliberați". După 24 de săptămâni (168 zile) de detenție, în ziua de 21 august a ajuns acasă la Arad. Astfel s-a încheiat calvarul lagărului de la Caracal.

După eliberarea din lagăr, preotul profesor dr. Ilarion V. Felea, ignorând contextul nefavorabil în care ajunsese țara și Biserica își făcea datoria de slujitor al lui Dumnezeu, în mod exemplar, cu curaj, competență și demnitate. Prin predici, conferințe și lecțiile de la catedră, expunea învățătura și misiunea Bisericii Ortodoxe demascând păcatele sistemului comunist. Predicile rostite în catedrală atrăgeau tot mai mulți credincioși nemulțumiți de noul regim opresiv instaurat la putere.

Toate acestea i-au atras ura regimului comunist și a uneltelor sale. A mai fost arestat de două ori pentru „uneltire împotriva ordinii sociale". Era acuzat și că în perioada anilor 1940-1941 a scris un număr de șapte articole în revista „Biserica și Școala", cu conținut fascist prin care încerca să aducă anumite argumente că războiul împotriva URSS-ului ar fi un război just iar „inculpatul a comis această faptă în mod conștient, știind că prin activitatea sa publicistică contribuie la instaurarea regimului fascist din țara noastră și la reprimarea organizațiilor muncitorești progresiste".

Prima arestare a avut loc la 6 ianuarie 1949, în urma unei percheziții domiciliare efectuată la ora 3 dimineața, după două ore având loc și aducerea sa la sediul Securității din Arad, închis în celula cu numărul 5. „În 18 I cu Tudor la Penitenciarul Arad (celula 82). Învierea și concursul pentru credință (cu păr. Bodea C. și Rusa). 9-12 IX la Securitate (lemne); de asemenea între 27 IX - 6 X. în 8 X la Timișoara. În 25-26 X procesul la Timișoara. În 25-26 procesul la Tribunalul Militar: pentru nedenunțarea complotului C. Gligor și P. Boldur din Conop. Rafila îmi amintea de arestarea studenților, de sfințirea Troiței de la Șepreuș, de cafeaua de la Teologie și de așteptarea anglo-americanilor". În ziua de 28 octombrie 1949 a fost condamnat, de Tribunalul Militar Timișoara, la un an închisoare corecțională, pentru „omisiune de denunț". A fost întemnițat 9 luni în Arad, o lună în Timișoara și două luni la Aiud (14 noiembrie - 5 ianuarie 1950). În ziua de 7 ianuarie 1950 a fost eliberat din închisoare.

Prin decizia Ministerului Cultelor nr. 1890/1949, publicată în Monitorul Oficial din 27 ianuarie 1949, a fost scos din învățământul teologic. „Motivul scoaterii din învățământ: Duhul Adevărului (câteva pasagii, indicate probabil de V. Popescu), motiv care putea exclude și espune pe toți vlădicii și pe toți profesorii de Teologie ort.".

După eliberare fiind scos din învățământul teologic și din bugetul Statului „pentru atitudine antidemocratică". A funcționat ca bibliotecar al Episcopiei arădene, apoi, la 1 iulie 1952 a fost repus în drepturi la biserica parohiei Arad-Centru. Aici, prin predicile și cuvântările rostite care nu erau pe linia trasată de regim comunist, i-au atras din nou intrarea în conflict cu autoritățile comuniste.

La 3-4 septembrie 1958 a avut parte de o altă percheziție la domiciliul său din Arad, iar în ziua de 25 septembrie 1958 a fost arestat din nou și judecat. În acele zile au mai fost arestați și alți preoți și călugări arădeni. După acest incident, din mărturia maicii Patricia Codău, aflăm că „Episcopia, la insistențele împuternicitului (de culte n. n.) a organizat o ședință fulger, în cadrul căreia a transmis o telegramă conducerii statului de atunci, prin care se desolidarizau de activitatea acestor preoți, la care eu am declarat că nu mă desolidarizez deoarece activitatea lor a fost pur creștină, morală, teologică, conform sfintei tradiții ortodoxe românești. La proces părintele Părintele Felea a fost condamnat pentru că nu a ținut seamă de dispozițiile politice, care se refereau la includerea în cadrul predicilor a luptei pentru pace. Martorul acuzator, fostul student, finul duhovnicesc al Părintelui Felea, a declarat la proces că Părintele Felea n-a predicat pentru lupta pentru pace, iar Părintele s-a apărat spunând că el a propovăduit pacea creștină și pacea în Hristos, în familie și societate".

„Ancheta se făcea acum altfel decât în 1948-49, când îți scriai tu declarația, sub presiunea maltratării, ci anchetatorul scria răspunsul la interogatoriul ce ți-1 făcea. Părintele Ilarion nu semna niciodată scrisul aceluia, dacă nu era fidel cu declarațiile Părintelui, riscând orice presiune fizică. Acuza a fost următoarea: Ai știut că în 1948 Biserica a fost desprinsă de stat, și totuși ai continuat să faci religie cu tineretul în biserică, antrenându-1 într-un număr deosebit de mare; de ce ai făcut-o? Acesta a fost actul de acuzare", mărturisea preotul Tudor Demian despre unele din acuzele aduse colegului său preotul Ilarion Felea.

La 14 martie 1959, preotul Ilarion V. Felea a fost condamnat de către Tribunalul Militar Cluj, la 20 de ani muncă silnică și 8 ani degradare civică, pentru „activitate intensă contra clasei muncitoare și mișcării revoluționare". Detenția a făcut-o la Gherla, de unde, în 20 februarie 1960, a fost transferat la Aiud.

Aici, la 18 septembrie 1961, moare, cauza oficială a decesului, menționată în certificatul de moarte fiind: „diagnostic valvulus-jijino-ileal favorizat de stenoză sigmoido-rectală de natură neoplazică - insuficiență cardio-respiratorie". După mărturia altui deținut politic, Viorel Gheorghiță, era un „diagnostic vag, deosebit de frecvent în actele deținuților, și, ca atare, puțin probabil". Părintele Ilarion V. Felea a fost îngropat în cimitirul deținuților din Aiud, încă o victimă alături de cei mulți care au pierit în lagărele comuniste.

În conștiința românilor ortodocși a rămas prin opera sa ce vădește un teolog bine pregătit și profund. De la el ne-au rămas lucrări importante pentru teologia și cultura românească. Pe lângă studiile publicate au rămas mai multe manuscrise din care amintim: *Duhul adevărului*, *Pildele Mântuitorului*, *Despre eretici și eresuri*, *Religia culturii.* Sub titlul *Spre Tabor,* preconiza publicarea unui ciclu de patru volume: *Pregătirea*, *Curățirea*, *Luminarea* și *Desăvârșirea*.

În 1958, preotul profesor dr. Ilarion Felea mărturisea că avea „pentru viitor, dacă-mi ajută Dumnezeu, în pregătire: [...] Calendarul Bisericii cu Viețile Sfinților. Iar dacă va mai rămânea timp, o nouă ediție pentru Duhul Adevărului și pentru Religia iubirii". O parte dintre manuscrise au fost donate de urmași Bibliotecii Patriarhiei Ortodoxe Române din București. Altele au rămas în păstrarea familiei, a fiului Ioan Felea care „n-a reușit să găsească înțelegere nici la București, nici la Arad spre a le publica".

Personalitatea preotului profesor dr. Ilarion V. Felea a rămas în conștiința foștilor săi studenți ca unul dintre puținii „clerici care au putut întruni cele două calități - de a fi teolog și cărturar, în același timp. Și una și alta înseamnă, pe lângă dar și binecuvântare de la Dumnezeu, muncă asiduă, seriozitate și statornicie"

Noi nu am avut tinerețe

Noi nu am avut tinerețe
să spumege viața în cupe...
Priveam cum din crengi pădurețe
un fruct de otravă se rupe.

Nici lauri, nici mirt și nici roze
n-au vrut pentru noi să zâmbească.
Tot cerul de-atunci de moloz e,
luceafărul tânăr, de iască.

Noi nu am avut heidelberguri
cu blonde iubiri diafane.
Pe clare și verzi iceberguri,
în somn n-am plutit pe-oceane.

Cu lavaliere boeme
n-am mers pe sub harfele lunii.
Pe noi nu ne-au nins crizanteme,
nici vișinii nopții, nici prunii.

N-am tras nicio verde caretă,
n-am fost pe celeste terase.
Scriam doar pe inimi, cu cretă,
un spin... încă trei... încă șase.

Noi n-am cules aur din soare,
ci-n roșii amurguri zbătute
am strâns stropi de foc în ulcioare,
prelinși de pe cruci nevăzute.

Cântam: era sânge poemul,
hoream: curgeau lacrimi pe fețe,
zâmbeam, și-n surâs sta blestemul...
Noi nu am avut tinerețe.

Mereu șchiopătând prin dezastre,
mereu cu osânda pe frunte,
visam că tot spini sunt și-n astre,
și-n lună tot temnițe crunte.

Ce vânt secetos și fierbinte
ne-a smuls orice aripi răzlețe?
Căzuți în genunchi pe morminte,
noi nu am avut tinerețe.

Și-adună azi zdrențele anii
și visul ciubotele sparte.
În pod auzim chițoranii
cum petece rod mai departe.

Bătrâni, cu obrazul de ceață,
cu pași năclăiți în tristețe,
prin moarte-am călcat, nu prin
viață...
Noi nu am avut tinerețe.

43 „Iată, eu vă trimit pre voi ca oile în mijlocul lupilor. Deci fiţi înţelepţi ca şerpii şi blânzi ca porumbeii. Şi vă feriţi de oameni, că vă vor dà pre voi în soboare, şi întru adunările lor vă vor bate pre voi. Încă şi înaintea domnilor şi a împăraţilor veţi fi duşi pentru mine, întru mărturie lor şi limbilor. Iar când vă vor dà pre voi, nu vă grijiţi cum, sau ce veţi grăì, că se va dà vouă într'acel ceas ce veţi grăì; Că nu voi sunteţi cei ce grăiţi, ci Duhul Tatălui vostru este carele grăeşte întru voi. Şi va dà frate pre frate spre moarte şi tată pre fecior, şi se vor sculà feciorii asupra părinţilor şi îi vor omorî pre dânşii. Şi veţi fì urâţi de toţi pentru numele meu. Iar cela ce va răbdà până în sfârşit, acela se va mântuì. Iar când vă vor gonì pre voi într'această cetate, fugiţi în cealaltă. Amin grăesc vouă: nu veţi sfârşì cetăţile lui Israil până când va venì Fiul Omului. Nu este ucenic mai pre sus de dascălul său, nici slugă mai pre sus de domnul său. Ajunge ucenicului să fie ca dascălul său, şi sluga ca domnul său. Dacă pre stăpânul casei l-au numit veelzevul, cu cât mai vârtos pre casnicii lui? Deci, nu vă temeţi de dânşii, că nimic nu este acoperit, care să nu se descopere, şi ascuns, care să nu se cunoască. Ceeace grăesc vouă la întunerec, să spuneţi la lumină; şi ce auziţi la ureche, să propoveduiţi deasupra caselor. Şi să nu vă temeţi de cei ce ucid trupul, iar sufletul nu pot să'l ucidă, ci să vă temeţi mai vârtos de cela ce poate să piarză şi trupul şi sufletul, în gheena. Au doară nu se vând două pasări pentru un ban? Şi nici una dintr'însele nu cade pre pământ fără de Tatăl vostru. Iar ai voştri şi perii capului vă sunt toţi număraţi. Pentru aceea nu vă temeţi, că voi sunteţi cu mult mai buni decât paserile. Deci, tot cela ce va mărturisì pre mine înaintea oamenilor, voiu mărturisì şi eu pre dânsul înaintea Tatălui meu, carele este în ceruri. Iar cela ce se va lepădà de mine înaintea oamenilor, mă voiu lepădà şi eu de dânsul înaintea Tatălui

Sfântul Preot Mucenic Ilarion Felea [†1961]

Jalea în bucurie se va întoarce

Biserica şi şcoala, Revista oficială a Episcopiei Aradului, Anul LXIV, Nr. 28, 7 Iulie 1940, p. 233-34

Dela 28 Iunie 1940 trăim zile de doliu național.

Basarabia și nordul Bucovinei ne-au fost din nou răpite; din nou dreptul sfânt a trebuit să se încovoaie în fața forței brutale.

Câmpiile Basarabiei și grădina Bucovinei, țărișoare cu nume evocatoare de glorie, sate și orașe cu adânci rezonanțe istorice, așezăminte culturale care au intrat de mul în patrimoniul omenirii, două mitropolii, două episcopii, două facultăți de teologie, biserici istorice, mănăstiri și cetăți voevodale, cu peste două milioane suflete de Români – sunt astăzi pradă armatelor lui Antihrist.

Istoria se repetă. Tirania și lăcomia lui Ahab și Isabelei au răpit via lui Nabot, pălmuind dreptul și sugrumând strigătul lui protestatar: „Nu-ți vând moștenirea lăsată dela părinții mei".

Pentru răpirea viei și pentru crima uciderii lui Nabot a urmat blestemul și bătaia lui Dumnezeu:

- „Pe locul în care câinii au lins sângele lui Nabot, să lingă câinii și sângele vostru !" – a vestit prorocul Ilie tiranilor lacomi și ucigași.

Și profeția s'a împlinit (vezi **Cartea Regilor III 21** 1-20; **22** 18-38 și **IV 9** 30-67).

Trupul României a suferit o grea și dureroasă amputare, - dar nu de moarte. Sufletul ei a rămas întreg și neînvins.

Cu tot tributul ce am fost siliți să-l dăm, în inimile noastre însângerate harta României rămâne întreagă și indestructibilă. O purtăm în noi cu toții - vie – ca pe un odor scump, ca pe o icoană sfântă, ca pe o moștenir inviolabilă rămasă dela moși-strămoși, ca via lui Nabot dela părinți.

La răscrucea vremii noastre, cuvântul cel veșnic al Evangheliei ne strigă și ne îmbărbătează:

- *„Nu vă temeți de cei ce ucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă, ci temeți-vă mai vârtos de cel ce poate să piardă și trupui și sufletul în gheena"* [43] (**Matei 10** 28). Nu vă temeți nici de vitregia destinului, nici de moartea trupului, ci mai de grabă priveghiați să nu se furișeze dușmanii în cetatea sufletului vostru. Temeți-vă de fărădelegi. Câtă vreme altarele la care vă închinați și slujiți: Biserica, Patria și familia, cu tainele și virtuțile lor, cu poruncile și legile lor dumnezeiești, rămân în fața și în inima noastră sfinte și fără prihană, să nu ne temem, căci Dumnezeu este cu noi. Și dacă Dumnezeu este cu noi, cine este împotriva noastră? [44]... (**Romani 8** 31)

Când sufletul e curat, jertfa trupului îi sporește sfințenia și-i asigură nemurirea. Când sufletul țării e sănătos, o încercare temporală îi sporește

vitalitatea, îi oțelește virtuțile și-i garantează mărirea viitoare.

De două mii de ani, câte vremuri vijelioase, câte serii de barbari au năvălit peste noi? ... Ca furtunile ne-au îngrozit și ca puhoaiele s'au scurs, iar noi, tot pe loc am rămas – ca pietrile spălate de valurile apelor curgătoare – purificați și fortificați în voința de a supraviețui vrăjmașilor asupritori... Totdeauna după întuneric urmează lumină și după suferință bucurie. Doinele de jale se întorc și sfârșesc în cântece de vitejie și de veselie.

Preoții și poporenii Bisericii știu că pe cine iubește Domnul îi ceartă; știu că suferința este izvor de putere creatoare, cale spre desăvârșire și mijloc de sfințire. (Pentru meditație și mângâere a se citi **cap. 11-12**[45] din epistola către **Evrei**).

Crucea este puterea lui Dumnezeu care în neputințe se arată; crucea este ispășitoare de păcate și izbăvitoare de suflete. Din durerea suferită pe altarul crucii se naște biruința și bucuria învierii.

Nu există moarte pentru purtătorii de cruce. Cea mai slabă oaste din lume a fost în stare să cucerească omenirea prin puterea crucii răscolitoare și întăritoare de suflete.

- Iată ce trebuie să ne legăm de inimă în aceste zile istorice. Nicio tulburare, nicio șovăială și nicio descurajare. Totul trebuie privit prin semnul crucii ispășitoare și prin puterea credinței mântuitoare.

Preoți conducători ai poporului și voi tineri făuritori ai viitorului României, ascultați glasul Domnului:

- *„Aveți credință în Dumnezeu, căci, amin grăiesc vouă, că cel ce ar zice muntelui acestuia: Ridică-te și aruncă-te în mare și nu se va îndoi în inima sa, ci va crede că cele ce zice vor fi, va fi lui orice va zice*"[45] (**Marcu 11** 22-23)

Lozinca vieții și obiectul credinței și speranței noastre este: mutarea muntelui-monstru care s'a prăvălit peste noi.

Faptul acesta nu va constitui cea dintâi minune a Românilor. Credința creștină a Românilor a mai mutat munți și a mai secat râuri care despărțeau frații de aceeaș lege și de acelaș sânge.

Prin darul lui Dumnezeu și prin credința sufletului nostru dreptatea va învinge și jalea în bucurie se va întoarce.

Sus inimile !...

meu carele este în ceruri."
Matei 10 16-33

44 „Și știm că celor ce iubesc pre Dumnezeu, toate li se lucrează spre bine, acelora adecă cari după voință sunt chemați. Că pre cari mai înainte i-au cunoscut, mai înainte i-au și hotărît să fie asemenea chipului Fiului său, ca să fie el întâiu născut între mulți frați. Iar pre cari mai înainte i-au hotărît, pre aceștia i-au și chemat; și pre cari i-au chemat, pre aceștia i-au și îndreptat; iar pre cari i-au îndreptat, pre aceștia i-au și proslăvit. Ce vom zice dar către acestea? De este Dumnezeu pentru noi, cine este împrotiva noastră? Că cel ce nu au cruțat pre Fiul său, ci pentru noi toți l-au dat pre dânsul, cum nu împreună cu el și toate ne va dărui nouă? Cine va pârî împrotiva aleșilor lui Dumnezeu? Dumnezeu este cel ce îndreptează. Cine este cel ce judecă spre pierzare? Hristos este cel ce au murit, și mai ales care au și învieat, care și este deadreapta lui Dumnezeu, care și se roagă pentru noi. Cine ne va despărți pre noi de dragostea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau goana, sau foametea, sau golătatea, sau nevoia, sau sabia? Precum este scris: că pentru tine suntem omorîți toată ziua; socotitu-ne-am ca niște oi de junghiere. Ci întru acestea toate prea biruim pentru cela ce ne-au iubit pre noi. Pentrucă încredințat sunt, că nici moartea, nici vieața, nici îngerii, nici căpeteniile, nici puterile, nici cele de acum, nici cele viitoare. Nici înălțimea, nici adâncul, nici altă făptură oarecare, nu poate pre noi să ne despărțească de dragostea lui Dumnezeu, care este întru Hristos Iisus Domnul nostru."
Romani 8 28-39

45 „Iar a doua zi ieșind ei din Vitania, au flămânzit. Și văzând un smochin de departe, având frunze, au venit, ca doară va afla cevà într'însul; și venind la el, nimic n'au aflat, fără numai frunze; că încă nu erà vremea smochinelor.

Scrisoarea tatii

Fiule, fiule, lungă e calea...
Ca-n basm pân' la tine sunt mări și țări,
trenuri, păduri, jandarmi și ocări,
și stele ce nu ne știu jalea.

Dorul de tine mi-e așa, ca o furcă
proptită cu dinții în beregată.
Din fundul Aiudului, ochii tăi urcă
pe cer, ca doi luceferi de piatră.

Mănânc: ești în lingura mea. Fac un pas:
șchioapeți alături în fiare.
Aprind o văpaie la iconostas:
cad lacrimile tale din lumânare.

Prin somn, vine lanțul tău, blestematul,
cu mari zornăieli să mă scoale.
- Lanțule, lanțule, lasă-mi băiatul,
ferecă-mi mie gleznele goale.

Cum să-ți strămut în carnea mea chinul?
Cum să-ți beau, fiule, osânda toată?
Plecat peste neagra-i fântână sărată,
seca-i-aș, goli-i-aș veninul...

Uneori noaptea, maică-ta vine,
cu pași de iarbă din țintirim:
- Ia-ți plânsul, bătrânule, și haide cu mine,
temnița-n lacrimi adânci s-o topim...

Și răspunzând Iisus, au zis lui: de acum înainte nimeni să nu mai mănânce rod din tine în veac. Și auziau ucenicii lui. Și au venit în Ierusalim, și intrând Iisus în biserică, au început a scoate pre cei ce vindeau și cumpărau în biserică, și mesele schimbătorilor de bani și scaunele celor ce vindeau porumbei le-au răsturnat, Și nu lăsà să poarte cinevà vas prin biserică. Și învățà zicând lor: au nu este scris: casa mea, casă de rugăciune se va chemà, întru toate neamurile? Iar voi o ați făcut peșteră tâlharilor. Și au auzit Cărturarii și Arhiereii și căutau în ce chip l-ar fì pierdut pre el, că se temeau de dânsul, căci tot norodul se mirà de învățătura lui. Și dacă s'a făcut seară, au ieșit afară din cetate. Și a doua zi trecând, au văzut smochinul uscat din rădăcină; Și aducându'și aminte Petru, i-a zis lui: Învățătorule, vezi smochinul pre care l-ai blestemat, s'a uscat. Și răspunzând Iisus, au zis lor: aveți credință în Dumnezeu; Că amin zic vouă, că cela ce ar zice muntelui acestuia: ridică-te și te aruncă în mare, și nu se va îndoì întru inima sa, ci va crede că ce va zice va fì, fì-va lui orice va zice. Pentru aceasta zic vouă: toate câte cereți, rugându-vă, să credeți că veți luà, și va fì vouă. Și când stați de vă rugați, iertați orice aveți asupra cuivà, ca și Tatăl vostru cel din ceruri să ierte vouă greșalele voastre. Iar dacă voi nu veți iertà, nici Tatăl vostru cel din ceruri nu va iertà vouă greșalele voastre."
Marcu 11 12-26

46 „Apoi după patrusprezece ani iarăș m'am suit în Ierusalim cu Varnava, împreună luând și pre Tit cu noi. Și m'am suit după descoperire și le-am spus lor evanghelia care propoveduesc întru neamuri; iar deosebi celor mai aleși, ca nu cumvà să alerg în deșert, sau să fiu alergat. Ci nici Tit, care erà cu mine Elin fiind, n'a fost silit să se taie împrejur, Și pentru frații cei mincinoși ce venise, cari intrase pre ascuns să iscodească slobozenia noastră, care avem întru Hristos Iisus, ca pre noi să ne

Sfântul Preot Mucenic Ilarion Felea [†1961]

Ereticii și rătăcirile lor doctrinare

— I —

Editura România creștină, București, 1999, p. 9-17

Cuvânt înainte

De mai bine de o jumătate de veac, în sânul poporului român se desfășoară o propagandă sectantă care a luat proporții îngrijorătoare. Ceea ce n-a izbutit să înfăptuiască propaganda calvină în veacul al 17-lea și propagandă catolică în veacul al 18-lea, ruperea unității de credință creștină a poporului român, - a reușit în parte propaganda eretică și sectantă în prima jumătate a veacului al 20-lea. Din oraș în oraș, din sat în sat și din casă în casă mișună predicatorii sectanți, căutând să atragă prozeliți, pentru adunările lor. Numărul lor este în continuă creștere. A nu recunoaște acest fapt înseamnă cu adevărat a ne ascunde capul în nisip, ca struțul rămas cu trupul întreg în primejdie de moarte.

Noi nu credem că cineva se poate mântui atacând preoții și altarele, icoanele din biserici, crucile de pe cupole și sfinții din cer, sau și numai uitându-se mereu la buruienile din grădina vecinului. Dar vedem și trebuie să recunoaștem că Biserica este asaltată și atacată fără încetare. Este atacat crezul nostru, este atacat cultul nostru, este atacată conduita noastră morală, ca și când am fi un neam de oameni cu totul străin de cuvântul Evangheliei.

Suntem datori să ne apărăm, să dovedim credința ortodoxă în fața eresurilor eterodoxe. Ne obligă la aceasta Mântuitorul și Evanghelia, Apostolii și Sfinții Părinți, Biserica, știința și conștiința. A nu ne apăra înseamnă a ne face vinovați și în fața oamenilor, și în fața lui Dumnezeu.

Paginile acestei cărți sunt lămuriri și răspunsuri la asalturile sectanților și la atacurile ereticilor cele mai de căpetenie. Toate răspunsurile noastre sunt izvorâte din cea mai curată dorință de pace, din cel mai treaz simț de răspundere față de credința creștină, cea dreaptă și mântuitoare, și din cea mai sfântă convingere pe care trebuie să o aibă tot creștinul, că *adevărul Evangheliei trebuie să rămână neclintit*[46] (**Gal. 2** 5).

Citește-le, creștine, cu cea mai mare luare-aminte și te vei încredința că așa după cum pruncii nu-și găsesc o fericire mai mare decât în brațele părinților, tot așa nici noi creștinii nu vom găsi nicăieri mai sigur adevărul Evangheliei și harul mântuirii, decât în sânul Bisericii străvechi a părinților și străbunicilor noștri, întemeiată nu de oameni, ci de însuși Mântuitorul și Domnul nostru Iisus Hristos.

Un Domn, o credință

„Toți să fie una..."

DUPĂ PREDICA DE PE Munte (**Matei 5-7**), cea mai frumoasă - dumnezeiesc de frumoasă - cuvântare pe care a rostit-o Mântuitorul lumii, Iisus Hristos, este cea de la Cina de Taină (**In 13-17**). În ea se cuprind cuvintele de rămas bun, adresate Apostolilor la Cină, înainte de răstignire. În cultul Bisericii, cuvântarea aceasta e cea dintâi în rândul celor 12 evanghelii, care se citesc în seara din Joia Patimilor.

Aici vorbește Mântuitorul despre marile și veșnicele adevăruri ale religiei creștine: despre Dumnezeu Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, despre porunca cea nouă a iubirii, despre pacea și prietenia cea adevărată, despre ura și răutatea lumii, despre suferințele și prigoanele creștinilor, despre întoarcerea Fiului la Tatăl și trimiterea în lume a Duhului Sfânt - Mângâietorul și sfințitorul omenirii, despre viața veșnică, credință și rugăciune.

Cuvântarea se încheie prin rugăciunea de mare Arhiereu (**Evr. 4** 14-16; 5-7) și Mijlocitor (**I In 2** 1-2[47]; **Evr. 9** 14-15[48]; **12** 24[49]; **I Tim 2** 5-6[50]), pe care Iisus Hristos o înalță către Tatăl, pentru Sine, pentru ucenici și pentru toți credincioșii Bisericii (**In 17**).

Pentru sine, Iisus Hristos Se roagă Tatălui ca să-L proslăvească, în ceruri, cu slava pe care a avut-o înainte de a fi lumea. Prin întrupare, Mântuitorul s-a dezbrăcat de mărirea și strălucirea Sa dumnezeiască. Pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire, s-a făcut om; s-a smerit pe Sine, chip de rob luând și făcându-se ascultător până la moarte, și încă moarte pe cruce[51] (**Filip. 2** 6-8). După ce prin sângele Său ne-a împăcat cu Dumnezeu, a înlăturat peretele vrajbei și a restabilit religia iubirii între noi și Tatăl, Fiul se roagă să fie proslăvit, adică îmbrăcat din nou în mărirea și strălucirea Sa dumnezeiască (**In 17** 1-5).

Pentru ucenici, Iisus Hristos se roagă Tatălui ceresc să-i sfințească prin cuvântul adevărului (Evangheliei) și să-i păzească de cel viclean, ca și ei „să fie una, ca Noi" (v.11), adică ca și Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt (**In 17** 6-19).

Pentru credincioșii creștini, pentru toți cei ce vor face parte din Biserică de-a lungul veacurilor, Iisus Hristos se roagă, de asemenea, ca toți să fie una în credință, în iubire, în desăvârșire, în slavă:

„Nu numai pentru aceștia (Apostoli) Mă rog, ci și pentru cei ce vor crede în Mine, prin cuvântul lor, ca *toți să fie una*, precum Tu, Părinte, ești în Mine și Eu sunt în Tine, așa și ei una să fie în Noi, ca să creadă lumea că Tu M-ai trimis. Și slava pe care Mi-ai dat-o, am dat-o lor, ca să fie *una*, precum Noi una suntem: Eu în ei și Tu în Mine, ca să fie cu desăvârșire *una* și ca să cunoască lumea că Tu M-ai trimis și i-ai iubit, precum M-ai iubit pe Mine" (**In 17** 20-26).

Așadar, Iisus Hristos Domnul, înainte de Patima Sa mântuitoare, cu câteva clipe înainte de a se despărți de iubiții Săi învățăcei, se roagă înfiorat pentru unitatea religiei creștine, pentru unitatea Bisericii și a tuturor credincioșilor creștini.

S-a rugat pentru unitatea ucenicilor de atunci, a creștinilor de astăzi și de totdeauna. S-a rugat și pentru noi, ca toți *una să fim în credință și iubire*, așa după cum și El este una cu Tatăl și cu Sfântul Duh.

Cuvintele de rugăciune ale Mântuitorului, chiar dacă nu ar fi fost rostite înainte de moarte cu câteva ceasuri, pentru noi toți au - și trebuie să aibă - valoarea unui testament.

Iisus Hristos dorește unirea și înfrățirea tuturor oamenilor, dar mai ales a creștinilor. El se roagă ca toți una să fim, căci *unirea face puterea*, în Biserică și oriunde.

Ține minte, creștine: Hristos Mântuitorul se roagă din toată inima pentru unitatea Bisericii și rugăciunea aceasta face parte din testamentul pe care sunt chemați să-l respecte cu sfințenie toți ucenicii și urmașii Săi, credincioșii.

„...ca toți să fie una"...

Un suflet și o inimă

PENTRU CA EVANGHELIA SĂ se propovăduiască, sufletele să se sfințească și Dumnezeu să se preamărească, Iisus Hristos Domnul a întemeiat așezământul mântuirii, Biserica.

Prin Biserică se continuă - până la sfârșitul veacurilor - lucrarea mântuitoare a Domnului.

supue robiei. Cărora nici cât este un ceas nu ne-am plecat a ne supune, ca adevărul evangheliei să rămâe întru voi. Iar de către cei ce se socotiau a fì cevà, ori cari cândvà erau, nu am grije, Dumnezeu fața omului nu primește; că cei ce se socotiau a fì cevà, nimic nu mi-au adaos mai mult."
Galateni 2 1-6

47 „Feții mei, acestea scriu vouă, ca să nu păcătuiți. Și dacă cinevà va păcătuì, mângâitor avem către Tatăl, pre Iisus Hristos cel drept; Și acesta este curățire de păcatele noastre, și nu numai de ale noastre, ci și de ale a toată lumea. Și întru aceasta știm că l-am cunoscut pre dânsul, dacă vom păzì poruncile lui. Cel ce zice: l-am cunoscut pre dânsul și poruncile lui nu le păzește, mincinos este, și întru acesta adevărul nu este. Iar cel ce va păzì cuvântul lui, cu adevărat întru acela dragostea lui Dumnezeu deplin este; întru aceasta cunoaștem că întru dânsul suntem. Cel ce zice că petrece întru dânsul, dator este precum acela au umblat, și el așà să umble."
I Ioan 2 1-6

48 „Iar Hristos venind arhiereu bunătăților celor viitoare, prin cortul cel mai mare și mai desăvârșit, nu de mână făcut, adică nu al acestei zidiri. Nici prin sânge de țapi și de viței, ci prin sângele său au intrat odată întru cele Sfinte, veșnică răscumpărare aflând. Că de vreme ce sângele taurilor și al țapilor, și cenușa de junice stropind pre cei spurcați, îi sfințește spre curățeniea trupului; Cu cât mai vârtos sângele lui Hristos, carele prin Duhul cel veșnic pre sine s'au adus fără de prihană lui Dumnezeu, va curăți știința voastră de faptele cele moarte, ca să slujiți Dumnezeului celui viu? Și pentru aceasta este mijlocitor așezământului de lege celui nou, ca făcându-se moartea spre răscumpărarea greșalelor ce erau în așezământul de lege cel dintâiu, să ià cei chemați făgăduința moștenirei celei veșnice. Că unde este

diată, acolo trebue să fie moarte celui ce face diata. Că diata întru cei morți este întărită; de vreme ce încă nici o putere nu are până când este viu cel ce face diata."
Evrei 9 11-17

49 „Ci v'ați apropiat de muntele Sionului și de cetatea Dumnezeului celui viu, Ierusalimul cel ceresc, și de zeci de mii de îngeri, Și de adunarea celor întâiu născuți cari sunt scriși în ceruri, și de judecătorul tuturor Dumnezeu și de duhurile drepților celor desăvârșit, Și de Iisus mijlocitorul așezământului de lege celui nou, și de sângele stropirei, care grăește mai bine decât al lui Avel. Vedeți să nu vă lepădați de cel ce grăește. Că de n'au scăpat aceia lepădându-se de cel ce grăià pre pământ, cu mult mai vârtos noi întorcându-ne dela cel ce grăește din cer. Al cărui glas atunci a cutremurat pământul; Iar acum a făgăduit, zicând: încă odată eu voiu clătì nu numai pământul, ci și cerul. Iar aceea ce zice: încă odată, arată schimbarea celor ce se clătesc ca a unor lucruri făcute, ca să rămâe cele ce nu se clătesc. Drept aceea împărăție nemișcată luând, să avem mulțumire, prin care să slujim lui Dumnezeu întru bună plăcere, cu bună cucernicie și cu sfială; Că Dumnezeul nostru este foc mistuitor."
Evrei 12 22-29

50 „Deci rogu-te mai 'nainte de toate să faceți rugăciuni, cereri, făgăduințe, mulțămite pentru toți oamenii Pentru împărați și pentru toți cari sunt întru dregătorii, ca să petrecem vieață lină și cu odihnă întru toată buna credință și curăția. Că aceasta este lucru bun și primit înaintea lui Dumnezeu Mântuitorului nostru; Carele voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vie. Că unul este Dumnezeu, unul și mijlocitor între Dumnezeu și între oameni, omul Iisus Hristos; Carele pre sine însuș s'au dat preț de răscumpărare pentru toți, mărturisirea în vremile sale. Întru care sunt pus eu

Iisus Hristos a vestit Evanghelia împărăției lui Dumnezeu, ca să crească și să rodească în inimi, pe pământ și în cer; Biserica face aceeași lucrare.

Iisus Hristos a vindecat neputințele oamenilor, i-a mângâiat, ajutat și luminat; Biserica face la fel.

Iisus Hristos îndreptează, îmbunătățește și sfințește sufletele; Biserica, de asemenea, continuă aceeași lucrare.

Iisus Hristos descoperă adevărurile vieții și fericirii veșnice; Biserica vestește și păzește aceleași adevăruri sfinte.

Iisus Hristos s-a rugat pentru pacea și unitatea creștinilor; Biserica continuă aceeași lucrare, ca să păstreze unirea și să propage pacea între toți fiii oamenilor.

Tot ceea ce a făcut Iisus Hristos pentru mai binele omenirii, Biserica face și continuă fără încetare și pretutindeni.

Biserica s-a întemeiat pe cruce, prin sângele și jertfa Mântuitorului[52] (**Fapte 20** 28). Organizarea și lucrarea ei încep la Rusalii, la Pogorârea Duhului Sfânt peste cei 12 Apostoli (**Fapte 2**). Atunci au primit învățăceii Domnului *„darul și apostolia"* [53] (**Rom. 1** 5); darul Duhului Sfânt, al preoției, și apostolia de a vesti - ei și urmașii lor - cuvântul Evagheliei la toate neamurile, până la marginile pământului și până la sfârșitul veacurilor.

Sub cârma și ocrotirea Bisericii, creștinii cei dintâi sunt cu toții una, așa cum a dorit și s-a rugat Mântuitorul[54] (**In 17** 11, 21-23). Toți se iubesc ca frații; toți se ajută unii pe alții; toți iau parte la cultul Bisericii: la rugăciune, la cântare, la ascultarea cuvântului Evangheliei, la liturghia pentru *„frângerea pâinii"* [55] (**Fapte 2** 42). Toți păstrează *„unirea Duhului întru legătura păcii"* [56] (**Efes 4** 3). Toți erau *„un suflet și o inimă"* [57] (**Fapte 4** 32).

- *„O, cât e de bine și cât de frumos, când frații locuiesc împreună!"* [58] - zice proorocul și psalmistul David (**Ps. 132** 1).

E bine cunoscută pilda cu nuielele. Un tată înțelept a chemat lângă patul de moarte pe copiii săi și le-a dat să rupă un mănunchi de nuiele. Oricât s-au căznit feciorii, n-au izbutit, până când tatăl le-a cerut să desfacă legătura care unea nuielele și să încerce a le rupe una câte una, lucru de altfel foarte ușor. „Vedeți ce înseamnă unirea, copiii mei. Câtă vreme va fi iubire și unire între voi, nimeni nu are nici o putere asupra voastră. Când însă veți rupe legătura unirii, veți slăbi și veți fi răpuși, ca și nuielele dezmănunchiate"...

Rusaliile, Apostolii, viața celor dintâi creștini și Biserica întreagă, ca și Evanghelia Domnului acest mare și sfânt adevăr ne învață: să trăim *în pacea unirii, în virtutea iubirii.*

Duhul Rusaliilor e Duhul unirii și al iubirii, *„Duhul lui Dumnezeu, duhul înțelepciunii și al înțelegerii, duhul sfatului și al tăriei, duhul cunoștinței și al temerii de Domnul"* [59] (**Is. 11** 2).

Un suflet și o inimă în jurul altarelor Bisericii lui Dumnezeu...

- *„Un trup și un Duh,... un Domn, o credință; un Botez; un Dumnezeu și Tatăl tuturor, care este peste toate și prin toate și întru noi toți"* (**Efes. 4** 4-5).

Duhul unirii și duhul dezbinării

Când era la Cina cea de Taină și vedea înaintea ochilor Săi duhovnicești drumul Crucii, Mântuitorul se roagă ca toți ucenicii și urmașii Săi *„să fie una"*, să formeze o singură Biserică.

Apostolii și cei dintâi creștini, toți *erau una*, un suflet și o inimă, formau o singură Biserică și astfel împlineau testamentul Domnului. Deși se răspândeau prin toate părțile și întemeiau mai multe Comunități creștine, în privința credinței și a virtuților, a dogmelor și a canoanelor, toți erau una: un trup și un Duh; un Domn, un Crez și o Biserică.

De ce Iisus Hristos dorește și se roagă din toată inima, cu sudori de sânge, ca toți creștinii să fie una - o turmă și un Păstor - ne-o spune tot El: *„... ca să creadă lumea că Tu M-ai trimis"* (**In 17** 21).

Dacă toți creștinii trăiesc înfrățiți și uniți în aceeași Biserică, „lumea" vede în ei pe ucenicii și închinătorii Mântuitorului. Dacă creștinii trăiesc dezbinați, împărțiți în tabere și în „biserici" deosebite, atunci „lumea" cu dreptate se întreabă: Care este Biserica lui Hristos ? Dacă sunt mai multe feluri de ucenici, mai multe feluri de învățături și mai multe feluri de turme și de biserici, e limpede că nu toate sunt de la Hristos.

Dezbinarea aduce sminteală; unirea aduce pace și dragoste. Dezbinarea e de la oameni; unirea și iubirea sunt de la Dumnezeu. Cine dezbină turma

lui Hristos sau se desparte de Biserica Lui, lucrează împotriva dorinței și a rugăciunii Mântuitorului ca *„toți să fie una”*. În același timp, cel ce dezbină Biserica Domnului e sminteală pentru „lume”, căci lumea își pierde încrederea în oamenii care se ceartă și se dezbină. De aceea Mântuitorul osândește în cuvinte foarte aspre pe cei ce aduc în Biserică sminteala și dezbinarea: *„Vai de acela prin care vin smintelile ! Mai de folos i-ar fi aceluia de i s-ar lega de gât o piatră de moară și ar fi aruncat în mare, decât să smintească pe unul din aceștia mici”* [60] (**Lc. 17** 1-2). Cu alte cuvinte, e mai bine să fie ucis cineva, decât să ducă la sminteala dezbinării.

Desigur, Iisus Hristos nu vrea moartea nimănui, dar vrea să ne deschidem ochii și să înțelegem cât de urâtă și de vinovată este fapta omului care aduce dezbinare și sminteală în sânul Bisericii creștine.

- *„Îndemnu-vă pe voi, fraților,* - scrie Sf. Ap. Pavel - *pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos, ca toți să grăiți la fel și să nu fie dezbinări în sânul vostru; ca să fiți cu totul uniți în același cuget și în aceeași înțelegere”* [61] (**I Cor. 1** 10).

Marele apostol Pavel ne învață ca toți să trăim în aceeași solidaritate, unire și iubire, ca și mădularele trupului, care nu se ceartă, nu se omoară unele pe altele. *„Sunt multe mădulare, însă un singur trup”*. Așa l-a întocmit Dumnezeu, ca să nu fie dezbinare în trup, ci să se îngrijească mădularele unul de altul: capul de trup, mâinile de picioare, gura de stomac, ochii de urechi și așa mai departe. Nu poate trupul să spună că nu are trebuință de cap, nici picioarele de mâini, nici urechile de ochi, nici stomacul de gură... Când stomacul suferă, toate suferă; când ochiul e orb, tot corpul e în întuneric; unde lipsește capul, vai de picioare. Când un mădular pătimește, toate mădularele pătimesc; când este cinstit un mădular, toate se bucură. Nu este război între mâini și picioare, între ochi si urechi, între gură și stomac, ci armonie; toate sunt înfrățite si unite, în acelasi trup, după cum și noi toți, creștinii, ne-am botezat și suntem uniți în acelasi Duh. Si Apostolul încheie:

„Voi sunteti trupul lui Hristos, și mădulare în parte” [62] (**I Cor. 12** 12-27).

Biserica e trupul lui Hristos (**Efes. 1** 22-23[63]; **Col. 1** 24[64]) în înțelesul că toți creștinii formează un trup și un suflet. Toți suntem unii altora mădulare (**Efes. 4** 25[65]); și avem un singur cap, care e Hristos.

Cine poate spune că face parte din Biserica lui Iisus Hristos, dacă se dezbină de corpul ei. „Oare s-a împărțit Hristos ?” [66] (**I Cor. 1** 13).

Cei ce sunt ai lui Hristos, trăiesc în Duhul unirii și al iubirii. Cei ce dezbină Biserica - trupul lui Hristos - trăiesc în Duhul cel rău al urii, al mâniei si al răzvrătirii, care stăpânește în „fiii neascultării” (**Efes. 2** 2[67]; **Col. 3** 6[68]).

Drept aceea, „îmbrăcați-vă întru dragoste, care este legătura desăvârșirii. Si pacea lui Hristos, la care ați și fost chemati, ca să fiți *un singur trup*, să domnească în inimile voastre” [69](**Col. 3** 14-15).

propoveduitor și apostol, (adevărul zic întru Hristos, nu minț); învățător neamurilor întru credință și întru adevăr.”
I Timotei 2 1-7

51 „Deci de este vre o mângâiere întru Hristos, de este vre o voire bună a dragostei, de este vre o împărtășire a Duhului, de este vre o milostivire și îndurare, Pliniți bucuriea mea, ca aceeaș să cugetați, aceeaș dragoste având, un suflet fiind, una cugetând. Nimic făcând cu prigonire sau cu mărire deșartă; ci cu smerenie unul pre altul socotind a fi mai de cinste decât pre sine. Nu ale sale flecare, ci și ale altora fiecine să căutați. Că aceasta să se înțeleagă întru voi, care și întru Hristos Iisus; Carele în chipul lui Dumnezeu fiind, nu răpire au socotit a fi el întocma cu Dumnezeu; Ci s'au deșertat pre sine, chip de rob luând, întru asemănarea oamenilor făcându-se. Și cu închipuirea aflându-se ca omul, s'au smerit pre sine, ascultător făcându-se până la moarte, iar moarte de Cruce. Pentru aceasta și Dumnezeu pre dânsul l-au prea înălțat, și i-au dăruit lui nume, care este preste tot numele; Ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cerești și al celor pământești și al celor de desupt; Și toată limba să mărturisească că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl.”
Filippiseni 2 1-11

52 „Și acum, iată, eu știu că nu veți mai vedeà fața mea voi toți, pre la carii am trecut propoveduind împărăției lui Dumnezeu. Pentru aceea mărturisesc vouă în ziua de astăzi, că curat sunt eu de sângele tuturor. Pentrucă nu m'am ferit ca să nu vă vestesc vouă tot sfatul lui Dumnezeu. Drept aceea, luați aminte de voi și de toată turma, întru care Duhul Sfânt v'au pus pe voi episcopi, ca să păstoriți biserica lui Dumnezeu, care o au câștigat cu sângele său. Că eu știu aceasta, că după ducerea mea vor intrà lupi grei întru voi, cari

nu vor cruţà turma. Şi dintru voi înşi-vă se vor sculà bărbaţi, grăind îndărătniciì, ca să tragă pre ucenici după dânşii. Pentru aceea priveghiaţi aducându-vă aminte, că trei ani noaptea şi ziua n'am încetat cu lacrămi învăţând pre unul fiecare din voi. Şi acum vă încredinţez pre voi, fraţilor, lui Dumnezeu şi cuvântului Darului lui, care poate să vă zidiască, şi să vă deà vouă moştenire între toţi cel sfinţiţi."
Fapte 20 25-32

53 „Pavel sluga lui Iisus Hristos, chemat apostol, rânduit spre evanghelia lui Dumnezeu. Care mai înainte au făgăduit-o prin prorocii săi întru sfinte scripturi, Pentru Fiul său Iisus Hristos, Domnul nostru, cel ce s'au născut din sămânţa lui David după trup; Carele s'au hotărît Fiul lui Dumnezeu întru putere, după duhul sfinţeniei, dintru învierea din morţi a lui Iisus Hristos, Domnul nostru. Prin care am luat darul şi apostoliea, spre ascultarea credinţei întru toate neamurile, pentru numele lui; Întru cari sunteţi şi voi chemaţi ai lui Iisus Hristos;"
Romani 1 1-6

54 „Şi ale mele toate ale tale sunt şi ale tale ale mele; şi m'am proslăvit întru dânşii, Şi nu mai sunt în lume, iar aceştia în lume sunt şi eu la tine vin Părinte sfinte, păzeşte'i pre dânşii întru numele tău pre cari ai dat mie, ca să fie una, precum şi noi. Când eram cu ei în lume, eu îi păziam pre ei întru numele tău; pre cari i-ai dat mie i-am păzit, şi nimeni dintru dânşii n'a pierit, fără numai fiul pierzărei; ca să se împlinească scriptura. Iar acum la tine vin, şi acestea grăiesc în lume, ca să aibă bucuria mea deplin întru ei. Eu am dat lor cuvântul tău, şi lumea l-a urît pre ei, căci nu sunt ei din lume, precum eu nu sunt din lume. Nu mă rog ca să'i iei pre ei din lume, ci ca să'i păzeşti pre ei de cel viclean. Ei din lume nu sunt, precum şi eu din lume nu sunt. Sfinţeşte'i pre ei întru adevărul tău; cuvântul tău adevăr este. Precum pre mine

Protos. Nicodim Mândită

Oglinda duhovnicească

— II —

Editura Agapis, Bucureşti, 1998, p. 19-26

Cele patru părţi ale pocăinţei

Oricare creştin ortodox e bine a cunoaşte, cât se poate mai mult cele patru părţi ale pocăinţei, spre a se folosi de ele în viaţa sa şi a folosi şi pe semenii săi.

În acest scop arătăm aici că cele patru părţi ale pocăinţei sunt acestea: înfrânarea (zdrobirea) inimii, mărturisirea, facerea canonului şi dezlegarea păcatului, care se face cu Darul Duhului Sfânt, prin Preotul Duhovnic, care se numeşte şi cheie şi cu dinadinsul ţine această Taină a Pocăinţei.

Pentru îndeplinirea adevăratei pocăinţe, avem trebuinţă de patru stâlpi, adică de cele patru fapte bune sobornicesti:

1. Bărbăţia. *„Nu vă temeţi de cei ce omoară trupul; iar sufletul nu-l pot omorî"* [70] (**Mt. 10** 28).

2. Înţelegerea *„Fiţi înţelepţi ca şerpii şi blânzi ca porumbeii"* [71] (**Mt. 10** 16).

3. Dreptatea. *„Ceea ce voiţi să vă facă vouă oamenii; faceţi şi voi lor asemenea"* [72] (**Lc. 6** 31).

4. Întreaga înţelepciune. Când Mântuitorul ne hotărăşte a dezrădăcina chiar şi gândurile păcătoase din mintea şi inimile noastre, zicând: *„Cel ce caută la femeie spre a o pofti pe ea, a preacurvit cu dânsa în inima sa"* [73] (**Mt. 5** 28).

Să ne folosim de aceste patru părţi ale pocăinţei până se zice azi, ca să ne bucurăm vremelnic şi veşnic.

Pocăinţa: Tertulian zice: „Cerbul rănit cunoaşte iarba care poate să-i vindece rana. Rândunica cunoaşte planta, care să redea vederea puilor orbiţi în cuib. Tu, păcătosule, având cunoştinţă că numai prin taina pocăinţei poţi să te vindeci, nu întrebuinţezi această taină?

Proorocul Iona căuta scăpare, când iată că Dumnezeu dă furtună. „Unde este păcat - zice Sf. loan Gură de Aur - totdeauna este şi furtună. Corabia era ameninţată cu scufundarea pentru păcatele Proorocului. îndată ce lona a fost aruncat în mare, furtuna s-a liniştit. Să aruncăm deci şi noi păcatele în marea pocăinţei. Dacă te plângi că ai pierdut bani, prin aceasta nu-i redobândeşti. Dacă te plângi că eşti bolnav, îţi măreşti durerea. Dar dacă te întristezi de păcatele tale, te liberezi de dânsele şi vei avea o mare bucurie" (350 Pilde o. c. pg. 272-273).

Înfrângerea inimii

Dumnezeu când a creat pe om a pus într-însul un simț bine pronunțat, încât la orice lovitură și rănire trupească și sufletească, să simtă o durere vie, care-1 umple de îngrijorare. Îngrijorarea aceasta a creștinului nemortificat de păcatele săvârșite, cu care s-a rănit și îndurerat, se mai numește și înfrângere a inimii.

Înfrângerea este o durere desăvârșită a inimii, care se face, pentru că omul cu păcatele sale a întristat pe Dumnezeu prin călcarea poruncilor și legilor Lui Divine. Această durere nu stă numai în simțirea omului, în suspinuri și în lacrimi; ci mai cu dinadinsul stă în a urî păcatul, voința cea dinăuntru, și a nu voi să-l mai facă niciodată.

Durerea și înfrângerea inimii, după Coresie, făurește pocăința. Câtă vreme aceasta se află în inimă, este și omul în pocăință; iar când aceasta va lipsi din inimă, lipsește și omul din pocăință. De aici vedem că durerea și înfrângerea trebuie să se afle totdeauna în inima celui ce se pocăiește, căci numai așa pocăința lui este adevărată. Înfrângerea inimii însă este numai a celor ce sunt desăvârșiți și fii, pentru că aceasta se pricinuiește din însăși dragostea cea către Dumnezeu, adică se pocăiește un fiu pentru că a mâhnit pe tatăl său; iar nu numai pentru că a amărât pe tatăl său, iar nu numai pentru că va să se lipsească de moștenirea părintească, sau va să se izgonească din casa tatălui său.

Pocăința trebuie să fie însoțită de durere și înfrângerea inimii. Împăratul Iosia aflând de la marele preot Helechia că a fost găsită Cartea Legii Divine sub banii din lada vistieriei împărătești, s-a mâhnit groaznic, și îndurerat și-a rupt hainele. Dumnezeu văzând pocăința lui, însoțită de durere și înfrângerea inimii, l-a iertat (4 Împ. 22; 2 Paral. 34).

Sf. Ioan Gură de Aur în Omilia a cincea despre pocăință, arată că, mare Dar este pocăința aceasta însoțită de durere și înfrângerea inimii cu părere de rău pentru păcatele săvârșite. Dumnezeu adeseori ne dă pedepse pentru mântuirea noastră. Păcatul a născut durerea și durerea mistuie păcatul. Precum fermele crescut în copac, roade lemnul lui, astfel și durerea produsă de păcat, mistuie pe însăși păcatul care a făcut-o, cu ajutorul pocăinței.

Sf. Ioan Scărarul, fost monah în Muntele Athos, în „*Scara*" sa, grăiește despre pocăința unor călugări din Alexandria, de pe la sfârșitul secolului VI. După căderea în vreun păcat mai mare, ei se adunau într-o chilie rece, întunecoasă. Acolo, ziua și noaptea își plângeau păcatul și, îmbrăcați în zdrențe, zăceau jos pe pământul gol, suspinând și oftând adânc. Lacrimile lor ce curgeau pâraie din ochi, udau cenușa de jos pe care zăceau. în clipele libere ce le mai rămâneau peste orele de rugăciuni fierbinți, împleteau coșuri. Uneori ieșeau noaptea din acea cameră întunecoasă și se rugau stând în picioare toată noaptea. Alții se legau cu mâinele la spate, și cu capetele plecate își plângeau păcatele toată noaptea, așa de mult, încât parte din ei își pierdeau vederea din cauza prea multului plâns. Ah! Doamne Dumnezeule! - strigau ei la cer plângându-și păcatele cu amar - unde este frumusețea de mai înainte a sufletului nostru? Unde mai este raza înflăcărată a râvnei noastre de la început? Unde sunt acele fericite zile de curățire sufletească la care ne gândim acum cu durere și cu inimile zdrobite...?

Și în asemenea cazuri, ei nu se încredeau în bunătatea lui Dumnezeu așa ușor, ca apoi să scadă pocăința lor lucrătoare; ci îmbărbătându-se unii pe alții ziceau: „*Continuăm înfrânarea trupului, să răstignim fără milă corpul nostru necurat, care a pricinuit moartea sufletului nostru*".

„*Cei care sunt ai lui Hristos, și-au răstignit trupul cu patimile și cu poftele*" (Gal. 4, 4. Comp. 1 Cor. 15, 23-28; Rom. 6, 6-13).

David cedând ispitei a căzut în păcatul preacuruiei și al uciderii. După ce a fost mustrat de proorocul Natan, fiul său, David privind la păcătuirea sa cu Versavia și uciderea soțului ei, viteazul ostaș israelitean Urie, vede balanța dreptății Dumnezeiești arătând nedreptatea strigătoare la cer, pe care o săvârșise el, amenințată cu pedeapsă prin sabia de foc a îngerului. Atunci căzând în genunchi, s-a umilit mult și cu inima înfrântă se ruga lui Dumnezeu plângând: „Miluiește-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta și după mulțimea îndurărilor Tale șterge fărădelegea mea. Mai vârtos mă spală de fărădelegea mea și de păcatul meu mă curățește. Că fărădelegea mea eu o cunosc și păcatul meu înaintea mea este pururea" (*Ps. 50*). *Prin adevărata pocăință cu umilință și inimă înfrântă, el s-a curățit de păcatele sale, acum se bucură pururea în ceruri, împreună cu toți Sfinții cei mai mari și cu mulțimea îngerilor, înaintea Scaunului Dumnezeirii.*

m'ai trimes în lume, și eu i-am trimes pre ei în lume. Și pentru dânșii eu mă sfințesc pre mine însumi, ca și ei să fie sfințiți întru adevăr. Și nu numai pentru aceștia mă rog, ci și pentru cei ce vor crede prin cuvântul lor întru mine; Ca toți una să fie; precum tu, Părinte, întru mine, și eu întru tine, ca și aceștia întru noi una să fie; ca să crează lumea că tu m'ai trimes. Și eu slava care mi-ai dat mie, o am dat lor; ca să fie una, precum noi una suntem; Eu întru ei și tu întru mine, ca să fie ei desăvârșit întru una, și ca să cunoască lumea că tu m'ai trimes și i-ai iubit pre ei, precum pre mine m'ai iubit."
Ioan 17 10-23

55 „Și cu alte cuvinte mai multe mărturisià și îndemnà pre dânșii zicând: mântuiți-vă de acest neam îndărătnic. Deci ei cu dragoste primind cuvântul lui, s'au botezat, și s'au adăogat în ziua aceea suflete ca la trei mii. Și erau așteptând întru învățătura apostolilor și întru împărtășirea și întru frângerea pâinei și întru rugăciuni. Și s'a făcut preste tot sufletul frică; că multe minuni și semne prin apostoli se făceau. Și toți cei ce au crezut, erau la aceeaș și aveau toate de obște."
Fapte 2 40-44

56 „Drept aceea vă rog pre voi eu legatul întru Domnul, cu vrednicie să umblați după chemarea cu care sunteți chemați. Cu toată smerenia și blândețele, cu îndelungă răbdare, îngăduind unul altuia cu dragoste; Nevoindu-vă a păzì unirea Duhului întru legătura păcei. Un trup și un Duh, precum și chemați sunteți într'o nădejde a chemărei voastre; Un Domn, o credință, un botez."
Efeseni 4 1-5

57 „Și acum, Doamne, caută împrotiva îngrozirilor lor, și dă robilor tăi cu toată îndrăzneala să grăiască cuvântul tău, Când vei întinde mâna ta spre tămăduire, și semne și minuni să se facă prin numele sfântului tău Fiu Iisus. Și rugându-se ei, s'a clătit locul unde erau adunați; și s'au umplut toți de Duhul

Sfânt, și grăiau cuvântul lui Dumnezeu cu îndrăznire. Iar inima și sufletul mulțimei celor ce au crezut, erà unul; și nici unul nu ziceà că dintru averile lui este cevà al său; ci erau lor toate de obște."
Fapte 4 29-32

58 „Iată acum ce este bun sau ce este frumos, fără numai a lăcuì frații împreună. Ca mirul pre cap, cel ce se pogoară pre barbă, pre barba lui Aaron. Carele se pogoară pre marginea îmbrăcămintei lui, ca roua Ermonului, ce se pogoară pre munții Sionului. Că acolo au poruncit Domnul binecuvântarea și vieața pană în veac."
Psaltirea 132

59 „Și va ieșì toiag din rădăcina lui Iesse și floare din rădăcină lui se va înălțà. Și va odihnì preste dânsul Duhul lui Dumnezeu, Duhul înțelepciunei și al înțelegerei, Duhul sfatului și al puterei, Duhul cunoștinței și al bunei credințe. Duhul temerii de Dumnezeu îl va umpleà pre dânsul, nu după mărire va judecà, nici după graiu va mustrà. Ci va judecà smeritului judecată și va mustrà pre smeriții pământului, și va bate pământul cu cuvântul gurii sale și cu Duhul buzelor sale va omorî pre cel necurat. Și va fì cu dreptate încins mijlocul lui, și cu adevăr învălite coastele lui. Și va paște împreună lupul cu mielul și pardosul va odihnì împreună cu iedul, și viețelul și leul și taurul împreună vor paște și un prunc mic îi va paște pre ei. Și boul și ursul împreună se vor paște, și fiii lor împreună vor fì, și leul ca boul va mâncà paie. Și un prunc mic preste vizunia aspidelor, și în culcușul puilor aspidelor mâna își va pune. Și nu'i vor face rău, nici vor puteà să piarză pre nici unul în muntele cel sfânt al meu, pentrucă s'a umplut tot pământul a cunoaște pre Domnul, ca apa multă, care acopere mările."
Isaia 11 1-9

60 „Și au zis către ucenicii săi: cu neputință este să nu vie smintelele, dar vai aceluia prin care vin!

Mărturisirea se cuvine să se facă la duhovnicii iscusiți

IARĂȘI VĂ SFĂTUIESC, FRATELE meu și sora mea, în Domnul nostru Iisus Hristos, Dumnezeu, ca mai înainte de mărturisire, să cercetezi și să te înștiințezi, care este cel mai iscusit Duhovnic, decât toți, și la acela să mergi. Aceasta ne-o arată și Sf. Vasile cel Mare zicând: „Precum patimile și rănile trupului nu le arată oamenii la oricine, ci numai la doctorii cei iscusiți, care știu să le vindece; așa și păcatele se cuvine să se arate nu oricui s-ar întâmpla, ci la (acei Duhovnici iscusiți) care pot să le tămăduiască" (Hot. pe scurt 229).

„Cu adevărat - zice Sf. Anastasie, egumenul Sinaiului - bine și folositor este a ne mărturisi păcatele, însă la Duhovnici iscusiți; iar nu la simpli și neiscusiți și la cei ce nu pot socoti pentru aceasta. Ca nu cu dragostea lor cea nefolositoare și cu așezarea cea netămăduită, și cu porunca cea fără iscusință, să asupreasca cu canonul și nefolosit și leneș să facă pe penitent. Deci, de vei afla un părinte duhovniceasc iscusit, care șă poată a te doctori pe tine, să nu te rușinezi a te mărturisi la el ca la Dumnezeu; iar nu Ca la om. Adeăsta a zis-o unul din sfinți: „Cel înțelept în sufletul său nu se rușinează de căderea sa, și nu se sfiește nici se smintește a-și mărturisi păcatele sale. La aceasta ne îndeamnă și Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan, zicând: *„Dacă ne vom mărturisi păcatele noastre, credincios și drept este Domnul a ne ierta nouă păcatele, și ne va curăți pe noi de toată nedreptatea*".

Însă pentru că mulți preoți fățarnici din prostime, fiindcă fac lucruri de rușine, nu numai ei înșiși umblând prin noroiul faptelor rele; ci încă și învățători se fac la rău, care nu vor să vină la lumină, dar nici pe cei ce vor să vină nu-i lasă. Despre aceștia zice Mântuitorul: *„Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici! Că închideți împărăția Cerurilor înaintea oamenilor, că voi nu intrați, nici pe cei ce vor să intre nu-i lăsați. Vai vouă cărturarilor și fariseilor fățarnici! Că înconjurați marea și uscatul ca să faceți un nemernic,* (*prozelit*) *și dacă se face, îl faceți pe el fiu gheenei îndoit decât pe voi...*" (**Mt. 23** 14-15). Și iarăși: *„Voi sunteți lumina lumii... și sarea pământului* (**Mt.5** 13-16). *Și oricâte veți lega pe pământ, vor fi legate și în cer*" (**Mt. 18** 18). Drept aceea, ca un om ce ești, la om (Duhovnic iscusit) te mărturisești; iar Dumnezeu printr-însul, întorcându-te și învățându-te te va ierta, ca și pe David prin Natan Proorocul (**2 Împ. 12** 13). Pentru aceasta David adeseori zicea: *„Să mă întoarcă pe mine cei care se tem de Tine Doamne, și cei ce cunosc mărturiile Tale... Certa-mă-va dreptul cu milă și mă va mustra; iară untdelemnul al păcătosului, să nu ungă capul meu...*" Preoții lucrează la mântuirea sufletelor, pentru că preoții sunt slugile lui Dumnezeu, împreună Viețuitori cu îngerii și tocmitori ai mântuirii oamenilor. Aceasta o arătă și Apostolul, zicând: *„Așa să ne socotiți pe noi, oamenilor, ca pe niște slugi ale lui Hristos și ispravnici ai Tainelor lui Dumnezeu*". (1 Cor. 4 1).

Așa dar, știut este că om (duhovnicul iscusit) la om (penitent) ajută prin învățătură, mustrându-1 spre pocăință, iar Dumnezeu curățește păcatele celor ce se pocăiesc (cu adevărat) și nu le mai pomenește încă. Deci precum a zis: *„Spuneți tu mai întâi păcatele tale, ca să te îndreptezi*" [74]

Preot mărturisit și împărtășit, osândit în iad. În Paris (Franța) era un preot la o Biserică a Prea Sfintei Născătoarei de Dumnezeu, bogat foarte, pentru că avea Biserica venituri, care petrecea în lenevire și necurățenie la cele sufletești, iar către cele trupești oșârdnic și nelenevos, împlinindu-și toate voile trupului, ticălosul. În sfârșit s-a îmbolnăvit de moarte, și temându-se să nu moară, și-a mărturisit toate păcatele, și s-a împărtășit cu fața veselă, încă și cu lacrimi la arătare, și așa a murit, îngropându-l cu mare pompă. Pentru care lucru mulți s-au minunat, pentru că era vreme de iarnă, și plouase mai înainte multe zile, iar atunci era vreme frumoasă, care mai mult i-a înfrumusețat înmormântarea lui cea cu multă ceremonie și cheltuială mare, petrecându-l mult popor la groapă.

Deci ziceau unii că este fericit, că petrecându-și viața în voile sale, l-a învrednicit Dumnezeu la sfârșit de s-a mântuit prin pocăință. Dar pentru că judecățile oamenilor greșesc și nu cunosc adevărul, a voit prea bunul Dumnezeu să descopere, spre învățătura noastră a celor vii, că s-a osândit, și că nu mai este pentru dânsul nădejde de mântuire.

Deci s-a arătat mortul peste puține zile Preotului celui de rând la aceeași Biserică, prieten al lui și urmaș, spunându-i că s-a osândit în munca veșnică, fără a mai nădăjdui vreo milă. Iar prietenul lui înspăimântat, a răspuns: „Cum este cu putință a te osândi, deoarece te-ai pocăit pentru păcatele tale. Te-ai mărturisit cu lacrimi de-ajuns și te-ai împărtășit cu Trupul și Sângele Domnului nostru Iisus Hristos?" Și a zis mortul: „Cu nevrednicie m-am împărtășit, că pocăința mea n-a fost cum se cuvenea, ci de nevoie, pentru frica morții și a muncii celei așteptate am făcut-o. Că am făgăduit pe de o parte duhovnicului, că mă voi abate de la rău, dacă voi mai trăi, dar cugetul meu și reaua obișnuință îmi ziceau: nu vei putea face pocăință prin înfrânare, și mă plecam acestui gând și cuget necuvios.

Prin urmare, murind în aceste cugetări ce hrăneam în inima mea, adică, dacă aș fi mai trăit, m-aș fi întors iarăși la împătimirile și desfătările cele trupești, pentru aceasta cu dreptate m-am osândit în muncile cele veșnice, fiindcă cel ce se mărturisește fără gând și cuget statornic, că nu va mai păcătui pe viitor, nici cum nu se folosește". Acestea zicând, s-a făcut nevăzut. Iar preotul cel viu a rămas cuprins de frică, părăsind lumea, s-a dus într-o mănăstire, unde s-a săvârșit în petrecere plăcută lui Dumnnezeu. (Din „Livada înflorită" după „Mânt. Păc." o. c. pg. 517-518).

Cum trebuie a se mărturisi păcătosul ?

Mai întâi de toate, fratele meu păcătos și sora mea, îngreuiați de felurite păcate, trebuie, mai înainte de a merge la Scaunul Mărturisirii, a-ți socoti bine păcatele tale, a te pregăti bine prin adevărata zdrobire a inimii, căință și părere de rău. După aceea aleargă la Duhovnicul cel mai iscusit, care vezi că te poate tămădui, precum am mai zis.

De știi carte, înseamnă păcatele tale pe hârtie, ca să nu le uiți; iar de nu știi carte, pune pe cineva să ți le scrie cu cerneală, cât se poate mai citeț (afară de câteva păcate mai grele ori rușinoase, pe care le vei ține bine în minte, ca să le mărturisești) și cu așa pregătire să vii la Duhovnic. De va fi departe locuință Duhovnicului, nu te lenevi, așa cum nu te lenevești să mergi la un doctor iscusit pentru boala trupească, când este departe. Zi și tu ca fiul cel pierdut: *„Sculându-mă, mă voi duce la tatăl meu..."* (**Lc. 15**).

Mergi la dânsul, și când acela îți va zice să-ți mărturisești toate păcatele înaintea Stăpânului, Hristos Dumnezeu, atunci, tu îngenunchind înaintea Sfintei Icoane a Mântuitorului Hristos, zi: *„Părinte, greșit-am la cer și înaintea Ta și nu sunt vrednic să mă mai numesc fiul Tău!... Iată, astăzi, Părinte, prin Duhovnicul meu acesta, mă voi mărturisi Ție întru dreptatea inimii"*. Și să începi cuvine să știi tu și aceasta, că de nu vei face cuviincioasa cercetare a păcatelor tale mai-nainte de a te mărturisi, câte păcate vei uita și nu le vei mărturisi, rămân neiertate, pentru că uitarea aceasta s-a făcut de voie, de la sineți, putând să-ți aduci aminte de,ele cu cercetarea, și nu ai făcut-o.

Dar de vei face cuviincioasa cercetare și se va întâmpla să uiți vreun păcat, ca un om ce ești uitător, acest fel de păcat, zic oarecare, că se iartă împreună cu celelalte păcate, pe care le-ai mărturisit, pentru că uitarea aceasta nu este de voie, ci fără de voie. Dacă după mărturisire îți vei mai aduce aminte, trebuie să mergi la duhovnic și să-ți mărturisești și acel păcat, de care ți-ai adus aminte (Carte f. f. de suflet, o. c. pg. 139-140, ed. Sf. Sinod).

Fiilor! îndată ce ați ajuns înaintea Duhovnicului, mărturisiți-vă toate păcatele voastre, luați-vă și vă faceți canonul cuvenit, transformați-vă în oameni noi, faceți roade vrednice de pocăință, și așa veți redeveni curați ca din baia Sf. Botez. Preoții Duhovnici au primit aici o putere mai mare și decât îngerii. „Tatăl, scrie Sf. loan Gură de Aur, toată judecata a dat-o Fiului (*loan 5,22*)*... și Fiul toată judecata a dat-o Preoților.*

Preoții iudeilor aveau puterea de a curăți corpul de lepră, sau mai bine zis, nu de a curăți, ci numai de a fi martori la curățirea celor leproși (*Lev. 14*)*... Iar Preoții N. Testament au primit puterea nu de a fi martori ai celor care se curăță, ci de a curăța, și încă nu de lepra corpului, ci de întinăciunea sufletului. Ei au primit așa putere, ce Dumnezeu n-a dat nici îngerilor, nici Arhanghelilor, fiindcă nu îngerilor a zis: „Ori câte veți lega pe pământ..." Puterea de a lega o au și căpeteniile pământești, dar ele pot lega numai corpurile; puterea Preoților însă, se atinge de sufletul omului și se înalță până la cer, fiindcă aceea ce Preoții hotărăsc pe pământ, Dumnezeu confirmă în cer și Stăpânul este de acord cu părerea robilor Săi". Și iarăși: „Părinții trupești nu pot da nici un ajutor copiilor lor, când aceștia ofensează pe vreun om însemnat și puternic; Preoții însă împacă pe fiii lor spirituali nu cu împărații, nu cu puternicii pământului, ci cu Dumnezeu"* (*Vezi pe larg Teol. Dog. Ort. de Macarie, Silvestru Ep. de Canev, etc.*).

Spovedania adevărată ușurează sufletul. Acum vreo 26 de ani, un ostaș credincios s-a dus la un preot din apropierea regimentului său, jeluindu-se că se simte tare nemulțumit de starea sufletească. Din vorbă în vorbă, Preotul îl întrebă: „Te-ai mărturisit vreodată la Preot?" „Nu m-am mărturisit de mult - răspunse ostașul - fiindcă feluritele împrejurări și gura lumii, a camarazilor mei, m-a împiedicat spunând că spovedania n-aduce nici o ușurare". „Vă înșelați amarnic, dragii mei, - a zis înțeleptul Preot - căci depărtarea aceasta de Sf. Spovedanie, aduce mare greutate sufletelor păcătoase ce se tot lasă de pe un an pe altul, ba încă și mai mult!"

Mai de folos i-ar fì lui, de s'ar legà o piatră de moară de grumazii lui şi să se arunce în mare, de cât să smintiască pre unul dintr'aceşti mai mici. Luaţi aminte de sine-vă: de va greşì ţie fratele tău, ciartă'l pre el, şi de se va pocăi, iartă'i lui. Şi măcar de şapte ori în zì de va greşì ţie, şi de şapte ori se va întoarce la tine, zicând: căescu-mă, iartă'i lui. Şi au zis apostolii Domnului: adauge-ne nouă credinţă."
Luca 17 1-5

61 „Mulţămesc Dumnezeului meu pururea pentru voi, pentru darul lui Dumnezeu ce s'au dat vouă întru Iisus Hristos; Că întru toate v'aţi îmbogăţit întru dânsul, în tot cuvântul şi în toată ştiinţa; Precum mărturisirea lui Hristos s'a adeverit întru voi; Cât a nu fì lipsiţi voi nici într'un dar, aşteptând descoperirea Domnului nostru Iisus Hristos; Care va şi întărì pre voi până la sfârşit, nevinovaţi în ziua Domnului nostru Iisus Hristos; Credincios este Dumnezeu, prin care v'aţi chemat spre împărtăşirea Fiului său Iisus Hristos Domnului nostru. Şi vă rog pre voi fraţilor, pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos, ca toţi să grăiţi aceeaş, şi să nu fie între voi împerechieri; ci să fiţi întemeiaţi într'un gând şi într'o înţelegere."
I Corinteni 1 4-10

62 „Iar fiecăruia se dă arătarea Duhului spre folos. Că unuia prin Duhul se dă cuvântul înţelepciunei; iar altuia cuvântul cunoştinţei întru acelaş Duh; Şi unuia credinţa întru acelaş Duh; iar altuia darurile tămăduirilor întru acelaş Duh; Unuia lucrarea puterilor, iar altuia prorocie; unuia alegerea duhurilor, iar altuia feluri de limbi; şi altuia tălmăcirea limbelor; Şi toate acestea le lucrează unul şi acelaş Duh, împărţind deosebi fiecăruia precum voeşte. Că precum trupul unul este, şi mădulări are multe şi toate mădulările ale unui trup, multe fiind, un trup sunt; aşa şi Hristos.

Pentrucă printr'un Duh noi toți într'un trup ne-am botezat, ori Iudeii, ori Elinii, ori robii, ori cei slobozi; și toți într'un Duh ne-am adăpat. Că și trupul nu este un mădular, ci multe. Că de-ar zice piciorul, pentru că nu sunt mână, nu sunt din trup; au doară pentru aceea nu este din trup? Și de-ar zice urechia, pentru că nu sunt ochiu, nu sunt din trup; au doară pentru aceea nu este din trup? Că de ar fi tot trupul ochiu, unde ar fi auzul? Și de-ar fi tot auz, unde ar fi mirosul? Iar acum au pus Dumnezeu mădulările pre unul fiecare dintr'însele în trup, precum au voit. Că de-ar fi toate un mădular, unde ar fi trupul? Iar acum multe mădulări cu adevărat sunt, dar un trup. Și nu poate ochiul să zică mâinei: n'am trebuință de tine; sau iarăș capul picioarelor: n'am trebuință de voi. Ci cu mult mai vârtos mădulările trupului, care se socotesc a fi mai slabe, sunt mai trebuincioase; Și care ni se pare că sunt mai necinstite la trup, acestora cinste mai multă le dăm; și cele nesocotite ale noastre mai multă slavă au. Iar cele de cinste ale noastre n'au trebuință; ci Dumnezeu au tocmit trupul, celui mai de jos mai multă cinste dând, Ca să nu fie desbinare în trup; ci să se grijească mădulările între sine asemenea unul de altul. Și ori de pătimește un mădular, pătimesc toate mădulările dimpreună; ori de se slăvește un mădular, împreună se bucură toate mădulările; Iar voi sunteți trupul lui Hristos, și mădulări din parte. Și pre unii au pus Dumnezeu în biserică, întâiu pre apostoli, al doilea pre proroci, al treilea pre dascăli, după aceea pre puteri, apoi darurile tămăduirilor, ajutorințele, isprăvniciile, felurile limbilor."
I Corinteni 12 7-28

63 „Drept aceea, și eu auzind credința voastră întru Domnul Iisus, și dragostea cea către toți sfinții, Nu încetez a mulțămì pentru voi, pomenire de voi făcând la rugăciunile mele; Ca Dumnezeul Domnului nostru Iisus Hristos, Tatăl slavei, să vă deà

Apoi punându-și îndată epitrahilul, îi zise cu glas blând și poruncă blajină: „Fiule! ia îngenunchează aici și-ți mărturisește toate păcatele tale". Ostașul cu voie sau peste voie, a îngenuncheat. Preotul i-a citit molitfele Spovedaniei, și cuvântul indicat acolo în molitfelnic păcătosului, pentru a-și mărturisi toate păcatele înaintea Domnului Iisus Hristos și a Duhovnicului. În timpul acestor molitfe și a cuvântului sfătuitor, inima cu întreaga ființă a ostașului țării, s-a simțit cuprinsă de o putere nevăzută, s-a pregătit, și deschizându-și gura și-a mărturisit toate păcatele sale care le-a știut. În acel timp el simțea că odată cu păcatele ce le mărturisea, sufletul său se ușura.

După canonisirea potrivită și dezlegarea păcatelor, ostașul mulțumind lui Dumnezeu și Preotului Duhovnic ostenitor, s-a dus la datoria sa, simțindu-se ușurat sufletește (de păcatele ce și le mărturisise) ca o pană.

„Dacă ne mărturisim păcatele, Iisus Hristos e drept să ne ierte păcatele și să ne curățească de orice nedreptate" [75] (**I Ioan** 1 9).

As-noapte, Iisus...

As-noapte Iisus mi-a intrat în celulă.
O, ce trist, ce înalt era Christ!
Luna-a intrat după El în celulă
Și-L făcea mai înalt și mai trist.

Mâinile Lui păreau crini pe morminte,
ochii adânci ca niște păduri.
Luna-L spoia cu argint pe veșminte,
argintându-l pe mâini vechi spărturi.

M-am ridicat de subt pătura sură:
- Doamne, de unde vii? Din ce veac?
Iisus a dus lin un deget la gură
și mi-a făcut semn să tac...

A stat lângă mine pe rogojină:
- Pune-Mi pe răni mâna ta.
Pe glezne-avea urme de răni și rugină,
parcă purtase lanțuri, cândva...

Oftând, Și-a întins truditele oase
pe rogojina mea cu libărci.
Prin somn, lumina, iar zăbrelele groase
lungeau pe zăpada Lui vărgi.

Părea celula munte, părea căpățână,
și mișunau păduchi și guzgani.
Simțeam cum îmi cade tâmpla pe mână,
și am dormit o mie de ani...

Când m-am trezit din grozava genună,
miroseau paiele a trandafiri.
Eram în celulă și era lună,
numai Iisus nu era nicăiri...

Am întins brațele. Nimeni, tăcere.
Am întrebat zidul. Niciun răspuns.
Doar razele reci ascuțite-n unghere,
cu sulița lor m-au împuns.

- Unde ești. Doamne? - am urlat la zăbrele.
Din lună venea fum de cățui.
M-am pipăit, și pe mâinile mele
am găsit urmele cuielor Lui...

Protosinghel Nicodim Mândită

Vămile văzduhului

— II —

Vămile văzduhului și mărturii despre existenta lor, Editura Agapis, București, 2005, p. 17-23

Vama întâi - a vorbirii în deșert

Mergând noi de pe pământ la înălțimea cerului, ne-au întâmpinat la început duhurile văzduhului de la întâia vamă, la care se întreabă păcatele si cuvintele omenești cele deșarte, nebune și fără de rânduială, și îndată am stat acolo. Apoi ne-a scos multe cărți, în care erau scrise toate cuvintele vorbite din tinerețile mele. De am vorbit vreodată ceva fără treabă și fără socoteală, iar mai ales de am grăit cuvinte de rușine sau am făcut deșertăciuni și râs in tinerețile mele, precum este obiceiul tinerilor. Am văzut acolo scrise toate cuvintele mele cele nebunești, vorbele necurate, cântecele lumești fără de rușine, strigările fără de rânduială, râsurile și hohotele și mă mustrau cu aceasta, că îmi arătau vremile, locurile, persoanele, când, unde și cu cine m-am îndeletnicit la vorbe deșarte și am mâniat pe Dumnezeu prin cuvintele mele, nesocotind că este păcat, nici nu m am mărturisit la părintele meu duhovnicesc, nici nu m-am pocăit.

Văzând acestea, am tăcut ca o mută, neavând ce răspunde duhurilor viclene, pentru că mă biruiau cu adevărat si mă miram în mine cum nu s-a uitat de dânșii acel lucru care era trecut de atâta mulțime de ani, pe care eu demult îl uitasem și după aceea nici in minte nu l-am cugetat vreodată; iar ei mi le puneau înainte, ca si cum astăzi le-aș fi grăit, întrebându-mă despre toate cu de-amănuntul și-mi aduceam aminte de toate, că așa au fost. Apoi, tăcând si rușinându-mă, tremuram de frică, iar Sfinții îngeri care mă duceau, împotriva acelor păcate ale mele, au pus unele din faptele cele bune pe care le făcusem mai pe urmă și, neajungând acelea, au împlinit din darurile Cuviosului Părintelui meu Vasile și m-au răscumpărat. Iar de acolo am mers mai departe.

Vama a doua – a minciunii

Ne-am apropiat de altă vamă, ce se chema a minciunii, la care se întreba de tot cuvântul mincinos; iar mai ales, de călcarea jurământului, de chemările numelui Domnului în deșert, de mărturia mincinoasă, de neîmplinirea făgăduințelor făcute către Dumnezeu, de mărturisirea păcatelor ce se face neadevărată și de altele asemenea ca acelea mincinoase. Iar duhurile vămii aceleia erau iuti și sălbatice, tare mustrau și întrebau; când ne-am oprit, îndată au început a ispiti cu de-amănuntul și am fost vădită pentru două lucruri mici, că mi s-a întâmplat a minți, nesocotind aceea ca păcat, și că de multe ori, de rușine, nu mă mărturiseam cu adevărat înaintea

vouă duhul înțelepciunei și al descoperirei, spre cunoștința lui, Luminând ochii minței voastre, ca să știți voi care este nădejdea chemării lui, și care este bogăția slavei moștenirei lui întru sfinți, Și care este mărimea cea prea înaltă a puterei lui întru noi cari credem, după lucrarea puterei tăriei lui, Care o au lucrat întru Hristos, sculându'l pre el din morți, și l-au pus a ședeà deadreapta sa întru cele cerești, Mai pre sus decât toată începătoriea și stăpânirea și puterea și domniea, și decât tot numele ce se numește, nu numai în veacul acesta, ci și în cel viitor; Și toate le au supus supt picioarele lui, și pre el l-au dat cap bisericei mai pre sus de toate. Carele este trupul lui, împlinirea celui ce împlinește toate întru toți."
Efeseni 1 15-23

64 „Și pre voi cari ierați oarecând înstreinați și vrăjmași cu mintea întru lucruri rele, iată acum v'au împăcat, În carnea trupului lui prin moarte, să vă puie pre voi sfinți și fără de prihană și nevinovați înaintea sa; De veți rămâneà întru credință întemeiați și întăriți și nemișcați din nădejdea evangheliei, care ați auzit, ceea ce s'a propoveduit la toată zidirea cea de supt cer; căreea m'am făcut eu Pavel slujitor. Acum mă bucur întru patimile mele pentru voi, și plinesc lipsele necazurilor lui Hristos în trupul meu pentru trupul lui, carele este Biserica; Căreea m'am făcut eu slujitor, după iconomia lui Dumnezeu care mi s'a dat mie spre voi, să plinesc cuvântul lui Dumnezeu; Taina cea ascunsă din veci și din neamuri, iar acum s'a arătat sfinților lui."
Colaseni 1 21-26

65 „Ca să lepădați voi după cea mai 'nainte viețuire pre omul cel vechiu, care se strică după poftele înșelăciunei; Și să vă înnoiți iarăș cu duhul minței voastre; Și să vă îmbrăcați în omul cel nou, care după Dumnezeu s'au zidit întru dreptate și întru sfinţeniea adevărului. Drept aceea, lepădând minciuna, grăiți adevărul fiecare

cu aproapele lui, căci suntem unul altuia mădulări. Mâniați-vă, și nu greșiți; soarele să nu apuie întru mâniea voastră; Nu dați loc diavolului."
Efeseni 4 22-27

66 „Și zic aceasta, că fiecare din voi zice: eu sunt al lui Pavel; iar eu al lui Apolo; iar eu al lui Chifa; iar eu al lui Hristos. Au doară s'au împărțit Hristos? Au Pavel s'a răstignit pentru voi? Sau întru numele lui Pavel v'ați botezat? Mulțămesc lui Dumnezeu că nici pre unul din voi n'am botezat, fără numai pre Crisp și pre Gaie; Ca să nu zică cinevà că întru numele meu am botezat."
I Corinteni 1 12-15

67 „Și pre voi cari erați morți cu greșalele și cu păcatele; Întru care oarecând ați umblat după veacul lumei acesteea, după domnul stăpânirei văzduhului, a duhului celui ce acum lucrează întru fiii neascultărei; Între cari și noi toți am petrecut oarecând întru poftele trupului nostru, făcând voile trupului și ale cugetelor; și eram fii din fire ai mâniei, ca și ceilalți. Iar Dumnezeu, bogat fiind întru milă, pentru cea multă a sa dragoste cu care ne-au iubit pre noi, Și fiind noi morți cu păcatele, împreună ne-au învieat cu Hristos (în dar sunteți mântuiți); Și împreună cu dânsul ne-au sculat și ne-au pus a ședeà întru cele cerești întru Hristos Iisus; Ca să arate în veacurile cele viitoare bogățiea cea mare a darului său întru bunătate spre noi întru Hristos Iisus."
Efeseni 2 1-7

68 „Deci dar de v'ați sculat împreună cu Hristos, cele de sus căutați, unde este Hristos șezând deadreapta lui Dumnezeu. Cele de sus gândiți, iar nu cele pământești. Că ați murit, și vieața voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu. Când se va arătà Hristos, vieața voastră, atunci și voi cu dânsul împreună vă veți arătà întru slavă. Drept aceea, omorîți mădulările voastre cele de pre pământ: curviea, necurățiea,

părintelui meu cel duhovnicesc. Iar călcări de jurăminte și mărturii mincinoase și altele asemenea ca acelea, n-au aflat în mine, cu darul lui Hristos. însă, pentru minciunile care se aflaseră la mine, dănțuiau și voiau să mă răpească din mâinile celor ce mă duceau; dar sfinții îngeri, punând împotriva acelor păcate unele din faptele mele cele bune și mai multe din darurile părintelui meu, m-au răscumpărat și am mers mai sus fără primejdie.

Vama a treia – a osândirii, clevetirii și a judecării aproapelui

Dupa aceea am ajuns la altă vamă, care se cheama a osândirii și a clevetirii. După ce ne am oprit acolo, am văzut cât de greu păcat este a osândi pe aproapele și cât de mare rău este a cleveti pe cineva, a osândi, a defăima, a huli, a batjocori și a râde de păcatul străin, iar pe ale tale a nu le vedea. Pentru că pe unii ca aceștia cumpliții întrebători îi cercetau ca pe niște antihriști, care au răpit mai înainte cinstea lui Hristos și s au făcut judecători și pierzători celor de aproape ai lor, fiind singuri vrednici de mii de osândiri. Dar în mine, prin darul lui Hristos, n-au aflat mult acolo, pentru că mă păzeam cu dinadinsul în toate zilele vieții mele să nu osândesc pe nimeni, nici să clevetesc, nici să râd de cineva, nici să hulesc pe cineva; însă, uneori, din întâmplare auzind pe alții osândind, sau clevetind, sau râzând de cineva, mă plecam spre dânșii puțin cu mintea, sau din nepază adăugam la acelea câte o vorbă; dar îndată mă întorceam, căindu-mă în sine, și aceea mi s-a pus în osândire ca clevetire, de întrebătorii aceia. Deci și de acolo răscumpărându-mă sfinții îngeri cu darul Cuv. Vasile, au mers împreună cu mine mai sus.

Vama a patra – a lăcomiei și betiei

Am trecut la altă vamă, care se numește lăcomia pântecelui. Și îndată au alergat asupra noastră acele duhuri necurate, bucurându-se ca de o dobândă aflată de ei. Și am văzut chipurile duhurilor foarte necurate, care închipuiau prin sine pe iubitorii de desfătări și pe nesățioșii cu pântecele și pe urâții bețivi, dintre care unii se arătau că poartă vase și căldări cu mâncăruri, iar alții, pahare și ulcioare cu băuturi; dar se vedea hrana și băutura aceea gunoi necurat și întinare. Deci se arătau diavolii a fi ca niște îmbuibați și bețivi, ca cei ce cântă din cimpoi și din toate instrumentele, după asemănarea cârciumarilor și a benchetuitorilor, bătându-și joc de sufletele păcătoșilor celor duși la vama lor Aceia, ca și câinii înconjurându-ne și oprindu-ne, îndată mi-au adus înainte toate păcatele mele. Adică de am mâncat în taină vreodată, sau am mâncat peste măsură și trebuință, sau de dimineață ca dobitocul am mâncat fără rugăciune și fără semnul Sfintei Crucii. Apoi, de câte ori am mâncat în sfintele posturi mai înainte de obișnuita pravilă bisericească, sau mai înainte de masă, sau din neînfrânare am gustat ceva, sau la masă peste măsură m-am săturat.

Asemenea si bețiile mele toate mi le arătau, punându-mi înainte paharele și vasele din care m-am îmbătat și numărul paharelor băute, zicându-mi: „Atâtea pahare ai băut în cutare vreme, la cutare benchet și nuntă cu acei oameni. Iar în altă vreme și în alt loc, cu atâtea pahare te-ai îmbătat până la nesimțire și iarăși în alt loc și vreme, atâtea sticle ai umplut de vin sau de altă băutură; și atât de mult ai benchetuit cu muzică și jocuri, plesnind, cântând și sărind, încât abia ai fost adusă la casa ta, slăbită de beția cea fără măsură". Apoi îmi arătau și acele pahare cu care uneori în zile de post de dimineață am băut până la îmbătare și nu le socoteam ca păcat, nici nu mă pocăiam și pe alții îi atrăgeam la mese și beții, sau în zile de praznic și în Duminici, mai înainte de Sfânta Liturghie, am băut undeva un pahar. Pe toate acelea și alte plăceri și beții ale mele mi le puneau înainte, îmi luau seama și se bucurau, ca și cum mă aveau in mâinile lor și in fundul iadului vrând să mă ducă.

Iar eu tremuram, văzându-mă mustrată de toate acestea și neavând ce să răspund împotrivă. Dar sfinții îngeri, scoțând destule din darurile Cuviosului Vasile - adică rugăciunile sfinților și slujbele Bisericii și milostenia - împotriva acelora au pus pentru mine răscumpărare. Iar diavolii, văzând răscumpărarea mea au făcut tulburare, zicând: „Amar nouă! Am pierdut osteneala noastră? A pierit nădejdea noastră!" Și aruncau în văzduh hârtiile pe care le aveau scrise asupra mea. Iar eu, văzând acestea, mă înveseleam și ne-am dus de acolo fără primejdie

Mergând, sfinții îngeri vorbeau între ei, zicând: „Cu adevărat, mare ajutor are sufletul acesta, de la plăcutul lui Dumnezeu Vasile. Și, dacă nu l-ar fi ajutat

cu ostenelile si rugăciunile lui, multă primejdie ar fi răbdat, trecând aceste ispitiri din văzduh". Iar eu, luând îndrăzneală, am zis către sfinții îngeri: „Stăpânii mei, mi se pare că nimeni nu știe, din cei ce trăiesc pe pământ, ce se face aici și ce îl așteaptă pe sufletul cel păcătos după moarte".

Sfinții îngeri mi au răspuns: „Au doar nu mărturisesc pentru acestea dumnezeieștile Scripturi, care totdeauna se citesc în biserici și se propovăduiesc de sfinții slujitori ai lui Dumnezeu? Însă cei ce s-au împătimit spre pământeștile deșertăciuni, nu bagă în seamă de aceasta și, socotind că îmbuibarea și beția din toate zilele le este desfătare, mâncând în toate zilele fără saț, îmbătându-se fără frică de Dumnezeu, având pântecele în loc de Dumnezeu, nici nu gândesc la viața ce o să fie, nici nu-și aduc aminte de scriptura care zice: Amar vouă, celor ce vă săturați acum, căci veți flămânzi, și celor ce vă îmbătați, că veți înseta. Pentru că ei socotesc că sunt basme cele din Sfânta Scriptură și petrec fără grijă, cu dansuri benchetuind și în toate zilele, ca și bogatul cel din Evanghelie, veselindu-se luminat.

Însă câți dintr-înșii sunt milostivi și înduraţi și fac bine săracilor și scăpătaților și ajută pe cei ce le trebuie ajutor, aceia cu lesnire câștigă de la Dumnezeu iertare de păcatele lor și trec vămile fără supărare pentru milostenia lor. Pentru că Scriptura zice: „Milostenia izbăvește din moarte și acoperă mulțime de păcate. Cei ce fac milostenie și dreptate se vor îndestula de viață. Iar cei ce nu se sârguiesc să-și curețe păcatele cu milosteniile, acelora nu le este cu putință să scape de aceste întrebări; căci îi răpesc aceia pe care i-ai văzut, întunecați la chip, boierii vămilor și, muncindu-i cumplit, îi pogoară în chinurile iadului și-i țin in legături până la înfricoșata judecată a lui Hristos. Deci, nu ți-ar fi fost cu putință să treci acestea, de n-ai fi câștigat răscumpărarea din dăruirile Cuviosului Vasile.

Vorbitor

M-au scos din celulă-ntr-o
duminică, tată...
Oftând veniseși la vorbitor.
Temnița strâmbă juca în
jurul meu, beată,
și-n piept ningea cu fulgi
de cocor.

Nu m-ai strâns la piept,
tată, nu mi-ai dat mâna
(acest lucru e strict
interzis).
Dar s-a făcut o tăcere moale
ca lâna,
peste noi cădea cerul ucis.

Șoapta ți-a fremătat doar
atât: - Măi băiete...
Între noi, gardianul sever,
lacrimi înalte, ani groși, și,
ca un perete,
osânda cu sârma de fier.

Cum mă priveai! îți sta
numai pulbere-n față
din odrasla cu zâmbet
puțin.
Un chip ticălos fumega, din
neguri, din ceață
și din putregaiuri de chin...

Dincolo, erai tu: mâna ta
veștedă, tată,
ce-mi desena urși de gheață
pe geam.
Obrazu-ți sfânt,
luminându-mi pe foi,
altădată,
sub lampă, când „teme"
scriam...

Un semn mi-ai făcut, poate
a fost mângâiere,
în aer s-a rupt - creangă de
lut.
Eu ți-am cules umbra
mâinii, ca o părere,
și-n vis m-am plecat
s-o sărut.
Tăceam amândoi. Dar, sub
tăceri încleștate
sângerau și zvâcneau
întrebări.
Le vedeam palpitând ca
niște vrăbii împușcate,
cu piepturi umflate de zări.

Întrebau ochii: - Băiete, ce
cruntă ursită
spoi cu fiere obrazul tău?
Răspundea fruntea: -
Bătrânule, ocna-i cumplită,
sălbatic sunt, crâncen
și rău...

Sfios, printre noi umblau
aduceri aminte
în vârfuri de pași, ca pe-un
preș.
Îmi venea să le pipăi năluca
fierbinte,
cu mari scuturări de cireș.

Tâmpla căzuse adânc în
tăcerea sonoră
Plină de vorbe fără de glas...
Apoi gardianul: - S-a sfârșit
sfertul de oră!
M-am ridicat de la
iconostas.

Pumnii mi s-au umplut de
țigări de la tine,
tată, ai spus ceva ca un
fum,
și Veșnicia cu tunet surpat
de ruine,
m-a prins sub molozu-i
postum...

Gardianul m-a împins iar în
celula haină,
prin febre să te văd cum
plecai,
ducând acasă, de mână, pe
străzi, prin lumină,
un băietan cu ochii de rai...

patima, pofta cea rea, și lăcomiea, care este slujire idolilor; Pentru care vine mâniea lui Dumnezeu preste fiii neascultărei; Între care și voi oarecând ați umblat, când viețuiați întru acelea."
Colaseni 3 1-7

69 „Nu grăiți minciună unul către altul, desbrăcându-vă de omul cel vechiu dimpreună cu faptele lui; Și îmbrăcându-vă întru cel nou, care se înnoește spre cunoștință după chipul celui ce l-au zidit pre el; Unde nu este Ellin și Iudeu, tăiere împrejur și netăiere împrejur, Varvar, Schit, rob și slobod; ci toate și întru toți Hristos. Deci îmbrăcați-vă ca niște aleși ai lui Dumnezeu, sfinți și iubiți, întru milostivirile îndurărilor, întru bunătate, întru smerenie, întru blândețe, întru îndelunga răbdare; Suferind unul pre altul, și iertând unul altuia, de are cinevà împrotiva cuivà pâră; precum și Hristos a iertat vouă, așà și voi Iar preste toate acestea îmbrăcați-vă întru dragoste, care este legătura săvârșirei. Și pacea lui Dumnezeu să se dăruiască întru inimele voastre, la care și chemați sunteți într'un trup; și multămitori vă faceți. Cuvântul lui Hristos să locuiască întru voi bogat întru toată înțelepciunea; învățându-vă și înțelepțindu-vă pre voi înșivă cu psalmi și cu laude și cu cântări duhovnicești, întru dar cântând întru inimile voastre Domnului. Și tot orice faceți, cu cuvântul, sau cu lucrul, toate să faceți întru numele Domnului Iisus, mulțămind lui Dumnezeu și Tatălui prin el."
Colaseni 3 9-17

70 „Deci, nu vă temeți de dânșii, că nimic nu este acoperit, care să nu se descopere, și ascuns, care să nu se cunoască. Ceeace grăesc vouă la întunerec, să spuneți la lumină; și ce auziți la ureche, să propoveduiți deasupra caselor. Și să nu vă temeți de cei ce ucid trupul, iar sufletul nu pot să'l ucidă, ci să vă temeți mai vârtos de cela ce poate să piarză și trupul și sufletul, în gheena. Au doară nu

Sfântul Ioan Gură de Aur

Cuvânt despre prorocii mincinoși și dascălii mincinoși și lipsitii de Dumnezeu eretici și despre semnele sfârșitului veacului acestuia

A fost rostit pe când urma să iasă din trup

Dreapta credință în scrierile Sfinților Părinți, traducere din limbă greacă veche de **Pr. Marcel Hancheș**, Vol. 1, Editura Sophia, București, 2006, p. 160-94

Dureros este cuvântul - fiindcă e și ultimul, după cum mi s-a arătat -, însă și plin de multă bucurie. Dureros, pentru că nu voi mai grăi către voi; plin de multă bucurie, pentru că îmi stă de față vremea să mă dezleg și să fiu împreună cu Hristos; și, după cum a zis Dotmnul, *„nu voi mai grăi cu voi"* [76] (**In. 14** 30).

Dar acum voi grăi încă întru durerea inimii despre prorocii mincinoși și despre dascălii mincinoși, și despre lipsiții de Dumnezeu eretici, despre care Apostolul a zis: *„Oamenii răi și amăgitori vor înainta spre mai rău, înșelând și fiind înșelați"* [77] (**II Tim. 3** 13). Despre aceștia adeseori v-am pomenit. Căci multe cuvântări am făcut, cu Ziarul lui Hristos, după cum și știți, iubitorilor de Dumnezeu. Și aproape în fiecare cuvântare am pomenit despre aceștia, dacă vă amintiți numai cele spuse ieri. Și știu că vă amintiți, și mai cu seamă cei iubitori de osteneală și iubitori de Scripturi și iubitori de Hristos.

Căci iubitorul de Scripturi cu dreptate a fost numit iubitor de Hristos, după ceea ce s-a spus de Domnul, că: *„Cel ce Mă iubește păzește cuvintele Mele. Cel ce Mă iubește iubit va fi de Tatăl Meu"* [78] (*cf.* **In. 14** 21). *„Cel ce Mă iubește în Lege va cugeta ziua și noaptea"*, adică în Evanghelie și în celelalte Scripturi (*cf.* **Ps 1** 2). Căci unul ca acesta are necurmată pomenirea lui Dumnezeu în inima lui. Așteptându-L din ceruri, pururea pândește ceasul venirii Lui. Ținând totdeauna în mâinile sale sfințitele, cărți, nu va uita de acele înfricoșate „cărți" despre care s-a scris: *„a șezut pe scaunul de judecată și cărțile s-au deschis"* (**Dan. 7** 10). Ia aminte cât câștig este din cercetarea Scripturilor, după cum adesea ați auzit. Ce înseamnă ceea ce zicem? Că dumnezeiasca Scriptură nimic nu a lăsat deoparte, nimic nu a trecut sub tăcere din cele de folos nouă, ci pretutindeni strigă și prin proroci, și prin apostoli, vestind mai dinainte și întărind mai dinainte pe fiecare, după cum o maică iubitoare de fii, iubindu-și copiii, le mărturisește mai dinainte. Și ne aduce aminte de cele trecute și de cele de față și de cele viitoare, nimic trecând cu vederea, precum s-a spus mai înainte, din cele folositoare nouă. Și acest lucru nu îl grăiește în ascuns, nici cu glas mic, ci în tot locul strigă cu osteneală și putere și prin Lege, și prin proroci, și prin apostoli, și prin însuși Stăpânul. Căci prin Isaia prorocul zice: *„Strigă cu tărie și nu cruța, ca o trâmbiță înaltă glasul tău"* (**Is. 58** 1). Și iarăși zice: *„Pe munte înalt suie-te, cel ce binevestești Sionului"* (**Is. 40** 9); și în continuare zice: *„înălțați-vă, nu vă temeți"* (**Is. 40**, 9). Și iarăși David zice: *„Ostenit-am strigând, amorțit-a gâtlejul meu"* (**Ps. 68** 3). Iar Ioan, cuvântătorul de Dumnezeu, zice în soborniceasca Epistolă: *„Luați aminte la voi înșivă"* (**II In. 8**). Iar

Pavel ce [zice]? „*Luați aminte cum umblați*" (**Ef. 5** 15). Iar Domnul [zice]: „*Eu pe față am grăit lumii și pe ascuns nimic nu am grăit*" (**In. 18** 20). Și în altă parte zice Evanghelistul despre El că „*a stat și a strigat, zicând: Dacă însetează cineva, să vină la Mine și să bea*" (**In. 7** 37). Vezi câtă luptă, câtă sârguință, cum strigă pe față și nimeni nu pricepe? Și iarăși fericitul Pavel zice: „*Luați aminte la câini, luați aminte la lucrătorii cei răi. Luați aminte la tăierea împrejur. Luați aminte cum umblați, că zilele rele sunt*" (**Flp. 3** 2; **Ef. 5** 15-16). Și Ioan [zice]: „*Luați aminte la voi înșivă ca să nu pierdeți ce ați lucrat, că mulți înșelători au ieșit în lume*" (**II In. 7-8**). Și multe sunt cele asemănătoare în dumnezeiești- le Scripturi ale Vechiului și Noului Legământ, care strigă și ne trezesc din lâncezeala noastră. Iar noi facem dimpotrivă, precum a zis Isaia prorocul, că „*cu urechile lor greu au auzit și au închis ochii lor*" (**Is. 6** 10)

O, câte și ce fel de scrieri auzim, dar nu pricepem! De aceea și fără de apărare vom fi în ziua cercetării, când va veni Cel Ce luminează cele ascunse ale întunericului și va arăta sfaturile inimilor, când va ședea pe scaunul de judecată și cărțile pe care acum, auzindu-le, le luăm în râs și nu le primim, se vor deschide. Căci fiecare dintre noi a fost înșelat în calea sa, lăsând calea dreaptă, și ne-am făcut precum la început, când nu mergeai cu noi, Doamne. Și cu adevărat cu noi s-a plinit prorocia lui David, care zice: „*Amestecatu-s-au întru neamuri și au învățat lucrurile lor*" (**Ps. 105** 35). De aceea suntem smeriți în tot pământul din pricina păcatelor noastre și la noi a ajuns sfârșitul veacurilor, precum s-a scris (*cf.* **I Cor. 10** 11). Și păstorii sunt lupi, și oile zdrobite, și foametea e la uși, nu foamete de pâine și sete de apă, ci foamete de a auzi cuvântul lui Dumnezeu. Așadar, nimeni din cei ce nădăjduiesc în Domnul să nu deznădăjduiască. Nu vă descurajați, ci priviți de mai înainte pururea la Cel Ce a zis: „*Cu voi sunt*" (**Mt. 28** 20).

Așadar, îndrăzniți! Căci nu va nimici Domnul cu foamete sufletele drepților. Despre această foame zice Domnul prin proroc: „*Și va fi în zilele acelea că voi adăuga foamete pe pământ; nu foamete de pâine, nici sete de apă, ci foamete de a auzi cuvântul lui Dumnezeu. Și vor alerga de la Răsărit la Apus căutând cuvântul Domnului*" (*cf* **Am. 8** 11-12). Vezi că nu despre pâine vorbește? Căci Dumnezeu nu despre pâine a vorbit. O, foamete cumplită și stricătoare și vătămătoare de suflet! O, foamete care aduci pedeapsa veșnică! Această foamete este dătătoare de tot lucrul rău. Această foamete este pricină a tot răul. Această foamete văzându-o mai dinainte prorocul David venind, L-a rugat pe Dumnezeu, zicând: „*Dumnezeul meu, să nu taci de către mine*" (**Ps. 27** 1). Și despre credincioșii sârguitori a prorocit, zicând: „*Ca să izbăvească din moarte sufletele lor și să-i hrănească pe ei în foamete*" (**Ps. 32** 19). Și în altă parte zice: „*Și în zile de foamete vor fi săturați*" (**Ps. 36** 19). Și iarăși: „*Milostiv și îndurat Domnul; hrană a dat celor ce se tem de El*" (**Ps. 110** 4-5). Acestea le-a zis David despre cei ce cercetează Scripturile: că nu vor flămânzi.

Să cercetăm Scripturile, fraților, ca să nu flămânzim de foametea ucigătoare de suflet care va veni. Să cercetăm, ca să nu fim înșelați și purtați de orice vânt (*cf.* **Ef. 4** 14). De aceea zice Domnul către cei fără de grijă: „*Vă înșelați, neînțelegând Scripturile*" (*cf.* **Mt. 22** 29). Căci cu adevărat unii ca aceștia sunt înșelați. Căci de unde a venit foametea ce ucide sufletul? Nu din necercetarea Scripturilor? O, de câte bunătăți ne-am lipsit lepădând dumnezeieștile Scripturi! Căci poruncă a Stăpânului este. Cercetează cu osteneală, cercetează și caută și vei afla multă bogăție neasemănată și comoară ascunsă în țarină; vei înțelege dumnezeiasca Scriptură. Cercetează și vei afla și, aflând, vinde toate câte ai și cumpără țarina aceea - cunoașterea cea bună a Sfintelor Scripturi - în care s-a ascuns Fiul, înțelepciunea cea adevărată a Tatălui; pe El aflându-L, fericit vei fi, precum s-a scris că: „*fericit e omul care a aflat înțelepciune*" [79] (**Pilde 3** 13). ***Cercetează, iubite, fie că ești bogat sau sărac, fie rob, fie liber, fie bărbat, fie femeie.*** Cercetați Scripturile. Căci dumnezeiasca Scriptură este cămară a tot binele.

Dar să ne întoarcem la subiectul ce ne stă înainte; căci despre sfârșitul lumii e cuvântul și despre prorocii mincinoși și dascălii mincinoși și despre ereticii cei fără de Dumnezeu, care ca niște șuvoaie potopesc pretutindeni și înșală pe mulți. Și de unde s-a întâmplat aceasta? ***E limpede că din necunoașterea și din lipsa de cercare a întâistătătorilor.*** [80] ***Căci unde e lipsa de cercare a păstorilor, acolo e pierzania oilor.*** Așadar, ce să spun mai întâi? Despre sfârșitul nostru? Sau voi da în vileag dogmele cele spurcate ale ereticilor celor fără de Dumnezeu? Dacă ar fi fost vreme, aș fi doborât și aș fi dat pe față dogmele lor cele spurcate și faptele cele nelegiuite. însă mare este lup ta și mult cuvântul ca să dezgolim și să doborâm necuratele dogme ale acestora. ***Dar pentru acum e de neapărată trebuință să-i înfățișăm din Sfintele Scripturi pe aceștia, ca dușmani ai lui Hristos și lupi față de turma Lui, care pretutindeni sunt alungați și scoși dintre oile lui Hristos.*** [81] De aceea, pe dreptate și lupi au fost numiți de prorocii și de însuși Stăpânul și de fericiții apostoli. Și nu numai lupi, ci și ciumați și necinstitori și potrivnici și vrăjmași și uneltitori și hulitori și fățarnici și furi și tâlhari și spurcați și prorocii mincinoși și dascăli mincinoși și călăuzitori orbi și înșelători și

se vând două pasări pentru un ban? Și nici una dintr'însele nu cade pre pământ fără de Tatăl vostru. Iar ai voștri și perii capului vă sunt toți numărați. Pentru aceea nu vă temeți, că voi sunteți cu mult mai buni decât paserile."
Matei 10 26-31

71 „Iată, eu vă trimit pre voi ca oile în mijlocul lupilor. Deci fiți înțelepți ca șerpii și blânzi ca porumbeii. Și vă feriți de oameni, că vă vor dà pre voi în soboare, și întru adunările lor vă vor bate pre voi. Încă și înaintea domnilor și a împăraților veți fì duși pentru mine, întru mărturie lor și limbilor. Iar când vă vor dà pre voi, nu vă grijiți cum, sau ce veți grăì, că se va dà vouă într'acel ceas ce veți grăì; Că nu voi sunteți cei ce grăiți, ci Duhul Tatălui vostru este carele grăește întru voi. Și va dà frate pre frate spre moarte și tată pre fecior, și se vor sculà feciorii asupra părinților și îi vor omorî pre dânșii. Și veți fì urâți de toți pentru numele meu. Iar cela ce va răbdà până în sfârșit, acela se va mântuì. Iar când vă vor gonì pre voi într'această cetate, fugiți în cealaltă. Amin grăesc vouă: nu veți sfârșì cetățile lui Israil până când va venì Fiul Omului. Nu este ucenic mai pre sus de dascălul său, nici slugă mai pre sus de domnul său. Ajunge ucenicului să fie ca dascălul său, și sluga ca domnul său. Dacă pre stăpânul casei l-au numit veelzevul, cu cât mai vârtos pre casnicii lui?"
Matei 10 16-25

72 „Și precum voiți ca să vă facă vouă oamenii, și voi faceți lor așijderea. Și de iubiți pre cei ce vă iubesc pre voi, ce dar este vouă? Că și păcătoșii iubesc pre cei ce îi iubesc pre dânșii. Și de faceți bine celor ce vă fac vouă bine, ce dar este vouă? Că și păcătoșii aceeaș fac. Și de dați împrumut celor dela cari nădăjduiți a luà, ce dar este vouă? Că și păcătoșii dau păcătoșilor împrumut, ca să ià întocmai. Ci iubiți pre vrăjmașii voștri, și faceți bine, și dați împrumut, nimic nădăjduind, și va fì plata voastră multă,

și veți fi fii celui prea Înalt; că el este bun spre cei nemulțumitori și spre cei răi. Deci, fiți milostivi precum și Tatăl vostru este milostiv."
Luca 6 31-36

73 „Auzit-ați că s'a zis celor de demult: să nu preacurvești. Iar eu zic vouă: că tot cela ce caută la femeie spre a o poftì pre ea, iată, a preacurvit cu dânsa întru inima sa. Iar dacă ochiul tău cel drept te sminteşte pre tine, scoate'l pre el şi îl leapădă dela tine, că'ţi foloseşte ţie ca să piară unul din mădulările tale, şi nu tot trupul tău să se arunce în gheenă. Şi dacă mâna ta cea dreaptă te sminteşte pre tine, taie-o pre ea şi o leapădă dela tine, că îţi foloseşte ţie ca să piară unul din mădulările tale, şi nu tot trupul tău să se arunce în gheenă."
Matei 5 27-30

74 Vezi Prolog 20 a IV; vezi şi Prol. 2 a IV; 23 a IV; min. IV; 6 a V Varvar tâlharul; Cuvânt din Pateric; Prol. 21. VI; Cuv. p. un Stareţ duhovnicesc 29 II; Cuv. la Duminica brânzei de Mitrop. Antim Ivireanu.

75 „De vom zice că păcat nu avem, pre noi înşi-ne ne înşelăm, şi adevărul nu este întru noi. De vom mărturisì păcatele noastre, credincios este şi drept ca să ne ierte nouă păcatele, şi să ne curăţească pre noi de toată nedreptatea. De vom zice că nu am păcătuit, mincinos facem pre dânsul, şi cuvântul lui nu este întru noi."
I Ioan 1 8-10

76 „Auzit-ați că eu am zis vouă: merg, și voiu venì la voi. De m'ați iubì pre mine, v'ați fì bucurat, căci am zis vouă: merg la Tatăl; că Tatăl meu mai mare decât mine este. Şi acum am zis vouă mai'nainte până a nu fì, ca, când va fì, să credeţi. Nu voiu mai grăì multe cu voi, că vine stăpânitorul lumei acesteea şi întru mine n'are nimic. Ci ca să cunoască lumea că iubesc pre Tatăl, şi precum mi-au poruncit mie Tatăl, aşà fac. Sculaţi-vă să mergem

vicleni și antihriștiși pietre de poticneală și fii ai celui viclean și neghine și lipsiți de Dumnezeu și luptători împotriva Duhului și hulitori ai Duhului harului. Acestora nu li se va ierta nici în veacul de acum, nici în cel viitor. Din pricina lor, calea adevărului va fi hulită. Pe lângă acestea, sunt și copii ai diavolului viclean, după cum zice de Dumnezeu cuvântătorul [Ioan]: *„arătați sunt copiii diavolului"* (**I In. 3** 10). Așadar, trebuie mai întâi să ne ocupăm cu aceștia și abia după aceea să grăim despre sfârșitul lumii.

Deci, pentru că la noi a ajuns sfârșitul veacurilor, precum zice Apostolul (*cf.* **I Cor. 10** 11), și s-au ridicat vremuri grele și s-a înmulțit fărădelegea și dragostea multora s-a răcit și mulți sunt cei care înșeală și mai mulți cei înșelați[82], hai, dar, să desfășurăm sfințitele cărți în care, aflând. calea adevărului, să pășim, alergând sus, la munții cei sfinți, adică la Proroci și Apostoli, ca să nu ne rătăcim și *„să fim purtați de orice vânt al învățăturii, prin amăgirea oamenilor și prin vicleșugul de a duce în înșelare"* (**Ef. 4** 14).

Să nu rămânem jos, ci să ne înălțăm cu Sfinții Ucenici pe muntele fericit și să ascultăm pe Păstorul nostru zicând: *„Luați aminte să nu fiți înșelați. Luați aminte să nu vă înșele cineva. Pretutindeni luați aminte"* (*cf.* **Lc. 21** 8). Și Ioan cele asemănătoare zice: *„Ca să nu pierdeți ce ați lucrat"* (**II In.** 8). Și Pavel: *„Luați aminte la câini. Luați aminte cum umblați"* (**Filip. 3** 2; **Ef. 5** 15). Iar „luați aminte" și „luați aminte" nu a fost spus pentru nimic altceva decât pentru ca noi să fim în siguranță în ce privește pielea de oaie a celor ce înșeală și să nu fim fără băgare de seamă față de lupul fățarnicilor și al celor ce amăgesc. Și cu adevărat în chip necesar s-a spus pretutindeni în Scripturi „luați aminte" și „vedeți" și „fiți treji" și „fiți cu luare-aminte" nu numai la voi înșivă, ci și la toată turma (*cf.* **Fapt. 20** 28). Căci nimic din cele folositoare nouă nu a trecut sub tăcere Dumnezeiasca Scriptură.

Iar mie îmi vine să lăcrimez când aud pe unii din Biserica noastră zicând că nu sunt spuse acestea în Dumnezeieștile Scripturi; și aceasta nu numai de către mireni, ci și de către cei ce par păstori și care țin locurile [scaunele] Apostolilor și Prorocilor, însă nu și viețuirea [acelora]. Către ei este vreme potrivită a zice: „Vai vouă călăuzitori orbi și neînvățați și neîntăriți; înfrumusețători ai hainelor și nu ai cărților, care lepădați cuvântul lui Dumnezeu și slujiți pântecelui; al căror dumnezeu e pântecele și slava întru rușine. Voi folosiți până la capăt laptele și lâna și carnea turmei, dar nu vă grijiți de oi? Cum, dar, veți scăpa, fiind fără de grijă față de o asemenea mântuire?".

Eu, de vreme ce mi-am pregătit cuvântul, voi aduce cu prisosință înaintea voastră mărturii, dovedind din Sfintele Scripturi – și din Evanghelii, și din Proroci, și din Apostoli – dacă Hristos dăruiește -, cum să se frângă gura celor ce grăiesc nedreptăți și cum să se lumineze inima celor ce doresc cuvântul. Și de unde să începem decât de la Cel care a zis: *„Eu sunt începutul și sfârșitul"* (**Apoc. 22** 13). Să-și întărească fiecare mintea sa, lepădând toată grija cea lumească.

Domnul a zis: *„Luați aminte să nu fiți înșelați. Căci mulți vor veni întru numele Meu, zicând „Eu sunt Hristos", și pe mulți îi vor înșela"* (**Mt. 24** 4-5). Și iarăși: *„Păziți-vă de prorocii mincinoși, care vin la voi în piele de oaie, dar pe dinăuntru sunt lupi răpitori. Din roadele lor îi veți cunoaște"* (**Mt. 7** 15-16), adică din cuvinte, din prorocia mincinoasă, din fățărnicia lor, din reaua lor credință, din hula lor îi veți cunoaște. Căci nu poate pomul rău să facă roade bune. Căci tot pomul din rodul său se cunoaște (*cf.* **Mt. 7** 16-20). Așa și voi îi veți cunoaște pe unii ca aceștia din roadele lor. Și, cunoscându-i, să nu îi primiți în casă, nu vă plecați lor, nu-i învredniciți de cuvânt, nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea lor. Însă păziți-vă de frământătura lor, adică de erezia lor[83].

Nimeni dintre voi să nu se vatăme sau să asculte cu nepăsare. Căci Dumnezeu e Cel ce grăiește: *„Ascultați, păstori, graiurile Arhipăstorului; ascultați cum îi descoperă și îi biruie pe lupii cei ascunși; ascultați și luați aminte la voi înșivă și la toată turma. Luați aminte la câini, luați aminte la furi. Căci cel ce nu intră pe ușă în staulul oilor, ci sare prin altă parte, este fur și tâlhar"* (*cf.* **In. 10**). Și iarăși zice despre ei: *„Cel ce nu este cu Mine împotriva Mea este"* (**Mt. 12** 30). Și iarăși a zis către ei: *„Voi din tatăl vostru, diavolul, sunteți"* (**In. 8** 44). *„Vai vouă, că încuiați împărăția cerurilor; căci nici voi nu intrați, nici pe cei ce intră nu-i lăsați să intre"* (**Mt. 23** 13). Și în altă parte iarăși [zice]: *„Voi nu sunteți dintre oile Mele"* (**In. 10** 26). Vezi cum pretutindeni Stăpânul dă în vileag și îi pune în văzul tuturor pe necinstitori, ca noi să nu fim înșelați? O, pogorământ negrăit! O, bunătate neasemănată! Ce vom răsplăti Domnului pentru toate acestea? Ce apărare vom avea înaintea Arhipăstorului?

O, păstorilor și împreună păstorilor! Iată, puține [mărturii] din cele multe. O, cum pretutindeni asigurându-ne Stăpânul, strigă prin neprihănitele Evanghelii: luați aminte, fiți treji, fiți cu luare aminte, sârguiți-vă, luptați-vă! Și nu numai prin Evanghelii strigă, ci și prin purtătorii de Dumnezeu proroci, și prin de Dumnezeu cuvântătorii ucenici cele asemănătoare le grăiește. Căci prin toți

grăiește precum vrea. Și martor îmi e Pavel, care zice: „*Hristos, Care grăiește întru mine*" (**II Cor. 13** 3).

Așadar, hai să-i aducem înainte pe cuvântătorii de Dumnezeu și să auzim de la ei ce ne poruncesc despre eretici. Spune, fericite Petre, pe care te-a fericit Domnul Dumnezeul nostru Iisus Hristos; spune-ne despre cei care înșală și care vor înșela turma lui Hristos, pe care ți-a dat-o și ți-a încredințat-o Arhipăstorul și Episcopul sufletelor noastre; spune câte ți-a dat Duhul Sfânt și întărește turma ta; arată-ne pe lupii cei ascunși, precum învățătorul tău, Hristos Domnul. Petru a spus: „*Aceasta să cunoașteți mai întâi, că vor veni în zilele din urmă batjocoritori, umblând după poftele lor*" (**II Pt. 3** 3). Și iarăși zice: „*Și între voi vor fi dascăli mincinoși care vor strecura eresurile pierzaniei, tăgăduind pe Stăpânul Care i-a răscumpărat. Și mulți vor urma destrăbălărilor lor, a căror judecată nu zăbovește și pierzania lor nu dormitează*" (*cf.* **II Pt. 2** 1-3); „*copii ai blestemului, care au lepădat calea dreaptă*" (*cf.* **II Pt. 2** 14-15).

Acestea le-a grăit Petru, Petru, cel cu adevărat fericit; Petru, piatra credinței, pe care [piatră] Hristos a zidit Biserica; Petru, cel care ține cheile cerurilor; Petru, cel ce a călcat valurile cu piciorul, iubitorul cel cald al Stăpânului Hristos, cel ce l-a zvârlit [la pământ] în Roma pe magul Simon, [căci se cuvenea] ca verhovnicul și întâistătătorul [apostolilor să-l azvârle] pe cel dintâi tâlhar și ucenicul diavolului în erezii.

Ioan a zis: „*Arătați sunt copiii diavolului*" (**I In. 3** 10). Vezi cum prin toți aceștia Hristos grăiește? Căci și în Evanghelii cele asemănătoare a grăit către ei: „*Voi sunteți din tatăl vostru, diavolul*" (**In.** 8 44). Știu pe mulți care grăiesc că și pe aceia i-a făcut Dumnezeu („căci fără Dumnezeu", zic ei, „nimic nu s-a făcut"), dar ei nu înțeleg nici cele ce le zic, nici cele despre care aduc întărire. Că Dumnezeu i-a zidit, sunt de acord și eu; însă i-a zidit spre fapte bune, ca să umblăm întru ele și să ne facem copii ai lui Dumnezeu prin dreapta credință.

Dar să ne întoarcem la subiectul ce ne stă înainte, Ioan zice: „*Și acum mulți antihriști sunt*" (**I In. 2** 18). Și iarăși: „*Luați aminte la voi înșivă ca să nu pierdeți cele ce ați lucrat, că mulți înșelători au ieșit în lume*" (**II In.** 7-8). „*Iubiților, nu dați crezare oricărui duh, ci cercați duhurile sunt de la Dumnezeu. Că mulți proroci mincinoși au venit în lume*" (**I In. 4** 1). Și iarăși zice: „*Dacă vine cineva la voi și nu poartă cu sine această învățătură, nu îl primiți în casă și nu-i spuneți «Bucură-te». Căci cel ce-i spune «bucură-te» se face părtaș la faptele lui cele rele*" (**II In. 10-11**). Și iarăși: „*Tot cel ce încalcă și nu rămâne în învățătura lui Hristos nu îl are pe Dumnezeu*" (**II In. 9**).

Acestea ne îndeamnă Ioan, Ioan, fiul tunetului, cel iubit mai mult decât toți sfinții, cel ce a întărit Biserica de la o margine la cealaltă a lumii și a sfărâmat gurile ereticilor cu teologia.

Iacov a zis: „Cel care se arată că este prieten al lor [al ereticilor] vrăjmaș al lui Dumnezeu este" (*cf.* **Iac. 4** 4). ***Auziți toți care mâncați împreună cu ereticii hotărâre dureroasă: sunteți vrăjmași ai lui Hristos. Căci nici cel ce este prieten cu vrăjmașii împăratului nu poate să fie prieten al împăratului; și nu se învrednicește de viață, ci piere împreună cu vrăjmașii și suferă și mai rele.***

Iuda al lui Iacov a zis: „*S-au strecurat* [*printre voi*] *unii oameni însemnați mai dinainte spre această judecată, necinstitori, care au schimbat harul Dumnezeului nostru în destrăbălare, tăgăduind pe singurul Stăpân și Domn*" (**Iuda 4**). Și iarăși zice: „*în vremurile din urmă vor fi batjocoritori, umblând după poftele lor cele lipsite de credință*" (**Iuda 18**). „*Aceștia sunt cei ce se păstoresc pe ei înșiși fără de frică, nori fără de apă, purtați de orice vânt, stele rătăcitoare, cărora le este pusă deoparte bezna întunericului în veci*" (**Iuda 12-13**). Acestea și mai multe decât acestea ne îndeamnă bunul Iuda.

Vino mai departe Pavele, vasule al alegerii, spune-ne și tu, după harul cel dat ție de la Dumnezeu; spune-ne despre veacul rău de acum; arată-ne lupii ascunși, dă-i în vi leag și la arătare pe furii sfintei turme a lui Dumnezeu. Pavel a zis: „*Știu că vor intra, după plecarea mea, lupi cumpliți între voi, care nu vor cruța turma*" (**Fapt. 20** 29). Vezi pretutindeni pe teologi conglăsuind cu învățătorul în ce-i privește pe lipsiții de Dumnezeu eretici și numindu-i câini și lupi? Așijderea și în altă parte zice Pavel: „*Luați aminte la câini, luați aminte la lucrătorii cei răi, luați aminte la tăierea împrejur*" (**Filip. 3** 2). „*Luați aminte ca să nu vă ducă cineva cu filosofia și rătăcirea deșartă*" (**Col. 2** 8). „*Luați aminte cu de-amănuntul cum umblați, că zilele sunt rele*" (*cf.* **Ef. 5** 15-16). Cine va putea aduce ca apărare lipsa de grijă, când aude atâtea porunci? Și în altă parte iarăși [zice]: „*Nu îl primiți pe omul eretic după întâia și a doua mustrare*" (**Tit 3** 10). Și iarăși: „*Nu vă lăsați purtați de felurite și străine învățături*" (**Evr. 13** 9). Și iarăși: „*Oamenii eretici vor înainta spre mai rău, înșelând și fiind înșelați*" (**II Tim. 3** 13). Și în altă parte: „*Pentru cei pângăriți și necredincioși nimic nu e curat*" (**Tit 1** 15). ***Auziți iarăși cei ce faceți agape împreună cu ei*** [***cu ereticii***]***: cum veți scăpa de mânia ce va să vină peste voi, care vă pângăriți împreună cu aceștia prin mâncare și băutură laolaltă? Cum îndrăzniți să vă apropiați de dumnezeieștile și înfricoșatele Taine ale lui Hristos? Sau nu ați auzit pe fericitul Pavel strigând că „nu puteți bea paharul Domnului și***

de aici"
Ioan 14 28-31

77 „Și toți cari voesc cu bună credință a vieţuì întru Hristos Iisus, goniți vor fì. Iar oamenii cei vicleni și fermecători vor procopsì spre mai rău, cari înșală, și singuri se înșală. Iar tu petreci întru cele ce te-ai învățat și te-ai încredințat, știind dela cine te-ai învățat; Și căci din pruncie sfințitele scripturi ştii, care pot să te înțelepțească spre mântuire prin credința cea întru Hristos Iisus."
II Timotei 3 12-15

78 „Nu vă voiu lăsà pre voi sărmani; voiu venì la voi. Încă puțin, și lumea pre mine nu mă va mai vedeà; iar voi mă veţi vedeà pre mine, că eu viu sunt, și voi veţi fì vii. Întru acea zi veţi cunoaște voi, că eu sunt întru Tatăl meu, și voi întru mine, și eu întru voi. Cela ce are poruncile mele, și le păzește pre ele, acela este care mă iubește pre mine; și cela ce mă iubește pre mine, iubì-se-va de Tatăl meu, și eu îl voiu iubì pre el, și mă voiu arătà lui."
Ioan 14 18-21

79 Scopul citirii Scripturilor este întâlnirea cu Hristos cel viu, nu cunoașterea lor teoretică și savantă. De aceea, cercetarea trebuie făcută cu multă frică și cutremur, și cu mare credință și smerenie.

80 Vina ereziilor o poartă cei puși să cârmuiască și să învețe poporul lui Dumnezeu și care nu au îndestulată cunoaștere a învățăturii Bisericii, dar nici experiența duhovnicească necesară, dobândită în urma luptei cu patimile și a agonisirii harului Duhului Sfânt întru simțire.

81 Azi ereticii și schismatici sunt „frați" ai noștri întru Hristos. Acest lucru însă nu trebuie să ducă la ură sau dispreț sau ironie față de vreun om sau făptură, ci doar la conștiința că acela nu e din trupul Bisericii și, prin urmare, nu poate avea acces la experiența eclesială, oricât de moral ar vieţui.

paharul demonilor; nu puteți avea parte de masa Domnului și de masa demonilor" (**I Cor.** 10, 21)? ***„leșiți din mijlocul lor și nu vă atingeți de ce e necurat"*** (**II Cor. 6,** 17). Oare vă întristăm? Sau ne ostenim în deșert și grăim în văzduh? însă pentru cei ce vor și se sârguiesc să audă și să facă cuvântul, nu voi zăbovi, nu mă voi depărta de cuvintele lui Pavel, ci iarăși le voi spune pe acestea. Ascultați: *„Nu vă înjugați la alt jug cu cei necredincioși. Căci ce părtășie este între lumină și întuneric"* (**II Cor. 6** 14)? Unde sunt gurile îndrăznețe care zic: „Nu se spun acestea în dumnezeieștile Scripturi"?, ei, al căror dumnezeu este pântecele și slava lor întru rușinea lor, care cugetă cele pământești. Acestea îndeamnă și învață Pavel, vasul alegerii, îngrădirea Bisericii, cel mult luptător și curajos; Pavel, lira cea de Dumnezeu grăitoare, propovăduitorul lui Hristos, alcătuitorul dogmelor, trâmbița Cuvântului, ritorul dreptei credințe, mreaja neamurilor. Și fericiții teologi au grăit acestea și mai multe decât acestea despre cei lipsiți de Dumnezeu și necredincioși.

Iar prorocii, cei ce au fost odinioară, au grăit cele asemănătoare (căci este de trebuință a-i aduce și pe aceștia în mijloc). A zis prorocul David: *„Nu este în gura lor adevăr"* (**Ps. 5** 9). Și iarăși zice: *„Doamne, nu pe cei ce Te urăsc am urât și pentru vrăjmașii Tăi m-am topit? Cu ură desăvârșită am urât pe ei și mi s-au făcut dușmani"* (**Ps. 138 21-22**). Și Solomon zice că „cei răucredincioși fațăr- nicesc dreapta credință" [85]. Și iarăși zice: *„Fiule, să nu te înșele bărbații necredincioși, nici să umbli în cale cu ei"* (*cf.* **Pilde 1** 10). Iar Isaia prorocul, ba mai degrabă Domnul prin proroc, zice: *„Am născut fii și i-am înălțat și ei M-au lepădat"* (**Is. 1** 2). Și iarăși: *„Nu este bucurie pentru cei necinstitori, zice Domnul"* (**Is. 48** 22).

Așadar, ajung acestea, sau mai aduc în mijloc și pe toți prorocii? Dar de ajuns sunt și acestea pentru cei ce vor să asculte. Căci cel ce nu ia aminte la cele spuse nu va crede nici dacă sunt mai multe. Dar încă puțin să petrecem în cuvintele prorocului David și să vedem cum dă în vileag și arată pe față vicleșugul ascuns în ei. El zice: *„Nu este în gura lor adevăr. Inima lor, deșartă"* (**Ps. 5** 9) și cele următoare. Ia aminte la priceperea prorocului, cum dă pe față și descoperă cu glas de biruință pe cei rău credincioși, ca nu cumva să fim și noi înșelați. Ascultați ortodocșilor și nu faceți pogorăminte ereticilor. ***Ascultați păstorilor și înfiorați-vă și să nu tăceți, ci propovăduiți cuvântul. Nu dați loc diavolului, nu dați vânat lupilor.*** Urmați fericitului Apostol Petru care, pe când în Roma de trei ori blestematul Simon hulea și spunea că el este puterea lui Dumnezeu, nu a tăcut nici pentru un ceas, nici nu a zăbovit, ci l-a mustrat și l-a dovedit mincinos și tâlhar și potrivnic lui Dumnezeu și, aruncându-l [jos], l-a predat pierzaniei. Asemenea și pe fiul acestuia, ba mai degrabă al diavolului, pe Montan cel pângărit și necurat și fără de Dumnezeu, dimpreună cu cele două adulterine, cu mare râvnă l-a mustrat Apostolul[86] și, dovedindu-l potrivnic lui Dumnezeu și hristos mincinos și proroc mincinos, l-a făcut să tacă și i-a închis pângărita lui gură cu numele lui Hristos, nemairăbdând, nici mai suferind hula acestuia. ***Prin urmare, așa faceți și voi, păstorilor, și nu fiți părtași faptelor necurate ale întunericului, ci mai degrabă mustrați-le pe față, după cum și apostolii și dumnezeiescul părinte David au avut multe necazuri din pricina lor și multe lupte, mustrând și certând, dându-i în vileag și rugându-se lui Dumnezeu împotriva lor*** și zicând: *„Până când păcătoșii, Doamne, până când păcătoșii se vor făli?"* (**Ps. 93** 3). *„Risipește-i întru puterea Ta"* (**Ps. 58** 13). *„Dă lor, Doamne, după faptele lor, că nu au priceput spre faptele Tale, Doamne"* (**Ps. 27** 5, 7). *„Doamne, întru cetatea Ta chipul lor de nimic l-ai făcut"* (**Ps. 72** 20). Și iarăși se roagă David, strigând și zicând, aducând mijlociri Stăpânului ca, pogorându-Se El prin Sine, să-i împlinească cererea: *„Doamne, pleacă cerurile și Te coboară"* (**Ps. 143** 5). *„Doamne, nu zăbovi"* (**Ps. 39** 24). *„Degrab să ne întâmpine pe noi îndurările Tale, Doamne"* (**Ps. 78** 8). Și ce [a făcut] iubitorul de oameni Dumnezeu, Cel Ce vrea ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină, de vreme ce aproape este El de toți cei ce-L cheamă întru adevăr (*cf.* **Ps. 144** 18)? Nu a oprit auzul, nici a trecut cu vederea rugăciunea sfinților, ci a plecat cerurile și S-a pogorât și pe toate le-a iconomisit spre mântuirea neamului nostru și pe toate le-a arătat, făcându-le și învățându-le. Apoi, vrând să învețe, încât cei ce vor sta în fruntea Bisericilor în acest chip să-i alunge pe eretici, a făcut un bici din frânghii și, intrând, i-a scos afară pe toți din templu și i-a dat la o parte și i-a alungat, zicând: *„Casa Mea casă de rugăciune este, dar voi ați făcut-o peșteră de tâlhari"* (**Mt. 21** 13). ***Ascultați întâistătătorilor Bisericilor! Căci vouă v-a arătat ceea ce e bun, ca să urmați pașilor Săi, luând aminte cu de-amănuntul din toate părțile și alungând lupii și păzind turma.*** Apoi, scoțându-i pe toți afară - și e limpede că e vorba de cei ce cugetau cele potrivnice - și spunându-le mai dinainte sfârșitul și pustiirea și nimicirea lor care va urma să fie în neam și în neam asupra celor ce cugetă cele potrivnice, le-a spus: *„Iată, se lasă casa voastră pustie"* (**Mt. 23** 38). Ia aminte cum vorbele s-au făcut faptă! Căci vrăjmașii și uneltitorii Bisericii, adică ereticii, în fiecare neam sunt predați pierzaniei, după cuvântul Domnului pe care l-a spus că *„orice sad pe care nu I-a sădit Tatăl Meu va fi scos din rădăcină"* (**Mt. 15** 13). Aceasta s-a și întâmplat El Cel dintâi a făcut și a arătat aceasta. Iar după înălțarea Lui la ceruri, fericiții apostoli s-au rânduit în linie de bătaie contra lor.

82 Sunt înșirate unele din semnele vremurilor de la sfârșitul lumii, precizate în cuvântările eshatologice de la evangheliștii sinoptici

83 Dogmele eretice nu sunt simple enunțuri, ci puteri, care, odată acceptate, se dezvoltă și transformă încet-încet omul, fără ca acesta să-și dea seama. De aceea interziceau sfinții orice părtășie, fie și banală, cu ereticii, mai ales pentru cei neîntăriți în dreapta credință.

84 Zidirea lui Dumnezeu are o anume finalitate spre care se mișcă, în afara acestei finalități ea devine instrument în mâna diavolului.

85 Neidentificat

86 Informația nu e adevărată căci Montan nu a fost nici succesorul, nici fiul lui Simon Magul. în plus Montan a trăit pe la sfârșitul secolului II. Probabil sfântul se referă la alți eretici de natură harismatică.

87 Dezrădăcinarea înseamnă despărțirea plantei de solul din care se hrănește. Cel nepocăit alege să se despartă de puterile de viață dătătoare aflate în Biserică. Anatema nu este decât confirmarea din partea Bisericii a alegerii făcute de acela. Nu Biserica aduce pierzania asupra omului, ci Ea doar îl lasă în pierzania pe care singur și-o alege și în care se încăpățânează să rămână

88 Acest indiciu arată că acest cuvânt este alcătuit probabil între Sinoadele III și IV Ecumenice, sau poate și mai târziu.

89 Evod înseamnă „cel cu bună mireasmă"

90 „Cel de un nume cu acesta" - cu Grigorie - se referă probabil la Sf. Grigorie de Nyssa.?

91 Literal: „vasul de primire"

92 Traducere mai liberă a frazei pentru a reda înțelesul textului care în greacă este formulat greoi.

După aceștia, conform dumnezeieștilor învățături ale acestora, și dascălii Bisericii, și sfintele soboare care s-au făcut în [diferite] vremi, dezrădăcinându-i pe cei ce au rămas nepocăiți[87], i-au predat pierzaniei, după cum s-a scris: „*Pierde-vei pe toți cei ce grăiesc minciuna*" (**Ps. 5** 6). Așadar, nu s-au dus și nu au pierit toți din pricina fărădelegii lor? Căci unde sunt cei ce odinioară războiau Biserica, împărați și puternici și înțelepți? Nu s-au risipit și au pierit și s-au făcut de nimic?

Unde e mândria și cutezanța iudeilor? Unde Simon magul, cel dintâi în erezie, ucenicul și înainte mergătorul lui Antihrist? Unde odrasla lui cea rea, Montan, urmașul nebuniei și destrăbălării lui, căpetenia răutăților, împreună cu cele două adulterine, și cele numite de aceștia taine, care sunt vrednice mai bine a le trece cu totul sub tăcere, fiind urâciune și necurăție, despre care Apostolul a zis: „*Căci cele ce se fac de ei în ascuns, rușine este și a le grăi*" (**Ef. 5** 12)? Unde e Marcion, unde Valent, unde Mani, unde Vasilide, unde Nero, unde Iulian, unde Arie, unde Nestorie[88], unde toți cei ce s-au împotrivit adevărului, despre care Biserica a strigat: „*înconjuratu-m-au câini mulți*" (**Ps. 21** 17)? Nu au pierit toți? ***Căci au fost risipiți din pricina hulei lor și au fost alungați ca niște lupi.*** [***Și aceasta***] ***pentru că au găsit ca luptători împotriva lor și războinici curajoși, și păstori adevărați pe fericiții bărbați care atunci stăteau în fruntea Bisericilor. Însă multă deosebire văd între păstorii de atunci și cei de acum. Aceia erau războinici, aceștia dau bir cu fugitii. Aceia se împodobeau cu cărți și dogme, aceștia cu haine și lucruri de nimic. Aceștia lasă oile ca niște simbriași și fug, aceia își puneau sufletul lor pentru oi, urmând Păstorului cel bun.*** O, fericiti acei bărbați a căror nume sunt în cartea vieții! De ei s-au înfricoșat demonii și s-au cutremurat ereticii, și „*s-a astupat gura celor ce grăiesc nedreptăți*" (**Ps. 62** 10). Așadar, voi grăi și eu cele asemenea lui David, care, îndurerându-se, zicea: „*Unde sunt milele Tale cele dintru început, Doamne?*" (**Ps. 88** 48). Voi zice și eu cu lacrimi: unde este acea fericită ceată a episcopilor și dascălilor care au luminat ca niște luminători în lume, ținând cuvântul vieții? Și ce ne oprește a-i aduce pe aceștia în mijloc, chiar dacă sunt puțini în raport cu cei mulți? Căci și numai a-i pomeni pe ei este sfințire a sufletului. Unde este Evod, buna mireasmă a Bisericii[89], urmașul și următorul sfinților apostoli? Unde Ignatie, lăcașul lui Dumnezeu? Unde Dionisie, zburătorul cerului? Unde Ipolit, cel preadulce și preadorit? Unde Vasile cel Mare, celui ce îi trebuie puțin să fie deopotrivă cu apostolii? Unde Atanasie cel sfânt și „lacomul" de virtuți? Unde Grigorie, al doilea teolog și nebiruitul ostaș al lui Hristos, și cel de un nume cu acesta[90]. Unde Efrem cel mare, mângâierea celor deznădăjduiți, călăuzirea tinerilor, povățuitorul celor ce se pocăiesc, sabia cea împotriva ereticilor, încăpătorul Duhului[91], vasul virtuților?

Vezi câtă distanță și câtă deosebire între acei fericiți și sfinți bărbați, și cei de acum? Știu și alți dascăli purtători de Dumnezeu, dar ajunge pentru acum. Aceia, după cum s-a spus mai înainte, și-au pus sufletul pentru oi. Aceștia, lăsând oile, au fugit. Aceia erau puternici și în cuvânt, și în faptă. Aceștia sunt [tari] în bani și agoniseli, și cai, și măgari, și pământuri, și turme, și bucătari, și mese strălucite. Multă vorbărie fac ei despre acestea în fiecare zi și noapte. Iar despre turma cea cuvântătoare, despre care vor da seama în ziua cea mare a judecății, nici un cuvânt. Iar dacă cineva îi întreabă despre cărți, îi răspund, Zicând: «Sunt sărac și nu am bani să dobândesc cărți». Dar mai apoi vin nu ca niște săraci, ci purtând haine strălucite, având cu ei pungi groase și cerbice asemenea taurilor puși la îngrășat, trăgând după ei mulțime de ucenici, ba mai degrabă de bucătari. Rușine este și a zice acestea, dar ei spun că au agonisit această bogăție prisositoare pentru că au slugi ce trebuie întreținute[92]. O, adâncul rușinii! O, rea bogăție! O, amară iubire de argint! O, pântece nesătul! De aici se iscă mai departe sminteli, șușoteli, ocări, batjocoriri, tulburări. Apoi, învinovățiți fiind, răspund: «*Nu nedreptățesc pe nimeni, ci sunt stăpân* [*numai*] *peste bunurile mele*». ***Și așa, dacă vreunul din ereticii cei fără de Dumnezeu, cugetând în chip rău, grăiește cele strâmbe, nu este nimeni care să-i grăiască împotrivă și nimeni să ducă război cu el. Atunci toți sunt săraci, toți tac, toți fug.*** O iubire de argint, rădăcina a tuturor relelor! Cu această bogăție vreți să vă mântuiți? însă „*mai ușor este cămilei să intre prin urechile acului decât bogatului în împărăția lui Dumnezeu*" (**Mt. 19** 24). ***Desfatându-vă, îmbătându-vă, umflându-vă în pene, vreți să biruiți ereziile?***

Dar vai vouă, celor care vă desfătați și vă trufiți și vă înfrumusețați cu aur și haine pestrițe! Cum veți arăta altora sărăcia cea frumoasă a lui Hristos, Care a sărăcit pentru noi, Care a poruncit ucenicilor Săi să nu aibă [***bani de***] ***aramă în cingători? Cu adevărat vă rătăciți, neînțelegând Scripturile. Nu auziți pe Domnul zicând: „fericiți sunt cei săraci"; și, iarăși: „vai vouă, bogaților"; și: „nu vă adunați comori pe pământ". Bogăția voastră s-a înmulțit, dar cuvântul vostru a lipsit. Hainele voastre s-au făcut mâncare moliilor. Pentru ele veți da răspuns arhipăstorului Hristos. Căci nu sunteți în neștiință că fiecare dintre noi va da lui Dumnezeu răspuns pentru sine.*** Iar voi, arhiereii și preoții și diaconii, fiecare după cât i s-a încredințat, [veți da răspuns] și pentru voi înșivă, și pentru oi. Însă vedeți, nu ascundeți talanții. Luați aminte la voi înșivă și la

toată turma. Vedeți să nu lipsească vreo oaie din turmă. Căci știți aceasta că dacă o singură oaie lipsește, fiind vânată din negrija voastră, ați pierdut toată viața voastră. Căci sângele ei din mâinile voastre îl va cere Judecătorul.

Așadar, fiți treji, propovăduiți cuvântul, lepădați toată grija lumească, luați aminte cu de-amănuntul cum umblați. Luați aminte la câini. Iarăși zic și nu încetez a zice: „Luați aminte!". Luați aminte la furi, luați aminte că mulți înșelători au ieșit în lume. Privegheați și fiți treji, voi, cărora v-a fost încredințată harisma de a stăpâni; deșteptați-vă și așteptați cu trezvie ceasul înfricoșatei veniri a Stăpânului, când va veni să facă socoteală cu voi, cărora v-a încredințat talantii. Acestea, dar, să le țineți în minte, iubitilor: „*Păstoriți turma lui Dumnezeu cea dată vouă, după cum zice Apostolul, nu de silă, ci de bunăvoie, nu spre câștig rușinos, ci cu râvnă, nu ca unii care stăpâniți o moștenire, ci pilde facându-vă turmei. Și când Se va arăta Arhipăstorul, veți lua cununa cea neveștejită a slavei*" (*cf.* **I Pt. 5** 2-4).

Așadar, iarăși voi spune acestea: Ascultați, preoți ai Domnului, împărați ai pământului și toate popoarele, cârmuitorii și toți judecătorii pământului; tinerii și fecioarele, bătrânii împreună cu cei mai tineri. Băgați în urechi toți cei ce locuiți lumea, cei mici și cei mari, bărbat sau femeie, deopotrivă bogatul și săracul. Vă rog, luați aminte la cele spuse. ***Căci vreau să vă arăt și să vă încredințez din Sfintele Scripturi că nu toți cei numiți creștini sunt creștini, ci cei numiți doar cu numele creștini se amăgesc la cuget,*** [***având***] ***numai cu simpla denumire. Cu vorba mulți sunt creștini, dar cu felul de viețuire, puțini și rari;*** la înfățișare sunt creștini și ucenici ai lui Hristos, dar cu viața trădători; cu vorba sunt dreptcredincioși și milostivi, dar cu viața necredincioși și nemilostivi; cu numele creștini, cu faptele păgâni, precum a spus mai înainte prorocul David că „*s-au amestecat cu păgânii și au învățat faptele lor*" (**Ps. 105** 35). Și cu adevărat s-a împlinit cu noi prorocia aceasta. Ce fel de creștini sunt cei care iau aminte la basmele iudaicești și elinești, la genealogii, vrăjitorii, astrologii, farmece, filacterii, la ținerii de zile și ani, preziceri și vise, glasuri ale păsărilor; care aprind lumini la izvoare și se scaldă și țin seama de cine le iese în cale și mănâncă cele jertfite idolilor și păsări care încă nu sunt moarte, și [beau] sânge de vânat și de sugrumate și multe altele asemenea acestora? Cum se vor afla creștini cei ce fac unele ca acestea? Cu ce îndrăzneală cutează să se numească creștini? Cum îndrăznesc să se apropie de dumnezeieștile Taine, ei, care sunt mai răi decât păgânii? Ascultați iarăși: Ce fel de creștini sunt cei care iau asupră-și înfățișarea păgânilor, sulemenirea fețelor, aclamațiile, dansurile, bătăile din palme, îmbrăcarea femeilor în [haine de] bărbați? Celor care fac unele ca acestea nu le este nici un folos că se numesc creștini. Căci după cum tânăra sau fecioara, cât timp își păzește fecioria, pe drept și în chip binecuvântat e numită și este fecioară, dar dacă este amăgită de cineva și se strică, își pierde și fecioria, și nu mai este fecioară, așa și cel numit creștin, dacă își calcă legămintele [de la botez] și calcă în picioare făgăduințele și leapădă cuvântul Evangheliei și făptuiește cele ale păgânilor, nu are nici un folos că este numit creștin, după cum s-a spus mai înainte.

Așadar, pricepeți toți, iubirilor, că prin puține cuvinte ne-am lepădat de toate acelea [ale lumii] atunci când am zis: „Mă lepăd de Satana și de toate lucrurile lui". înțelege ce ai zis: „de toate lucrurile lui". Ia aminte cu cine ai făcut legământ: nu cu înger, nu cu împărat pământesc, nu cu stăpânitor al veacului acestuia, ci cu împăratul celor care împărățesc și Stăpânitorul celor ce stăpânesc. Cu El ai făcut legăminte și Lui l-ai mărturisit și cu El te-ai unit în fața a mulți martori. De atunci ești și tu în mâna Lui, și cuvintele tale. De atunci așteaptă-L să vină din ceruri, purtând înscrisul tău: cuvintele [spuse] din gura ta în prezența îngerilor și a oamenilor. Ia aminte, frate, și păzește-te pe mai departe de lucrurile păgânești. Ascultă pe Apostolul, care zice: „*Aceasta zic și mărturisesc în Domnul: de acum să nu mai umblați după cum umblă celelalte neamuri în deșertăciunea minții lor, întunecați fiind la cuget*" (**Ef. 4** 17-18). „*Dar voi nu așa L-ați învățat pe Hristos*" (**Ef. 4** 20). Luați aminte la cele spuse, iubirilor, și nu vă amestecați cu cei ce fac unele ca acestea. Căci mulți sunt ucenici ai pierzaniei și încă se vor înmulți. Vedeți că zilele rele sunt și vremea[93] își rânduiește mai dinainte slujitorii săi.

Și nu te minuna dacă păstorii se fac lupi. Căci, grăind către episcopi și preoți, Apostolul Pavel a zis că: „dintre voi se vor ridica bărbați care vor grăi cele strâmbe; așa încât nimeni să nu vă amăgească, având pe dinafară înfățișare îngerească, iar pe dinăuntru diavolească" (*cf.* **Fapt. 20** 30). De aceea a zis lisus: „Luați aminte să nu vă înșele cineva". ***Și eu, iarăși, vă voi spune cele asemănătoare: vedeți să nu vă înșele careva, nici din cei dinăuntru*** [***Bisericii***]***, nici din cei din afară, nici episcop, nici preot, nici diacon, nici citeț, sau oricare ar grăi cele strâmbe. Ei vor veni la voi în haine de oi, dar pe dinlăuntru vor fi lupi răpitori. Au înfățișarea dreptei credințe, dar tăgăduiesc puterea ei.*** Dar voi, iubiților, să nu fiți înșelați, ci, după cum L-ați primit pe Domnul nostru lisus Hristos, întru El să umblați. Și Dumnezeul păcii va fi cu voi. Și despre acestea aici voi încheia cuvântul. Dar după ce voi grăi puține despre semnele sfârșitului [veacului], voi înceta cu totul.

Când încep să vorbesc despre sfârșitul [veacului], frică vine asupra mea și îmi ies din sine-mi. Toate cele ale Domnului sunt minunate, mari și înfricoșate și slăvite. Dar plinirea sfârșitului și taina celei de a doua Lui veniri, mai presus de cuvânt și de minte și de înțelegere covârșește orice povestire [a acelor lucruri] și uimește tot auzul. Mare râvnă și multă dorire au avut ucenicii să audă de la învățător semnele despre sfârșitul [veacului]. Căci adeseori ați auzi Evanghelia zicând: „*Șezând Iisus pe muntele Măslinilor, s-au apropiat de El ucenicii Lui, aparte, și l-au zis: Spune-ne care este semnul venirii Tale și al sfârșitului veacului*" (*cf.* **Mt. 24** 3). Ia aminte la înțelepciunea și priceperea ucenicilor. Când a vrut să întrebe ceva mare, nu toți s-au apropiat ce El, ci [câțiva], deoparte, și l-au zis: « Spune-ne, Stăpâne; spune-ne, Bunule; spune-ne, Cunoscătorule de inimi; spune-ne, Cel Ce știi cele de pe urmă și cele dintru început. Spune-ne, Cel Ce știi toate mai înainte de facerea lor. Spune-ne, Făcătorule al veacurilor; spune-ne, Părinte al veacului ce va să fie; spune-ne, care este semnul venirii Tale și al sfârșitului veacului, când va să vii să judeci viii și morții a toată lumea, când vei nimici toată cârmuirea și stăpânia și puterea, când se va pleca Ție tot genunchiul celor cerești și pământești și al celor dedesubt; spune-ne care e semnul venirii Tale, ca și noi să învățăm toate neamurile uimitoarea Ta venire ». Iar Domnul le-a spus: „*Vedeți să nu fiți amăgiți; căci mulți vor veni în numele Meu, zicând: Eu sunt Hristos. Vedeți să nu vă amăgească cineva. Căci vremea e aproape*" (*cf* **Mt. 24**). [Despre] ceea ce noi acum vedem cu ochii noștri, a spus atunci că „vremea e aproape". Acum a venit și noi toți vedem. Vezi câtă e sârguința Stăpânului pentru dascălii mincinoși și pentru eretici în a-i dezbrăca și a ne arăta vicleșugul ascuns în ei? De aceea, când ucenicii au întrebat, mai înainte de semnele [sfârșitului] i-a arătat pe aceștia ca lupi ai turmei și mergători înaintea lui Antihrist. Apoi a spus mai dinainte cele ce vor urma: războaie și răzmerițe, neam peste neam și împărăție peste împărăție; pe acestea privindu-le acum, nu pricepem, văzând pe alocuri războaie și foamete și [arătări] înfricoșate și semne din cer și celelalte de care a grăit. Pe cele mai multe văzându-le, [tot] nu pricepem. „Atunci", zice, „se vor poticni mulți și se vor vinde unii pe alții". Și unde nu este acum vânzare? Nu aproape toți sunt potrivnici unii altora și se urăsc unii pe alții? Și aceasta s-a împlinit, după cum vedem. Nu toți se împotrivesc unii altora: neam contra neam, împărăție contra împărăție, cârmuitori împotriva celor asemenea lor, episcopi împotriva episcopilor, preoți împotriva preoților, diaconi împotriva diaconilor, citeți împotriva citeților, mireni împotriva mirenilor? „*Căci din pricina înmulțirii fărădelegii se va răci dragostea multora*" (**Mt. 24** 12). De aceea a zis mai dinainte Stăpânul: „Cercetați Scripturile" și „Să nu fiți amăgiți". Și iarăși alt semn ne-a pus înainte, zicând: „*Și se va vesti această Evanghelie în toată lumea, spre mărturie tuturor neamurilor*" [94] (**Mt. 24** 14). Și atunci așteaptă sfârșitul, așteaptă să vezi urâciunea pustiirii, pe fiul pierzaniei, din pricina căruia va fi necaz mult și mare, cum nu a mai fost de la începutul lumii. Și iarăși zice: „Se vor ridica hristoși mincinoși și proroci mincinoși și vor da semne și minuni încât, dacă e cu putință, să înșele și pe cei aleși". ***Ia aminte cum sus și jos*** [95] **[*vorbește*] *de prorocii mincinoși și de dascălii mincinoși și de apostolii mincinoși ai lui Antihrist, fiul pierzaniei, care, fiind pregătiți mai dinainte prin duhurile necurate și fiind lucrați [posedați] de ele, se fac înainte mergători ai lui Antihrist și ai potrivnicului.*** [96] ***Și amăgesc prin dogmele lor și pregătesc un popor destoinic pentru a primi pe fiul pierzaniei .*** [97]

De aceea dumnezeiasca Scriptură, fraților, strigă în sus și în jos că mulți înșelători au ieșit în lume. De aceea și Stăpânul a adăugat: „Iată, v-am spus mai dinainte". Și trebuie ca noi să înțelegem sensul fiecărui cuvânt. „Iată v-am spus mai dinainte", adică de acum nu mai aveți scuză. *Iată, v-am spus mai dinainte.* Dacă ei vor înșela pe careva din voi, [acela] va fi fără iertare. *Iată, v-am spus mai dinainte.* Nimeni nu are scuză binecuvântată. *Iată, v-am spus mai dinainte toate.* Vedeți să nu fiți amăgiți. Vedeți să nu primiți un alt hristos mincinos în locul Meu, al celui adevărat. „Căci mulți vor veni în numele Meu, zicând: Eu sunt Hristos, și pe mulți vor amăgi" și [vor zice]: „Vremea e aproape". Așadar, nu mergeți după ei.

Luați aminte cât cuvânt este în Sfintele Scripturi despre unele ca acestea. De aceea, adesea v-am pomenit de lipsiții de Dumnezeu eretici și vă rog și acum, ***să nu le faceți vreun pogorământ în vreun lucru, nici în mâncăruri, sau în băutură, sau în prietenie, sau prin legături cu ei, sau prin dragoste, sau prin împăciuire. Căci cel înșelat în acestea și care face pogorământ față de ei se face pe sine străin de Biserica sobornicească.*** Iar ucenicul cel adevărat și lipsit de vicleșug al lui Dumnezeu strigă cu îndrăznire: „*Dacă cineva vă binevestește altceva decât ați primit, să fie anatema*" (**Gal. 1** 9). Și psălmuiește cele ale lui David: „*Doamne, nu pe cei ce te urăsc am urât și asupra vrăjmașilor Tăi m-am topit? Cu ură desăvârșită i-am urât pe ei*" (**Ps. 138** 21-22). ***Înfricoșați-vă și tremurați, cei care faceți agape cu ei și îndreptați-vă, ca să nu pieriți prin necredința lor.*** Se potrivește și aici: „Iată v-am spus mai dinainte".

Dar să ne întoarcem la subiectul [nostru] și să continuăm cele despre sfârșitul [lumii]. Și ca să spun pe scurt: s-au împlinit semnele spuse mai înainte.

93 E vorba de oportunitatea istorică. O anume epocă își formează dinainte slujitorii în duhul său. Când ei sunt pe deplin câștigați, atunci acest duh se poate manifesta nestingherit și în afară.

94 Semnele care urmează se găsesc în capitolul 24 de la Matei. De aceea, nu vom mai da trimiterea exactă pentru fiecare, mai ales că unele formulări nu sunt riguros exacte, deși nu alterează nicidecum înțelesul textului.

95 în sensul că accentuează această idee

96 Venirea lui Antihrist este precedată de lucrarea puternică a du¬hurilor răutății în lume

97 Și pregătirea religioasă sincretistă face parte din recuzita ce pre¬gătește venirea lui Antihrist..

98 Neînvățații sunt cei neștiutori, iar cei neîntăriți sunt cei care chiar dacă ar fi știutori, însă nu au și puterea Duhului care să-i apere de înșelare.

99 Puterea Ortodoxiei nu constă în numărul de credincioși, ci în co¬muniunea vie cu sfinții.

100 E esențială îndurerarea pentru înșelarea lor, iar nu osândire la rece

Mai departe trebuie să fim gata și pregătiți și să nu iscodim mai mult cele scrise. Mulți neînvățați și neîntăriți[98] s-au făcut strâmbători ai dumnezeieștilor Scripturi. Ia aminte și tu,'să nu te încrezi în ei. ***Multă răutate, multă viclenie, multe poticneli s-au revărsat pe pământ. Vezi să nu fii și tu înșelat. Nu te pleca nici la dreapta, nici la stânga, ci mergi pe calea împărătească. Ai mulți credincioși, iubitule. Și dacă nu îi ai pe pământ, însă îi ai în cer. Sârguiește-te să fii pururea împreună cu ei. Ai acolo adunările îngerilor, ai pe patriarhi, pe proroci, pe apostoli, pe evangheliști. Ai pe mucenici, pe cuvioșii mărturisitori și pe cei care au petrecut în viețuire monahicească - mulțime mare -, ale căror nume sunt în cartea vieții.[99] Pe aceștia dorește-i, pe aceștia urmează-i, de aceștia nu te despărți, pomenirea acestora ține-o ziua și noaptea în inima ta; având pururea în mâinile tale cărțile acestora, citește-le, ca să afli mult folos.*** Fii negustător al cuvântului dreptății, ca să poți mustra pe cei ce se împotrivesc în cuvânt și [să poți] certa pe grăitorii de basme și să închizi gura eretici lor și să povățuiești și să întorci pe cei căzuți. ***Cercetează dumnezeieștile Scripturi ca, atunci când vezi nestatornicie și tulburare [confuzie], să nu cazi, ci să scapi la dumnezeiasca Scriptură. Ia aminte, să nu fi îngâmfat, nici să fi clătinat din mintea ta.*** Când vezi mulți nepricepuți, nu te uimi. Trebuie ca acestea să fie. Când vezi mulți proroci mincinoși, adu-ți aminte de Stăpânul, Care zice: „Se vor scula hristoși mincinoși și proroci mincinoși". Când vezi amăgitori prin cuvânt, adu-ți aminte de prorocul care zice: „*Vai celor ce scriu vicleșug*" (**Is.** 10 1). Când vezi pe cei evlavioși și credincioși și înțelepți necinstiți, iar pe cei ticăloși și semeți și vânzători și desfrânați că sunt scoși în față, adu-ți aminte de Apostolul, care zice: „*oamenii vicleni și vrăjitori vor înainta spre mai rău, înșelând și fiind înșelați*" (**II Tim. 3** 13). Când vezi Sfânta Scriptură profanată de cei ce par creștini și pe cei care grăiesc cuvântul lui Dumnezeu urâți, adu-ți aminte de Domnul, Care zice: „*Dacă lumea vă urăște, să știți că pe Mine mai înainte de voi M-a urât*" (**In. 15** 18). „*Dacă pe Mine M-au prigonit, și pe voi vă vor prigoni*" (**In. 15** 20). Când vezi popoare alergând la grăirile de basme și la deschis în cărți și genealogii și vrăjitorii și la învățătura demonilor la întrebarea duhurilor necurate, să nu te tulburi, nici să cazi. Chiar dacă vezi dintre cei ce par păstori că fac acestea, nu deznădăjdui, ci, ***lăcrimând***[100], adu-ți aminte de Apostolul, care zice: „*în vremurile din urmă unii se vor lepăda de credință, luând aminte la duhurile înșelăciunii și la învățăturile dracilor necurați*" (*cf* **I Tim. 4** 1). Și iarăși zice: „*Va fi o vreme când nu vor suferi învățătura sănătoasă, ci după poftele lor își vor atrage învățători să le răsfețe auzul și își vor întoarce auzul de la adevăr și către basme se vor abate*" (**II Tim. 4**, 3-4). Când vezi prânzuri costisitoare și mese, și desfătare, și rătăcire, și tulburare, și glasuri fără de rânduială, adu-ți aminte de Domnul, Care zice: „*Vai vouă celor sătui, că veți flămânzi. Vai vouă celor ce râdeți acum, că veți plânge*" (**Lc. 6** 25). Când vezi pe cei ce dănțuiesc și joacă și zic cântările dracilor, suspină și, lăcrimând, adu-ți aminte de David, care zice: „*Nu au cunoscut, nici au priceput; în întuneric umblă*" (**Ps. 81** 5) și de prorociri Isaia, care zice: „*Vai celor ce se scoală dimineața și se dedau la sicheră, care rămân seara cu chitare și psalterion, și timpane, și fluiere, și care beau vin. Ei nu văd lucrările lui Dumnezeu și nu înțeleg lucrările mâinilor Lui*" (*cf.* **Is. 5** 11-12). Și simplu spus, văzând toată sminteala care se face, adu-ți aminte de Stăpânul, Care zice: „*Vai lumii, din pricina smintelilor. Căci e cu neputință să nu vină smintelile, dar vai de cel prin care vin*" (**Mt. 18** 7). Dar ce spun cei grei la inimă, care caută minciuna? « Nu e rău », spun ei, « a te înălța; căci cu ce vatămă chitara și celelalte instrumente? ». O, cea de pe urmă nebunie! O, cuget viclean al diavolului! Neam rău și adulter, acestea răsplătiți Domnului? Stăpânul Cel neprihănit pretutindeni a poruncit ca nicidecum să nu se înalțe creștinul, și tu spui: « cu ce vatămă acestea »? Vai celor ce numesc amarul dulce. Vai celor ce socotesc întunericul lumină. Să ne spună ne-învățații, din care Sfântă Scriptură pot să ne înfățișeze că creștinul trebuie să facă aceste măscări? Care carte a sfinților, care evanghelie a învățat ca astfel de lucruri necuvenite să facă creștinii? Iată, sobornicească și apostolicească Biserică de la răsăriturile soarelui până la apusuri și de la marginile lumii strigă și învață și îndeamnă prin lege și proroci și apostoli și prin însuși Stăpânul, și nimeni nu a aflat nicidecum că se îngăduie creștinului să facă aceste măscări. Câți împărați sunt și puternici, și înțelepți, și de neam bun, și slăviți, și legiuitori, și robi, și liberi, și săraci, și bogați, și bătrâni, și tineri? Cine dintre toți aceștia poate să arate sau să înfățișeze despre acestea că s-a îngăduit creștinului să cânte la chitară sau să danseze, sau să facă altceva de acest fel din cele pe care le-am spus mai înainte? Nimeni nu poate să înfățișeze. Nimeni să nu vă amăgească. Acestea nu țin de creștini. Acestea sunt străine de sobornicească Biserică. Toate acestea le fac păgânii lumii. Nimeni, frații mei, să nu vă amăgească. Câți petreceți în acestea ați căzut din har. Hristos nu vă este de nici un folos. Să ne întoarcem iarăși la cea dintâi și buna mărturisire la care am fost chemați înaintea multor martori: îngeri și oameni și Ziditorul tuturor. Căci El ține în cer înscrisul mărturisirii noastre, ca să răsplătească fiecăruia după cum a făcut și a păzit mărturisirea. Căci ale fiecăruia dintre noi sunt scrise aici: și legămintele, și lepădarea de diavol, și unirea cu Hristos, și lucrările, și faptele noastre, și cuvintele, și cugetele, și înălțările, și cele de batjocură.

Și Hristos vine, având toate scrise. Așadar, ce vrei? Să-L minți? însă nu este cu putință. Căci în mâna Lui ești și tu, și cuvintele tale. Vrei să te ascunzi? însă nu este cu putință, fiindcă în mâna Lui sunt marginile pământului și *„nu este zidire nearătată înaintea Lui. Toate sunt goale și despuiate înaintea ochilor Lui"* (**Evr. 4** 13) și nu se ascund de la fața Lui. Dacă te sui la cer, acolo este. Dacă te cobori în adânc, acolo e de față (*cf* **Ps. 138** 8). Căci s-a scris: *„Toate câte a vrut a făcut Domnul în cer și pe pământ, în mări și în toate adâncurile"* (**Ps. 134** 6).

Așadar, ce vom face, fraților? Strâmtorați suntem din toate părțile! Căci El cunoaște cele ascunse ale inimii și rărunchii. A fugi nu e cu putință. Căci nu este cel ce scapă din mâinile Lui. A ne ascunde e cu neputință. Căci ține rotundul pământului și pe cei ce locuiesc pe el ca pe lăcuste. A ne împotrivi nu e cu putință, precum s-a scris, căci: *„Tu ești înfricoșat și cine se va împotrivi Ție?"* (**Ps. 75** 7). Căci El stăpânește cele cerești și cele pământești și cele dedesubt; El va *„nimici toată cârmuirea și stăpânia și puterea"* (**I Cor. 15** 24). Nu e cu putință apărare, nici scuză, nici plănuire. De aceea, de la marginile pământului până la margini, dumnezeiasca Scriptură strigă și îndeamnă, și mustră, și povățuiește, și mărturisește, și amenință. De aceea zice Stăpânul: *„Cel ce se leapădă de Mine și nu primește cuvintele Mele nu Eu îl judec; cuvântul pe care l-am grăit îl va judeca în ziua cea de apoi"* (*cf.* **In. 12** 48). Și iarăși zice: *„Dacă nu veneam și nu le grăiam, păcat nu aveau; dar acum nu au dezvinovățire pentru păcatul lor"* (**In. 15** 22). Ați auzit că nimeni nu are dezvinovățire? Cu adevărat, fraților, strâmtorați suntem din toate părțile!

Dar cineva cu adevărat va răspunde: „Iată, îndeajuns te-ai atins de noi prin cuvânt și ne-ai arătat cele întristătoare și ne-ai pomenit pedepsele și ne-ai descris chinuirile și ne-ai lovit și ne-ai înfricoșat în chip prisositor. Și știu cu adevărat că așa este. Și știu că fiecare dintre noi va da răspuns pentru sine lui Dumnezeu și fiecare va secera ceea ce a semănat, și fiecare va purta povara lui. Dar după ce ne-ai vestit și ne-ai adus în mijloc acestea și nea-i lovit și ne-ai înfricoșat, arată-ne mai departe și chipul mântuirii, dă-ne și tămăduirea rănii. După cum ai grăit cele înfricoșate, spune și cele făcătoare de bucurie. Iată, vreau să mă mântuiesc. Ce să fac? Cum să mă mântuiesc? De ce fel de viețuire să mă folosesc? La cine să scap? Căci am păcătuit multe și cu fapta, și cu cuvântul, de voie și fără de voie, noaptea și ziua și în tot ceasul. Așadar, ce să fac? Cum să mă mântuiesc? La cine să scap?". îți spun la cine să scapi. Fericitul David a arătat la cine trebuie să scăpăm, zicând: *„Dumnezeu este scăparea noastră și puterea"* (**Ps. 45** 1). Aceasta a arătat-o și Ioan, cel mai mare decât toți prorocii, zicând: *„Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel Ce ridică păcatul lumii"* (**In. 1** 29). Aceasta a vestit-o și îngerul, zicând: *„Căci El va mântui pe poporul Său de păcatele lor"* (**Mt. 1** 21). Și iarăși prorocul David zice: *„Doamne la Tine am scăpat"* (**Ps. 142** 9). Scapă și tu la Acesta, Care a zis: *„Nu am venit să chem pe cei drepți, ci pe cei păcătoși"* (**Mt. 9** 13); Care a zis: *„Nu au trebuință cei sănătoși de doctor, ci cei bolnavi"* (**Mc. 2** 17); Care a zis: *„Pocăiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor"* (**Mt. 3** 2); Care a spus: *„Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni"* (**Mt. 11** 28); Care a spus: *„Stăpânie are Fiul omului pe pământ să ierte păcatele"* (**Mt. 9** 6); Care a spus: *„Pe cel ce vine la Mine nu-1 scot afară"* (**In. 6** 37); Care a zis prin proroc: *„Viu sunt Eu că nu vreau moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu"* (cf. **Iez. 33** 11); Care a zis că *„va face răzbunare celor ce strigă spre El noaptea și ziua"* (**Lc. 18** 8); Care a zis: *„Bucurie se face în cer pentru un păcătos care se pocăiește"* (**Lc. 15** 7). La Acesta scapă, pocăindu-te și lăcrimând. Pocăiește-te, și nu te îndoi! Pocăiește-te, și nu te moleși, nici nu deznădăjdui, având leacul mântuirii! în cer se face bucurie dacă te pocăiești, și tu ești delăsător? îngerii saltă, și tu dormi? Pentru tine a venit de față doctorul sufletelor, și tu ascunzi rana? El strigă: „întoarceți-vă la Mine, fiii oamenilor, veniți la Mine", și tu nu te sârguiești? El însuși strigă: „Nu am venit să-i chem pe cei drepți, ci pe cei păcătoși la pocăință". O, neasemănată iubire de oameni a Stăpânului! „Nu am venit să-i chem pe cei drepți", zice, „ci pe cei păcătoși". Îndrăznește, dar, păcătosule, și nu deznădăjdui. Căci pe tine a venit să te cheme Păstorul cel bun. Pentru tine a plecat cerurile și S-a pogorât, zicând: „Veniți la Mine toți cei împovărați. Căci nu am venit să-i chem pe cei drepți, ci pe cei păcătoși". Ia aminte, nu te umfla în pene pentru cuvântul [acesta], auzind de negrăita Lui iubire de oameni. Căci nu a grăit numai de simpla chemare, ci a adăugat: „la pocăință". „Căci nu am venit", zice, „să-i chem pe cei drepți, ci pe cei păcătoși la pocăință"; nu la râsete, ci la lacrimi; nu la cuvinte de rușine, ci la a da slavă; nu la ospețe și mese și bețiii, ci la post și priveghere și lacrimi; nu la dănțuiri și acompanieri de chitară și cântări, ci la plâns și necaz și strâmtorare, zicând: „Fericiți cei ce plâng și jelesc", și e limpede că e vorba de păcatele lor. Așadar, începe să te pocăiești. Pune numai început, și Dumnezeul celor ce se pocăiesc va lucra împreună cu tine și te va întări și vei afla har mult și va fi în tine mai dulce ca mierea și fagurele. Multe sunt căile vieții, după cum s-a scris, și multe chipurile mântuirii. Prin care chip vrei, mântuiește-te, numai mântuiește-te. Dacă ai, fă milostenie; dacă nu ai, Dumnezeu nu caută. Nu ai pâine, nu ai haină. Pleacă genunchii, bate-ți pieptul, varsă lacrimi, suspină, plânge, întinde mâinile tale la cer, ridică ochiul tău către Stăpânul, postește, privegheazâ. Acestea le poate face tot omul

și nu poate să tăgăduiască. Acestea sârguiește-te să le aduci lui Dumnezeu totdeauna. Însă și acestea trebuie făcute cu luare aminte și judecată, ca să nu alergi fără folos și să te ostenești în deșert.

Așadar, lucrând aceste virtuți și aducând lui Dumnezeu pocăință, fii cu luare aminte și cercetează ca nu cumva să ai vrăjmășie împotriva cuiva și scopul tău să fie deșert, ci după cum a zis Apostolul Pavel: *„cu frică și cutremur să lucrăm mântuirea noastră”* (*cf.* **Filip. 2** 12) și să păzim porunca lui Hristos, care zice: *„Dacă iertați oamenilor greșelile lor, și Tatăl vostru cel ceresc va ierta greșelile voastre”* (cf. **Mt. 6** 14). Așadar, dacă te rogi lui Dumnezeu cu toată inima și nu iei lucrurile în derâdere, nici nu te semețești, păzește porunca aceasta și iartă dacă ai ceva împotriva cuiva. Vrei să ți se ierte păcatele tale? Iartă și tu cele ale aproapelui. Iar dacă tu nu ierți greșelile fratelui, nici ale tale nu le va ierta Stăpânul. Căci a zis: *„Dacă nu iertați oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru cel ceresc nu va ierta ale voastre”* (*cf.* **Mt. 6** 15). Și știm toți că nu minte; căci este nemincinos și credincios în toate cuvintele Lui. Fii, dar, gata, așteptându-L în fiecare zi pe cel ce-ți cere sufletul tău[101]. Nu azi te pocăiești, iar mâine uiți; nu azi plângi, iar mâine dănțuiești; nu azi postești, iar mâine ieși beat, fiind purtat de mulți; nu azi priveghezi, iar mâine te tolănești; ci grijește-te de mântuirea ta, ca să fii încununat. Nu vicleni virtutea[102], nu fi neserios cu osteneala, ca să nu te lipsești de cununi. Urăște toată bucuria lumii acesteia și slava ei. Și spune împreună cu David: *„Urât-am și m-am scârbit de nedreptate, dar legea Ta am iubit”* (**Ps. 118** 163) și *„de la toată calea cea rea am oprit picioarele mele”* (**Ps. 118** 101). *„Juratu-m-am și am stăruit să păzesc poruncile Tale”* (*cf.* **Ps. 118** 60).

Așadar, sârguiește-te pururea să fii gata, ca atunci când vine cel ce-ți cere sufletul, să te afle pregătit prin pocăință. Și eu mă pun chezaș că nu te va despărți de cei mântuiți. Păzește pururea porunca Domnului: *„Privegheați și vă rugați ca să nu intrați în ispită”* (**Mt. 26** 41). Și iarăși zice: *„Fiți gata, că în ceasul în care nu gândiți, vine Fiul omului”* (**Mt. 24** 44). Ascultă și pe Apostolul, care zice: *„rugați-vă neîncetat”* (**I Tes. 5** 17).

Înțelegeți ce înseamnă „neîncetat”. Adică totdeauna, în toată vremea: și noaptea, și ziua, și seara, și dimineața, și la amiază, și în tot ceasul, și când lucrezi, și când ești pe cale, și când mergi cu turmele, și când ari, și când te culci, și când te scoli. Nu aștepta duminica sau vreun praznic, sau vreun loc deosebit. Căci Dumnezeirea nu este circumscrisă unui loc. *„Căci în mâna Lui sunt marginile pământului”* (**Ps. 94** 4). De aceea și Prorocul David, rugându-se în fiecare zi și noapte, nu aștepta ziua, nici un loc deosebit, ci zicea, lăcrimând și îndemnându-și sufletul: *„în tot locul stăpânirii Lui binecuvintează suflete al meu pe Domnul”* (**Ps. 102** 22). Și tu, iubite, nu aștepta ceas sau zi, sau loc deosebit, ci, precum s-a spus mai înainte, roagă-te în tot locul: și în casa ta, și în biserică, și oriunde te afli. Roagă-te în tot locul stăpânirii lui Dumnezeu. Băgați în urechi, toți cei ce locuiți lumea, deopotrivă bogatul și săracul, bărbatul sau femeia, cei căsătoriți, tinerii și fecioarele, bătrânii și tinerii, împărații pământului și toți judecătorii pământului, ascultați ce s-a scris: *„Vremea s-a scurtat încât și cei ce au femei să fie ca cei ce nu au”* (**I Cor. 7** 29). *„Să lepădăm necredința și poftele lumești și să viețuim cu minte întreagă și cu dreptate și cu dreaptă credință în veacul de acum, așteptând în cel viitor fericita nădejde și arătarea slavei marelui Dumnezeu și Mântuitor al nostru Iisus Hristos”* (*cf.* **Tit 2** 12-13).

Aduceți-vă totdeauna aminte de mine, fraților, și țineți predaniile pe care le-ați primit de la fericiții bărbați - proroci și apostoli - și de la Stăpânul tuturor. Pildă de rea pătimire și mărime de suflet aveți pe proroci: de răbdare pe Iov, de întreagă înțelepciune pe Iosif, de bună judecată [discernământ] pe Daniil, de dragoste pe Domnul nostru Iisus Hristos, Care S-a dat pe Sine pentru noi, de pocăință îl aveți pe dumnezeiescul părinte David. Căci acesta ni s-a făcut pildă de pocăință, îndemnându-ne și rugându-ne și zicându-ne: „Veniți fiilor, ascultați-mă și vă voi arăta chip de pocăință. Fiindcă și eu m-am poticnit odinioară, însă prin pocăință m-am sculat. Și cunosc iubirea de oameni a Stăpânului. Știu cum cu adevărat pe cei ce se pocăiesc, îi primește cu brațele deschise. Căci e cu neputință ca Stăpânul meu să mintă. Fiindcă L-am auzit zicând: *„Cele ce ies prin buzele Mele nu le voi nesocoti”* (**Ps. 88** 34). *„Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece”* (**Mc. 13** 31). *„Odată M-am jurat întru cel sfânt al Meu: Viu sunt Eu, că nu vreau moartea păcătosului”*(*cf.* **Ps. 88** 35; **lez. 33** 11). Ați auzit că S-ajurat împotriva Sa Iubitorul de oameni!? De aceea vă îndemn pe toți: Veniți fiilor, ascultați-mă. Și cât avem vreme, să ne grăbim mai înainte de a veni ziua cea mare a Domnului. *„Să întâmpinăm fața Lui întru mărturisire”* (**Ps. 94** 2). *„Veniți să ne închinăm și să cădem înaintea Domnului, Celui Ce ne-a făcut pe noi”* (*cf.* **Ps. 94** 6). Că El ne-a făcut, *„El Se îndură de noi și ne binecuvintează, își arată fața Sa spre noi și ne miluiește”* (*cf.* **Ps. 66** 1). El este *„Dumnezeul celor ce se pocăiesc”* (**Ode 12** 13), El ne primește pe noi, cei ce ne pocăim, El ne va și păstori[103]. Lui fie-I slava și puterea și toată mulțumirea, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururi și în vecii vecilor. Amin.

101 Se referă fie la îngerul trimis să ia sufletul omului, fie la însuși Domnul Hristos.

102 Literal: „nu fă adulter față de virtute”. Este exact situația descrisă în care omul de bunăvoie trece de la virtute la păcat și invers.

103 Aici se termină discursul pus în gura prorocului David.

Arhimandritul Epifanie Theodoropulos

Cele două extreme ecumenismul și stilismul

— I —

Reeditare de articole și epistole, Traducere din limba greacă de Ieroschim. Ștefan Nutescu și Adrian Tănăsescu-Vlas, Editura Evanghelismos, București, 2006, p. 9-17

„Fii cu luare aminte la calea picioarelor tale și toate cărările tale să fie bine chibzuite. Nu te abate nici la dreapta, nici la stânga, tine piciorul tău departe de rău.”

Pilde 4, 26-27

Prolog

Textele prezentei cărți s-au editat în primul tom al cărții mele „Articole - Studii - Epistole” (Atena 1981). Tomul este aproape epuizat și de aceea va trebui să fie reeditat. Deoarece în ediția a doua s-ar fi adăugat și alte texte, tomul acesta, deja voluminos, ar fi devenit și mai voluminos. Mai mult, unele persoane cereau numai textele cele „antiecumeniste”, sau pe cele „antistiliste”, deoarece se interesau numai de acestea, și eram nevoit să le ofer tot tomul. Aceste două motive m-au determinat să scot textele acestea din tomul amintit mai sus și să le editez în fascicole de sine stătătoare.

De altfel, lucrul acesta a fost propus nevredniciei mele de mulți prieteni și frați în Hristos și mai ales de clerici care doreau să aibă pentru nevoile lor pastorale un volum lesne de folosit privitor la aceste două subiecte.

Mulțumesc călduros și din adâncul sufletului tuturor celor care s-au ostenit pentru prezenta editare, la fel și prietenului și prea iubitului frate A.D.A. și iubitului meu ucenic în Hristos I.K.G. Domnul Dumnezeu să pomenească osteneala și dragostea lor.

Nădăjduiesc că prezenta ediție va putea folosi multe suflete și astfel se va slăvi numele Domnului Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Cel binecuvântat în veci...

S-a scris în Atena în luna iunie a anului mântuirii 1985.

Despre „ecumenism”

Scrisoare deschisă către toată prea cinstită ierarhie

Prea Fericite, Prea Sfinților,

Este cunoscut faptul că revista aceasta, precum și întreaga Asociație „Trei Ierarhi” reprezintă în Biserică poziții tradiționaliste. Așadar, cum era și de așteptat, a luat poziție în repetate rânduri împotriva trimiterii de reprezentanți ortodocși și mai ales clerici, la Consiliul

„Mondial” cu numele, dar pan-protestant cu lucrul, al „Bisericilor”. Am luat poziție deoarece credem că nici un bine nu va urma din această participare, ci mai degrabă vătămare pentru Biserica noastră. Nu ne-a fost cu putință să înțelegem care a fost motivul serios al acestei participări. Nu cumva pregătirea terenului și crearea premizelor, fie acestea cât de mici, pentru o viitoare unire? Dar o astfel de justificare ar fi ridicolă.

Cum este cu putință să existe chiar și o slabă nădejde de unire, atunci când Protestantismul nu reușește propria sa unire, fiind secționat în nu mai puțin de două sute de confesiuni? Cum este cu putință să existe chiar și cea mai mică nădejde de unire, atunci când numărul acestor confesiuni nu numai că nu se micșorează pe timp ce trece, ci, dimpotrivă, crește și se înmulțește? Dacă cândva va sufla în nenorocitul Protestantism duhul unirii, atunci firesc ar fi ca unirea să se arate și să se săvârșească mai întâi în sânurile lui și după aceea să caute extinderi. Așadar, dacă vom vedea vreodată Protestantismul unit în cuget și constituit într-o singură confesiune, atunci va avea o îndreptățire toată lucrarea noastră îndreptată spre unire. Deoarece această unire făcută în sânurile lui va constitui o dovadă necontestată a sincerității intențiilor lui de unire cu celelalte confesiuni creștine. Dar până atunci se impune un singur răspuns la dorințele și declarațiile de unire (chipurile) ale Protestantismului celui cu mii de capete: „Doctore, vindecă-te pe tine însuți!” Ce este mai mult decât aceasta este de la cel viclean...

Nu cumva participarea se face pentru a-i... lumina(!?) pe protestanți cu privire la învățătura Bisericii noastre? Dar protestanții cunosc învățătura aceasta poate mai bine decât reprezentanții noștri... Operele multor scriitori ai Protestantismului sunt convingătoare în acest sens. Nu lipsește cunoașterea învățăturii ortodoxe, ci lipsește recunoașterea acesteia ca fiind singura învățătură cu adevărat apostolică.

În fine, nu cumva participarea urmărește asigurarea importurilor de brânză din Olanda? Dar în privința asta mai bine să păstrăm tăcerea.

Așadar, Prea Sfinților Părinți, nu există nici un motiv să participăm. Cu toate acestea observăm cu durere desele trimiteri de reprezentanți. Pentru aceasta, ne rugăm lui Dumnezeu să lumineze pe păstorii noștri ca ei să pună capăt acestei situații. Cu toate acestea, niciodată nu ne-ar fi trecut prin gând că Consiliul n-a fost, în zdrobitoarea sa majoritate, un fierbinte mărturisitor și sprijinitor al adevărurilor creștine de temelie, dintre care cel mai mare este învierea Domnului.

Dintr-o oarecare publicație recentă a Mitropolitului Irineu al Samosului („Biserica Ortodoxă de Răsărit în fața Mișcării Ecumenice Creștine”) ne-am înștiințat însă de lucruri mai mult decât uluitoare. Adică ne-am înștiințat că la Consfătuirea de la Amsterdam propunerea reprezentanților noștri de a se adăuga la baza dogmatică a „Consiliului Mondial” credința și în Dumnezeu-Tatăl a fost respinsă. Același lucru s-a întâmplat și la Consfătuirea de la Evanston cu propunerea ca subiectul principal „Domnul cel răstignit, nădejdea lumii” să fie completat cu cuvintele „și înviat”. (Nu are importantă dacă au fost respinse din motivul X sau din motivul Y, deoarece Credința nu ia în seamă intențiile). Iar după aceasta reprezentanții noștri

au fost în stare să mai rămână acolo și n-au luat-o la fugă care încotro, scuturându-și până și praful de pe încălțămintele lor!!! Este cu putință, Prea Sfinților Părinți, ca închipuirea Voastră să-l conceapă pe Apostolul Pavel, propovăduitorul cu suflare de foc al învierii, ca membru al Consiliului după o astfel de hotărâre? Și totuși! Biserica Apostolului Pavel a fost în stare să rămână membră a acestui Consiliu al deșertăciunii, care, umplând de hotărâri apostate dreptele sale, socotea să ascundă Învierea Domnului!

Prea Sfinților Părinți,

Știți mai bine decât oricine că Creștinismul este religia cea mai legată de persoană. Creștinismul stă sau cade prin persoana întemeietorului său. Iar întemeietorul său stă sau cade prin faptul învierii. Dacă Hristos a înviat, atunci într-adevăr este Fiul lui Dumnezeu și tot ceea ce a spus este adevăr. Dacă Hristos a înviat, atunci într-adevăr diavolii au căzut și lumea s-a slobozit. Dacă Hristos a

înviat, atunci cerurile să se bucure și pământul să se veselească. Dacă Hristos a înviat, atunci cu toții am trecut de la moarte la viață și de pe pământ la cer, cântând cântare de biruință... Dar dacă Hristos n-a înviat, atunci n-a fost nimic și ne-am înșelat în chip înfricoșător. Dacă Hristos n-a înviat, atunci nimeni nu înviază. Dacă Hristos n-a înviat, atunci propovăduirea este deșartă, deșartă este și credința. Dacă Hristos n-a înviat, atunci suntem mai nenorociți și mai de plâns decât toți oamenii...

Prea Sfinților Părinți,

Paharul răbdării unei părți deloc mici a credincioșilor mireni și a preoților evlavioși e gata să se verse, îngăduința față de atâtea și atâtea cedări și compromisuri se epuizează din zi în zi. Nu mai aruncați în mâhnire, în zbucium și suspin plinătatea (Bisericii - n.t.), care compară poziția noastră plină de compromisuri cu statornicia neînduplecată a Bisericii Romano-Catolice. Rupeți orice legătură cu tăgăduitorii Faptului mântuirii lumii. Voi, reprezentanții Bisericii celei una și singură adevărată, nu mai mâhniți pe Domnul, împreună șezând și discutând cu aceia la același nivel. Rupeți orice legătură cu cei ce au lepădat credința în înviere. Și propovăduiți urbi et orbi că *„cel ce răstălmăcește cuvintele Domnului după poftele sale și spune că nu este nici înviere, nici Judecată, unul ca acesta este primul născut al Satanei”* [104] . Și cu cei întâi născuți ai Satanei bineînțeles Biserica Ortodoxă nu trebuie să aibă legături.

Cu adânc respect,

„SFINȚII TREI IERARHI”, aprilie 1958

104 Sfântul Policarp, **Epistola către Filipeni**, 7,1

Ne vom întoarce într-o zi

Ne vom întoarce într-o zi,
ne vom întoarce neapărat.
Vor fi apusuri aurii,
cum au mai fost când am plecat.

Ne vom întoarce neapărat,
cum apele se-ntorc din nori
sau cum se-ntoarce, tremurat,
pierdutul cântec pe viori.

Ne vom întoarce într-o zi...
și cei de azi cu pașii grei
nu ne-or vedea, nu ne-or simți
cum vom pătrunde-ncet în ei.

Ne vom întoarce ca un fum,
ușori, ținându-ne de mâni,
toți cei de ieri în cei de-acum,
cum trec fântânile-n fântâni.

Cei vechi ne-om strecura, tiptil,
în toate dragostele noi
și-n cântecul pe care și-l
vor spune alții, după noi.

În zâmbetul ce va miji
și-n orice geamăt viitor,
tot noi vom sta, tot noi vom fi,
ca o sămânță-n taina lor.

Noi, cei pierduți, re-ntorși din zări,
cu vechiul nostru duh fecund,
ne-napoiem și-n disperări,
și-n răni ce-n piepturi se ascund.

Și-n lacrimi ori în mângâieri,
tot noi vom curge, zi de zi,
în tot ce mâine, ca și ieri,
va sângera sau va iubi.

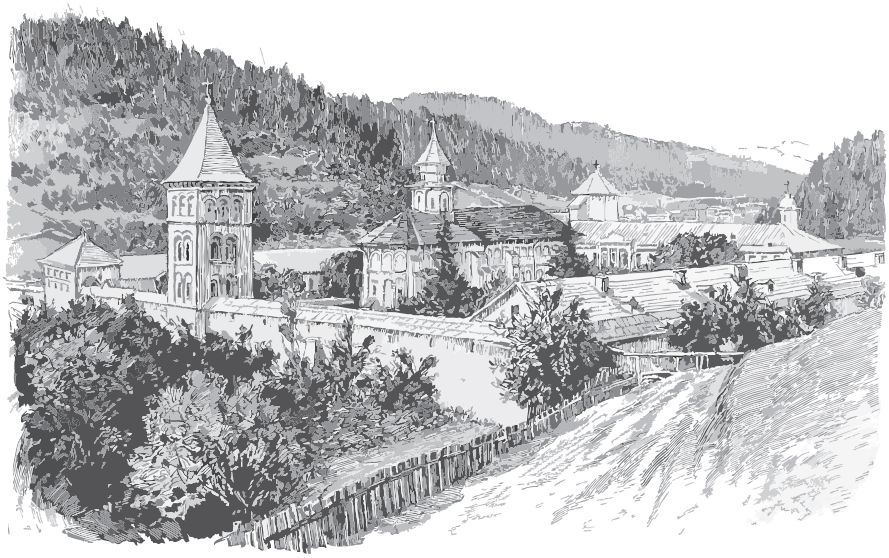

Îndrăzniți, eu am biruit lumea [Ioan 16 33]

Nu este cu putință ca un om care pășește pe calea virtuței să fie fără scârbă, fără întristare, fără năcazuri și fără ispite. Și cum s-ar putea fără de acestea cel ce călătorește pe calea cea strâmtă, cel ce a auzit că „în lume năcazuri veți aveà ?”

Sfântul **Ioan Chrisostom** Ep. II-a către Tim., Om. VIII